ఉపోద్ఘాతము

(ప్రథమ ముద్రణము)

"పుణ్యం కర్తుం గతవతి జనే పాప మభ్యాయతీతి"

'కాళీసహస్రము'

చదువరులారా !

"పుణ్యానకుఁ బోయినఁ బాపమెదురయ్యె" నను సామెత నెఱుఁగనివారే లేరుకదా ! ప్రకృత మీ గుంటూరిసీమలోని చరిత్ర మంతయు నీసామెత కుదాహరణమే యగు నని తుట్టతుదకు మీరే నిర్ణయింతురని మానమ్మకము. శ్రీకొప్పరపు సోదరులు గంట కిన్ని వందలు చెప్పిరి, అన్ని వందలు చెప్పిరి, కడుఁ జురుకుగాఁ జెప్పెదరు, లోనగుసంశయములను బత్రికాముఖమునను, ఆప్తులద్వారమునను విని ప్రథమమున వారి ధారావిషయమున మా కొక విధమైన యక్కజమును, అవిశ్వాసమును జనించి యొక్కపరి ప్రత్యక్షములోఁ జూడ వేడుక పుట్టినది. ఈ వేడుకకుఁ గారణమ్ము, మేము గూడ నాశుకవుల మగుటయు, ఐనను వీరిని గూర్చి వ్రాసెడి వార్తలలోఁ జెప్పినట్టు నన్ని వందలు చెప్పియుండక పోవుటయు, నిజముగా సోదరు లట్లు చెప్పుదురా? చెప్పుదురుగాక, అది కసన మను పదము నకుఁ దగియుండునా? అను సంశయము కలుగుటయునని యెఱుఁగునది. 'సంశయ మున్నప్పుడు మిన్నకుండక బందరు కొప్పించి వారిని ప్రత్యక్షములోఁ జూడనెంచనేల?' యని మీరు శంకింపవచ్చును. మీశంక యుక్తమైనదియే కాని ఈయంశములను మాకు వ్రాసినవారిలో నొకరిద్దఱట్టివారుగా నున్నారు. పత్రికలలో వారియా యీపెద్దమనుష్యులు నుతించి చెప్పిన పద్యములు 'పరగుణ పరిమాణూన్ పర్వతీకృత్య' అను భర్తృహరి వచనమున కుదాహరణములు కావచ్చు ననుకొన్నను బహుమాన్యులగువారు మాకు వ్రాయు నుత్తరము లట్టివను కొనుటకు మన మొప్పికొన్నదికాదు. ఆ వ్రాసినవారిలో నొకరు బందరునివాసులును సంస్కృతాంధ్రహిబ్రూణభాషావిశేషజ్ఞులును నగు, మ॥ రా॥ రా॥ కాను కొలను త్రివిక్రమరామారావుగారు. వీరు బి. యే. పరీక్ష ప్యాసుచేసి బందరు

నోబిల్ కాలేజిలోఁ గొన్ని వత్సరము లుపాధ్యాయపదవిలో నుండి పదపడి బి. యల్. చదువుకొనుటకు గాఁ జెన్నపురికి వెళ్లియున్నకాలమున శ్రీకొప్పరపు సోదరు లక్కడకు దయచేసియుండిరి. వీరి యాశుధారను వారు ప్రత్యక్షముగా జూచి యుత్తరమును వ్రాసిరి. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి వీరికన్న ముందే శ్రీకొప్పరపుఁగవులనుగూర్చి నుతించుచు...

"మున్నమా, తిరుపతివెంకటేశ్వరులఁ జెప్పవఁ బిమ్మట మిమ్ముఁ జెప్పవఁగన్"

అని వ్రాసుచ్చిన సంగతిని శశిరేఖలోఁ జదివియుంటిమి. దీనిచేఁ గొంత విశ్వసించుటచేతనే 5 వ పుటలో నుదాహరించిన పద్యముల జెప్పితిమనియు వారిని సగౌరవముగ నాహ్వానించితి మిటులఁ బ్రాస్తుతిల్ల వెలుఁగుదురుగాక. ఈయాహ్వానానంతరము శ్రీరామారావుగారి యుత్తరము వచ్చినది. ఆయుత్తరమును మేము కృష్ణాపత్రికకిచ్చి ప్రకటింపఁ జేసితిమి. ప్రకటించునప్పుడు పత్రికవారు తుట్టతుద నున్న కొన్నిపంక్తులను దీసివేసిరి. ఆపంక్తులలోని యర్థము మాత్రమే మాకు జ్ఞప్తియందున్నదిగాని సరిగా నక్షరములు జ్ఞప్తియందు లేవు. శ్రీరామారావుగారు శ్రీసోదరులనుగూర్చి వ్రాసివ్రాసి యెందులకో గాని 'హనుమంతునిముందర కుప్పిగంతులు' అను సామెత నుదాహరించి 'ఈవిషయము తమకొక లెక్కలోనిదికాదు. ఐనను మాయానందమును విన్నవించినందులకు క్షమార్హులముగా తలంపకుందురుగాక' అనునర్థ మిచ్చుమాటలను వ్రాసియున్నారు. ఆయుత్తరముగూడ నిందుదాహరింపవలసినభాగము పైవిధమున నున్నను ఇక్కడిలే గ్రంథవిస్తరమగుటచేఁ బ్రకటింప లేకపోతిమి. కావలయువారు 1910, 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికలు చూడఁగోరెదము. ఇటీవల రామారావుగారొకపరి చెన్నపురి నుండి వచ్చినప్పుడు కార్యవశమున మేమును వారును కృష్ణాకార్యస్థానమున కేగితిమి అప్పుడాయన తమ యుత్తరములోని యాభాగమును దీసివేయుటను గూర్చి చాల నిష్కర్షగాఁ బ్రసంగించిరి. ఉచితయోచన యని మేము భావింపలేము. ఏమంటిరా? ఆయుత్తరము శ్రీసోదరులమాహాత్మ్యమును దెల్పుట కేర్పడినది. వారియందలి దయయో అభిమానమో లేకపోయో యాయుత్తరము మాచేఁ బత్రిక కెక్కించినది, అందులో మాయౌన్నత్యము కూడ నేల ప్రకటింపఁబడవలెను, తీసివేసినవారే సదాశయముతో దీసివేసినను మాకదిసమ్మతమే యయ్యెను. ఆమాటలున్నచో సోదరులు చాల గొప్పవారనియు, తి॥ వెం॥ కవు

లంతకన్నను గొప్పవారనియు లోకులకుఁ దోఁచునని యే కదా! మేమభిలషింప వలసినది ఆయభిలాష మా కప్పుడే కాదు, ఇప్పుడును లేదు, దానినటుండనిచ్చి శ్రీ మాకొప్పరపు సోదరులకును మాకును గల యనురాగసంపత్తిని గూర్చియే కొంత ముచ్చటింతము. శ్రీసోదరులను మేము ప్రీతిపూర్వకముగా నాహ్వానించిన పిమ్మటఁ గొంతకాలమునకుఁ బత్రికాముఖముగా మమ్మును గొంత భూషించుచు ననఁగా నిప్పు డెంత తీవ్రముగా దూషించుచున్నారో అంతకు ముమ్మడుఁ గధికముగా భూషించుచుఁ బెద్ద సమాసములను బెట్టిన పద్యములను వ్రాసి తుట్టతుదను వచ్చుటను సూచించిరి వచ్చినప్పుడు వారికి గాఁదగిన సమ్మానాదికమునుగూర్చి బ్రః శ్రీః రావుబహద్దరు పురాణం వెంకటప్పయ్య పంతులుగారు, శ్రీ గౌరీనాథశాస్త్రిలవారు, లోనగు పెద్దలును హిందూ హైస్కూలు విద్యార్థులగు పిల్లలును సాక్షులే. కాన విస్తరింపఁ బని లేదు. ఒక మనవి; జరుగని విషయము నింతమాత్రము వ్రాయుటయు నిష్ప్రయోజనమే యని మీకుఁ దోఁచవచ్చును. అట్లు తోఁచుట యుక్తమే కాని యీసమ్మానము సోదరు లిక్కడకు దయచేసినచో నిప్పుడేని జరుగఁగలదు ఎఱిఁగియో, యెఱుఁగరో మొదటి యాహ్వానములో వారిని శతావధానమందుఁ గూడ సమర్థులని మేము వ్రాసియుంటిమి నిజ మిటీవలఁ దెలిసినది. దానింగూర్చి యీ క్రింది పద్యములు విస్పష్టముగాఁ దెల్పఁగలవు.

(1912 సం॥ మార్చి యేప్రిల్ 3-4 సంచికల అభినవసరస్వతి నుండి.)

బ్ర॥ శ్రీ॥ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిలవారికి—తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నమస్కారపురస్సరముగా వ్రాసికొను విజ్ఞాపనము.

1912 ఫిబ్రవరి సంచిక యగు మీ అభినవసరస్వతిలో మ॥ రా॥ రా॥ కొప్పరపు సోదరకవులు మీ పేర వ్రాసిన యుత్తరమును బ్రకటించి యున్నారు. అందు నుంతయేని మా ప్రసక్తితో నవసరము లేకున్నను నీ. "తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లట్లు మముఁ దిట్టి" అని యొక తుట్టమాపై మోపియున్నారు అందు మీఁద నీ క్రింది పద్యములు వారినిగూర్చి వ్రాయవలసి వచ్చినవి. వీనిని మీ పత్రికయందుఁ బ్రకటింప వేఁడెదము.

ది 5-4-12 తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

హితోపదేశము

మ. అకటా! 'మమ్మును దిట్టి రెప్పి'రని నేఁ డాత్మన్ విచారింతు మీ
వికలత్వం బది మా మనంబు మిగులన్ వేధించెడి; న్నాఁడు తీ
రికదా! చక్కఁగ నుండలేక యెవరో ప్రేరేప మీ యంత మీ
రెకసక్కెమ్ములకుం గడంగితిరి; మేలే కొప్పరంపుం గవుల్! 1

శా. పశ్చాత్తాపముఁ దెల్పినంగులకు మీ భావంబు మెచ్చంగనౌ;
దుశ్చిత్తత్వముఁ ద్రోసి, రప్పు డెడయున్ దోఁపంగఁ బోఁజయ్యె; నం
తశ్చాంచల్యము బైట వేసితిరి చింత ల్సేయ నేమియ్యెడన్?
నిశ్చింతంబుగ నుండ కిప్పు డిది చన్నే కొప్పరంపుం గవుల్! 2

మ. కలదేమో కలపంచుఁ దృష్టిపడ కెక్కాలమ్మునన్ లేని కీ
ర్తులకున్ యత్న మొనర్చి యిప్పు డిటు చింతామగ్నులై సారె ను
మ్ముల దూషించిన నేమి లాభ? మెటు తప్పన్ బన్నవా? లేరు మి
మ్ములఁ బ్రేరేపిరొ వారినే యడుగు డిష్టుం గొప్పరంపుం గవుల్! 3

శా. మాకుం గావలె నేమి మీ గొడవయున్ మాన్యంబు మీ కైతయున్?
లోకు లాకులు, సత్య మెట్టో యుబుకున్ లోలోన నేనాఁర ప్రే
వాకు లొల్లకిన లేని శక్తి గను నెవ్వాఁ? డెందు నిర్హేతు వీ
చీకున్ జింతయుఁ దెచ్చుకొంటి రిటు లిస్సీ! కొప్పరంపుం గవుల్! 4

మ. మొగమేనిన్ గనకుండఁ బత్రికను ముస్మ న్నేము వీశంపి పే
ర్మి గనన్ జేసితి మంతలో నిముడ కీరేఁ బ్రేగణంటేయ నే
తగవో యెల్ల రసీ యనందగిన దంతం దెచ్చికొన్నారు ప్రా
ర్తిః పిాలోపమె మీకు నష్టి నొడఁగూర్చెం గొప్పరంపుంగవుల్!

శా. మీవారందఱుఁ మమ్ముఁ దిట్టినను సెమ్మి న్నిమ్మ భూషించినన్
మావారందఱుఁ మిమ్ముఁ దిట్టినను గ్రిన్నన్ మమ్ము భూషించినన్ 6
జేవ ల్లేనివి వచ్చునే యకట! నుక్రీ మించు సామర్థ్య మే
మీ, వాసిన్ జెడు నేమి? వేరొకరిబల్మిన్ గొప్పరంపుంగవుల్!

మ. దిగుమంచున్ బలుషంది జెప్పెదురు 'దిద్దీ' యంచుఁ దాశమ్ములన్
దగ వాయింతురు, లాభమేమి? చెడువా ర్దా రేరునుంగాను మీ

రిఁగనేని న్నిజమెప్పికొందు మహుఁగాదే శిష్యుఁగాదే కవి
త్వగతిన్ బోలెద రెరినో తెలుపుఁ డప్పా ! కొప్పరంపుంగవుల్ !

మ. బిరుదుల్మొన్నటికన్న హెచ్చె నెచటం జెంపార నూటింటికిన్
జెఱఁ గొప్పంగ వధానముల్ సలుపకే దీండ్రింపఁగాఁ బూను టె
ప్పరు విన్నన్ నగరే ? మదిన్ గనుఁ డహో ! 'పంచానను' ల్పేరులే
కఱవా ? పెట్టికొనంతు వ్రాసికొనుఁ డింకన్ గొప్పరంపుంగవుల్ ! 8

శా. "దర్బారం" చొకపత్రిక న్నిలిపి నిత్యమ్మున్ మముల్ దిట్టుచుం
"బాహ్యాబ్బరు" ల్ప్రకటించు సోదరులు మీమాస్వత్వమిప్పింతు రం
తర్బాధల్ దొలఁగింతు రూర కిటు చింతల్ సేయఁగా నేల? మీ
"ర్దర్బారుం" గవులైతి రాఁగుఁడిఁకఁ జింతల్ గొప్పరంపుంగవుల్ !

శా. ఏమేన్ వ్రాయుఁడు మీరు మీయనుఁగు, లింకేనిన్ స్వశక్తిప్రభా
భూమత్వంబు లెఱింగి వర్తిలుఁడు తప్పుంద్రోవలన్ బట్టి తా
రే మాన్యుల్ మిముఁబట్టి మమ్ములను నెంతే దూఱుచున్నారో మీ
రామాన్యాత్మల మదలింపుఁడు యశంబౌఁ గొప్పరంపుంగవుల్ !

మ. మము వాగ్దూషణ చేసినంతటనె యేమాస్యుండు మాకన్న మీ
రు మహాభాగు లటంచు నొప్పికొనఁ డేరో మీస్వశాఖాప్రజల్
గుములై పైకనుచుంద్రు లోన నలవాగ్గాఢన్నిజం జెంతు ర
క్రమమున్ మానస మెప్పికో దెఱుఁగుఁడింకన్ గొప్పరంపుంగవుల్ !

శా. ఏదో దుర్జనహేతుకం బగుచు మా కీమధ్య నేర్పడ్డ దే
వాదో, యంతట నేమి సత్పథము దప్పం బోఁడు; మీనూకలా
ప్రాదుర్భూతిని రామరాట్సుకవి తత్త్వజ్ఞుం డతం; డాతనిన్
బ్రోదిన్ జెప్పు మనుండు సర్వమును జెప్పుం గొప్పరంపుంగవుల్ ! 12

శా. వారున్ వీరును జెప్పనేల? " యకటా ! వంచించి మమ్మిందు నే
వారోదింపి " రటంచు మీ రనిన యవ్వాక్కుల్చెవిం బడ్డ వా
రెరో చెప్పిరి వారు మీగురులె, పేరిం దేల వాక్ప్రస్వ; మీ
సారం బొందొరులేల చెప్పవలె నిచ్చ గొప్పరంపుంగవుల్ ! 13

మ. సరియౌ కీర్తిని గోరువాఁడు గురు నిచ్చ గ్గొల్చి తత్పాద ను
స్థిర తాత్పర్యము మైఁ గలాగ్రహణ మెంతేఁ జేయుటొప్పున్ పృథా

పరిపాటుల్పని సేయ పూర కెవరో వాయించుతాళమ్మ్నలా
స్థిరకీర్తిన్ ఘటియించు? నార్తి యది గాదే కొప్పరంపుంగవుల్. ౧౫

శా. మామాటల్పఠదంతరంగమున సంభావించు శాఖాస్థులే
మేమో "వ్రాయుఁడు వ్రాయుఁ" డందు రటుగాదే నేటిరో వ్రాఁసినా
రాస్మై * "విన్నప" మందుఁ బద్దెముల నాహా! దానికేమింకఁ బై
మీమాటల్ సెలవేర్చుకొం డెపుడొ నెమ్మిన్ గొప్పరంపుంగవుల్.

శా. వీరంబున్ వహియింపుఁ బోరక మదిన్ బీడించుదైన్యంబు పైఁ
బాఱం ద్రోయకుఁ డన్నిలోపములు 'పర్వా రే' సమర్థింపు; లో
నారాధింపుఁడు దానివ్యాసములు మీ కార్యత్వముంగూర్చు మీ
సారం బయ్యది హెచ్చుసేయు నిఁక నిచ్చల్ గొప్పరంపుంగవుల్.

మ. కవితాపత్రికవారు సాయపడు పోక ల్దోఁపఁగా వచ్చె మీ
రవలోకించితిరో, మఱేమొ, యివి రెండవ్వారిగా మమ్ముఁ ది
ట్టి విశేషంబుగ మీకుఁ గీర్తి యిడు; వాటింపుండు ధైర్యమ్ము వి
మ్మపు రా! లిట్టితిమేమి? యెట్లనెద రయ్యా! కొప్పరంపుంగవుల్.

సీ. పడఁదిట్టి రెట్లైట్లొ పత్రికల్నించు ధీరవరేణ్యుఁ డగు పోచిరాజుగారు
జంకుఁ గొంకును వీడి రొంకిరివ్రాఁతలు వ్రాయఁగల్గిన కూచిరాజుగారు
కల నిజం బెఱిఁగియుఁ గల్ల వ్రాఁతలు వ్రాసి ప్రకటించు నల మాచిరాజుగారు
తాటాకుపడియున్న మాటలో నెఱిఁగి బీరమ్ము వ్రాసెడి పేచిరాజుగారు

తే గీ. మఱియు శర్మలు లోనగు మాన్యులు మిముఁ
బూజ్యులను జేయుటకె సుఁడీ పూనినారు
చింతపడకుఁడు వెసఁ గార్యసిద్ధి గలుగు
మమ్ముఁ దల పెట్టి మొఱలింక మాను టొప్పు. ౨౦

మ. అల శ్రీరాముని శ్రీనివాసుని నితాంతానాథనాథున్ మహో
జ్జ్వలు లక్ష్మీరమణున్ సదా మదిని సంభావింపుఁ డా మూర్తి మి
మ్ముల రక్షించుఁ బొనర్పు లోపపువిధమ్మున్ జెల్పు మాన్యత్వ మి
మ్ముల నిప్పించెడి నే మెఱుంగుదుమె యే పుణ్యమ్ము నే పాపమున్.

---

* ఇందునుగూర్చి ఉత్తరరంగము చూడఁదగు

ఉ. ముచ్చట దీరఁగా బిరుదము ల్ప్రకటించుట కేమిగాని, యే
రచ్చనొ నూఱుమందికి భరం బగుకో కవధానపుంగ్రతిక్ జ
బొచ్చెము లేక సల్పి పయిఁ బూనుఁడు; లేక "శతావధాను" లం
చచ్చరము ల్లిఖించికొన నందుఁజూఁడీ! ఘృతకోశసామ్యముక్ జ.

ఉ. పేరున నున్న గౌరవము పిప్పి యొనర్పకుఁ డయ్యలార! మీ
ర్వా అనిపించి కైకొనుఁడు; నూటికి నొక్కెడనేనిఁ జెప్ప కా
పేరుధరించు టొప్పగునె? పెద్దలఁ గన్గొనుఁ డేరుగాని బీ
రే, రహిఁ బ్యాసుగాక బిరుదెందును బొందిరె మీరెఱుంగరే! —౨౧

క. కవిసింహులు లోనగునవి, యెవరో మనయందుఁ బ్రీతి నిడవచ్చు; నెటు
ల్గవిత శతానమలేక "శతవధాను" లటన్న బిరుదు వ్రాల్చితిరొక్కో!

క. నిజమాడిన నిష్ఠుర మని, ప్రజలాడుట యొఱిగి వ్రాయుచలసెను మాపై
రజముం గుప్పక పేర్మిఁ దగు జవాబుం జెప్పుఁడయ్య! కొం ప్రంపుఁగవుల్.

ఇట్లు,

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

దీనిపై సోదరు లిచ్చిన 'జ్ఞానోపదేశము' అను ప్రత్యుత్తరము కడు నీచము గానున్నది నీచతకేమి, కోపవశమున వ్రాఁతయం దని కొందఱకు క్షీరకంఠులకు తోఁచుచుండును. ప్రధానాంశమున కుత్తరముకూడ నందు లేదు. దానినుండి కొన్ని నికృష్టోక్తులను, 95-96 వ పుటలలో నుదాహరించి యుంటిమి, చూడఁదగు. శ్రీ సోదరులయొక్క నికృష్టోక్తిపూరితములగు పద్యముల నేమి తత్పక్షీయుల నికృష్టోక్తులను దెల్పు "పండితబ్రహ్మలక్షణాదికము" నేమి యిందుఁబూర్తిగా నుదాహరింప నేరని మమ్ము వారును వారును గొండొక క్షమించి వారియుపకారి పీమకుఁ బ్రత్యుత్తరముగా వ్రాయ నెంచితి మని సోదరులు 15 పిబ్రవరి 1913 సం॥ కృష్ణలోఁ బ్రకటించిన (1) "జల్లిపీమయం నొండె (2) నారాయణశాస్త్రిమం దొండె నలంకరించికొని యశ మార్జింపఁ గోరెదము. నే మీ గ్రంథమున వ్రాసిన యంశములలో నేవేని ఖండింపఁ దగిన వున్నచో నందే సహేతుకముగా ఖండించి చూపినచో నవి సరియైనవియే యైనయెడల రెండవకూర్పులోఁ దప్పక కృతజ్ఞతాపూర్వకాభివందనములతో దిద్దికొంచున్నారము మఱియు నీసోదరుల జ్ఞానోపదేశమునందలి నికృష్టసంభాషణమునకుఁ బలువు రేవపడి మాపేర వ్రాసియుండిరి. అందొక బి. యే. సీనియర్ వ్రాసినదిమాత్ర ముదాహరించుచున్నారము.

(1)... "కొన్నిరోజులక్రిందట "దర్బారు" పత్రికయందు జ్ఞానోపదేశము అను పేర సోదరులు 15 పద్దెములను వ్రాసిరి. తాము వానిని చిత్తగించియే యుందురు. పిచ్చికూతలు తప్ప వేరులేవు. రాజసముఖమున జెప్పిన పద్దెములనుండి "బొంగు బజాన" యనుదానిని గైకొని వారి పద్దెములో నిమిడ్చినారు. చెన్నపట్టణములోను గుడివాడతాలూకాలోని ప్రతి గ్రామమందు ... శిష్యులొని ఏక రూపది రూప్యములనిచ్చిన గ్రహించిన విషయము వారలకు జ్ఞప్తికి వచ్చినదికాబోలు. వారి... చెంబు ఇప్పటికి నిండకపోగా ఇతరుల దూషించుట వారి యహంభావమును వెల్లడించుచున్నది ... బ్ర॥ మానాయనగారు శ్రీ॥ లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రిలగార్లు గూడ దానిని చూచినారు చాలా దుడుకుగా నున్నది... కడపటి పద్యము గూడ పిచ్చివ్రాత. తమకాలమున వీరియంత పండితకవులుగాని శతావధానులు లేరుగాబోలు:. దేవులపల్లివారు, తాతాచార్యులు, శ్రీనివాసాచార్యులు వీరి యంత గొప్పవారు కారు కాబోలు ఆహా! ఏమి— వీరివీరి కవనతత్వము (అను) బాగుగ వెల్లడింపవలెను. స్టాకులో, నున్న పురవర్ణనలు సభావర్ణనలు ఏచారిత్రయందుగూడ పఠించుటయే. నేడు గౌరీకళ్యాణము, రేపు సీతాకళ్యాణము మరునాడు రుక్మిణీ కళ్యాణము, ఏమి వీరి యాశుధార:....."

---

(2) "...తరువాయి పేపర్లుగూడ తెప్పించి చూచినాను. అవి మిక్కిలి దుడుకుగానున్నవి. దానిలోనె "సత్యనిరూపణము" క్రింద చాలాప్రల్లదములున్నవి. తాము సెలవిచ్చినట్లు వీరికి జవాబులు నీమగ్రంథములో లోకము చూచుగాక..." (సత్యనిరూపణము 51 వ పుట 4 సెం, అధిష్ఠానదేవతది)"

ఇట్లే యీపద్యములలోని నీచోక్తులకు నేవపడి యస్మచ్ఛిష్యులలో నిరువురు బాలకవులు కొన్నిపద్యములు పత్రికకంపి మఱికొన్నినాళ్ళకు మావద్దకు వచ్చి "మేమిట్లు చేసితి"మని చెప్పిరి. దానిపై నది మన మెఱుఁగకున్నను జగమట్లు భావింప దని తలఁచి వారి నట్లు చేయదగదని మందలించుచు వెంటనే యీపద్యములు ప్రకటింప వలదనియు నాపిల్లవాండ్రు కేవలామాయికులనియు నిప్పుడు జరుగుచున్న వాదము నియోగిత్వవైదికత్వప్రయుక్తముగాఁ దుదకు బరిణమించి యున్నదనియు నట్టిస్థితిలో। నీమాశిష్యులు నియోగిబాలకులై స్వశాఖవారు పట్టినపట్టు బాగు లే దని వ్రాసిన వ్రాఁతలవలన నియోగులలోఁ గొందఱకు ఖారముగాఁదోఁచ వచ్చు ననియు వీరిప్పుడు బాలురగుటచేత మాయందలి గురు

భక్తినే ప్రధానముగాఁ జేసికొని మమ్మును వెనుకవేసికొని యేవో పద్యములు వ్రాసియున్నారు. వానింబట్టి వీరిని స్వబంధువులు కొందఱు మిక్కిలిగ దూషింపవచ్చునని మాకుఁ దోఁచుచున్నది గాన నయ్యవి ప్రకటింప వలదనియు మేము వ్రాయునవసరమున నా బాలకవులు 'తా మిప్పు డిట్లు వారించినలాభము లేదనియు 'మే మీ పద్యములపత్రి నొకదానిని శ్రీ కొప్పరపుసోదరులకుఁ గూడ నంపి యుంటి' మనియు వచించిరి. పిమ్మటఁ జేయునది లేక మిన్నకుండవలసి వచ్చినది. మాతో నేసంబంధమును లేని సుదర్శనీపత్రికాధిపతులవంటి నియోగి శిఖామణులు మమ్మును బురస్కరించుకొని వ్రాసినను నయ్యది మమ్ము ఘటింపదు. గాని మాశిష్యులలోఁ జేరిన నియోగిబాలకులు మమ్ముఁ బురస్కరించి వ్రాయు వ్రాఁత లెంతన్యాయ్యములైనను నయ్యవి మాకుఁ బ్రతిష్ఠాకరము లగుటలోఁ బూర్తిగా సంశయింప వలసిన వగు టట్లుండఁ బై పెచ్చపకీర్తికిఁ గారకములగు నని మేము బాగుగా నెఱుఁగుదుము. ఈవిషయ ముత్తరరంగమున విశేషించి చర్చింపఁబడెడి, ప్రకృతమీ చిన్నినియోగిశిష్యులు మాసోదరులను మందలించుటకై చెప్పిన పద్యములు చదువరులకై యుదాహరించుచున్నారము.

(1912 సం॥ జూలై 7 వ సంచిక అభినవసరస్వతీపత్రికనుండి)

మ. అకటా! కొప్పరపుంగవీశులు! వృథాయాసంబు మీ కేటి కా
శుకవిత్వంబునఁ బ్రజ్ఞయే గలుగ వచ్చుంగాక, యద్దానికే
సుకవుల్ తిర్పతివేంకటేశ్వరులు పూజ్యుల్ పండితుల్; వారి నూ
రక దూషించుట కీర్తిదంబె? కవులారా! సుంత యోజింపుఁడీ!

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరులు సభకుఁ బిల్వ నోఁచమిమై మిన్నకుండుకతన
శివరామశాస్త్రి వ్రాసినయట్టి యుత్తరమ్మునకు జవాబు నీయనికతమున
నేనువ్రాసినలేఖకేనిఁ బ్రత్యుత్తరం బొసఁగకయే మీరలున్నకతన
బూతుకవిత్వ మెప్పుడు పత్రికన్నింపి ప్రకటించునట్టి లోపమ్ముకతనఁ

గీ. కొప్పరంపుఁ గవీశ్వరుల్ గొప్పవెల్ల
మృష యటంచును మాకంతటికిని దోఁచె
నిజము కాదేని గెల్చి నిర్నిద్రకీర్తిఁ
గొనుఁడు మీకీర్తిఁ జాటించుకొనుఁడు వినుఁడు.

శా. మీకుం గల్గిన పాండితీగరిమయుం మీప్రజ్ఞ సర్వంబునుం
లోకాతీతము, చెప్ప నేటికి? కేకఁ జాలుం గాని యార్భాటముల్

మీకుం జెల్లునె ? యేరు విన్న నగరే ? మీబోంట్లు కవ్వారి వి
ద్యాకౌశల్యమునందు గెల్చుటకు శక్యం బౌనె ? యేనాఁటికిన్.

మ. ఒక[illegible]వాచాటపుఁబత్రిక న్నిలిపి యేమో నోటికిం దోఁచిన
ట్లకటా ! వ్రాయుచునుండ్రు బూతులను, విద్యాకౌశలంబున్న వా
రికిఁ జేయందగురీతియే ? బుధులు గర్హింపం బ్రయత్నింపరే ?
కుకవుల్ పోయెడి దారిఁ బోయినను మీకున్ దుర్యశం బబ్బదే!

చ. అనృతమటంచు నుంత మనమందున నెంచక, పత్రికన్ లిఖిం
ప నెటులు చేతు లాడె విను మానిసు లెల్లరు నవ్వ 'వార్ పలా
యనులయి' రంచు, మేము వినినట్టినిజంబునె యిట్లు వ్రాసినన్
విననివి కల్ల వ్రాయు టొకవింతయె ? యక్కట ! కొప్రపుంగవుల్.

ఉ. తెలుఁగున సంస్కృతంబున నతిప్రతిభామహిమమ్ముఁ జూపి యి
మ్ముల సుకవీశ్వరుల్ సతతముం బొగడన్ గననమ్ము సెప్పి కీ
ర్తిలతను నాటినట్టి కవిధీరులఁ దిర్పతివేంకటేశులన్
గెలిచెద రంచుఁ జెప్ప ధరణిన్ మిము నమ్మెడి వెఱ్ఱు లుందురే ?

శా. ఔరా సాహస ! "మొండుగండికవులారా" యంచు శంకింప క
వ్వారిం దిర్పతివేంకటేశ్వరులఁ బిల్వం బాడియే మీకు ? ని
స్సారంపుంబదముల్ రసంబు చెడఁ గూర్చన్ మాత్రమే నేర్చు మీక
వారిం దెప్పెద రేమి యాగడము ? ధీరమ్మన్యపంక్త్యాగ్రిణుల్.

ఉ. "మీరు శతావధానమును మేలనఁ బండితు లెల్లఁ జేసియు
న్నారలె పూర్తిగా గురుజనంబుల ప్రోల" టటంచు మిమ్ములన్
వా రడుగంగ దానికి జవా బిడుటల్ పడఁదిట్టుటొక్కొ ? రేపే
వారలు విన్నఁగాని నగుబాటగుఁగాదొకొ ? కొప్పరపుంగవుల్.

చ. ఇలఁగల సత్కవీశులు మఱెందఱొ తిర్పతివేంకటేశులన్
గెలువ యతించి, వారలనుగెల్చుట శక్యము కా దటంచునున్
దెలిసి తదాది వారికి నతి ప్రకరం బొనరించుచుందు రా
తెలువులకన్న మీ తెలివితేటలు మిన్నలె ? కొప్రపుంగవుల్.

ఆ. వె. "ఊరిపీడవచ్చి దారిఁబోయెడివారి; మీఁదఁ బడిన" దనెడిమాదిరిగను
దిట్ట జానపాటి పట్టాభిరామకా, స్త్రీలనుగూడఁ దిట్టఁదొడఁగినారె !

మ. సుకవుల్ తిర్పతివేంకటేశ్వరులు హెచ్చుం బ్రజ్ఞఁ జూపించి వ్రా
యు కవిత్వంబున నొక్క పద్యమునకున్ యోజింపఁగాఁ బోలఁ జా
లక పోవుంగద మీకవిత్వ మదియెల్లన్; దీనికూర్చుండి యూ
రక శ్రీతిర్పతి వేంకటేశులను దూఱన్ జేటు వాటిల్లదే!

మ. 'కవిచూడామణు' లంచు వారలను లోకంబెల్లఁ బూజింప వా
రి వధానమ్ముఁ గవిత్వవైఖరియు మీరే చూచియున్ మిన్నకుం
డి విశేషంబుగ 'మేము సాయమును సంధింపంగ మీకే పరా
భవముల్ జేకురవయ్యె' నంచు లిఖియింపం జెల్లునే పత్రికన్ ?

మ. కలరే, వీరలకన్నఁ బ్రస్తుతము సద్గ్రంథంబులన్ బేర్ప్రతి
ష్ఠలు గైకొన్నకవీంద్రు లొండొరులు ? నిచ్చల్ మీకుఁ బూజింప న
ర్హులుగారే ? యిది మీరెఱుంగనిదె ? యేమం జెప్పరే ? మంచిచె
డ్డల యోజింపక యిట్లువ్రాయుదురె? కట్టా ! కొప్పరంపుంగవుల్.

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల గెల్చుట ముఖ్యమేయని చెప్పు రామేశ్వరుండు
తగనియోగమును నిల్పఁగ యతింతమటంచు నేకీభవించు కోటీశ్వరుండు
న్యాయవాదినటంచు నన్నికల్లలను వ్రాయించినయట్టి లక్ష్మీశ్వరుండు
మిమ్ముగెల్పింప యత్నమ్ముఁ గావించి యెంతెంతొ కష్టించు నేకేశ్వరుండు

గీ. నిందలును గూడి సాహాయ్య మిచ్చుటకును
సిద్ధమై యుండ గెల్పు ప్రసిద్ధ మనుచు
నెంచఁ బోకుడు మీయాట లింక సాఁగి
రావు ముమ్మాటికిని సాగి రావు రావు.

ఉ. చాలుదురేని మీరలు పెసన్ జనుదెంచి వివాదమంతయున్
దేలుచుకొండు పెద్దలు సుధీమణులెల్లరు మధ్యవర్తులై
గ్రాలఁగ; లేనిచో గెలువరా దలవారల, నంచు నందుఁ దే
మూలనొ, పైకివచ్చి చెడుపోకలఁబోయిన ముప్పమూఁడెడున్

ఇట్లు బుధజనవిధేయులు

వడ్లమన్నాటి నృసింహశర్మ

పింగళి లక్ష్మీకాంతము.

ఈ పద్యములతో సోదరులు పూర్తిగా వెనుకతగ్గినవారైరి గాని సోదర కవులకుఁ జాలదగ్గఱ బాంధవ్యముండుటయే కాక యాంతరంగికత్వస్నేహసంబంధమున్న యొక యష్టావధానినామధారి మా శిష్యులఁ బడఁదిట్టుచుఁ గొన్ని పద్యములు దర్బారులోఁ బ్రకటించెను, ఆపద్యములు వ్రాసినతఁడు పరిష్కృతము లక్ష్మీవిశిష్టుఁడని చేవ్రాలువలన గ్రహింప వలసియున్నను కొంత కాలము క్రిందట నితఁడు హనుమద్విశిష్టుఁడుగా మాకుఁ బ్రత్యక్షమయి యున్నాఁడు. ఇట్లు ప్రత్యక్షమై చిరకాలమైనను దైవవశమున నీయంశము స్మృతికి రాఁగా నితనిపద్యములుకూడ శతావధానసారములోఁ గననయ్యెను, పిమ్మట నీతఁడు వేమవరాగ్రహారావధానసభలో నగుపడ్డెను. ఫలానా, అని మాలో నొకరికిఁ దెలిసినపిమ్మట నష్టావధానిగారిని సమీపించి, "నాయనా! హనుమత్కవిగారు క్షేమముగానున్నారా?" అని ప్రశ్నింపఁగాఁ బాపమాతఁడు వెలవెల బోవలసినవాఁడయ్యెను, మేము గుర్తింపఁజాలమను నమ్మకముతోఁ బేరుమార్చి వ్రాసినట్లభినయించి వ్రాసినవ్రాఁత బయలగుటచే నతనికట్టి యవస్థ తటస్థించియుండును. ఇందేమి యక్కజమును గనరాదు. అతఁడనుకొన్నట్లుగాక యీ గుట్టు దైవవశమున మాకెఱుక పడినతోడనే "మర్మజ్ఞం న ప్రకోపయేత్" అను నార్యోక్తికుదాహరణమై యాయవధాన సమయమున నక్కడనుండియు నుండనివారి తెలుఁగున నెట్లో యడఁగి మడఁగి కాలక్షేపమొనర్చెను, మధ్యమధ్య వీరైనప్పుడెల్ల నితనితో నతిప్రీతిగా మేముసంధించుచునే యుంటిమి కాని యితని మోము వెలవెలవాఱుటతప్పఁ దొంటికీర్తిని బ్రకాశింపఁ జాలదయ్యెను, తమకుఁ బశ్చాత్తాపసూచకమగు సంభాషణ కొంత సల్లఁబుచ్చుటచే నెట్టివ్రాఁత వ్రాసినను నితఁడుగూడ యోగ్యుఁడే యని మామనస్సాక్షికి వచ్చుచున్నది. కాక చేయవలసినదేమి? ఇంతకన్న యోగ్యులీ వివాదములోఁ గలుగఁజేసికొని వ్యవహరించువారిలో మాకు దొరకుట దుర్లభము గానఁ దటస్థించినంతలో వారి వారిమంచిగుణమునే మేమిందుఁ గైకొని మాకు దాపరించిన యీవిద్యాకలహము యోగ్యులతోడనే వచ్చిన దని చదువరులకుఁ దెల్పి సంతసించుచుందుము. మీరును మమ్మనుగ్రహించి యట్లే విశ్వసింపఁ బ్రార్థితులు. 51 వ పుటలో నుదాహరించిన వారిపేరులలో నీయన చేర లేదు. ఆభాగ మచ్చుపడునప్పటికీయన బయటికి రాలేదని యెఱుంగునది. బైట రాకుండుటకు హేతువు పూర్వమీయన మాయెడలఁ గనఁజేసిన యాచ్ఞాదైన్యదోషమే కానివేఱు కాదు. యాచ్ఞా దారిద్ర్యమూలకము, ఆదారిద్ర్యము నిట్లు ప్రాచీనకవులు వర్ణించియున్నారు.

(మృచ్ఛకటిక ప్రథమాంకమునుండి)

శ్లో॥ దారిద్ర్యాద్ధ్రియ మేతి హ్రీపరిగతః ప్రభ్రశ్యతే తేజసో
నిస్తేజాః పరిభూయతే పరిభవాన్నిర్వేద మాపద్యతే
నిర్విణ్ణ శ్శుచ మేతి శోకపిహితో బుద్ధ్యా పరిత్యజ్యతే
నిర్బుద్ధిః క్షయ మేత్యహో! నిధనతా సర్వాపదా మాస్పదం॥

ఇప్పటికే యీ యష్టావధానిగారిని గూర్చి విస్తరించి వ్రాసినట్లు చదువరులు తలంతురు గాని యింకను వ్రాయవలసిన యంశములు కొన్ని మిగిలియున్నవి. వీరిని గలసికొని తుట్టతుదకు వేమవరములో మాలో నొకరు మాటలాడునప్పటి యంశములను జాల మంది పెద్దమనుష్యులు వినియున్నారు. అప్పు డీయన చెప్పిన ప్రత్యుత్తరాదికమును వారివలన నెఱుఁగఁగోరెదము బ్రహ్మశ్రీ తూములూరి కోటయ్యగా రప్పు డా నికటమునఁగలరు. ఈ యంశమునకు వారిని బరాతముచూపుచు నీయష్టావధానిగారు నలక్ష్మీకులు గాక పూర్వము చెప్పిన యాచ్ఞాపద్యములను శతావధానసారము (ప్రథమ ముద్రణము) 125-126 వ పుటలలోఁ జూడఁదగు నని చెప్పుచు నలక్ష్మీకత్వ మబ్బినపిమ్మటి రచన నొండొక చూపుచున్నారము.

(16 అక్టోబరు 1912 సం॥ దర్బారు పత్రికనుండి)

చ. జరిపిరి కొ ప్రపుఙ్గవులు సత్సభయందు శతావధానమం
చరుదుగ వ్రాసినారలుగదా? మును జేసితిమంచుఁ బొత్తముల్
గరువముతోడఁ ద్రిప్పుటయెకాని భవత్ప్రియు లాత్మశక్తి యం
దఱుఁ గనఁ బూర్ణమైన యవధానముఁ జేసిరె ప్రస్తుతస్థితిన్. 17

గీ. "తా మునింగినయదె గంగ తాను వలచి
నదియె రంభయటం చ"నునట్టి మాట
ధరణిఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల కన్నఁ
గవులు లేరను మీయందె గాంచనయ్యె. 25

గీ. తగని యోగంబునిల్ప యత్నంబొనర్చు
ననుచుఁ గోటీశుఁ దెగడి నిజాన్వయంబు
దూఱువారలలోపలఁ జేరి సుకవి
పరుల నిందించు టేల మీవంటివారు? 27

ఉ. శ్వానము, కోడి, పేడి, వ్యభిచారి, ననామకు, సూరపంది, ము
మ్మైనపతిఁ, సురాపుని, నిజాన్వయదూరు, నశౌచు, సూతకుఁ
బీనుఁగు, మాల, గార్దభము, పిల్లిని, సూనరి, నంటి యెవ్వఁడే
స్నానము సేయఁ డాఖలుని సత్యముఁ ద్రోయఁగ లేదు, వహ్నిలోఁ.

రుక్మాంగదచరిత్ర

సజ్జనవిధేయుఁడు
పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహకవి, అష్టావధాని

స్థాలీపులాక న్యాయముగాఁ జూపిన యీపద్యములలో 17 వ సంఖ్య గలపద్యము వలన శ్రీసోదరు లవధానము నెఱుఁగ రని యొప్పికొన్నట్టు తేలు చున్నదిగదా! వారితోపాటు మేము గూడ నెఱుఁగనివారమే యని లిఖించి నాఁడు, లిఖించుఁగాక, అందులకు మేము వేఱుగ శ్రమచేయ నక్కఱలేదు; 'సహృదయాః ప్రమాణం'. ఇఁక నీ లక్ష్మీవిశిష్టుని వ్రాఁతపై మాశిష్యులు మా యెఱుకమీఁదనే యిచ్చిన ప్రత్యుత్తరపుఁ బద్యములన్నియు నుదాహరించుచు న్నారము.

(నవంబరు 16 వ తేదీ 1912 వ సం॥ దర్బారు పత్రికనుండి)

ప్రత్యుత్తర లఘుఖండన

మ॥ రా॥ రాజశ్రీ పోచిరాజు లక్ష్మీనరసింహావధానిగారికి.

ఆర్యా!

తమరు దర్బారు పత్రికాముఖముగాఁ బ్రకటించిన వ్యాసమును జూచితిమి. కవితా రసాభ్యున్నతికి మిగుల సంతసించితిమి. కాని మీ వ్రాఁతలో న్యాయవాదులు గర్హించు నంశములు స్ఫుటముగాఁ గలవు అవి ప్రకృతము మాత్ర ముపేక్షించి తక్కిన వానిలోఁ గొన్ని ముఖ్యాంశములకు మాత్రము జవాబు నొసఁగెదము:—

మీరు మమ్ము "నిజాన్వయదూరుల" నుగాఁ బరిగణించి కొన్ని నికృష్టోక్తుల నాడియున్నారు. ఇందలి సత్యాసత్యముల నొక్కింత చర్చింతముగాక మేము మనయన్వయమును దూఱితిమనుటకు మీరిచ్చిన యాధారము "తగని యోగమును నిల్పఁగ యతింతమటంచు నేకీభవించుఁ గోటీశ్వరుండు" అను వాక్యమేకదా! ఇందు మీరు యోగమును నియోగముగాఁ జేసినారు. అది;

మాకభిప్రేతమగుఁ గాక, కాకపోవుఁగాక, అంతమాత్రమునకే నిందయేమున్నది? ఇంతలో మేము నిజాన్వయదూషకుల మగుదుమా? ఇఁకమమ్ము రుక్మాంగద చరిత్రములోని పద్యమునుదాహరించి నికృష్టతమమగు తిట్టులను దిట్టు తాము నిజాన్వయభూషకులా? చక్కనిబుద్ధితోఁ దిలకింపుఁడు. ఏదోవిధమున నియోగి పదము మావచ్చియు రాని కవిత్వమునందు విఱిగినంతనే మేము దూషకులమగు యెడల బుద్ధిపూర్వకముగా వేరొకయర్థములేని "పేనుఁగు" లోనగు నికృష్టోక్తులను నియోగులమైన మాయెడల నుపయోగించు మీరు నియోగభూషణులై యుద్ధరించువారా? కానిండు. మీకట్లు భగవంతుఁడు తోఁపించినప్పుడు మేమేమి చేయఁగలము? మీరనిన మాటలను బట్టియే మీరు వృథాభిమానులని తెలియుచున్నది.

చ. మఱియొకటాలకింపుఁడు ప్రమాదపుమాటలు గట్టిపెట్టుఁడ
త్తఱి సభ సేతుమంచును వృథాగఁ బ్రగల్భములేరు వ్రాసి చె
ప్పరు వెనుదీసి "రాజ" యని వ్రాయఁగఁ జేసిరి, మీరెఱుంగరే!
"గరువపుమీస" మన్న నుడిగల్గిన పద్యము దెప్పు లేవొకో!

క. మిమ్మిటకుఁ 'మీకవులఁ, దెమ్మని వ్రాయంగ' వ్రాసితిరొకో మీరుఁ
మమ్మును మాగురువర్యుల రమ్మని; యౌరౌర! యేటి వ్రాఁతలు చెప్పుఁడీ?

మ. చరణంబుల్ విడనాడి కొన్నిటను బ్రాసస్థానముల్ గొన్ని తొం
దరలోఁ బాడొనరించి కొన్నిట యతిస్థానమ్ములన్ మార్చి య
క్షరముల్ గొన్నిటిమధ్యమధ్య దిగమ్రింగఁ జేర్చియున్నట్టి కొ
ప్పరపుఁ వారల యాశుధారకవితా వ్యాపార మేపాటిదో ?

ఉ. గంటకు రెండునూర్ల కధికంబుగఁ జెప్పిన నేమి లాభ! మ
న్నింట నొకానొకండును గణింపఁ బ్రశస్తరసాతిహృద్యమై
యుంట నభస్సుమంబు, మఱియొక్కెడ గంటకు నూఱు చెప్ప నూ
ఱింటఁ బరీక్ష సేయఁగ మఱిన్ విరసంబులు దోఁప వంతగఁ.

ఉ. మమ్మును గొప్పరంపు కవిమాన్యులనుఁ బిలిపించి మావధా
నమ్ముల మాకవిత్వపు గుణమ్ములనుఁ దిలకించి; తారత
మ్యమ్ముల నిర్ణయింపఁగల యట్టిరసజ్ఞుల మ్రోల నున్నస
త్యమ్మును వెల్లడింపు మవధానవిధానకుశలవాగ్గ్రణీ!

శా. అంతో యింతయొ దేశికోత్తముల పాదాబ్జమ్ములన్ గొల్చి మే
మంతేవాసులమై మెలంగుటను మా కబ్బెన్ గవిత్వమ్ము; మే
మాంతర్యమ్ములలో వధానములఁ జేయంగోరుచోకాని యొ
క్కింతేనిన్ బడదయ్యెఁ గోరికను మీరేఁ దీర్పఁడయ్యా! యిఁకన్.

చ. తిరుపతి వేంకటేశకవిధీశులు మీరలు కోరుచున్న మీ
పురమున కేగుదెంచెదరు పో! రయమొప్పఁగఁ; గాని యక్కటా!
పొరిఁబొరివచ్చి మీపురికిఁ "బుల్లయ వేమవరంబు" పోలికన్
మరలిన నేమిలాభ మని మాకును మీకును సందియం బటన్.

క. తిరుపతి వేంకటకవిధీ, వరులరుదెంతురు తమపురవరమునకును మీ
ర్జరిగించినసభ; జరిగింపరేని మీయూరు వచ్చువారలె వీరల్!

ఉ. రమ్మనినారు మీపురవరమ్మునకున్ మము మా గురూత్తముల్
సమ్మతి చూపవచ్చుఁ గొనసాఁగినచో సభ మంచిదేకదా!
మమ్మును బిల్చి మీరు సభ మానక చేసెదరన్న మాకు మీ
నమ్మక మేమి? కానఁ దగునమ్మక మిం డరుదెంతు మయ్యనన్.

క. వీరినిడీకొనఁ గొప్పిపు, వారికి శక్యంబె? యకట! పంచాననమున్
బోరికిఁ జీరునెపూఁణ మయూరే! యిదియేమిచిత్రిపుయ్యా! చెప్పఁడీ.

ఉ. సున్నయె సంస్కృతంబు, పరిశోధనసేయఁగఁ దెల్గుభాషలో
నున్న ప్రవేశ మయ్యదియు నొక్కరవంతయె; సత్కవిత్వమం
దున్న రసప్రసారమదియున్ లవమే, యిటువంటివారు పే
రెన్నిక గన్న సత్కవుల నేటికి నేఁటికి దూఱుచుందురో!

శా. పాండిత్యమ్మదియుండఁగావలెఁ గవిత్వప్రాభవోద్దండుఁడై
యుండన్ గావలె నాశుధార కవితావ్యూహమ్ము ఘటింప శ
క్తుండైయుండవలెన్ వధానమున నెంతో ప్రజ్ఞచూపన్ వలెన్
లెండీ! యేగతిఁ గొప్పిపుంగవుల గెల్పింపన్ బ్రయత్నింతురో.

ఉ. వారవధానమున్ జలుపువారలు కారనుమాట కుత్తరం
బీరు లిఖించుచో సరిగనే లిఖియించిరి; "దొంగజందమే"
వారనువీరుఁబూని రసవైఖరి తెల్పితి రంటెచాలు ను
న్నారెదిది దొంగజందెమొ వినన్ వచియించెడి ప్రోడలెండటో.

క. వ్రాయవలసివచ్చిన నె, న్నేయుక్తులుగలవు; నాఁచు నీళ్లకుఁ దెగులౌ
చాయ మఱిమాట మాటకుఁ, బాయక తెగులౌటమానవలసెఁ జూండీ.

ఇట్లు బుధజన విధేయులు,

వడ్లమన్నాటి నరసింహశర్మ.

పింగళి లక్ష్మీకాంతం.

ఈపద్య ప్రకటనానంతరము సభంగుఁజేచి ప్రతిపక్షు లేవిధమైన యుత్తరమును నొసఁగలేదు. పిదప నీ యిద్దఱిలో నొకకవికి బెజవాడ వెళ్లినప్పుడు మ॥ రా॥ రా॥ పాటిబండ వెంకటరమణయ్యపంతులవారియింట శ్రీచెళ్లంకొండ రామారావుగారు కనుపట్టిరఁట! అక్కడిప్రసంగమును చెల్పు నతని యుత్తరముదాహరించుచున్నారము.

“... తరువాత మఱికొన్ని పద్యములు చెప్పితిని ఆపునప్పటికి 3 గంటలైనవి. రమారమి 190 లేక 200 పద్యములవఱకు నైనవఁట. ఎల్లవారును మిగుల నానందించిరి. తరువాత నేను శ్రీ పాటిబండవారి యింటికి మ॥ రామారావుగారిని జూచుటకుఁ బోతిని. వారి యింటిలో కొప్పరపువారి యొక్కయు మన యొక్కయు స్మరణయే తప్ప మఱియేమియు లేదు. నేనేగునప్పటికి రామారావుగారు ... పాఠముచెప్పుచుండిరి. నేను కవిత్వము చెప్పగా చూచినవారు నొకరో యిద్దరో యుండిరి. మఱియొక రెవ్వరో “గీరతమేఁగుదెంచెఁ దమకీరితిఁ బూరితిజేసె” నను పద్యమును పత్రికనుండి చదువుచుండిరి. మఱి యొకరు గీరతము చదువుచుండిరి. అప్పుడు నేను రామారావుగారికి నమస్కారము పెట్టితిని. అది వారు గ్రహించినట్లు తోచదు, కూర్చుండుమని కూడననలేదు, నేనే కూర్చుంటిని, తరువాత నొక వృద్ధు నాపేరును నింటిపేరును నడిగి తెలిసికొని మీరేమి చదువుకొనినారని యడిగెను. కాలేజీలో చదువుచున్నానని చెప్పితిని. సంస్కృతమేమి చదివితిరని రామారావుగారడిగిరి. ఏమియు చదువలేదని చెప్పితిని. మీరు వ్రాసిన పద్యములు సంస్కృతపదభూయిష్ఠములుగ నున్నవే కారణమేమి యని యడిగిరి. అందులకు నేను మిన్నకుంటిని. ఆపద్యములు మీరు వ్రాసినట్లుగా వళిప్రాయపడినారు. గుంటూరుసీమ తయారైనదా యని రామారావుగారు నన్నడిగిరి. అగుచున్నదని చెప్పితిని. మీ రాశుకవిత్వము గంట కెన్నిపందలు చెప్పెదరని యడిగిరి. నాది పందల బేరము, గంటలబేరము గాదని చెప్పితిని. రామారావు

గారు చాల యసూయాగ్రస్తులై యున్నట్లు నాకు పొడకట్టినది ... నాదర్బారు పద్యముల మీద నేమైన జవాబు వచ్చినదా? వచ్చినట్లైన నాకు తెలియ జేయుము"

......" బెజవాడ (చేవ్రాలు)

ఉత్తరములో వ్రాయలేదు గాని శ్రీ వెంకటరమణయ్య పంతులవారీ పిల్లవానితోఁ జేసిన ప్రసంగము మఱికొంత యున్నది. అది "న్యాయమైనను స్వశాఖావ్యతిరిక్తముగా నెన్నఁడును వ్రాయఁగూడ" దను నంశమును మాత్రము వెల్లడిని. అది యీ చిన్న శిష్యుఁడు చెప్పఁగా వింటిమి. శ్రీ రమణయ్యపంతులు వారిప్పుడేని యధార్థముకన్న బంధుత్వాదిక మెక్కువ కాదనియు దానిబట్టి చరించువారి కెప్పుడు చిక్కు వచ్చినను శాశ్వతకీర్తి గలుగవచ్చుననియు నెఱిఁగి విద్యకును శాఖకును సంబంధమే లేదని బోధించువారుగాఁ బరిణమించినచో నెక్కుడు లోకోపకార మొనర్చినవారగుదురని హెచ్చరించుచున్నారము ఇంత పరిశ్రమపడి మేమీ గ్రంథమును రచించుటకు ముఖ్యఫలము నియోగివైదికులు సహోదరులు గాన వీరికీ వైషమ్యములును నీ వృథాపవాదప్రసంగములును దగవని తీర్మానించుటకే కదా? మా పరిశ్రమలోనెన్నవ వంతుగాని శ్రీ పంతులవారొనర్చినచో నది కోటిగుణితమై యీ గోలను దగ్గించఁగల దని మా నమ్మకము. ఇట్టి ప్రయత్నమున వైదికులలోనున్న కుమార్గులను వైదికులును నియోగులలోనున్న కుమార్గులను నియోగులును మందలింపవలయునే కాని వారిని వీరును, వీరిని వారును మందలించినచో నది ప్రయోజనకారి కాదని శ్రీ పంతులవారి హృదయమునకు రాక యుండదని మేము తలఁపము. వారు పెద్దలు, విశేషజ్ఞులు. అయినను దమకన్న ననేక విధములఁ జిన్నలగు మ॥ రా॥ రా॥ కృత్తివెంటి గంగరాజుగారీవిషయమున నొనర్చుచున్నయంత గాని శ్రీ సుదర్శనీ పత్రికాధిపతిగారును, కార్లేలియన్ పత్రికాధిపతిగారును లోనగువారొనర్చుచున్నంత గాని తుదకు పడ్లమన్నాటి నరసింహము లోనగు నియోగి బాలకవు లొనర్చుచున్నంత గాని ప్రయత్నమునేని బొనర్పకుండుట మిగుల శోచనీయము. ఇఁక నేని మాయుద్యమమునకు శ్రీ పంతులవారు చేయూఁత నొసఁగి నియోగి వైదికులకుఁగల పరస్పర వైషమ్యములను వారించి పుణ్యము గట్టికొందురని నమ్ముచున్నారము. చదువరులారా! ఇందులకు సంబంధించునవియే యైనను బ్రసంగాంతరములచే మీకు విసుగు పుట్టించుచుంటిమేమో యని సంశయించుచున్నారము. శ్రీ పంతులవారిని గూర్చి వ్రాసిన ప్రసంగము

వారు పెద్దలగుటచే నీగ్రంథమునకు మంగళదాయకమని మా యభిప్రాయము. "మంగళాదీని మంగళమధ్యాని మంగళాంతాని" అను మహాభాష్యము సహృదయు లెఱుంగనిది కాదు. మరల శ్రీ సోదరులకును మాకును సంబంధించిన యను రాగ సంగ్రహములోనికిఁ జిత్త మంతుదు గాక. సానురాగముగ మాచేఁ బ్రార్థింపఁ బడియు సోదరు లెందుకో బంపరు గాలేదు. తీరిక ననుసరించి రా దలఁచిరని మేము తలఁచుచుంటిమి. కాని లోకులలో వేఱుగానభిప్రాయములు బయలు వెడలఁ జొచ్చినవి. ఒకరిద్దఱు ప్రాజ్ఞులు మాతో నన్న మాటలుకలవు. అవి యటులుండుఁగాక. గుంటూరిలో సోదరులను బ్రత్యక్షముగాఁ జూచు పర్యంతమును లోకుల యాశయమును మేము విశ్వసింపకుంటిమి గాని, చూచినపిమ్మట విధి లేక విశ్వసింపవలసినవారమైతిమి. మే మింకను గుంటూరికి నెలదినములకేగుదు మను నప్పటికే వీరిప్రతిజ్ఞనుగూర్చి వేఱొక తెలుఁగు వ్యాసమొకటి యభినవసర స్వతిలోఁ బ్రచురింపఁబడినది. కాని యయ్యది కూడ మేము మొదట విశ్వసిం పనివారిలోనివారమే, ఆవ్యాసమునకు మున్నొక పెద్దయుత్తరము మాకు వచ్చినది. అందుఁ జేవ్రాలు లేదు. శ్రీసోదరుల యాశుకవితావిధానమునుగూర్చి వ్రాయుచు 'సిట్టివారికిఁ దామెట్లు ప్రశంసాపద్యములు పంపిరి' యను నభిప్రాయమును వ్యంగ్యముగాఁ దెల్పఁజొచ్చినది. ఆయుత్తరమునుగూడ మేము విశ్వసింప నేలేదు. మాకుఁ బ్రత్యక్షములోఁ జూచినపిమ్మట మాత్రము వీ రేదో విధమునఁ బద్యము లల్లినను ప్రాజ్ఞులగువారిచే నంగీకరింపఁ దగినస్థితిలో లేరనియు నదృష్ట వంతులు గాన నచిరమ్మున యశమందిరనియు నిప్పుడేని కొంతకాలము గురు శుశ్రూష చేసినచో వీరికి సహజముగనో యభ్యాసవశముననో యలవడిన యీ ధార మంచిస్థితికి రావచ్చునేమో యనియును దోఁచనై యీయంశము బంపుటలో వారికి మనము చేయఁదలఁచుకొన్న సమ్మానము జరిగినపిమ్మట మనయందు వారికి తగినంత విశ్వాసము గలిగినయనంతరము వారి యంతరంగమున కెక్కునట్లు బోధింపవలయు నని యనుకొంటిమి. కాని యది యంతవఱకును సాఁగక మ॥ రా॥ రా॥ యేకా రామయ్యపంతులవారి విందుప్రసంగములో మాలో నొకరి నుండి వెలువడవలసిన దయ్యెను. అప్పుడటనున్న పెద్దమనుష్యులలోఁ గొందఱ పేళ్ళను (9) వ పుటలో నుదాహరించితిమి. కాని యుదాహరింపఁదగినవారు పలువురుగలరు. అందులో నొకరు తద్గృహాధిపతులు శిష్టాహనుమచ్ఛాస్త్రిగారు వేఱొకరు జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు, ఇంకను నెందఱో విద్యాధికు లగుపెద్ద లక్కడఁగలరు, వారిపేళ్ళను మే మెఱుఁగనిహేతువున నందుఁ బేర్కొన

మైతిమి. ఈప్రసంగమునుగూర్చి వ్రాసిన గ్రంథభాగములో శ్రీకొప్పరపు సోదరులకు గురువరులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ రామడుగుల రామకృష్ణశాస్త్రులవారిని వ్రాయు మంచితిమి. ఇటీవల వేమవరము వెళ్ళివచ్చినప్పుడు శాస్త్రులవారు ప్రసంగవశ మునఁ దా మా సమయమున నున్నట్లు చెప్పిరి. శ్రీశాస్త్రులవారూరక సోసర కవులు మాపైఁ బ్రయోగించుచున్న ప్రల్లదములకు మిగులఁ జింతించువారిలో నొకరు. వీరు శిష్యులను బ్రతిపక్షమునఁ బూర్తిగా మందలించిరి. అందుకు వారు వ్యతిరేకులు గాలేదఁట! కాని మే మిప్పుడు పరవశులము కాన నిట్లునటించక తీరదని గురువుల కుత్తరము నిచ్చిరఁట! ఈయంశము నింతకు మున్నుదాహ రించిన మాహితోపదేశము 13 వ పద్యములో నొకించుక సూచించితిమి. దీని మీఁదనే వారి జ్ఞానోపదేశములో నీక్రిందిపద్యములు పుట్టినవి.

“శా. ఏరోవంచనఁ జేసి దింపి కలహం బేర్పాటు గావించి రం
చూరుం బేరును లేని యా గురువన కోహో! మే మెఱింగింపుటల్
భీరుం డాతఁడు మీచెవిన్ బడుమటల్, ధీరత్వముం బూని మీ
రీకీర్తిన్ దెగియించి పల్కుటలు నెంతే నవ్వు పుట్టింపవే!

శా. తప్పంబల్కితినంచు రేపితివిగా దాయంచు దుర్వారమౌ
ముప్పుం దెచ్చితి వంచు వేమరలుపల్ బుత్తెంతు రే యంచు మా
యొప్పున్నెమ్మది నెంచి యొండొరులు లోలోఁ గుద్దుకోఁబోరె తాఁ
జెప్పండే! భవదీయజీవనముడౌ శిష్యుండు మీచందమున్”.

వారిగురువులను మేము సాక్షులుగాఁ జూపిన సోదరులు మాశిష్యులను సాక్షులుగాఁ జూపిరి. ఇది మాటకుమాటవంటిదో నిక్కమో విజ్ఞులే గుర్తింప వలసియున్నది శ్రీరామకృష్ణశాస్త్రులవారు మాకన్న సర్వవిధములఁ బెద్దలు. ఐనను వారేకారణముననో చిరకాలమునుండి మమ్మును మిక్కిలిగాఁ బ్రేమిం చుచుందురు. మాపద్యములలో ననేకములు మాకు రానివికూడ వారికిఁ గంఠ పాఠముగా వచ్చును. ఇట్టి శాస్త్రులవారు తమ శిష్యపరమాణువులు మమ్ము మిక్కిలిగా దూషించునప్పుడు చేయవలసినదేమి? పాపము! అశక్యవిషయ మగు టచే వారూరక విచారింపవలసినవారైరి. వారివిచార మిప్పటికేని మాసోదరుల హృదయమునకు రాకపోదు గాని యీ మా సోదరులు కారణాంతరమునఁ బ్రకృ తోపయుక్తమగు రామకృష్ణమత మను నొక క్రొత్తమతమును సమ్మానింపవలసిన

వారైరి. ఆమతము నామసామ్యమునుబట్టి గురుమతముగాఁ దోఁచుచున్నను నిజమునకు గురువుల కించుకయు సమ్మతమైనదికాదు. ఈనూతనగురుసిద్ధాంతములో గురువును దిట్టుట లోనగునవి ముఖ్యాంశములు, అవి వీరు పూర్తిగా నవలంబించి నచో నెట్లుండునో కాని యిప్పటి కంతగా నవలంబింపమి సోదరులేకాక మేము కూడ ధన్యులము. ఏమందురా? మాతో వివాద కొని తెచ్చుకొనుటచేరగదా! రామకృష్ణుల శృంగభంగాదికమును వీరు గురుపదముగాఁ బట్టుకొనివచ్చినది. ఆపట్టుట పూర్తిగాఁ బటస్థించుచో వీరికి గురుదూషణముకూడ నలవడవలసినదే కాని యింతవఱకు నది విశేషించి తటస్థించినట్లు కానరాదు. స్వల్పము గణింపఁ బగదుగదా! శ్రీసోదరు లసత్యమును బెల్లముగానో లేక యుప్పుగానో వాడుక చేయుచున్నారు. ఇది చాలఁ దప్పిదమును బెద్దదోషము గావునవారి లుండరు. ఈయంశము వేమవరపుసభలోని దేకో యుత్తరము నంపితిమని చెడబొంకుచు ఒటీవలఁ గృష్ణలోఁ బ్రమరించిన యుత్తరపుపటనే తెలిసికొనవచ్చును. దీనిం గూర్చినవిస్తరము వేమవరపు శతావధానపీఠికవలన నెఱుఁగఁదగు. వారి యసత్యము నాత్మగౌరవమును నిల్పుకొనుటకును బంధుప్రీతికిని వహించుచుంటచే దానివలని దోషము నంతగా పొందవలసియుండదు. మాయావచ్ఛక్తిని వినియోగించి శ్రీసోదరులు సర్వవిధముల ధన్యులే యని సమర్థింప యత్నింతుముగాక! పరప్రత్యయనేయబుద్ధులగుటచే వీరివిషయమున మాసమర్థనమును లోకమును విశ్వసించుఁగాక. ఇఁక వీరి కవితాప్రాశస్త్యమును గూర్చి కొండొక వ్రాసెదము.

శ్లో. ద్విజ భాలః కరీరశ్చ యంత్రితో ఽయంత్రితః క్రమాత్,
నరేంద్రమాళిమానంచ నర్తకీపద్ధతిం వహేత్.

ఈశ్లోకము సత్క్షత్రియులును శ్రీ పెద్దాపురపు సంస్థానాధిపకుటుంబము లోనివారును నిరంకుశసంస్కృతభాషాసాహితీధురంధరులునగు శ్రీరాయ జగపతిరాజుగారు రచించిరి. వీరిచరిత్రము నట్లుండనిచ్చి శ్లోకతాత్పర్యమును విచారింతము. వస్తువెట్టిదైనను శిక్షలేనిచో నది యపహాస్యాస్పదమగు ననునది యిందలి ముఖ్యాంశము. శ్రీ సోదరుల కవితాధారయు నశిక్షితమగుటచేఁ బైనుదాహరించిన వెదురుబొంగువలె నంబరమార్గము నంటఁజూచినను దానికి శిక్షితుల కవనమునకుఁ గల గౌరవమును బ్రాజ్ఞు లీయనేరరు. శిక్షితమగు కవితా

ధారయో, కొండొక వక్రప్రసారయైనను బల్లకీబొంగువంటి సన్మార్గమునకుఁ
పాత్ర మగు ననుట నిర్వివాదాంశము. ఇట్టిస్థితిలో వారు పోవునట్లు విద్వత్కవి
పరిష్కరించుట కెన్నఁడుగాని యొప్పికొనునా? ఈయంశము ఆయా యీ
పుటలలో దిఙ్మాత్రము తెల్పియే యుంటిమి; మఱియు నుత్తరార్ధములో దీని
నింకను విస్తరించి తెల్పితిమి. కావునఁ జర్వితచర్వణ మొనర్పక ముఖ్యాంశము
మాత్ర మిటఁ దెల్పుచున్నారము. ఈ సోదరకవులను బురస్కరించుకొని వ్రాయు
శ్రీయుతులు మఱి కొన్నియో నికృష్టోక్తులతో దూఱుటయే కాక "అనుభారా
శూన్యులగుటలేదా?" అనికూడ వ్రాయుచుందురు. ఆవ్రాఁతలకేమి, వారిలో
ననేకులకుఁ దలుపును ద్వారబంధనమును లేకయే వ్రాయువాడుక కలదు. కాని
కాలాంతరమున బైటికి రాఁజాలని శాఖాభిమాని శాస్త్రిగారొకరు వీరికిఁ బద్దెములు
వ్రాసి యిచ్చుచుండుటచే నిందుఁజాలమందికిధార శుద్ధముగనే యున్నట్లుగూడఁ
గనఁబడెడిని గాని, అసత్యములు దుండగములును మాత్రము మితిమీఱియుండును.
అవి దిఙ్మాత్ర మచ్చటచ్చటఁ జూపఁబడుచునే యుండును. దానినటుండనిండు,
వీకర్మము నెఱుఁగని సోదరులతో పాటుగా మే మిప్పుడు క్రొత్తగాఁ బరుగిడుదు
మని యేల చెప్పవలెను? పరుగిడఁగలుగుదుమా, లేదా? యనునది విషయాం
తరము, అతప్పులకును ఆక్షేపణలకును నొప్పికొన్నచోఁ బరుగిడవచ్చును. ఇఁక
సఱికే చిరకాలాభ్యాసవశమున నిది దోషము, ఇది గుణము, అను సంశయము మన
మున నాటికొని పోయినది. ఆసంస్కార మీజన్మమునఁ గాకుండా, వచ్చు
జన్మమునకుఁ గూడ నశింపదు. అట్టిచోఁ దప్పొప్పు లని యెంచక తిరుపతి వెంక
టేశ్వరులు పరుగిడ వలె నని యనుకొన్నచో నిట్లు జరుగవలెను. ఎట్లనఁగా?
వీరేని దైవకారణమున వారి కిప్పు డున్న గుణదోషవిచారణమును శాస్త్రజన్య
జ్ఞానమును బూర్తిగా నశించి కవితాధార యనునది నామమాత్రావశేషముగా
మిగిలి వీరు తిరుపతివేంకటేశ్వరులు కారు, యెవరో, అను తెలుఁగునకు వచ్చి

"సోఽప్యన్య ఏవ భవతీతి విచిత్ర మేతత్"

అను శ్లోకపాదమున కుదాహరణము కాఁగలిగినయుత్తరక్షణమే వారినిమించి పరు
గిడఁ గలరు. ఉన్నశక్తులలో నూటికిఁ దొంబదివంతులు తగ్గించుకొనుటకు
యత్నింపవలసినదే కాని యాపరుగునకై యిప్పుడభ్యసింపవలసినది లవమును
నుండఁబోదని ప్రాజ్ఞులెల్ల నెఱిఁగినదియే కాన విస్తరింపవలసిన యావశ్యకత లేదు.

కాని యీపరువు ప్రాజ్ఞమహాకవిసమ్మతము కాదు. కావుననే భట్టుమూర్త్యాదులెంతవఱకుఁ బరుగిడుట యుక్తమో యంతవఱకే యవధి నేర్పఱిచికొని "ఘటికాశత గ్రంథకరణధుర్యత" దనుకనే యంగీకరించియున్నారు. ఇందలి గ్రంథశబ్దము పారిభాషికమని తెలియఁదగు ఈసంకేతము పండితు లెఱుఁగుదురు మఱియు వేఱొక వేశ్య "ఘటికార్ధనిర్మితశతశ్లోకీ" అని వ్రాసుకొనియున్నది. కాని దానిపోకడకూడ మన సోదరులపోకడ కప్పయో చెల్లెలో కాక తప్పదని మాయాశయము. ఆశుత్వముకూడ ఘటత్వాదికమునవలెనే యేదో కొంతకుఁ బర్యాప్తము కాఁదగినదియే కాని ధారావిశ్రాంతిశూన్యముగాఁ బ్రవతిల్లింపఁదగినది కాదు.

శ్రు॥ దశాఽస్యాం పుత్రాన్నాధేహి

అను శ్రుతికి, దశపుత్రులు, దశపుత్రికలు, అనునర్థము చెప్పి యిరువది మందివఱకు నాజ్ఞను గనుపఱిచినవారు ప్రకృతాశుఘోషాసంప్రదాయము ననుసరించి పందలకొలఁదిగ నాజ్ఞ నేల యీలేదో విజ్ఞులకుఁదక్క నితరులకుఁ దెలియదు. ఆశుగశబ్దవాచ్యత్వము మలయమారుతమునకును దుక్కుడూఁగరలఁ గల్పికొని పుల్లాకుల లోలోపల నిడికొనిపోవు తలనొప్పి గాలికిని నవిశేషముగఁ జెల్లునదియే యైనను మలయమారుతమువలెఁ దలనొప్పి గాలి వర్ణ్య మగుట కవి సమయసిద్ధము కాదు. మితి మీఱినచో నాశుధార యాశుఘోష యని చెప్పఁదగి యుండును. వేయేల? వీరిపరుగు న్యాయ్యమైనది కాదనుట కెన్నియేని యుదాహరణము లీపచ్చును. ఇది కవితాపదదూర మగుట కే సందేహమును లేదు. ఏకర్మము నెఱుఁగని గాయకాభాసుని స్వరకల్పనకును సుశిక్షితుని స్వరకల్పనకును భేద మెంత యుండునో ప్రాజ్ఞు లెఱుఁగరా? గుంటూరిలో వీరు స్వశక్తి పరశక్తి శూన్యముగఁ గాలుద్రవ్విన తత్తఱపాటంతతోనే వెనుదీయఁ బడినదిగాని, లేనిచో నీయంశము లెల్ల సభ్యులకు వాక్రుచ్చి వీరి పరువునుగూడ ననుకరించి చూపి యిది తప్పుడు మార్గమని ప్రాజ్ఞులచే నొప్పించియే తీరుదుముగాని తజ్జ్ఞులు వీరికిని మాకును సభ యనుటకే యంగీకరింపకున్నారు. అది యీ క్రింది యక్కరములవలన విస్పష్టమగును.

(చావలి వెంకటకృష్ణయ్య బి. యే. సీనియర్ గారి వ్యాసమునుండి.)

"సభావిషయమున మేమన్నమాట లప్పటికి ఇప్పటికి జన్మాంతమువఱకును నిల్పుకొననెంచి యొక రిరువురు పండితులకడకు కవులకడకు నేగితిమి. సావధాను

లై వినుఁడు ... అయ్యా! తమరు జడ్జీలుఁగా నుందురా అంటిమి. దానికి వారు తిరుపతి వెంకటకవులేడ! కొప్పరపువారేడ! కొప్పరపువారికి కవిశబ్దమే వర్తించదు... కలక్టరు, ఓల్ కలక్టరులకు నెంత తారతమ్యము కలదో ... అటులనే తిరుపతివేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపువారికిని భేదము కలదు. ... అని యేకరువెట్టి ఆ సంగతి మాకడ నెత్తవలదని మమ్మును బంపిరి. అయ్యా! సభ చేయించు నెంచికొనినందులకిట్టి మర్యాద జరిగినది. ఎట్లయినను మీ విరోధము మాపుట మాకు ముఖ్యావసరము కనుక మరల నేరికడకైన బోయి మొఱ పెట్టుకొందుము గాని......"

పైపంక్తులు శ్రీ సోదరులు వేమవరావధానానంతరము తోఁచిన పాపపుబండు యుత్తరములలోని యంశములలో సభనుగూర్చిన ప్రసంగమునకు వారి నాహ్వానించ నేగినమాగురులో నొకరు కృష్ణాపత్రికాధిపతులకంపిన "రోషావేశసాంత్వన" వ్యాసమునుండి కైకొనఁ బడినవి. విస్తర మన్యత్ర చూడఁదగు. ప్రాజ్ఞశిరోమణులిట్లు నిరసించుచున్నను నపత్రపాశూన్యముగ మా సోదరులు "మావైరులు, మా శత్రువులు" అని సారెసారె మమ్మును జేర్కొనుచుందురు.

శ్లో॥ వివాహశ్చ వివాదశ్చ సమయో రేవ శోభతే"

అట్లుల నేల? వీరిశత్రుత్వ మిట్లు సమర్థింతము గాక 'అదృష్టపిశాచ న్యాయమున' మాకు వారు మిత్రులు మేము వారికి శత్రువులమును గాఁగూడదా? లేక యీ పంచతంత్ర వాక్యములవలన నేని కాఁగూడదా?

"శ్రోత్రియభ్రష్టక్రియాణాం (మూర్ఖపండితానాం) సజ్జన దుర్జనానాం

దీనింబట్టి యిది సహజవైర మనుకొన్నను దప్పు లేదు. తప్పులేకేమి, వీరిశత్రుత్వమిత్రత్వముల కించిత్కారములగుటచే నివి రెండును బరిత్యాజ్యములేయని శిష్టు లనకమానరు. ఇది యిటులుంతము, సోదరుల యేవ్రాఁతపసను నర్థముండదు.

(ఫిబ్రవరి 15 వ తేది 1913 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

"...మఱియు మాశత్రువులు (గుంటూరుసీమ) అను నొక పుస్తకమును రచియించుచుండిరఁట. అందు మా విషాదాంశముండునఁట! అది బయలు వెడలుటకుఁ బూర్వమే యీసభ జరుగవలయును. అది బయలువెడలుటకుఁ బూర్వమే సమకూర్పలేనియెడల మేము వ్రాయుచున్న (1) జజ్జిసీమ (2) నారాయణాస్త్రము అను రెండుగ్రంథములును బ్రకటింపఁబడిన పిదప సమకూర్పవలయును. ఆ మధ్యకాలములో సభయగుటకు వీలుపడదు. అన్ని చెప్పితిమి కదా!..."

ఈవ్రాఁత కర్థమేమైనఁ గలదా? గుంటూరిసీమ ప్రకటనము సభ కేమి యపకృతిచేయునో కదా! జల్లిసీమ వ్రాఁతకు సభ యేల ప్రతిబంధింపవలయునో? "కొబ్బరిచెట్టు, దూడగడ్డి," ఇంతకన్నఁబై వాక్యముల కర్థముకన్పట్టదు. కన్పట్టకేమి? గుంటూరిసీమ గుట్టు బైటఁబెట్టును గదా, పైనిసభయెట్లు ? ఏమి గతి?

(ఫిబ్రవరి 15 వ తేది 1913 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

"...ఈక్షణముననైనను, ఈదినముననైనను, లేక ఈజన్మాంతమువఱకెప్పుడైనను సరియె, వచ్చి మాశత్రువుల మీసములను దీయింతుము..."

ఈపంక్తులను కృష్ణ యవిచారితరమణీయములుగాఁ బ్రకటించినది. గాని యాంధ్రపత్రిక ప్రత్తిపాటి కామేశ్వర వ్యాసపు దెబ్బను దిని యుంటచేఁ గొంకి జంకినట్లు నటించి నిరసించినది. ఈవిషయము, వేమపరపు శతావధాన పీఠికలో విస్తరించి చూడఁదగు. ఎంతటి తెల్వియో చూడుఁడు, వివాహమునకు రమ్మనఁ బునస్సంధానమునకే సిద్ధపడు మోటు పెద్దపెండ్లికొమరుని దలపించు నీవాక్యము లెవ్వరు రోయకుందురోగదా? సభకు వచ్చినతోడనే జరుగఁదగినది మీసములు గొఱిగికొని పోవుటయే గాఁబోలు ? 'గారెల బూరెల' సామెతగా, నెంత తంతు జరుగవలెనో కదా ! అవును యీయక్షరజ్ఞానమాన్యులకు జరుగఁదగిన తంతేమి యున్నది? వచ్చి, వచ్చినవెంబడినే మీసములు వట్టికొని వీలైనంత వఱకు వచ్చినంతవఱకు సంగ్రహించుకొనుటయె కర్తవ్యము. ఔర ! మీసపు రోమములు ! మాసోదరులు వీనికెంత మాహాత్మ్యమును గలిగించిరి. మతకర్తయగు మహమ్మదుగారి మీసపురోమములను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నవే ! దీని సంప్రదాయము తజ్ఞులవలన నెఱుఁగఁదగు. ఈయపభ్రంశపుఁ బ్రల్లదముల నీభారత మఱఁచివైచుఁగాక.

"ఉ. వచ్చినవాఁడు ఫల్గునుఁ డవశ్యము గెల్తు మనంగరాదు"

(విరాటోద్యోగములు చూ) భీష్మాచార్యునివంటి జగజ్జేత కీ తెల్వితేటలు తగుఁగాని మనక్షీరకంఠుల కెట్లు తగును ? అక్షరజ్ఞాన మిట్లుండఁగాఁ గొందఱు తలత్రిప్పులమారులు తగుదు మని యేదో వ్రాయుచు సోదరుల పరువు సహజమైనది కాన తెచ్చిపెట్టుకొన్నధార గల తి॥ వెం॥ కవుల కనుకరింపఁ దగినది

కాదని శాఖాభిమానమును వెల్లడించుట చూచి మాకెంతో యక్కజము గలుగుచుండెడిని. అవురా! పనివడినను రథము దిగి పాఱు సుత్తుని పరువు విజయున కశక్యమే యగునేమో కదా? అతఁడు శత్రువులకు వీఁపు చూపక కదా పరువిడ వలసివచ్చును. పైవారు "మెయిల్ రన్నరు" వలెఁ బనివడి నేర్చుకొన్నను వాని పైనుండు నధికారులు పరుగెత్తనేరరనియు నందుచే వారికి వీరు లొచ్చనియుం గూడఁ జెప్ప సాహసింతురోటు! ఏమీ! తారతమ్యజ్ఞానవిలసనము? ఇట్లు వ్రాయువారి వ్రాఁత లెంత వెలగలవైనను వీనినిగూడఁ బాటించి మాశిష్యులలో గొందఱు ప్రాజ్ఞు లనిపించుకొనుచున్నవారే తమ పాండిత్యము నొక్కఁడకు దిగద్రావి మాయాప్రవరాఖ్యులవలె నటించుచు నీయాశుఘోష కలవాటు వడిరి. అందుఁ బత్రకాదుల నందిరి. ఈ యలవడినవారిలో మొదటివాఁ డవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి. ఇతఁడు, నితనికొక వ్రేలువిడిచిన మేనల్లుడును, మా కేకలవ్యప్రాయశిష్యుఁడును నగు నిఁక నొక సుకవియును నిందులకు సభ లొనర్చుచున్నారు. ఆయంశ మీక్రింది యుత్తరముల వలనఁ దెలియ నయ్యెడిని.

నెల్లూరు   నమోగురుభ్యః   30-10-12

(1) అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యనామ్నః శిష్యస్య శివతాతిర్విజ్ఞప్తిః శ్రీరాయప్రోలు సుబ్బరాయేణ మమభాగినేయకేన సాకమహం కావలి పట్టణ మాగత్య త్రిఅష్టావధానం ఏకస్మిన్నహని ఆశుకవితామన్యస్మింశ్చ ప్రచాలయామిస్మ. పౌరా భృశం తోషితాః; యైః కొప్పరపుకవ్యోరాశుకవితా శ్రుతా, సప్తాహాత్ప్రాగిదం పురంప్రావిశావ అత్రచ ప్రశస్య మాశుకవితా తతోఽష్టావధానమితి ద్వేమిలితే పరిషదౌ, భవిష్యతిచైకా, ఆశురచనయా ఘంటాత్రిశతీ నిరూఢ్యా ఏవమత్ర పంచషేషు ప్రదేశేషు ప్రదర్శయితుకామౌ చరావః సర్వథా గురూణా మాశీః ప్రపూణం.

బుచ్చిరెడ్డిపాలెం   8-11-12

(2) మేము నెల్లూరిలో రెండు సభలు జరిగించి యీబుచ్చిరెడ్డిపాలెములో కొప్పరపుకవులను పెద్దగా గౌరవించి గంటలువేసిన పట్టాభిరామరెడ్డి యను నాతఁడున్నాఁడని విని యిచ్చటకు వచ్చినాము. ఇక్కడకువచ్చి ఆరురోజులైనది. నిన్న నిచ్చట సభ జరిగినని. ఆశుకవన మల్లబడుచున్నది. ప్రతిపాద్యము ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము ఘంటాత్రిశతినియమముగాఁ జెప్పుచున్నాము. యిట్టిస్థితిలో"..

ఈ సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి వేమవరములో నాశువును జెప్పి యున్నాఁడు. సభ్యు లానందించిరి. ఇతఁ డితరపణ్డితులు కలవాఁడు. కాన నప్పుడు కొండొక దోసఁగులు పొసఁగినను సమర్థించుకొనఁగలఁడు. ఏకర్మము నెఱుఁగని సోదరుల కీకాలుద్రవ్వు ప్రసంగము లెందులకో? తప్పు తప్పన్న నేరిచిని నశక్యమే. వీరి కొప్పు తప్పన్నను నమస్కారేతరమగు గతి గానరాదుగా? పాపము! సోదరు లమాయికులు. పూర్వస్మృతిదూరులు. ఏదో మోమోటపడి వీరియాశ్రయణమునకును,

సీ. "బళిబళీ మీ తాత బల్లెమ్ము చేఁబూని పుల్లాకుతూటుగాఁ బొడిచినాఁడు"

వంటిబట్టుకైవారపుఁ బద్యములకును లోఁగి కొందఱు ప్రాజ్ఞులు కొన్ని సమ్మతిపద్యములను వ్రాసి యిచ్చిరే అనుకొందము. అంతతోఁ దృప్తిపడి—

"జాగా రెఁజేఁగి బైటోగా"

సంచరించినచో వారిపరము లింతలో నుపసంహరింపఁ బడవు. వెంటనే గర్వపర్వత శృంగాధిరోహణ మొనర్చి తారతమ్యజ్ఞాన మపలకుఁ ద్రోసినకతన వారువారు నిజాభిప్రాయములను భంగ్యంతరముగా వెలిఁ బుచ్చిరి. అందు మొదటివారు శ్రీ కవిరాజు గారు, వీరి భంగ్యంతరపుఁ ద్రోవ గ్రంథము దచ్చుటచ్చుటఁ జూపఁబడియున్నది. ఇట్లు మార్చికొనుటకూడ న్యాయ్యమే. దేవతలు తామిడిన వరములను మరలఁ గైకొనలేదా? భూదేవతలట్లొనర్చుటలోఁ దప్పేమి? ప్రకృత మనుసరామః, పాపము! అవ్వారియతఁ డనుకరణార్థ మీ యాశు ఘోషకు దిగియు నిందుల కెంతయు సిగ్గుపడుచుండును. వేమవరమునుండి వచ్చుచో నర్సారావుపేటలో నీతనియాశుధారకుఁగా నొక సభ జరిగినది, దానికి డిస్ట్రిక్ట్ కలెక్టరు పదవిలోఁ బ్రకృత మాపురము నలంకరించియున్న బ్ర॥ శ్రీ॥ విష్ణుభట్ల రామకృష్ణయ్యగారు సభాధిపత్యమును వహించిరి. గంటకు 350 వంతున నతఁడు పద్యములు చెప్పెను. ఇతనికి దానియందు దొరలు తప్పులను దెలిసికొనఁగల్గు తెల్వితేటలు భగవంతుఁ డిచ్చి యుంటచేఁ గాఁబోలును, దనలోఁ దానే * లజ్జించుచుండును. ఇట్టి కవనములను గూర్చి శ్రీజగన్నాథ పండితరాయ లిట్లు పలికెను.

---

* ఉ. సిగ్గును వీడి చెప్పితివి శిష్యుఁడ! మానసమందుఁ జాల నీ
వగ్గకు సంతసించితిని బాగును నోగును జూడ కెట్టులో

"నోచే ద్దుష్కృతమాత్మవాక్కృతమివ స్వాంతాద్బహిర్మా కృథాః"

(పండితరాజశతము చూ) ఇట్లు మాశిష్యుఁడు చెప్పినయాశువును బూర్తిగా వినియు నాయాశువునకు సభ్యు లక్కజముగ నానందించుట గనియుం గూడ నేమికర్మమో మాకుఁ గొప్పరపుసోదరులకే యీసామ్రాజ్యపట్టాభిషేకమును గట్టవలయునని తోఁచెడిని, గాని మే మొండె మాశిష్యులొండెఁ గొంతకాకున్నఁ గొంతయైన నీయేలంపాట యాశుఘోషలో భాగమును గల్పించుకొనుటకు రుచింపవని వ్రాసిన వ్రాఁత యందలి పరమార్థమును గ్రహింపఁ గలుగువారు కొంపచేని యుండకపోరని తలఁచెదము. ఉండకుందురుగాక 'కించిన్న మే తాపతా' ఈక్రింది భవభూతివాక్యమే మాకు శరణ మగుఁగాక.
" ఉత్పత్స్యతే మమతు కోఽపి సమానధర్మా కాలోహ్యయం నిరవధిర్విపులాచ పృథ్వీ" (మాలతీమాధవము చూ)

మఱియు నీయవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి నూజివీటి సంస్థానాధిపతులలో నొకరును శ్రీరామచంద్రాప్పారావువారి పుత్రులును నగు శ్రీనారయప్పారావు సింహాద్రియప్పారావు బహదరులచేఁ నియోగింపఁబడి యీయాశువు ననుకరించెను. అచ్చటివారందఱును సంతసించిరి. కాని శ్రీజమీందారులు తమ సంతోషమును పైకి వెల్లడించినను ఇయ్యది వృథా పరిశ్రమ మనియు నిట్టిఘోషకుఁ బురికొల్పి వారి వాక్కు నేల వ్యర్థపుచ్చవలయుననియు లోనగు వాక్యములు నాడుచు మొదలిడిరి. ఇద్దానింబట్టి చూడ నిది ప్రాజ్ఞులగు కవులకే కాక తాన్పృసు

గొగ్గిగఁ బాడుపాటలకె కొందఱు మెచ్చులు చూపుచుండ నీ
వాగ్గరిమంబు మెచ్చుటకుఁ బండితమండలి వెన్కదీయునే!

ఈపద్యము మాశిష్యుని యాశువును విని నాఁటిసభలో మాలో నొకరు చెప్పినది. ఉత్తరార్థముమాత్రము కారణాంతరముచేఁ గొండొక మార్చితిమి. మనఃపూర్తిగాఁ గాకున్నను, హాస్యప్రాయముగా నాఁడు మాచే నీఘోష యనుకరింపఁబడినది. దానిశైలి యెటులుండెనో, వ్రాయుచ్చుభాగము సభ్యులును సభాధిపతియును వహింపఁదగువారు. ఎవరో కొందఱు సంతసించినను మేమిద్దానికి సమ్మతించువారము కా మనియు సహేతుకముగ ఖండించి తీరువారమే యనియుఁ బ్రాజ్ఞలోకమెల్ల నెఱుఁగుఁగాక. (కో వేత్తి కవితాతత్త్వ మీశ్వరో వేత్తివా నవా)

లగు జమీందారులకుఁ గూడ రుచింప దని మేము చెప్పక తప్పని దగుచున్నది.
ఒకవేళ నిది సోదరకవులు చెప్పునప్పుడుమాత్రము శ్రవణపేయముగా నుండి
యితరులు చెప్పునప్పు డట్లు లుండదేమో యనుకొందమన్నఁ బ్రాజ్ఞులు వారు
చెప్పినదానినిగూడ సహేతుకముగా సేవగించి ఖండించియే యుండుటచేతను
వారికిగూడా వృథాఘోషించుట దక్క శ్రవణసుఖమును గల్గించు గాత్రమాధు
ర్యము మిక్కిలి సామాన్యమని ప్రత్యక్షములోఁ గనిపెట్టుటచేతను మేము వీరిని
ప్రకృతము నుతించువారు కేవలాభిమానికోటిలోనివా రనియు నీగుంటూ-
వివాదకు ముప్పు నుతించినవారు 'పరగుణ పరమాణు పర్వతీకరణచణ' కోటి
లోనివారుగాని, యాశ్రయణమునకు లోఁగి యేదో వ్రాసియిచ్చు తెఱఁగువార
లోనివారుగాని యగుదురని స్థిరపఱచుచు నెట్టిదైనను నొకప్రజ్ఞను సంపాదించి
దానిచేఁ గొంతవఱకు లోకమున వ్యాపించినవారెల్ల నంతో యింతో భగవదంశము
కలవారే కావున మాసోదరులను మేము సభలో సహాసనదానముచే గారవించి
వారొనర్చు కల్లిబొల్లిపద్యపు సమ్మానమ్ముల నందఁ జూడకున్నను మాకుఁ గవితా
మిత్రులును వారికి శాఖాసంబంధులును నగు మఱికొందఱు కవులచేత నేని సహా
సనము నొసఁగించుచుఁ గొంత సంతోషపెట్టఁ దలఁచితిమి కాని సోదరులపాక
మిటీవల మిక్కిలిగా ముదిరినట్లు వారి వ్రాఁతలవలన నెఱుఁగఁ బడుచుండుటచే
వారివారి యాసనదానము లిందుదాహరింప వెఱచుచున్నారము. అయినను జదు
వరుల వినోదార్థ ముదాహరింతము గాక.

(అబ్బరాజు హనుమంతరావుగారి సుగ్రీవపట్టాభిషేకమునుండి.)

(1) తే. గీ. వరుసఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులఁ గొలిచి
కొప్పరపు సోదరకవులఁ గోర్కె దలఁచి..."

ఈయనఘుఁడు స్తుత్యర్థమై మమ్మిరువుర నొక్కచోఁ గూలవైచెను.

(2)"...ఇక్కాలమ్మునఁ బగటివేషములు వేసికొని కవిహంసల మని కవిచక్రవర్తుల
మనియు మిట్టిపడుచు ... కవిఘటాపంచాననుల మని మాకు సమానులు లేరని
మీసములు దువ్వుచు ... చేయి యాపక కవిత వ్రాయుదుమని విఱ్ఱవీఁగుచు..."
("టిప్పు" నుండి)

(2) వ నెంబరు 'టిప్పు'. గ్రంథకర్త మా యిరువురను వెక్కిరించుటకై
యొక పంక్తిని గూల వేసెను. ఈ వెక్కిరింపులోఁగూడ శాఖాభిమానముచే సోద
రులకే మొదటిపీఠము నిచ్చినందులకు సంతసింప వలసి యున్నను నితనివ్రాఁత—

"గూఁడుపుఠాణీవాశ్రిత."

యగుటచే నితఁడు సోదరులయెడ దయకలవాఁడయ్యెఁ బైకి నిట్లభినయించు నని
యు, మొదటికవివలె నితఁడమాయిక శాఖాభిమాని కాఁడనియుఁ గేవల మనా
త్మజ్ఞశాఖాభిమానిశిరోమణికోటిలోని వాఁడనియు నిర్ణయించుచు విలువగల
యిచ్చో నితనివాశ్రిత కింతకన్నఁ దావొసంగక దూరముగా విడుచుచున్నారము.

"స్యాచ్చేద్బ్రహ్మగణోఽయమాకృతిగణస్తత్రేష్యతే చేద్భవాన్"

ఈ మురారింబట్టియే సోదరులను గవిగణములోఁ జేర్చుటకు వీలుండదని
యెఱిఁగిన మాలో నొకరు సహాసనమున కనర్హులనుగా బల్కియున్నారు. పిదప
వారి కాలుదర్విష్య ప్రసంగమునకుఁ గూడ సిల్లేయుత్తరమిచ్చుటకు సిద్ధపడియుండి
నను రెండవవారు సోదరుల నభిమానించి పెద్దమనిసుల కొందఱొక మోమోట
పడుటచేత నట్లు జరుగదయ్యె. అందుచేత నే వీరిప్పటికిని నుత్తరకుమార ప్రజ్ఞ
లను బ్రకటించుచు మీసమును దఱుచు దలపెట్టుచుందురు. తుట్టతుదకు పెద్ద
మనుష్యులు సన్నిన

"నీకంటిలో వేలు నానోటిలో వేలు"

అనురీతి రాజీకై 27 అక్టోబరు 1911 సం॥ కృష్ణాపత్త్రికలో మా యిచ్చిన ప్రత్యు
త్తరము లోకులు చదివియే యున్నారు. అందలిదే యీ క్రిందివాక్యము

గీ. ఘనులు పండితరాయాది కవులు చూపు, త్రోసలం బట్టి పోదుము
దేవుసైన, లక్ష్య పెట్టము మాకు వల్లభులు లేరు"

సోదరులవలెఁ గాకున్నను శ్రీ పండితరాయలపైఁ గొందఱు కవిపదవినిచ్చియ్యె
లే కాలుదర్విష్య యుందురనియు వారికిని పసకుసు గలవారనుబట్టి యాతఁ డేవగించు
కొనువాఁడనియు నతని ప్రాస్తావికశ్లోకములలోఁ గొన్నిటివలనఁ దెలియ నయ్యె
డిని. అందుఁ గొండొక ప్రధానశ్లోకము నుదాహరించెదము గాక,

"శ్లో॥ మాద్యత్కుఞ్జరకుమ్భకోటిదళన ప్రోద్యత్కరః కేసరీ
దైవాత్కర్షతి పుళిన్ద సున్దరదరీ మాఘేఽకతాం వార్ధకే
తత్రాప్యసహ్య మిదం హి జమ్బుకభయా మృగ్యగర్త సంవర్తితైః
ప్రోత్ఫుల్లైరపి సారమేయశిశుభి ర్యోద్ధుం సమాహూయతే.

శ్లో॥ ఆబద్ధకృత్రిమసటాజటిలాంసభిత్తి
రారోపితో మృగపతేః పదవీం యది శ్వా,
మత్తేభకుమ్భతటపాటన లమ్పటస్య
నాదం కరిష్యతి కథం హరిణాధిపస్య.

శ్లో॥ అయి దమ్బర మారకూట ధత్సే
కనకస్యాఽపి య దన్యతో నికామం.
నికషానికషం హితత్తథాచే
దనుమన్యే సుదృశా మలక్రియాత్వం

శ్లో॥ కుసుమాని లిఖన్తు నామ చిత్రే, కలిచి త్కాఽపి విశేషమూఢశిక్షాః
సురభిత్వ మమూని కిం లభన్తే, కథ మేతేషు రసం పిబన్తి భృఙ్గాః.

శ్లో॥ హారం వక్షసి కేనాఽపి, దత్త మజ్ఞేన మర్కటః
లేఢి జిఘ్రతి సంక్షిప్య కరో, త్యున్నత మాసనం.

దీనింబట్టి అపండితులు పండితులపైఁ గాలుద్రువ్వినప్పు డౌదాసీన్యము కన్న నన్యము శరణము లేదని స్ఫుటమగుచున్నది. ఈయంశము నింతకు మున్నే 'పశ్యా పశ్యా' సమస్యావిషయమునకు నుత్తర మొసంగుటకుఁ జేతఁ గాక బూతులు ప్రకటించు శాఖాభిమానుల నుద్దేశించి వ్రాయఁబడిన 'పండితాయతే' లోనే తెల్పియుంటిమి. అయ్యది యాత్తరంగమునఁ జూడఁగలరు. ఇప్పుడేని మే మితరులను లక్షింప మనుట కర్థమేమో విజ్ఞుల మదికి వచ్చి యుండెడిని. ఈరీతిగా శ్రీపండితరాయలవారికి మా సహానుభూతిని దెల్పుచు నీపూర్వరంగమెల్ల నుపోద్ఘాతప్రాయముగనే యుంచుటం జేసి విరమింప నుంకించుచుఁ గొండొక ముఖ్యాంశముల నుదాహరించు చున్నారము. (51) వ పుటలోఁ దిట్టుఁబోతు (వాయసకాండ) జాబితా కనుపఱచియుంటిమి. అందు (4) వ సంఖ్య కధిదేవత యగునతఁడు విస్తరించి పద్యములు వ్రాసియున్నాఁడు. అతనినోటికిఁ దలుపును ద్వారబంధమును నున్నట్లు చదువరులు నిర్ణయింపరు, కాని యతనింగూర్చి వినుటలో నతఁ డెందుఁ బండితుఁడో మాయంతరాత్మకుఁ బూర్తిగా వచ్చి యున్నది. అట్టివానిధారలోఁ గొన్ని పాండిత్యద్యోతకము లగు ప్రయోగములు "గంజాయి తోఁటలోని తులసిమొక్కలవలెఁ" గాన వచ్చుచున్నవి. దీనికిఁ గారణ మిటీవల శ్రుతమైనది: కారణాంతరమునఁ బైకి రా వీలులేని యొక శాఖాభిమానిశాస్త్రిగారు వీరికిఁ బాసటయై వీరువ్రాయ వలచు ప్రల్లదములనెల్లఁ బద్యములుగఁ జేసి యిచ్చుచుందురఁట! ఇంతియ కాక వీరుగొన్ని ప్రగల్భములాడుచున్నట్లు కూడ వింటిము. పైకి వచ్చినప్పుడా యన స్వహస్తలిఖితములను జూపి తగుసమాధానము నీ నెంచి యిప్ప డిం

దుపేక్షించుచున్నారము. (84) వ పుట మొదలు (94) వ పుట వఱకును సుదా హరించిన మా సోదరుల యుత్తరములోని యంశము లాఘట్టమందే సంగ్రహముగా విచారించఁబడినవి. మఱియు గంజాము వారింటి యొద్ద వివాహ మగునప్పుడు తి॥ శాస్త్రి, కాకినాడలో లేదనియుఁ ముక్తేశ్వరములో నాముహూర్తమునకే జరుగుచున్న శ్రీయుత జయంతి రామయ్యపంతులవారి భవనమునందలి వివాహమం దుండెననియు మాచదువరు లెఱుంగుదురుగాక. ఆతప్పు ప్రల్లదపు టుత్తరమును శ్రీమాసోదరు లెవరిపేర వ్రాసిరో యాయనఘుఁడొకగ్రామణీమాత్రుఁడే యయ్యుఁ జాల సమర్థుఁడని విని యతని ప్రావీణ్యమున కక్కజపడుచుందుము.

“శ్లో॥ ఘటం భింద్యా త్పటం ఛింద్యా త్కుర్యాద్వా గార్దభస్వనం

యేన కేనా ఽప్యుపాయేన ప్రసిద్ధః పురుషో భవేత్॥”

ఈపుణ్యాజనుని పావనచరిత్ర మొక యొనుబదేండ్లకవిచే సమగ్రముగా నెఱిఁగితిమి. పూర్వకాలమున గ్రామఘంగరణములలోఁ గడుసమర్థు లుండిరని వింటిమి కాని యీకాలమున నింత చల్లని యీబ్రిటిషుప్రభుత్వమున నింతవా రుండుటకు మిక్కిలిగ నక్కజపడవలసి యున్నది. సత్యనిర్ధారణార్థమై మాకు నవ్యాజముగా నప్రయత్నముగాఁ దోడ్పడిన యమాయికుల కీయపక పౌలస్త్యుని కతన నేవిధమగు నీతిబాధలును రాకుండ సకలలోకనాథుఁడగు పరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగాక. ఏపరమేశ్వరుఁ డాకరణముగారిని బ్రేరేపి సభలో నీప్రల్లదపుటుత్తరమును జదివింపఁ జేసెనో, ఏలోకనాథుఁ డాకరణముగారి హృదయపీఠము నధిష్ఠించి వారివారిని నకళ్లు వ్రాసికొనుటకు సమ్మతింపఁజేసెనో యాసర్వమయుని కనేకవందనము లొనర్చుచున్నారము, ప్రకృత మనుసరామః, ఈపృథా శాఖాభిమానులెల్లరు లోలోనఁ గుట్రలుపన్నుటకే కాని యెవరేని తగు మనుష్యులు వీరు తీరి కూర్చుండి కల్పించిన యాసనచర్చాదికమునుగూర్చి యడుగ నుద్యమించినచో “మే మెఱుఁగము మే మెఱుగ” మని తప్పుకొనువారే యని తెలియవచ్చుచున్నది. ఒక పెద్దమనిసిని వేఱొక మహోద్యోగి యాసన చర్చను గూర్చి యడిగి మందలింపఁబోఁగా నా సంపన్న గృహస్థశిరోమణి నిస్సంశయముగాఁ దానా సభలోనే లే నని బొంకి తప్పించుకొనియెనఁట ! చదువరులారా ! ఈమాటయే నిజమైనచో నీయాసనచర్చ పెట్టిన పెద్దలుగూడఁ దమ

పట్టినపట్టువందెంత విలువ కల దను నమ్మకముకలవారో తేలుచున్నదిగదా? ఈవిషయ 'మా ప్తవాక్యం ప్రమాణం' అను శాస్త్రాధారమున వ్రాసినది. ఇంకను బత్రికాధారమున వ్రాయవలసిన యంశము లనేకములు గలవు. ఆ పత్రికలుగూడ మాకన్నియుఁ జేరనేలేదు.

శ్రుతి॥ భరద్వాజోహ త్రిభి రాయుర్భి ర్బ్రహ్మచర్య మువాస"

అను శ్రుతిలో నుదాహరింపఁబడిన తపస్వి మాలో నొకరికి గోత్రకర్త. అయ్యనఘుఁడు వేదము నార్జింప నెంత యత్నముచేసెనో మే మీ వృథాశాఖాభిమానుల తోమ్మిదవయర్థముల నార్జింప నంత తపమొనర్చితిమి. అతనింబలెనే మాకును గడు స్వల్పముగాఁ జిక్కినవి. సంభవమైనంతిలోఁగూడ గ్రంథవిస్తర భీతిచే ననేకాంశములు వదలుకొనుచున్నారము. ఎంత వ్రాసినను సారమింతే.

(1) పండితాపండితులకు వివాదము సమంజసము కాదు.

(2) నిజము నిడివిమీఁదఁ దేలక మానదు.

(3) శాఖాభిమానమును బురస్కరించికొని పెద్దపెద్ద లనుచితపుఁగార్యములను సహింపఁ గూడదు. అది పెద్దతప్పు.

(4) కవులకుఁగల స్వాతంత్ర్యమును మనముగాని మనయుద్యోగములుగాని యాఁగఁజాలవు. చాలనే చాలవు.

(5) కవియనఁగా నెట్టిఁడో ప్రాజ్ఞులకుఁగాని ప్రతి మనుజునికిఁ దెలియవలసి యుండదు "సుకవితా యద్యస్తి రాజ్యేన కిమ్"

ఆ యీ యంశములను దెల్పుట తక్క నీ గ్రంథమునకు వేఱొండు ప్రయోజనము లేదు. ఉత్తరరంగమందు మఱికొండఱకు మా కృతజ్ఞతను దెలుపుకొందుము. ఈ గుంటూరి ప్రయాణములో మాకుఁ దటస్థించిన యనప్యాపు గోల కొంతేని చింతింప వలసి యున్నను దానికిఁ గొండొకపరిమళము గల్పించినవారు మ॥ రా॥ బెల్లంకొండ రామారావుగారు. వీరి సాహిత్య సౌహిత్యములు కడు మంచివఁట!

శ్లో॥ కృతేతు ప్రతికర్తవ్య మేష ధర్మ స్సనాతనః

అను నభియుక్తోక్తికతన రావుగారి లీలాతరంగిణి కథోగతిత్వము నాపాదించి యుంటిమి. కాని యంతమాత్రమున రావుగారియందు మా గౌరవము సడలదు.

"శ్లో॥ శత్రోరపి గుణా వాచ్యా దోషా వాచ్యా గురోరపి"

వీరిగుణాధిక్యము సుత్తరరంగమున విస్తరించి తెల్పుదుము. "పక్ష్య" శబ్దమునుగూర్చి మహామహోపాధ్యాయులుగూడ దిగి యిప్పటికిని బరిచేయు చున్నారు. కాని యింతదనుక మాయాదృచ్ఛికోక్తియే మేలు చేయు యగుచున్నది. శ్రీరావుగారు కొందఱ ప్రేరణచే మా సభకు వచ్చినప్పుడే దీని వాదము తేలవలసినది. కాలకర్మవశమున నట్టిబుద్ధి వారికిఁ గలుగక శాఖాభిమానుల వలలోఁ బడవలసినవారైరి. వానిచేఁ బక్ష్యవాద మింతవఱకు వచ్చుటయు లీలాతరంగిణి యధోగతికి దిగుటయుఁ బోంచిరాజానులు బయలుదేరుటయు గొగ్గినాగ్రేతలను బ్రాప్తించినవి.

"సీ॥ అగ్రహారత్రయాధిపుం డగుడు వారక దేవురింతు యాచకులువీరు"

రావుగారిట్టి పల్లదపుఁ బోరణులకు వాక్షింపఁ దగ్గవారుకారు. మా యాచకత్వ మెట్టిదో వినికివలన నేని యెఱుంగని వారును గారు.

"వసిష్ఠ ఇవ విశ్వామిత్ర ఇవ స్వస్తివాచనికో బ్రాహ్మణ స్తే పరశురామ"

అను మురారినాటక పంక్తిని బఠింపని వారును గారు.

"సీ॥ భృత్యానుభృత్యులై ప్రేమించు రాజుల యాస్థానముల కేగ యాచ్ఞ యగునె?, యాహ్వానములు సేయుసనఘుల యిరాళ్ళకు నవధానములకేగ యాచ్ఞ యగునె?, కృతులుగైకొనినట్టి మతిమంతు లిడెడి వేయాఱులు కొననేగ యాచ్ఞ యగునె?, నిజపాండితీ తుష్టసుజనపత్త్ర్యులయిండ్లు సగ్చనల్ గొననేగ యాచ్ఞయగునె?, తే॥ యుభయభాషాభి వృద్ధికై యుద్యమించి, తిరుపతివపతి వేంకటేశ్వరకవులను "దేవురింపుచుయాచ్ఞకై తిరుగుచుందు" రనుచు నీకీర్తి దూషణం బాచరింప. (అభినవసరస్వతి)

పైనుదాహరించిన యుభయకవిమిత్రుఁడు పట్టాభిరామ శాస్త్రులవారి యుపదేశమును మన్నింపని వారును గారు కాని యీ మా పాదులలకింత విలువ నిచ్చుటకై యిందు దిగవలసివచ్చిన దని తలంచుచున్నాము. విస్తృగ ముత్తరరంగమునఁ జూడఁదగు; పుణ్యపురుషు లని ప్రఖ్యాతికెక్కిన మ. రా. రా ఏకా రామయ్యా పంతులవారు ప్రీతిపూర్వముగా మా కొనర్చిన విందును గూర్చి కూడ నుత్తరరంగమే వ్రాయుచున్నను. ఆసనచర్చానంతరముగూడ వీరు మమ్మంత ప్రేమతో నాదరించుట యెంతయేని శ్లాఘ్యము. 'యశఃకన్యకా పరిణయాదిక' మెల్లను ఉత్తరరంగమునందే కలదు. శాంకరీ అను మకుటము గల పద్యములును

నందేయున్నవి. వేయేల? దీనికిఁ బ్రిధానభూతవిషయ మంతయు నుత్తరరంగ మంఁదేయుండును. ఇది యెంత విస్తరించి యున్నను నుపోద్ఘాతమువంటిదే, కపటవర్తనుల తత్త్వమును దెలుప నేర్పడిన యీ నాటకమున కియ్యది ప్రస్తావన వంటిది. కావుననే పూర్వరంగ మని పిలువఁ బడుచున్నది. శ్లో॥ పూర్వరంగః ప్రసంగాయ నాటకీయస్య వస్తునః॥

విస్తరముచలనఁ బ్రయోజన మేమి? ఇఁకఁ జాలును, మిక్కిలి దూరపు జ్ఞాతు లనఁ దగు నోకొప్పరపు సోదరులారా! మీ బిరుదులలో (కుండిన కవి హంసలు) అనునది గుంటూరిలో నెవరైననేమి మీ కిచ్చియున్నారు. ఇచ్చిన వారి మర్యాదకొఱకేని మీరు హంసల గమనమును నేర్చి కొనక తప్పదు. కాకవిగతికిని దానికిని గడు భేద ముండును. నిజమైన యాశువునకు హంసల గతియే యనుకార్య మని యెఱుఁగుఁడు, అందులకు మాయుపదేశముకన్న భారతము మీకుఁ జక్కఁగఁ దోడ్పడఁ గలదు. దానిలో కర్ణపర్వము ౨వ ఆశ్వాసమునందలి హంసకాకోపాఖ్యానము జదివికొనుడు.

మా లోకానుభవమును బట్టి మే మీక్రిందిపద్యము ననుకరించి వ్రాసితుము.

చ. వెనుబడి కాకపుల్ తనదు వీఁపుపయిన్ జరణమ్ము లుంచి తాఁ
చిన నది లెక్కసేయకయ చిప్పకుఁ బూనక నైనతేయుఁ డే
మనక శిరమ్ము వంచుకొని యల్లనఁ బోవఁడె? శక్తిమంతు లెం
దును నలఁతుల్ పొనర్చు నలతుంచుడుకుల్ గణియింప రంతగన్.

తారతమ్య జ్ఞానహీనుల యుపదేశములను జెవిఁ బెట్టకుఁడు. ఇట్టివారే కదా మన కీ కయ్యమును బెట్టినవారు. చూడుఁడు.

క. నుక్కఁశ్వముపై నెక్కిన, నిక్కపు సంతోసమందు నిపుణులు కవులం
దెక్కసతక్కస లరయరు, రొక్కొక్క? యిది విన్న నవ్వరొక్కొక్క! విబుధుల్.

పై రెండుపద్యములును నుత్తరరంగములో రాఁ దగునవియైనను జవి చూపుట కిందుదాహరించితిమి. మీరును మీపక్షమువారును దిట్టు తిట్లు మేము లక్షింపము.

శ్లో. శరీరం యే వినిందంతి తే సహాయా జనా మమ,
ఆత్మానం యే వినిందంతి స్వాత్మానం స్వయమేవహి''

సోదరకవులారా! మీరును మీకు సంబంధించిన మహాభాగులును నైరంతర్యముగాఁ బ్రచురించు నసత్యములు లోనగునవి నైఁప వీలుగాక యశోరక్ష

కార్థమై మా యొనర్చిన యీపరిశ్రమమును మావలనఁ బ్రత్యక్షముగాఁ బ్రత్యక్ష
రమును వినియుఁ జెప్పించుకొని కనియుఁ దమతమ యభిప్రాయములను గొంప
అంపియున్నారు. అందుఁ గడుఁ గొంచెముగఁ జూపుచున్నారము. ఇందును
గూర్చి యుత్తరరంగము విశేషించి తెల్పఁగలదు. రక్తమాంసములు క్షీణించు
నంతపరిశ్రమ చేసి రచించిన యీ చేటభారత మెల్ల నిట్టి యోగ్యులకొఱకే కాక
మఱెందుకు.

నాగులుప్పలపాడు, చదలవాడపోష్టు; ఒంగోలుతాలూకా 7-1-1913
చిభుకుల శ్రీరాములు నమస్కారములు.

"అయ్యా:— మీరున్ను శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగారున్ను వేమవరాగ్రహార
ములో శ్రీ భాగి చెన్నయ్యగారింటిలో రెండు దినములు చేసిన యవధానము
సాంతముగా నవలోకించి మూడవదినమందు మీరు సభకు వినిపించిన "గుంటూరి
సీమ" యను గ్రంథ ముదయము 8 గంటలు మొదలు మధ్యాహ్నము 3 గంటల
వరకు కాలవేగము నెరుగకుండా వినుచున్నవారిలో నేనొకరుండ. గుంటూరిలో
నాసనప్రచర్చ యుత్తరప్రత్యుత్తరముల కాలములో నే నచ్చట యున్నాను.
తమరు వినిపించిన సంగతులన్నియును వాస్తవమని చెప్పగలను.........

క. "గుంటూరిసీమ" ముగిసిన, వెంటనె యొకపుస్తకంబు వీ. పీ. గనుచూ
యింటికిఁబంపగ నిము రేత, ఘంటకవీ! వేఁడువాడఁ గడుభక్తిమెయిన్."

"...నెలరోజులక్రిందట వేమవరపుసభలో "సీమను" తాము చదివి
యున్నారఁట? విన్న నామిత్రులందరు యథార్థము తెలుపుటలో 'సీమ' వంటిది
లేదనియు, దానిని చదివినచో శక్తిలేని పసిగులెత్తరాదు, అసత్యపుదారి త్రొ
క్కరాదు, సత్యబలము సర్వబలములకంటె గొప్పది" అను అంశము దీనివలన
దెలిసితీరును. అని చెప్పిరి... 'సీమను' వీ. పీ. గా వెంటనే దయచేసి చిత్తగిం
పుడు కందాళ నరసింహాచార్యులు, వైకుంఠపురం, 12-2-13."

ఆర్యా, 1-3-13.

"ఈకార్డు తమ సన్నిధికిఁ జేరిన వెంటనే 'గుంటూరిసీమ' అను తమ పుస్త
కము నొకటి వీ. పీ. గాఁ బంపగోరెదను. ఆలస్యము సేయవలదు. ఎప్పుడెప్పుడా

అని చంద్రిచకోరన్యాయముగాఁ గని పెట్టుకొని యున్నాను......పోత్రరాజు పరదయ్యవార్లు. ఏర్చూరుగ్రామము, సంతమాగులూరుపోస్టు, గుంటూరుసీమ "

———

" గీ. శ్రీకరోభయభాషాగరిష్ఠకవిత
మృదుమధురధారచే నిష్ఠమిమ్మెరయొనసె
గాన గవిసింహబిరుదవిఖ్యాతు లైన
తమకు సాష్టాంగము లొనర్తు దయను గొనుఁడు.

ఉ. వేమవరాగ్రహారమున వీనులవిందుగఁ దాము సత్కవి
స్తోమము గోరు కోర్కెపయి శోధితకామను సీమ నెత్తి ని
స్సీమకవిప్రభం జనెవి చెప్పి తదర్థము లచ్చటచ్చటన్
స్వామి ! యఖండమోదము నొసంగితి రందఱకున్ దిశుద్ధిగన్.

గీ. అట్టి గుంటూరి సీమ నేఁ డచ్చునుండి
బయలు వెడలినదని విని నాఁడు చుంటి
వీ. పి గా నొక్కప్రతి నాకు వేంకటాకని
చంపరె ? దయచేయుఁడని భవత్సముఖమునకు
గుండెపూడి శంకరనారాయణ, కొత్తపేట, గుంటూరు. 3-3-13

———

"నేను వేమవరం శతావధానమునకు వచ్చినప్పుడు తమరు చేయుచున్న గుంటూరిసీమలో పద్యములను విని సంతసించితిని... తయారుకాగానే నాకొక బుక్కు వి. పీ గా పంప ప్రార్థించుచున్నాను."

3-3-13 Malladi Ramakristnayya, Teacher,
Marripudi, Bapatla Post.

———

"నేను వేమవరమందు చేసిన శతావధానమునకు వచ్చి యామూడునాళ్ళు కడు సంతసమవునటుల చక్కగా చూచి యుంటిని అప్పుడే మీరు చదివి విని పించిన గుంటూరిసీమ చర్యయంతయు విన్నానుగాని యథావిధిగా పుస్తకము చూడవలయునని కోరిక కలిగినది. నాయందు దయవుంచి ఒకపుస్తకము గుంటూరిసీమ ముగిసిన వెంటనే V. P. Post గా పంపమని ప్రార్థించుచూ యున్నాను " గొల్లపూడి నరసింహారావు, బ్రాహ్మణనిడుమానూరు.

———

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గుంటూరు సీమ

పూర్వరంగము

—: గుంటూరు :—

శ్లో. "స్వాధీనో రసనాంచలః, పరిచితాశ్శబ్దాః కియంతః, క్వచి
త్క్షోణీంద్రో ననియామకః, పరిషద శ్శాంతా, స్వతంత్రం జగత్,
త ద్యూయం కవయో, వయంవయ, మితి ప్రస్తావనా హుంకృతి
స్వచ్ఛందం ప్రతిసద్మ గర్జత, వయం మౌనవ్రతాలంబినః"

(సాహిత్యదర్పణపీఠిక)

I ఉ. మామయు నల్లుఁడే వెనుక మాటకు నత్తయుఁ గోడలే, యటుల్
భూమి నియోగులెల్లరును బూర్వము వైదికు లయ్యె నెందు కీ
సాములు సాము చేసెద రసత్యము నూఁతగ నూని వైదిక
స్వాములమీఁద, నేఁ డిది విచారణసేయఁగదమ్మ శాంకరీ!

(1911 సం॥ నవంబరు 8 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

నియోగ వైదిక కక్షలు.

I తిరుపతి వేంకటేశ్వరులవారికిని కొప్పరకవిసోదరులకును జరుగుచున్న వివాదముల ఫలితము, యీగుంటూరుజిల్లాలో వైదికనియోగకక్ష లమితముగా పెరుగుటయయియున్నది. రెండువైపులను నారదమహామునులు యీకలహము లను అమితముగ వృద్ధిచేయుచున్నారు. బి. ఎ. బి. ఎల్. పరీక్షలలో ప్యాసయి ఇట్టిభేదములవలన దేశమున కనర్థము వాటిల్లుచున్నదని ఎఱింగియు వీటిని వృద్ధి చేయుచున్న మహాజనుల నేమనవలయును! బ్రిటిషు ప్రభుత్వమే లేకపోయిన యెడల ఒకరొకరి గొంతుకలను పరపర తెగగోసికొని యుందురని వ్రాయు టలో నతిశయోక్తిలేదు. ఈ భేదములవలన జనించుచున్న ద్వేషాగ్ని ప్రతిపట్ట ణములోను గ్రామములోను మూలమూలలను వ్యాపించుచున్నది. బడులలో జదువుకొనుచున్న పసిబాలురను బాలికలును యీ వైదిక నియోగభేదములచే

మ. కవులున్ బండితులై నృపాలకులు గాన్కల్ వెట్టఁగా వైదిక
ప్రవరుల్ వోలె నియోగు లుండిరి, ధరాపాలుర్ నియోగించుకా

చర్చించుచు నొకరితో నొకరు దగవులాడుచున్నారు... వేయేల? యీగుంటూరు జిల్లాలోని స్త్రీపురుషులు బాలికా బాలకులందరును యీ విషజ్వరముచేత నే బాధపడుచున్నారు. ఈ కార్చిచ్చు నార్పుటకు 1౦, 15 సంవత్సరము లయినను కావలసియున్నది. విద్యాధికులమని విఱ్ఱవీగునట్టి పెద్దమనుష్యు లీసందర్భమున చేయవలసినట్టి కర్తవ్యము లేదా ?

......గుంటూరు ఒక ఆంధ్రుడు.

(1911 సం॥ నవంబరు 15 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి.)

ఒక మాసముక్రింద బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటకవుల శిష్యులగు వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు మా కాలేజీ బాలుడు చేయించుటవలన శతావధానముసల్పిరి. వారికి 28 వ తారీఖున బంగారుపతకము కాలేజీహాలులోయిచ్చిరి. వారినిమర్యాదచేయుటకు "గుంటూరు ఎమెచ్యూర్సు" అను నాటక కంపెనీవారు చా, చా, నాటకమాడిరి. ఆరాత్రియే వేంకటకవిగారిని, శివరామశాస్త్రిగారిని, ప్రెసిడెంటుగారిని గుఱ్ఱపుబండిమీదెక్కించి యూరేగించిరి. 29 వ తారీఖు రాత్రి వారికెదురు పార్టీవారైన నియోగులు నియోగిసంట బ్రాహ్మణుని గుఱ్ఱముమీద నెక్కించి యూరేగించిరి ఆహా ! లోకమెట్లు మారినదో చూడుడు. ఇరువది సంవత్సరముల ప్రాయముగల బాలుడు శతావధాన మొనరించెనన నేరకైనను తలవంపేగదా ! ఇదెంతయు నరసిచూడ నేమియు బాగుండలేదని నాతాత్పర్యము. ఇదంతయు పులినిచూచి నక్క వాతపెట్టుకొన్నట్లాయెను. మాపురమందు కక్షలధికమగుచుండె. ఇవన్నియు బాపుకొనుడని నేను ప్రార్థించుచున్నాడను.

గుంటూరు ఒక కాలేజివిద్యార్థి.

(1911 సం॥ నవంబరు 6 వ తేదీ దేశాభిమాని నుండి.)

శివరామశాస్త్రిగారిని యూరేగించిన మరుదినము, ఒక వంటలవానికి జగన్మోహనకవి యని పేరిడి గుర్రముమీద నెక్కించి, ఆవిరిదీపములు - బేండువాయిద్యములతో నూరేగించుటయేకాక, దారివెంటను కొందరు వైదికుల యిండ్లముందరను గలభా చేసిరి.

ర్యవిధుల్ దీర్చుచు సేవచేయుచు నియోగ్యగ్రేసరుల్ వోలె నేఁ
డవనిన్ వైదికులుండి, రేటిపని కంబా! * వీరి కీభేదముల్.

(మ॥ రా॥ రా॥ కార్వేర్ల శ్రీనివాసరావుగారి
"కొప్పరపుకవులు, ఆశుకవిత్వము," అను చిన్ని పొత్తమునుండి.)

ఇప్పుడు జరుగుచున్న సంగతులన్నిటిని బాగుగాఁబరికించి చూచిన కత్తు నియోగులకుఁ గలదుకాని వైదికులకు లేదని తోఁచుచున్నది.........కానఁగత్తు నియోగులకు మాత్రమే కలదు. 2 వైదికులగు శ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వరకవులు శతావధానమును మిగుల శ్లాఘాపాత్రముగా నొనరించుచుండుటచే వారికవిత కొప్పరనియోగికవిగారి కవితకంటె వేయిమడుఁగులధికముగాఁ బ్రకాశించుచుండుటచే నోర్వజాలక నియోగిప్రముఖులు సభలో నేదోయొక యల్లరి వెట్టిరని బుద్ధిమంతుల కందరికిని దీనిమూలముగాఁ దోఁచక పోదనితలఁచెదను......
...కాన నియోగులే కత్తునవహించుచున్నారని దీనివలనను దేలుచున్నది......
శివరామశాస్త్రిగారు .... శతావధానమును మిక్కిలి జయప్రదముగా నొనరించిరి. సభవారానందించుటయేకాక సంతోషాతిశయముచే నవధానిగారిని బురవీధుల నూరేగించిరి. అందుపై నియోగిప్రముఖులు నియోగిపుంగవుండగు వంటబ్రాహ్మణు నొక్కని దీసుకొనివచ్చి 'వంటలశతావధానికీ జే' యని కేకలు వేయుచు నూరంట నూరేగించిరి. ఇతరులు చక్కఁగాఁ గవిత్వమును చెప్పిన వీరలకెంత కడుపుమంటఁగానుండునో యిదియే బోధింపఁగలదు. నియోగులగు కొప్పరకవుల నియోగులు కొన్నితావుల నూరేగించుచు వచ్చిరి. అచ్చటి వైదికులు తమలోని వంటబ్రాహ్మణుల మరల నూరేగించిరా? అట్లు బుద్ధిమంతులెవరును తలంపఁజాలరు. అసూయ లేని వారు కనుక నట్లు వైదికులు చేయలేదు, లేకున్న నేలచేయరు?.........నేను వైదికినిగాను, నియోగినిగాను, ఉభయుల క్షేమమునుగోరు ద్విజేతరుఁడను. ఇవి నాయూహలు. దేశక్షేమమును గోరి నేనిట్లు వ్రాసితిని.

*. (జూను 15 వ తేదీ 1912 సం॥ దర్బారులోని, కే. వి. లక్ష్మణరావు, ఎమ్. ఏ. గారి యుపన్యాసమునుండి)

......ఇందుచే వైదికులు తమశ్రోత్రియత్వమే కారణముగాఁగల యాధిక్యమును మఱవవలెను. ఇటులే నియోగులుకూడ తామధికులమని యనుకొనఁగూ

చ. తెలుఁగుకవిత్వముల్ సలిపి ధీవరమాన్యత గాంచినా ర్నియో
గులు మును పెంద ఱేనియును, గొందఱు సంస్కృతమందుఁ గూడఁ బ్రా
జ్ఞులు గలవార లుండి, రొకసంస్కృతమే తమ జీవనంబుగా
మెలఁగిరి వైదికుల్, తెలుఁగుమీఁదికి నంతగ రారు వా రొగిన్.

చ. తెలుఁ గలసంస్కృతమ్మునకుఁ దీయనిచుట్టము; సంస్కృతంబొ, యా
తెలుఁగునఁ గల్పకున్నయెడఁ దీపి జనింపదు చప్పనౌ; నటుల్
కలియవలెన్ నియోగులును గ్రందుగ వైదికు, లట్లు గానిచోఁ
గలిగెడునష్ట మెవ్వరిదొ గాంచఁగ లేదె ప్రపంచ మంబికా.

చ తెలుఁ గన! నీవు, సంస్కృతము దేవర శుద్ధశివుండు, నీకునున్
గలుగవు మాయకున్ భిదలు, గన్గొనువారికి నీకు భర్తకున్
గలుగు నభేదమేర్పడెడుఁ గాని యశక్తులు దీని నొప్ప రో
లలితరొ! సార మియ్యది బలంబు సమస్తము నీకు భర్తయే.

చ. పరశివు వీడి నీ వొనరుపం గలకార్యము సుంత లేదు, ని
న్నుఱమర సేయుపై నతని కంతియె కాని స్వయంప్రకాశుఁ డా
స్మరహరుఁ, డిట్టిభేదముసుమా! తెలుఁగున్ మఱి సంస్కృతంబు డం
బలరనియోగివైదికులు నంచుచు నుందు రెఱుంగ నేర్చినన్.

డదు. వీరు తామధికులమనుకొనుటకుఁ గారణమేమి? తాము, లౌకికధూర్వ
హులమనియు రాజకీయాధికారముచే శోభితులమనియు రసికులమనియు వైదిక
లట్టివారు గాక యాచనయే జీవనాధారముగాఁ గలిగి లౌకికజ్ఞానము లేని యరసి
కులనియుఁగదా వీరితాత్పర్యము. ఈయంశములు పూర్వకాలమున నెంత నిజ
మయినను నేఁడు నిజములుకావని యందఱకుఁ దెలిసినవిషయమే. ప్రస్తుత మనేక
వైదికులు ఇంగ్లీషులో గొప్పపరీక్షలనిచ్చి తహసీల్దారు డిప్యూటీకలెక్టరు
మొదలయిన గొప్పయుద్యోగములను జేయుటయు వారి యింటిలో నియోగియగు
సింగన్నపంతులుగారు, పాకాధ్యక్షుఁడుగా నుండుటయు మనము ప్రత్యక్ష
ముగా నిప్పుడు చూచుచున్నాము. ఇట్టి సింగన్నపంతులుగారు నేను అమాత్య
పదవికి నర్హుఁడను కావున ఈవైదికికంటె శ్రేష్ఠుఁడనని చెప్పినయెడల హాస్యా
స్పదముగనుండదా? కావున మనమిట్టి గర్వము విడువవలెను. ప్రస్తుతము వైది
కమందేమి లౌకికమందేమి యందఱును సమానులయినారు...............

శా. మాయాస్థానము తెల్గు; సంస్కృతము సాంబస్థానముఁ జెందె; నం
బా! యీ రెంటిని బ్రాహ్మణప్రవరులే పాలించుచున్నారు తా
రేయే యాశ్రయ మేరికోనర్చెదరో వారేర్పాటుగాఁ దద్గుణ
శ్రీయుక్తింగన కెట్లుమానుదురు, నీచే మాన్పఁగా శక్యమే.

గీ. ఉభయభాషాశ్రితులకబ్బు నుభయగుణము
లేకభాషాశ్రితులకబ్బు నేకగుణము
తత్తదను సారముగ వారిదారులుండు
నదియ యీకబ్బమందు నీవరయవలయు.

ఉ. ఎన్నఁటికేని మాయ యది యింకక మాన దటంచు శుద్ధప
త్త్వోన్నతి తత్త్వముఁ దెలియు యోగులు చెప్పెడిమాట నిక్కమే
యన్న యెడఁ నిజం బెటులొ యార్యులవ్రాతలె తేల్పఁగాక ప్ర
చ్ఛన్నులవ్రాఁతలంగల యసత్య మవశ్యము బైటఁ బెట్టుచుఁ. 9

† ఉ. కొప్రపువారిపైఁ గలదు కూరిమి బోలెఁడు మాకు, వారి యా
శుప్రతిభావిలాస మది చూడఁగఁ బ్రతిక నంపియుంటి మా

---

† (1911 జనవరి 17 తేది మంగళవారము శశిలేఖనుండి)

—: శ్రీ కొప్పరపు సుకవి ప్రశంసానవరత్నములు :—

శా. అయ్యా! కొప్పరపుం గవీశ్వరులు! మీ యాస్యంబు మే మెప్పుడే
నొయ్యంజూడఁగలేదు శిష్యుఁడొకఁ డోహో! యంచు మెచ్చెన్ మిమున్
నెయ్యార్థిల్లఁగ శక్తిలేదు కొనుఁడీ నెయ్యారులే యంచు మే
మియ్యంబూనిన పద్దెముల్, మనుఁడి మీ రెచ్చోఁ నిరాఘాటులై.

చ. "అరుదగు మీకవిత్వ" మని యాప్తుఁడు శిష్యుఁడునైన మా ప్రభా
కరము వచింపఁగా విని యఖండముదంబును బొందినాము బం
దరు దరి కేగుదెంచియును దా మటకుఁ జను దేరకుంట మీ
దరిసెన మబ్బదయ్యె బరితాపకరం బిది మాకు నెంతయుఁ.

చ. "సరిగ శతావధానములు చక్కఁగఁ జేసెడివారు పూర్వమే
పఱలిరి నేఁడు లే" రనెడి వార్తలు కల్లలు దివ్యవాగ్ఝరీ
భరిపరిపూరితాద్భుతసభాసదలంకరణప్రచారసుం
దరతరభావభావుకకసద్భవదీయవధానసంపదఁ.

చ. "చనెడి శతావధాన మను జాహ్నవి సంద్రమునందు డిందఁగా"
నని జగమాడు నప్పలుకులన్నియు నేఁటి కబద్ధమయ్యెఁ ది
న్నని కవితాప్రవాహమున నాటకవేషము లట్లుగాక మీ
రొనరుచుచున్న దివ్యకవితోదయమన్ ప్రమాద మడ్డువచ్చుటన్.

ఉ. ఏమొకకొంతకాల మెదియే నొకతీరు శతావధానముల్
గ్రామములందుఁ బల్లెలను రాట్సభలన్ మఱి రాజధానులన్
స్వామికృపావిశేషమున సల్పినవారము సల్పుచుంటి మిం
కేమగునో! మఱేమికొద వీరవధానుల నుద్భవించుటన్.

ఉ. బందరువచ్చి యచ్చటి సభాసదుఁన్ దనియించి వారిచేఁ
జందనమో! సుమంబొ! మఱి శక్తికినించని దేదిగాని మీ
రంది కృతార్థులన్ సలుపుఁడయ్య! నమున్, మిముఁ జూచుకోర్కి మా
డెందములందు మిక్కిలిఁ గడిందిగ సందడి చేసెడిన్ జూఁడీ.

చ. అనఘులు! కూపకూర్మముల యట్లొకచోటనె మగ్గిసగ్గి నూ
తనమగు పాడుత్రోవ నవధానము మానము గంగఁగల్పి తా
మస్మృతమె యూఁతగాఁ గొనెడి యర్భకపుంగవు లట్లుగాక మీ
రొనరుచుమార్గముల్ మది 'కహో' యని మెచ్చొడఁగూర్చెడున్ జూఁడీ

క. మీ నామంబులు మీ యవ
ధానమువిని మాయకవులు తలయెత్తక లో
లోన నిఁక నేని సిగ్గును
బూని యొకట నుండ్రుగాక బొమ్మలపోల్కిన్.

క. శశిలేఖలోనఁ జదివితి
విశదంబయ్యెన్ భవత్ప్రవీణత మీకున్
యశమబ్బుఁగాక భగవ
ద్వశమై యాయువును సిరియు వఱలెడుఁగాతన్.

ఇట్లు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

క్షిప్రకవుల్ మిఠాటిమొ దయసేయరు పిమ్మట వారిపీమకే
‡ సుప్రథితానురాగమది చొప్పడి మమ్మును బిల్చెఁ బెల్చనన్.

* చ. అచట నియోగివైదికుల కంతకుఁ బూర్వమె కక్ష లంట! త
త్ప్రచురత సంతయుఁ దెలియ వచ్చినవారము గామిఁ బేర్మి మే

(12-8-11 గుంటూరు.)

‡ బ్రహ్మశ్రీ...గారికి, ... మున్నగు పెద్దలచేత ... తిరుపతి శాస్త్రులుగారును తాము ను ... శతావధాన మొనర్చునట్లు సభ ... ధ్రువపఱుపఁబడినది...పై పెద్దల చేవ్రాళ్లుగల యాహ్వాన పత్రిక రేపు తమకును, తిరుపతి శాస్త్రులవారికిని జేరితీరును. తాముభయులును గలసివచ్చునట్టి వీలును దామేర్పరప వలయును. తమ సభందిలకింపఁ బెక్కు గ్రామములనుండి పల్వురు తటస్థులు రా నుత్సాహ పడియున్నారు. తనుదర్శనమె తరణోపాయమన్నంత యెన్నికయిటఁ గల్గియున్నది. తాము వచ్చినప్పుడె యిచ్చట ఘస్టుకంపెనీవారు తమ పాండవవిజయముఁ బ్రదర్శింపఁ గుతూహలులైయున్నారు, ... పెక్కురు సరసులు తమరాకకై నిరీక్షించియుండిరి, ... దేవుని వరమడిగినట్లు దేవరవారి నొక్కటి వేఁడికొనుచున్నాఁడను. తాముభయులును బందరునుండి యేగోజున నేటయమున నేబండికి నేటయమునకు గుంటూరున దిగుదురో దయయుంచి దెల్పినచో నే నాబండిని గాచుకొని యుందును. అటుపై నాకుటీరమున నా రెండుపూటలును నివసింపఁ బెక్కుసాష్టాంగము లాచరించెదను. అనేకజన్మార్జితపుణ్యఫల మిదియే యనుకొందును.

శిష్టా హనుమచ్ఛాస్త్రి, టవుఁ హైస్కూల్ తెల్గుపండితుఁడు.

* (1911 సం॥ నవంబరు 5 వ తేదీ, దేశాభిమానినుండి.)

ఈ గ్రామమున నియ్యోగి-వైదిక కక్షలు బాగుగ ప్రబలినవి-ప్రబలుచున్నవి. వీటి కంతకు గారణము యీ పత్రికయం దింకొకచో ప్రచురింపబడిన "నియోగి, వైదికశాఖలవారి కొకవిజ్ఞాపన" యనుదానియందు సూచింపబడిన, "ద్వైతాద్వైత" వేర్పాటే కారణమని తలచెదము.

(ఫిబ్రివరి 2 వ తేదీ 1912 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి
ఒకనియోగివద్దనుండి.)

... దీక్షితులుగారు చనిపోయిన తరువాత కొంతకాలమున కీగడబిడయణగెను. ... ఇట్టికాలమున ద్వైతాద్వైత మతస్థాపకులగు ... శర్మశాస్త్రిగారు బయలుదేరిరి. ఆదిశంకరాచార్యులువారు అద్వైతమతస్థాపకులు, ఆచార్యులవారికి

మచటికిఁ నేగి మేటిసభయం దవధానము చేసియుంటి ను
ష్ఠచటికి వచ్చెఁ గొప్పరపుటాయన చూచు కుతూహలమ్మునన్.

చ. తగుగతి మాట లాడితిమి తద్దయుఁ బ్రీతి జనింప లేశమే
నగుపడ దేరియందుఁ గలహాంకుర, మాదిన మట్టులేగ నొ
ప్పుగ మఱునాఁడు మా బసకుఁ బ్రొద్దుటవచ్చె, బహూకరించినా
మగణితమైన ప్రేమమున నయ్యయిగోష్ఠులఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచున్.

శా. "తెఱచుమీపాదములె మాకుఁ దొరలుచుండుఁ గైతలో" నని క్రొంపుఁగవి
వచించె,వయసుచేఁబెద్దలముగానవచ్చునంచు,నతనిమాటకుబదులుగానంటిమేము

చ. పిదప నెవో కవిత్వమును విన్కి యొనర్చెను వింటి మెంతయున్
ముదము నటించి యంటిమి సమున్నతు లెందఱొ యప్పు డయ్యెడన్
బొదలుచు నుండి రంతటను బుట్టెను సుంత వివాదబీజ మ
య్యది వివరింపఁగా వలదె యార్యులనెమ్మది కెక్క నట్లుగన్.

ఉ. స్నేహమ్మ కల్మిఁ దిర్పతి వచించె "నోకించుక మీరు శాస్త్ర స
న్నాహము కల్గియుండిన ఘనప్రతిభుల్ మిము నింతకన్న ను
త్సాహముతోడ మెచ్చెదరు సంస్కృతభాషకుఁ దెల్గుభాషకున్
స్నేహము మెందు" నాఁగ నొక శ్రీకరుఁ డాంధ్రనియోగి యిట్లనెన్.

ఉ. "బాగుగఁ జెప్పినార లిటు పల్కినవాఁడనె యేనుగూడ స
ద్యోగతిగాఁ గవిత్వ మది యుండిన నుండెడుఁగాక మేటిసు
శ్రీగల కావ్యమున్ సలుపుచేఁతకుఁ బాండితి యుండుటొప్ప లే
దా! గణుతింప రెవ్వరును నార్యులు, గాలికిఁ బోవు నాశువుల్." 18

సమస్తశాస్త్రములు సాంగోపాంగముగా తెలియును. శర్మశాస్త్రిగారికి ఒక్క శాస్త్రమైనను రాదు. ఇంతే ఆచార్యులవారికిని శర్మశాస్త్రిగారికని గలభేదము. వీరునియోగ మతసిద్ధాంతమును పునర్జీవిగాజేసి నియోగులకు బంధుయాజనయును వైదిక పురోహితత్యాగమును నేర్పుచు శిష్యులను పోగుఁచేసికొని తమకు వచ్చి నంతవరకు .... తద్దిన మంత్రములను శుభాశుభకర్మలను ఇంకా ఇతరములను నేర్పుట నియోగులనుండి చందాలు పోగుచేయుచు ... దండము చేత ధరించియు దేశసంచారము చేయుచు ముఖ్యముగా గుంటూరుజిల్లాయందు పనిచేయుచున్నారు.

గీ. ఇతఁడు జూపూడికులుఁడు సంస్కృతమునందుఁ
ప్రజ్ఞగలవాఁడు * సుకవి స్వభావసమగ్రుఁ
డల్లసీమ నియోగులయందు రామ
రావు తరువాతనితఁడె కరంబు మేటి.

క. జూపూడి హనూమత్కృతి, యీపగిదిన్ బలుక వెంటనే యానుడి సం
స్థాపించుచుఁ గోటీశ్వర, శాపాయుధుఁ "డౌను జదువఁజను వీర" లనెన్.

చ. ముగురును నిట్లు పల్కుటయు మోమున వెల్వెల దోఁచెఁ బాప మా
నుగుణికిఁ గొప్రపుంగవికిఁ; జూచి యి దొప్పనిత్రోవయంచు వీ
రిఁగ నిటు లాడుచుండినను నిందుల కొప్పఁగ రా దటంచు నొ
ప్పిగఁ గని వేంకటేశ్వరుఁడు పేర్మి గనంబడ నిట్లు పల్కెడున్.

ఉ. "ఏగతి నిట్టులాడెద రహీనుల రయ్యును విద్దె రానిలో
టే గణియింతు, రీయనఘుఁ డెంతయు దట్టుఁడు పూర్వపుణ్యమే
సాగఁగఁ జేయు నీతనికి సత్కవితాగరిమం" బటంచుఁ దా
నాఁగఁగ, వార లిట్లనిరి యాతని కేకము గాఁగ మూగురున్.

ఉ. "ఎందుల కిచ్చకంబు, లెవఁడేనిఁ గవిత్వము చెప్పునేని మె
ప్పందునయేని విద్యయెడ నంతయు నింతయు ప్రజ్ఞ యుండు టెం
దుం దగు లేక యున్నయెడ దోసము లుండకమాన"వంచు వా
రందఱు నేకవాక్యముగ నాడిరి యుక్తివిశేష మేర్పడన్.

చ. అది నిజ మంచెఱింగియును నాప్తుఁడు కొప్రపుసోదరుండు నె
మ్మది నెటు లెంచునో యనుచు మాటికిఁ గొంకుచుఁ "బోతరాజుగా
రెది పఠియించె, నింక నొకఁ డేది పఠించెఁ! బఠింపకున్న నే
కొదయును రాదు నిక్క" మని కొప్పరపుంగవిపత్కు మానుచున్.

బ్ర॥ శ్రీ॥...గారి పాదపద్మముల సన్నిధికి

* చ. నవకవితావిలాసినికి నాయకు లాంధ్రనృపాల సత్సభా। భవనములందుఁ బూజ్యులు శుభంకరమూర్తులు దుష్ప్రవర్తనో। ద్భవకుకవీంద్రగౌతములుదారులు తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్। స్తవమున కర్హులాకవులసన్నిధికిన్ విలిఖింతుఁ బత్రమున్. తే. గీ. శతవధానాది కవితాప్రశస్తులైన। మీకు నేఁబద్యముల్ వ్రాయుమేలుగాదు। కొంచెమో గొప్పయో నేనుగూడ నట్టి। వాఁడననుటను దెలియక వ్రాసినాఁడ.

4-2-11

జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి,
శతావధాని, బండారుపల్లి.

క. వాదింపఁ దుదకు నెట్టులొ, వాద మెదుటివారు నెగ్గి "పాండితి కవికిన్
లేదేనిఁ గవిత యది కొఱ, గా" దని సిద్ధాంతపఱిచి కడుఁ బేర్మి మెయిన్.

క. బోధించిన విని యాతఁడు, సాధుత మెఱయంగఁ జదువుఁ జదువఁగనొప్పెన్
గాథ యిది వేంకటేశుఁడు, శోధించుచునుండె శంక చొప్పడుకతనన్.

ఉ. ఎందుల కీపరిసంగ, మితఁ డెట్టిఁడయో నగుఁగాక, చూడ వ
చ్చెం దనవారుఁ దాను; నిటు శ్రీపతి యాడఁగరాద, అడేఁబొ
బందుగులొ నియోగులును బల్కుట యేటికి సంభవించె, నెం
దెందునొ గాక యీపలుకు లిక్కడ వచ్చు టయుక్త మెంతయున్.

ఉ. చూడకమున్న మెచ్చితిని సోదరులన్, మఱి చూచినంతలోఁ
బోఁడిమి కొంత తేలె, నిఁకఁ బోలవ వేఱొకమాట వల్క 'ము
క్కోఁడొ యొకండు గోసికొన నెల్లరుఁ గోసికొనంగ లేదె' యా
జాడయె యిప్డు పట్టవలె సత్యముతోఁ బని లేదు సుంతయున్.

చ. తిరుపతి మెచ్చ లే దనియుఁ దీరిక నూరక మెచ్చె వేంకటే
శ్వరుఁ డొకరుండుమాత్ర, మని స్వాంతమునందు నెఱింగిరేని యొ
వ్వరు పయి కాడువార "లవి పంపిరి యిప్పుడుఁగూడ" నంచు రం
దరసినఁ గన్పడున్ దిరుపతయ్యయు వారికి సాక్షిభూతుఁడై.

తే. గీ. అట్టిచో నిప్పు డిటులాడు టంత మంచి
మాటగా దల్లవారికి మంచి గోరి
చెప్పినను నన్యథాబుద్ధి సేయు జగము
కాని యింకొక్కలాభంబు గలిగె నేఁడు.

క. తిరుపతితోఁ బాటుగఁ గొం, దఱు తద్బంధువులుగూడఁ దద్వాక్యము నే
సరి యనుటె కాక మున్నే, తఱుమగ బోధించువిధముతగఁ జెప్పిరొగిన్.

చ. మనయెడఁ ‡ గొప్పరంపుఁగవి మన్ననయున్ గడుభక్తియుక్తి యుం
డి నడచుచున్న యట్టులు గడిందిగ సాక్ష్యము లుండె వీరలన్

---

‡ (1910 సం॥ డిశంబరు 10 వ తేదీ ఆంధ్రప్రకాశికనుండి.)

కొప్రపువారి అష్టావధానములోని పద్యము

చ. అరుదుగనిచ్చ మెచ్చి విబుధావళియేతమశ్లోక మెన్నఁగా
హరువుగ శ్రీసమన్వితులునై విజయానుచరత్వమూని యా
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల తీరునఁ జెప్పఁగనొప్పినారలన్
దిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీరులె శ్రీకనుపర్తివంశజా!

గనకయె మెచ్చియుంటిమి పగల్ మఱి యెవ్వియులేవు, వారికిన్
జనవున నేని యెందులకు సల్పవలెన్ హితబోధ బాధగన్.

(1911 ఫిబ్రవరి 1 తేది బుధవారం శశిరేఖ, నుండి)

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరుల ప్రశంస.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీశ్వరులార ! మహేశ్వరీకృపా
భరపరిలబ్ధభవ్యమతివల్లభతానతసర్వసత్కవీ
శ్వరధరణీశ్వరార్పితలసద్రసవత్ప్రదపద్యమండనా
దరణగుణప్రభూతకవితావనితామహితానురాగసుం
దరతరమూర్తులార ! రచితాద్భుతకృత్ప్రథితప్రబంధబం
ధురతరహృద్యపద్యచయతోషితపండితమండలీసుదృ
క్సరసిజనిస్సరన్మధురసభ్రమకారిముదశ్రువారిశీ
కరపరిషిక్తహస్తపటకల్పితశీతలవాతపోతవి
స్ఫురితతనూసుఖాకలిత పుణ్యజనస్తుతివాగ్విరావసం
భరితసమస్తపట్టణనివాసజనాంచితమానసాంతరాం
కురితనవానుమోద రసగుంభితపద్యకవిత్వమల్లికా
పరిమళితాష్టదిక్కుహరభాసురకేసరులార ! భూసురో
త్కరమణులార ! మిత్రజనతామరసాకర మిత్రులార ! సు
స్థిరపరమోపకారగుణసింధువులార ! శతావధానధీ
పరిణతులార ! పూజ్యకవిబాంధవులార! విధేయులైన సో
దరకవులిచ్చు వందనశతంబులివే కరుణన్ గ్రహించుఁడీ.

చ. ప్రవిమలభవ్యసద్గుణవిభాసురుఁడైన పరిభాకరాఖ్యస
త్కవివరుఁడెట్టి యస్మదవధానము గన్గొని తెల్పినంతనే
నువిలసితాఖిలార్థపదసుందరపద్యకదంబకంబు మా
కవునని మెచ్చిపంపిన దయాళుల మిమ్ము నుతింప శక్యమే.

క. ఒరులన్ మెచ్చినచోఁ దన । పరువుచెడునటంచు నెంచుపద్ధతి నీర్ష్యా
కరమగునీకలివేళన్ । బరమామోద మిడె మీస్వభావంబు బళీ.

ఉ. యక్షపసంపదం గనినయట్టి ధనాఢ్యులొసంగు వేయి నూ
ర్లాక్షణ ముండియేచనెడి నక్షరసంపద గన్న మిమ్ముఁబోల్
దక్షులు మెచ్చి యిచ్చు సుకళాంచిత మైతగు శ్లోక మెంత కే
నక్షరసంపదన్ మిగుల నందినశ్లోక మొసంగఁజాలెడిన్.

చ. అనిమనమందు వెంకన తనంతన సందియ మందుచుండి యా
తనియెడఁ బ్రీతి యెక్కుడుగఁ దద్దయుఁ జూపి బహూకరించుచు
న్నను మనమందు నాకుకవి "నాకిటుతిర్పతిశాస్త్రి బోధచే
యఁడె" యని కొంకుచున్నటులె యూహకునచ్చుచునుండె మెండుగన్.

ఉ. ఇంతకు మున్నె చెప్పఁదగు నింకొక సంగతి; రామయాఖ్యుఁ డ
త్యంతము కీర్తిశాలి ఘనమై తగుపద్ధతిఁ బొల్చువాఁడు శ్రీ
మంతుఁడు మమ్మువిందునకు మన్ననఁబిల్వఁగ నేగుదెంచె స
త్స్వాంతులు బందుగుల్ బలసి తమ్మను వెంబడిఁ గొల్చుచుండఁగన్.

ఉ. వచ్చినతోడనే పలికె వారక యాతఁడు "మిమ్ము నేఁడు మే
మిచ్చటఁ గోరుకోర్కు లివి, యెయ్యవి యందురయేని! విందుకై
వచ్చుట యొండు, నాసభనఁ బామరులన్ గరఁగించుటొండు, వి
ద్వచ్ఛ్రయమాన్యతల్ మునుపె తద్దయుఁగాంచితి రీరు నావుడున్.

చ. జననుతులార! మీపురముసన్నిధిఁ బ్రామరు గ్రామవోలులన్
గని యవధానముల్ జరుపుకాలమునం దటకేగుదెంచి ద
ర్శన మొనరింపఁగా మదిని జాలఁగఁ గోరితి మప్పుడింటఁ ద
ప్పని పనిగల్గుటన్ జనుట పాల్పడెఁగావున నాఁటికోర్కె దీ
రని పెనుచింత యింత యని వ్రాయఁగ శక్యముకాదు లేఖినిన్.

శా. లాఁతింబోని రసజ్ఞశేఖరుల కుల్లాసంబుగల్పించి వి
ఖ్యాతింజెందిన మీకుఁ బద్యముల నీఁ గాంక్షించినా మివ్వి మీ
చేతఃప్రీతిఘటింప నేర వయినన్ జేకొండ్రుగా కాప్తులై
"శీతాంశో రమృతార్పణం" బను నుడిం జింతించి ధీరోత్తముల్!

ఉ. సత్కవితావిలాసము పొసంగఁగ నీమదరాసులో సుధీ
రోత్కరమాదరింప నిపు డుండియు బందరుచేరి మిమ్ము సం
పత్కరులం గనుంగొనెడు భాగ్యము గోరుచునుంటి మింక వి
ద్వత్కవివర్యులార! భగవంతుఁడు మాకది సంఘటించుతన్.

క. అరనిముస మయినఁ దీరిక। బొరయమిచే నిన్నినాళ్లు బోయెను బ్రత్యు
త్తరముల్ వ్రాయఁగ గావునఁ। గరుణ క్షమింపవలె నిది జగన్నుతచరితుల్.

ఇట్లు విధేయులు, కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయ,-వెంకటరమణయ్య.

ఉ. పలికెను వేంకటేశ్వరుఁడు భావ మెఱింగి "పధాన మైనయ
ప్పల నది యట్లు చేయుదము పండితులొప్పని ఫక్కి యేల! వా
రలు మఱియన్య లొప్పికొను రాణనె పోవుద" మంచుఁ బల్కు న
ప్పలుకులు వించుఁ దిర్పతియుఁ బల్కె సమంచితఫక్కి నీగతిన్.

ఉ. కోరినకోర్కులం దొకటి గొప్ప దిగాదు, మఱొక్కటో, మహో
భారము, పామరుల్ గరఁగుపద్ధతిగాఁ గవనంబు చెప్పనా,
దారులు మున్నెఱుంగ మది దప్పని దందురయేని క్రీడసం
హారము కాక యెట్లొదవు నట్టికవిత్వము నేఁడు మా కొగిన్

ఉ. "వ్రీడ" యటన్న పల్కు తఁడు వేయక వేయు తెఱంగుఁ జూపె నా
ప్రోడ వచించుమాట యది పూర్తిగ వ్యంగ్యపురంగు లీనుచున్
"మాడలతోఁ గవిత్వ మది తుందుడుకొప్పఁగఁ జెప్పకంటె సి
గ్గడను లేదు దానికిఁ గవీంద్రులు పూనరు వేయు నేటికిన్.

ఉ. కొప్పరపాకుధార యది గొప్పగ మీమని నెంచి మీరు మ
మ్మొప్పగిదిన్ దడాబిడిగ నల్లుట కోరుచునున్న వార లా
తప్పడు కైత చెప్పినపదంపడి * పండితులెల్ల నవ్వ నా
యొప్పమికేరు పాల్పడుదు రూరక వాఁగుటయున్ గవిత్వమే!

చ. చదువనివాని పోలికిని "జర్భర చర్భర" విద్య నేర్చువాఁ
డది వచియింపఁగాఁ గలఁడె! యెందును 'లా' యెఱుఁగంగ లేనివా
ర్వదరెడిపోల్కి 'లా' తెలియువారు వచింపఁ గలారె! శాస్త్రసం
పద యడఁచున్ వదావదత, పామరమాన్యత కైత కేటికిన్.

(4-9-11 వ తేదీన వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి పేర కొప్పరపువారు
వ్రాసినలేఖనుండి.)

" ... మరుసటిదినము ఉదయమున వారు (తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు) రంగావఝ్ఝల హనుమయ్యగారు అను ప్లీడరుగారియింట్లో నుండఁగా దర్శనము చేసికొనుటకు వెళ్లినాను, వెళ్లి వారినిగుఱించి నాకుంగలసంతోషమును భక్తి భావమును వెల్లడించుచుఁ గొన్ని పద్యములను చదివి 11 గంటలకు మరల భోజన వేళయగుటచే శ్రీవీకా రామయ్యపంతులుగారింటికి వచ్చినాను,...

(శ్రీజయంతి రామయ్యపంతులవారి యుత్తరమునుండి)

......ఈకలహమునకుఁ బూర్వము వారికి మీయందు గౌరవముండెనని నే నెఱుఁగుదును, వారికి మీరు సాదరముగాఁ బద్యములంపినారు, మీకీ ఖేదము నితరులు కలుగఁజేసినారు....

* శ్లో. నాఽకవిత్వ మధర్మాయ, మృతయే దండనాయవా, కుకవిత్వం
పున స్సాక్షాన్మృతి మాహుర్మనీషిణః. (మహాకవి దండి)

ఉ. "ప్లీడరు బల్ల గ్రుద్ది" యని వేమరుఁ జెళ్వచు మెప్పు చూపు నా
జాడకవిత్వముల్ సలుపు శైలికి సత్కవి పోఁడు చక్కఁగా
దూడలు రాకయుండుగతి దూఁకుడుగాఁ గవనంబుఁ జెప్పు నా
పోణిడలె పెద్దనాదు, లిటు పోయిన వారికిఁ బేరు నిల్చునే

ఉ. బొబ్బిలిపాట మెచ్చఁ దగుపూజ్యులు గొందఱు, బొమ్మలాటపెల్
బొబ్బలు మెచ్చఁగాఁ దగిన పుణ్యులు గొందఱు, వీరిమెచ్చుకై
సిబ్బితి వీడి యే సుకవి చెన్నఁటికైతకుఁ బూన నేర్చు! 'మే!
లబ్బెను మ్లేచ్ఛభాష తుద' కన్న బుధోక్తికిఁ దావొసంగుచున్.

చ. రయముగఁ బండుధాన్యము కరం బహితం, బది కూలినాలికిన్
వ్యయ మొనరించి యుంచుక యనంతర మేయవి పండు వాని నే
కయికొని గాదెఁ బోసికొనఁగా ఘననాగరికుల్ దలంతు ర
ట్లయతిగఁ జెప్పు నాశువును నాశువు నప్రియమున్ బ్రియంబు నా."

ఉ. ఇంతటివ్యంగ్య మిచ్చుగతి యేర్పడఁ దిర్పతి పల్కె దానిపైఁ
గొంత మనమ్ములో వగపుఁ గొప్పరపుంగవి దాల్చె; దానికిన్
జింతగలట్టి వెంకనయుఁ జేయునుపాయము లేక యెట్టులో
సంతసమున్ ఘటించుటకుఁ జల్లఁగ నీగతిఁ బల్కె నొప్పుగన్.

మ "వినుఁడీ రామయగారు! మాహృదయమున్, వేయేల! ఘంటాశతం
బును జెప్పం బ్రయతించువాఁడె * కలుపున్ బూర్వోక్తముల్ పద్యముల్
మనవా రెట్టులు కల్పకుందు! రిది సామాన్యంబు, పూర్వోక్తవ
ర్ణనముల్ చేరని యట్టి దేకథయు నుండన్ బోదు లోకమ్మునన్.

ఉ. అప్పుడె కైత చెప్పినను నజ్ఞుఁడు నమ్మనుగాని, ప్రాజ్ఞుఁడో!
చెప్పిన విందుఁ దూర్చెనని చిత్తములోఁ దలపోయు 'నాశుగాఁ

* (జూలై 1912 సం॥ ఆంధ్రభారతిలోని శ్రీకవిరాజు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలవారి వ్యాసమునుండి.)

......మఱియు నీయాశుకవులు:— "గీ. జల్లిపదములు నాలుగు సంతరించి। గురువులిడుచోట లఘువులు కొన్నిగూర్చి। విరతిగూడక మీఁదులు వెదకికొనుచు। నచ్చుపొల్లుల పైనుంచు నతఁడు కవియె." అనునీపద్యాభిప్రాయమునకుం బాత్రులై దేశాటనము చేయుచుం బ్రార్థించి సభలు చేయించుకొని సభలలో నేదే నొకవిషయమియ్య దానిఁగూర్చి పద్యములు నోటికివచ్చినట్లు చెప్పుదురు, ఆచెప్పుటలో నదివఱకుఁ జెక్కచోట్లఁ జెప్పినవియు నుండును.........

జెప్పెడివారిపట్ల నిది చెల్ల' దటందురో ! * కొన్ని యాశుగాఁ
జెప్పను వచ్చుఁ గొన్ని మును చెప్పియుఁ దూర్చను వచ్చుఁ గొల్లగన్.

చ. వలసినఁ జూపువార మిది వాస్తవ; మిట్లొనరింపకుండ నా
నలువయు నాఁప నేరఁడిది నమ్మరయేనియుఁ గొప్పరంపువా
రల నడుగుండు భిన్నమగురాణను జెప్పుదు రేమొ" యంచు న
వ్వల నల కొప్పరంపుఁగవిపంకకుఁ గాంచి సుహృత్త్వమేర్పడన్.

మ. "కలదే మాదగుప్రశ్న కుత్తరము వక్కాణింపుఁ, డీ రట్టివా
రలు గా, రాశువునందె చెప్పుదురు సర్వంబున్ మఱేలేని యి
ట్టులు వాదించిన వారి కుత్తర మదెట్టుల్ ! పూర్వ ప్రబంధమ్ముల్
గలియన్ మానెదు పెట్టులుందు రని వక్కాణింపఁగా నేర్తుమే.

(* 1911 సం॥ జూలై, అభినవసరస్వతిలోని ఆచార్యశిష్యవ్యాసమునుండి.)

(సోదరకవులు)

......నిర్దిష్టములగు వృత్తములు నూటికి 45 కి పైగా వల్లించిన పద్యములైయుం డునని రెండు మూడు సారులు వీరి యాశు కవితను వినియేమాత్రమైనధారణగల్గు ప్రతిబాలునకును దోఁచకపోదు దీనికి దార్కాణముగ "సరసిజ వైరివైరి నెక సక్కెములాడెడు మధ్యమంబుతో సరసిజవైరివైరినగఁ జాలెడుమేలగు కప్పు కొప్పుతో, సరసిజవైరివైరులపసం దులఁ మూఁగు కుచద్వయంబుతో సరసిజగం ధివచ్చె నలుసన్నిధికిన్ మదనాశుగంబనన్" అనుపద్యము మున్నగుకొన్ని పద్య ములు పట్నములో నలచరిత్ర యాశుధారగఁ జెప్పినపుడు చదివితిమని మాగురువు గారికి వినిపించిరి ఆపై పద్యములనే గుంటూరిలో జరిగిన రెండవసభలో సావి త్ర్యుపాఖ్యానములో "నలుసన్నిధికిన్" అనుచోట "నృపసన్నిధికిన్" అని మార్చి చదివిరి. ఇటులనే "నిష్కపటస్వభావమున" ఇత్యాద్య నేకపద్యములు శ్రుతపూర్వములే విననయ్యెను. ... ...

(1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సం పుటమునుండి)

...... వీరు (కొప్పరపువారు) చేసికొనియున్న పద్యములు చదువుదురనుట సత్య మునుగాదు; అసత్యమునుగాదు. అదివఱకుఁ జేసికొనియున్న పద్దెములొకింత సారము కలిగియుండును. అప్పటికప్పు డల్లునవి చాల పేలవముగానుండును. వీరు చెప్పిన పద్యములే మరల మరల చదువుచుందురనువాదుక పూర్తిగా నసత్యము కాదు. ఒక్కసారియే విన్నవారి కీవిశేషము తెలియదు గాని రెండుమూడు సభ లకుఁ బోయి విన్నవారికి సందియము తీరిపోవును. గంజాంమువారియింటను, గళా శాలలోను జదివిన పద్యములు కొన్ని పోతాప్రగ్గడ వారియింటను వచ్చినవి...

గీ. 'అమ్మతో'డని 'బాబుతో'డని వచించి
జందెములు పట్టికొని సరస్వతిని సాక్షి
భావమున నిల్పి నమ్మింపవలయు నంత
కర్మ మేమిటి కత్యాశుకవన మేల.

మ. అవధానాదుల భిన్నభిన్నముగ నాయావృత్తముల్ గోరఁ జె
ప్పువిధానం బది యాశుగాదె ! యచటన్ బూర్వోక్తముల్ చేరు సం
చెవఁడున్ బల్కఁడు పల్కనేనిఁ ద్రుటిలోనే వానినమ్మింపనా
నెవఁడున్నమ్మనిపూన్కి యేల యని మే మీక్షింప మీయాశువున్.

గీ. భిన్నభిన్న విషయంబులు పెట్టిచెప్పి
నమ్మఁగాఁజేయవచ్చు నిక్కమ్ము బుధుల;
నంతియే కాని కథలుఁ గళ్యాణములును
జెప్పి నమ్మింప లేమింత సిద్ధ" మనుడు.

గీ. ఉత్తరము లేనియట్టియాయుక్తిమీఁద
నన్యమేమియుఁ బలుకక "యౌను నిజమె
నమ్మవలె నమ్మకున్నను నమ్మఁజేయఁ
దగినయాధార మది లేమి తథ్య" మనిరొ.

క. పిదప "నిది యితరవిషయము, సదమలమగుమీదుపూన్కి సత్యమ యగు" నం
చెద నతనికొంత దీర్చిన, పదపడి వారెల్లఁ జనిరి భవనంబులకున్.

గీ. వెడలునప్పుడు క్రొంపుఁగవి యొకయింత
తనదు మదినొచ్చిన తెఱంగు కనఁబడంగఁ
"దమకు సాధ్యముగానియద్దాని నొరులు
ఖండనము సేయు టెందునుగలదె" యనియె.

క. అనుమాటకు మార్పలుకక, చన నిచ్చి యనంతరంబు చర్చించిరి యా
తనితుదిపలుకునఁ గలదు, ధ్వనియును నాతనికిఁ గలుగుదర్పోద్ధతియున్.

చ. తిరుపతి యిట్లుపల్కు "వెనుదీయపు పత్రిక రెండు కంపి తీ
వరయక యక్కటా ! సుకవితాచరణంబు లంబు లేదు త
త్పరిచితి కించుకేనియును బాండితి గన్పడ దెట్లొ యూరకే
పరఁగిడువారిపై నెటులు పర్వె భవత్కరుణాకటాక్షముల్ !

తే. గీ. వెఱ్ఱివెల్గాఁటి గాన వివేకియయ్యె
నాశ్రయణమునకోడి నీకలప్రభాక

ఝం డొనర్చె ‘సిఫారసు’ నొందు నీదు
తెలివి యేమయ్యెఁ! బద్దెముల్ గిలుక నేల?

ఉ. ఆగ్రహ మేగుదెంచినను నట్లె యనుగ్రహమైన నట్లె నీ
యుగ్రత, నీదయోదయము నొక్కని దించు మఱొక్కనిన్ యశో
వ్యగ్రు నొనర్చు నీకివి కళాకళ, లట్టులె కాదయేని నీ
వాగ్రచనావిశేష మెటు పర్వెను గొప్రపువారిమీఁదికిన్.

క. నిన్నటిసభలో నెదొ చెప్పెన్నారాయణ ! యదియుఁ గవిత్వమె యకటా!
నిన్నే మనందుఁ గనుమిఁక, దన్నెతి మెచ్చంగ రాద తత్తఱమేలా.

చ. పురపురఁ బంపినందులకు బుద్ధిని జెప్పెద రింకఁ జూడు వా
ర్పరపర చెప్పుపద్ధతిని బాడఁ గలాఁడవె నీవు? లేనిచో
గరువమెకాని యాశుకవి గాఁ డలవెంకన యంద్రు సూచనా
స్ఫురణము కొప్పరంపుఁగవి పోవుచుఁ గన్పడఁ జేసెఁ జూచితే”

చ. అనవుడు వేంకటేశుఁడను “నంతకు వచ్చుట నిక్కమేని నేఁ
బనిగొనువాఁడ నప్పనికిఁ, బస్పన నాశువె చెప్పలేనె! యం
దునకుఁ బ్రయత్నమేల! యిదె తుందుడుకుం గవితన్ వచింతుఁ గ
న్గొను”మని చెప్పఁగాఁ దొడఁగెఁ గొక్కిరి బిక్కిరిపద్యపుంజముల్.

చ. తిరుపతి యిట్లు పల్కు, నిదిదెప్పరమే, “తుద కెట్టులబ్బె నీ
తురకలబాస” యంచు నిను దూఱుదు రక్కట ! పండితుల్, యశ
స్కరపుఁ గవిత్వమున్ సలుపు * సత్కవి కియ్యది త్రోవ గాదు,కా
దరయఁగ నాశు వియ్యది; రయంబునఁ బాడినయంత నాశువే?

---

* (శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రులుగారి వ్యాసమునుండి.)
......మఱియు నీయాశుకవిత్వమందు గంట కిన్నివందల పద్యములు కావలయున
నియేకాని యిట్టి యిట్టిపద్యములుండవలయును, అన్వయము సరిగనుండవలయును
గణములు, యతులు, ప్రాసములు, ఛందము, వ్యాకరణము, శబ్దము, అర్థముసరిగ
నుండ వలయునని నియమములేదు. ఉన్నదన్నను లాభములేదు. ఆపిచ్చిధోరణి
లో నొక ప్రాసమునకు మఱియొక ప్రాసము,నొకపద్యమునకుమఱియొక పద్యము,
మూఁడు చరణములు రెండుచరణములు, రెండున్నరచరణములు,నొక్కచరణము
గలపద్యములు పుట్టుచుండును. మఱియు ననేక మహాదోషములిందు నిండియుం
డును. అట్టియాశుధారా కవిత్వము వినునప్పుడు మదికింపు సంపాదింపదు. ఓటి
తాటియాకు చేద వాయించుచున్నప్పు డెట్లుండునో యట్లు వెగటుగానుండును

చ. నిజముగ నాశుధారయన! నెన్నె నె తెత్తెతె పెప్పె పేలు లే
కజతరుణీ కృపన్ గలము నాఁగక చెప్పటొ గుప్పటో యగున్.

అని నిశ్చయముగాఁ జెప్పఁగలను. ఇది పద్య మెఱుఁగని పామరులకుఁ దక్క దక్కిన వారికందఱకు నిట్లే యుండుననియుం జెప్పఁగలను. ఇట్టి కవిత్వము చెప్పుటకుఁ బ్రయత్నించువారు గురులఘుజ్ఞాన మించుకంత సంపాదించుకొని యిప్పుడిప్పుడే ప్రపంచమునఁ దలయెత్తుచున్నవారని నిశ్చయించుకొనునది. అట్టివారికి నహంకర్తృత్వాభిమానము మెండు. వీరే క్రాఁగుచున్నపాలు. ... (ఆంధ్రభారతి)

(23 వ జూలై 1912 సం॥ సువర్ణలేఖలోని, టంగుటూరి శ్రీరాములు, ప్లీడరు, బి. యే. కార్లిలియన్ ఎడిటరుగారి వ్యాసమునుండి)

సు క వు లా - శు క ము లా.

...... కవిత్వమన నేమో కవులనగా నేమో చక్కగ తెలిసియుండవలసిన సదభిప్రాయులగు కొందఱు విద్యాధికులుగూడ ఇద్దరు కవిమాత్రులను లేక యేవో పద్దెము లల్లగ నేర్చినవారిని దైవసములుగ పూజించుచున్నారు. వారివి కొప్పరపు కవులని పిలచెదరు. మరికొందరు సరస్వతీ అవతారములనియు కవిచక్రవర్తులనియును భావించుచున్నారు అక్కడక్కడ వారికి స్వర్ణపతకములు నగలు బహుమానములు, కవిసింహులు, కవిచంద్రులు, కవిభాస్కరులు మొదలగు బిరుదనామములు నెన్నియో యొసంగబడుచున్నవి నవయౌవనులును విద్యాధికులునగు శ్రీపిఠాపురము రాజుగారు గూడ వీరి చిత్తజల్లుమాటల కవనమున మోసపోయి ఈ రెండపరకము పద్యనిర్మాతలకుగా రూ 1116 లు పాడుచేసిరి. ఏది మంచికవిత్వమో, ఏదికాదో యనునంశము నింతమంది విద్యాధికులు సైతి మెరుగకుండుట మిక్కిలి వింతగనున్నది. వింత వింతధ్వనులు గలమాటల కవిత్వమునకు పశువులుమ, బాలురును, ఆటవికులును, సంతసింపదగినది. విద్యాధికులన్న నట్టికవిత్వముగాక కొంత సత్కవనమును కోరదగినది. అవాచకములనో సువాచకములనో ఛందోబద్ధముగ వ్రాయుటగాని నుడువుటగాని కవిత్వముకాజాలదు. ... ఆంధ్రకవిత్వము యొక్కయు ఆంధ్రవాఙ్మయము యొక్కయు నభివృద్ధిని కోరుపట్ల ప్రజ్ఞారహితమును అనర్థదాయకమునగు కవనమనబడుచున్న కొప్పరపు సోదరుల యాశువును నిరసించుటకు బదులు ఎందరో అనాలోచనముగ వారికి ప్రోత్సాహము గలిగించుచున్నారు. ఆంధ్రకవిత్వమును ఆంధ్రవాఙ్మయమును నభివృద్ధి నొనరించు మార్గమిదియేనా? ఆంధ్రవాఙ్మయమున స్వతంత్రగ్రంథ రచనకు ప్రోత్సాహముకలిగించు మార్గమిదియేనా! సుకవనమందు సదనురాగము గలవారందరు ఇట్టి కవన మనెడి

గజిబిజి పద్దుబియ్యమును గాఁ బచరించుట నిన్ను బోఁటి యా
రజపుఁగవుల్ గొనందగదు రంకుగతిజ్ఞా బరుగెత్తు * టాశువే!

యాశువును నిరసించుట విధాయకమగునా, కాదా? పిఠాపురముగాజుగారి వంటి ధీయుతులుగూడ ఈరీతిగల కవిత్వమునకుగూడ 1116 లు ఎందుకు పాడుచేయవలెను....

(1912 సం॥ 19 జూన్, దేశమాత నుండి)

...... అయితే నేను వారివీరిమాటలను వినివ్రాయువాడనో కానో నన్ను ఎరిగినవారందరు ఎరుగుదురు. నాతో ఎదురుగా వాదించిన వారి నందరను కొప్పరపువారి కవిత్వము నిజమైన కవిత్వము కాదని ఒప్పించియున్నాను. మీపత్రికలో వీరి కవిత్వమును గురించి నాకు తీరుబడిగావున్నప్పుడు ముందు ముందు విశదముగా తేటతెల్లముగా వ్రాయు నుద్దేశముతో నే మీగత సంచికలో ప్రచురించిన చిన్న ఉత్తరమును నేను వ్రాసియున్నాను. చర్చలకు వాదములకు కొన్నికొన్ని నీతి పద్ధతులున్నవి. ఆ పద్ధతులకు లోబడి చర్చించు వారితో చర్చించుటకు నేను సిద్ధముగానున్నాను. వారు పొగడినారు వీరు పొగడినారు కాబట్టి మీరుపొగడవలెనంటె నేను ఒప్పుకొనువాడనుకాను. కవనమనగాఏమిటో,కవులనగానెవరో,కొప్పరపువారి కవనము ఎట్టికవనమో ఈ అంశములునిమ్మళముగా చర్చించి నన్ను ఒప్పించినయెడల నేను వారికవనము పొగడుటకు సిద్ధముగానున్నాను. చర్చించవలసిన అంశములను గంగలోకలిపి పచ్చిబూతులపంచాగములువిప్పి దెబ్బలాడ తలచుకొన్న గొప్పగొప్ప పండితులతో సమానముగా దెబ్బలాడ శక్తిలేనివాడను కనుక, వారితో నేను చర్చించ తలచుకోలేదు. తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులని పిలువబడు వారికిన్ని కొప్పరపుకవులని పిలువబడు వీరికిన్ని గుంటూరులో జరగిన కాట్లాటవంటి కాట్లాటకు నేను శక్తిగలవాడనుగాను. 18-6-12 టంగుటూరి శ్రీరాములు.

* (అభినవసరస్వతి, ఆచార్యశిష్యవ్యాసమునుండి.)

......కావున సరస విద్వత్కవివరేణ్యుల కవిచ్ఛిన్నమును నిర్దుష్టమును దాత్కాలికమును నగు పద్యధారయే యాశుధారగాని పలుతెఱంగుల బాదనియమములేని తోడుపదము కొనదాఁక పెట్టుకొని గంటకిన్ని యన్ని యనులెక్కతో నవసరము లేదని నా యభిప్రాయము.

(సువర్ణలేఖలోని టంగుటూరి శ్రీరాములుగారి వ్యాసమునుండి)

......స్వతంత్రములును మానవమనోభావములను వెదచల్లునట్టివియును నిర్దుష్టములును, నూతనములును, జీవయుతములును, ఉత్సాహకరములును నగు పద్యములు 10 వ్రాసిన రెండవరకముపద్యములు రెండువేలైన నా 10 కి సరిగాజాలునా?

తే. గీ. * ఆశుకవిత యనఁగ నదివేఱు శ్రీశిష్టు
కృష్ణమూర్తి జగతి కెఱుఁగఁజేసె
నంచువిందు మట్టి యసమానవిద్వాంసుఁ
డేఁడ! యిట్టి కుకవులేడ! "యనుఁడు.

ఉ. "ఆకవితావిశేష మది యక్కఱలే దిట, వేగ మొక్కటే
చేకొనిపోవ నీజనులచిత్తము మెచ్చెడి, సిగ్గు వీడి నే
నాకవితన్ రచించి దురహంకృతి మాపెద, నింక నెందు నా
పై కతఁ డేగుదేఁ డని ప్రపంచక మీవు నెఱింగినట్టిదే.

అది యటుండనిండు. చిలుకపలుకులు పలుకువారిని మహాకవులని మిన్ను ముట్ట కొనియాడువారు కవిత్వమును గూర్చియును కవులనుగూర్చియును తమకు గల యల్పపరిచయమును లోకమునకు వెల్లడిచేసుకొనువారగు చున్నారు.

(శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులువారి వ్యాసమునుండి)

......ఆశువునం దభ్యాసము చేసినవారు తమకవిత్వము (గంట కిన్నివందలను లెక్కగలది) వాగ్రూపముగాఁగాక లిఖితరూపముగాఁ జేసినప్పుడుగదా మెప్పునకుఁ బాత్రమగును. వాగ్రూప పద్యసంఖ్యలో నిప్పుడు కొన్ని రెట్లు తగ్గినను దృగ్గోచరమై విమర్శపాత్రమై యిదమిద్ధమనుటకుం దగియుండును. ఇట్టి లిఖిత రూపమగు నాశుకవిత్వము నవసరముపడెనేని యొరులకుం దీసిపోకుండ నేనిప్పటికిని జెప్పుటకు సిద్ధముగా నున్నాఁడను. (ఆంధ్రభారతి)

(* 1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సంపుటమునుండి)

......ఇటీవల శిష్టు కృష్ణమూర్తికవి, మాడభూషి వేంకటాచార్యకవి లోనగు ప్రబంధకర్తలును నాశువునందుఁ బనిచేసిరి. ఇప్పుడు పనిచేయుచున్న వారును బల్వురుకలరు. సర్వవిధములఁ బ్రౌఢులు రసవత్ప్రబంధకర్తలు నగు మహాకవులు కొందఱు వినోదముకొరకై యాశుకవిత్వమునుగూడఁ జెప్పుచు రాఁగా రసవంతమగు ప్రౌఢకవిత్వము చెప్పఁజాలనివా రాశుకవిత్వము చెప్పుటకై బయలువెడలి రసహీనమైనను వృత్తనియమాపాయము కలిగినను భావశూన్యమైనను నెట్లో పద్యములల్లుటయే ప్రధానముచేసికొని నీరసపద్యముల వ్రాయుటకుఁ బ్రారంభించిరి ఆకవిత్వమునకు రసభావాదులు ప్రధానములను దలంపుపోయి త్వరగాఁ బద్యములల్లుటయే యుత్తమగుణముగా నెంచుకొనువారును గంటకు నూఱులకొలఁది పద్యములల్లువారును బల్వురు బయలువెడలిరి. నిక్కమగుకవిత్వముయొక్క విలువ రసజ్ఞులగువారికిఁ దెలియును గాని జన సామాన్యమునకుం దెలియదు. లోకములో రసజ్ఞులు తక్కువగను దక్కినవారు హెచ్చుగను నుందురు...   ...

శా. ‡ వీరిరువురు నీరసగతి, గా రచియింపంగలారు కవనము, రఘువం
శారంభతంద్రులవధా, * నారామోదారజాత కాష్టముచంద్రుల్.

---

‡ (కార్చెర్ల శ్రీనివాసరావుగారి పొత్తమునుండి.)

......వైదికులు సత్యమునుమీరి నిందించుచున్నది లేదుగాని కొప్పరకవులు నియోగులనుశాఖాభిమానము నొక్కదానిని బెట్టుకొని కొందఱు నియోగిపుంగవులతిమాత్రముగా వారిని ముఖస్తుతిచేసి వారికొక విధమైన నష్టమును గలిగించుచున్నారు. వీరి సభలకు నేనుజని చూచియున్నాను. వీరికిఁ బుట్టుకతోనుతక్కువ, కవిత్వము పేలవముగా నుండును సహజమైన కవితాధారకలదు. వీరు కొంతకాలమింకను గురుకులవాసముచేసి బాగుగా గ్రంథపరిశోధనముచేసి యాపైఁ గవిత్వము చెప్పుటకు మొదలుపెట్టిన బాగుగానుండును. ... ...

(1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సంపుటమునుండి.)

ఇఁకం గొప్పరకవుల యాశువుంగూర్చి ముచ్చటించుకొందము. వీరికి సహజముగా గవితాధారకలదు. బాల్యమునుండియును వీరుపద్దెముల నల్లుట కలనాటుపడియున్నారు. కాని సంస్కృతమురాదు తెలుగునందున నైనను మంచిపాండిత్యము సంపాదించుకొని యుండలేదు. గ్రంథపరిశోధన మంతగాలేదు పిండికొలఁదిరొట్టె యని కోవిదులకు వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదుకదా - వీరు వడిగఁ గవిత్వము చెప్పఁబురనుటకు సందియములేదుగాని యది పేలవమై బహుదోషములు కలిగి మూడువంతు లర్థశూన్యముగా నుండును. ... ...

(12-9-11 (Marutur) పురవాసుల యుత్తరమునుండి)

......కొప్పరపు వారు... తెలుగునందు బాల వ్యాకరణమైనను చదివినట్లు కనుపడదు. నోటికి వచ్చినట్లు తప్పులొప్పులు తెలియక రసజ్ఞానమంతకు మున్నె తెలియక చెప్పువారి ఆశుకవిత్వమునకే... ... ...

---

*(ఆర్యమతబోధిని. 8 సంపుటము. 3, 4, 5, 6 సంచికలనుండి)

కొప్పరకవుల యవధానము.

కొప్పరకవు లాశువుగాఁ బద్యములల్లుటమాటయటుండ వీరు సభ్యులుకోరినరీతిగాఁ బద్యములఁజెప్పుచు శతావధానాదుల సరిగఁ జేయఁగలరాలేదా యను సంశయము లోకమునకుఁగలదు. ఏమన వీరట్లు చేయఁజాలరని వాదుక పుట్టిన తరువాత గుంటూరులో శతావధానము చెప్పఁబోయిరి గాని యది చెడినది. కవిగారవధానమధ్యమునఁ దలనొప్పివచ్చి పడిపోవుటచేత నదియాగిపోయినది చెన్నపురిలో శ్రీ రెంటాలవేంకటసుబ్బారావుగారొకకథనిచ్చియొకకొన్ని నియమములు

ఉ. ఆశువు చెప్పువారలకు నందఱకున్ సులభంబ నిక్కమ
త్యాశువు దానితాత పరమాశువు సైతము, నీద్వయంబు నే
కోశమునందు లజ్జయును గొంకును * వీడిన యుత్తరక్షణం
బే శరణాగతంబగు; జయింత్రవి వీడినవారు లోకముల్.

కోరి యట్లు చెప్పఁడనినప్పుడును వీరికి జబ్బుచేయుటచే నాఁటిసభ యాగిపోయినదఁట. అది దైవవశము కావచ్చును అయినను బల్వురకు సందేహము మాత్రము బాధించుచున్నది. రవిపత్రికలో వ్రాయబడియున్నట్లుగా శతావధానులు, అష్టావధానులు పెక్కండ్రుకల యీపురియందు వీరొక సభలోనైన శతావధానము చేసియుండిన బాగుగానుండును. అట్లు చేసియుండలేదు. “ఆంధ్రభాషావధూటికి నివాసమగు నీపురమున శతావధానులు, అష్టావధానులు పెక్కండ్రు కలరు. అట్టి పండితులందఱు కలసి యీసోదరుల కొకబిరుదము నిచట కూడ నిచ్చుట యుచితము” అని రవిలో వ్రాయబడియున్నది. సోదరకవులు కాకినాడపురమునంగల శతావధానులు అష్టావధానులును మెచ్చఁదగు రీతిగా నవధానములఁ గావింతురేని వారు బిరుదుల నిచ్చుటకును సందియములేదు. పురజనులు కోరలేదు గనుక చేయలేదనుటకు వలనుపడదు. శ్రీవల్లూరిరాణిగారు తామొక సభచేయింపఁదలంచి యున్నామనియు నిదివఱకు నాశువుగా నాకాశపురాణములు రెండుమూడు చెప్పియున్నారు గాన మేము శతావధానము చేయింతుము మీకిష్టమేని తెలుపుఁడు అని కొప్పరకవులకు వ్రాయించియుండఁగా మేము వెళ్ళిపోవుచున్నాము. గాన నిప్పుడు చేయలేమని సమాధానమిచ్చిరి. అట్లు సమాధానమిచ్చిన తరువాత నాలుగు దినములవఱకును నిచ్చట నేయుండిరి. ఒక సంపన్నులును సభ చేయింతుమనియుఁ దగురీతిని సన్మానింతుమనియు వ్రాసినను గూడ శతావధాన మొనరింపకయే యీపురమునుండి వెడలిపోయిరి. అట్లు చేయక శతావధానముచేసి పిమ్మటఁ జనిన బాగుగానుండును.

* (శ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలవారి వ్యాసమునుండి)

... ... నాకుఁ దొంటి నుండియు నాశుకవిత్వమం దభ్యాసముకలదు. మఱియభ్యాసమును గ్రమక్రమముగాఁ దగ్గించుటకుఁ జాలప్రయత్నముచేసి. శ్రమపడి కొంతవఱకుఁ గృతకృత్యుఁడనయితినని విన్నవించుచున్నాఁడను. ఈవదరుఁబోతుఁగవిత్వ మభ్యాసము చేయవలయునని ప్రయత్నించువారు కనుపడినదానినెల్ల (పుల్లియాకు)— “గీ. పుల్లియాకుఁజూడఁ బిల్లలు దినివేయ । రోడ్లయందుఁ దిరుగ నడ్డుపడుచు । బాటసారి గమికి బాటుగూర్చెఁడుగానఁ । జక్కఁబెట్టవలయు జనవరేణ్య॥” వెండ్రుక:— క॥ వెండ్రుకఁ దీకిన మేనికి । వేంద్రమ్మను గలుగఁజేసి వెసనెత్తురులున్ । గుండ్రముగఁ బుట్టఁజేయుచు । నాంద్రను మగల

చ. పలికెడివేళ మధ్య భగవంతునినామము సాకెనుకన్ యతి
స్థలమునఁ దూర్చి కొందఱు ప్రసంగమొనర్తు రెఱుంగు దే! యటే
యలవడి రీకవుల్, సులభమాగతి నందఱు నేర్వవచ్చు నా
పలుకులు నీకవిత్వము; నపత్రప రెంటికిఁ గూడఁ ద్యాజ్యమౌ.

చ. అతితరమైన యూఁకువు మహాకవి చెప్పునుగాక, కాకవి
ప్రతతి వచింపఁ గాక యొకపద్ధతివే దోసఁగుల్ పొసంగు, నా
చ్యుతి మతికెక్కు నూరులకు, శుంఠకు "సర్వము తోఁటకూర సం
గతిఁ" గనుపట్టు భేదమిది, గాక సమస్తము తుల్యమే యిఁకన్.

చ. నిలిచినయప్డు నాదము జనింపనిజీవము లుండుఁ గొన్ని, య
ట్టులె యొక కొంతమందికిఁ గడుంగడుఁ బర్విడుచోటఁదప్పఁ దా
నలవడదంట! కైత, యది యట్టిదయే యగునేని దానికిం
గలుగు రసంబె దినికిని గల్గు నటంచు వచింపు టొప్పదే.

క. ప్రతికెడి నాడియు 'వాచియు' ప్రతికెడి కవితయును దగిన పడిగల్గి యథో
చితగతి నడుచుట యుక్తి "స్మృతి సర్వత్ర" యని పెద్దలాడుట వినమే.

శా. 'ఆలోచించి రచించువారలకు లేవా! దోసముల్, మాకు నే
లా లేకుండెడి!' నందురు గొంద, ఱది వీలా! యట్టులేనిన్ ధరా
పాలుండున్ మనమొక్కఁయన్న మెకదా! భక్షింతు, మప్పట్టునన్
వాలాయంబుగ భేద మే మనిన, నెవ్వారేని సైరింతురే.

ఉ. పద్దెములల్లు మంచనెదొ! పంబలపాటలు పాడుమందువో!
సుద్దులు చెప్పుమంచనెదొ! చూతువుగాని మదీయధార, యే
హద్దును బద్దు లేనియెడ నాఁకువుచెప్పు టదేఖిలెక్క! యీ
విద్దెము విద్దెయే! యిది కవిత్వమె! దీనికి నింతయేటికిన్.

మ. మును శ్రీనాథుఁడు గొల్లసుద్దు లొకటన్ మూర్ఖానసీఁకుల్ తనున్
ఘనవిద్వత్కవి మెచ్చ లేనితతినే కట్టెన్ గదా! యంతక
న్నను నుత్కృష్టకవుల్ గలారె! మనమున్ గైకొందమామార్గ; మీ
ఘనులన్ మెచ్చఁగఁ జేయ వచ్చి యిఁకఁగొంకన్ లాభమేముండెడిన్?

*కను సుఖమునతుకు నరేంద్రా॥ ఇత్యాదులు సర్వదా చెప్పుచు నభ్యాసము చేయవలయును. ఇట్లు చేసినచో గంటకు 4, 5, 6 నూఱులవఱకుం బద్దెములు చెప్పు మహాశక్తి 2-3 నెలలలో బరిపూర్ణముగాఁ గుదురునని దృఢముగాఁ జెప్పఁగలను.
(ఆంధ్రభారతి)

క. పద్దెములకన్న నాటకపు, సుద్దులలో నెక్కు వేగుఁ జూపించెద నా
సుద్దియుఁ జూతువు నాకీ, విద్దెలలోఁగలదునూ! ప్రవేశంబుసఖా.

క. రయమే ముఖ్యమువీరికి, భయమేమిను! యదే యిటన్ సభన్ జూపింతున్.
నయవిదుఁడు కాళిదాసుఁ డ, నియె * గ్రామ్యసభన్ గుఱించి నీవదివినవే.

క. కల రెందఱేని యిటుఁ బ్రా, జ్ఞులు వారికి వీరికవిత నుంతయుఁ బడ దే
కలయు నెఱుంగని తలత్రి, ప్పలమారులె వీరి కిడిరి మును బిరుదు లిటన్.

క. వారలె వీరిని మనపై, కారోహింపంగఁ జేయ నాలోచనమున్
వారక చేతురు తుదకున్, సారాసార ప్రసంగచర్చయు వచ్చున్.

గీ. ఏమివచ్చిన వచ్చుఁగా కెంతమనకుఁ
దోఁపఁగాఁజేయు నాత్మ నాత్రోవఁదక్క
నిచ్చకపు మార్గమునఁ బోవుటిది హుళిక్కి,
ప్రాజ్ఞలోకంబు మెచ్చని ఫక్కియేల."

క. అనివాదించి పిదపఁ గ్ర, న్నన భోజన మాచరించి నాఁటిసభకుఁ బో
యినపై జరిగినకథ చె, ప్ప నవసరం బంత లేదు పత్రికలుంటన్.

ఉ. ఊరును పేరు మార్చికొని యూరక వ్రాసినపిచ్చివ్రాఁతలన్
గౌరవ మెవ్వఁడున్ ఘనుఁడు గైకొనఁ, డెవ్వఁడొ యట్టివాఁడె త
త్సార మెఱింగియుండియును దానిన యూఁతగఁ జేసి యేవియో
కాఱులు గిల్కుచుండు నవి ఖండిత మైనను వాఁడు కైకొనున్.

ఆ. వె. ముఖ్యమైన యంశముల కుదాహరణంబు,
తగిన వారి వ్రాఁతదక్కఁ గొనము
చరితమాత్రిఁ దెల్పుసంగతి కెవ్వరి
వేని గొందు మింత యెఱుఁగు మంబ.

శా. ఏకారామయగారు లోనయినవా రే కారణంబైన నే
మీ! కొప్పింపుఁగవిన్ సహాసనముపై నెక్కింప నుంకించి; రే
సాకో సభ్యులు చూపి యాఁగి, రది చర్చన్ బెంచె, నామీఁద నే
యేకల్లోలములేని గద్దె; నటుపై నేమందు మావ్రాఁతలన్!

---

* "బుధజనఇవ గ్రామ్యసదసి" (కాళిదాసు)

మ. సభలో విద్వదుదారసత్కవివరస్థానోన్నతిన్ బొందరా
మి భరంబున్ గని తత్క్షణంబ చని బల్మిన్ బంధుగుల్ నూప బల్
రభసప్రక్రియఁ బంపెఁ బత్రమును ధీరమ్మన్యపున్ వ్రాఁతతో
సభయుండై యలకొప్పరంపుఁగవి మా కానాఁటనే రాతిరిన్.

ఉ. ఇంచుక విస్తరించి వచియించెద మాసనచర్చలోని యా
మంచియుఁ జెడ్డయున్ విబుధమండలియున్ భవదంతరంగమున్
గాంచునుగాక; కూకలిడఁ గాఁదగువారిని మందలించుఁగా;
కంచితులైనవారలకు నబ్బుఁగఁ జేసెడిఁగాక కీర్తులన్.

చ. ఒగి సభకేగు ముందఱఁ జలో క్తికి వెంకటశాస్త్రి తిర్పతిన్
దగఁగని "నేఁడు నీశతవధానము కొంప్రపువార లాశుధా
రఁ గురియఁ జేసి మెచ్చెదరు రచ్చనుగూడ "నిదేటిధార" యం
చగమగఁ బ్రొద్దుటంబలెనె యాడుదొ! యేమొ!"యనంగ నాతఁడున్

ఉ. హాయిగ నుండెనేని "వహవా! యనిమెచ్చి బహూకరింతు, లే
దా! యది నిన్నఁ బోలె విని యాదరము న్నటియింప నేర,"నా
రాయణ! ఓమ్ హరో"మనుచు నాడుట నిక్కము, యింకనైన వా
రీయలవాటు మానికొని యింపగు ఫక్కికి వత్తు రొప్పగన్.

క. * హరిదేవర సుబ్రాయని, తెఱఁగునఁ జనువారి మెచ్చితివి వారలు నీ
మరియాద కలరి దానికె, గరువముగొని బాగుప డెడిగతిగన రకటా.

శా. సంగీతం బన రాగపల్లవులు నిచ్చల్ సత్స్వరో ద్రేకపున్
భంగుల్ గాని; యపస్వరావలయదాంపత్యంబు దైవార నే
రంగో నించెడి గూని రాగము లనన్ రా,దట్టులే చిత్త ము
ప్పొంగన్ జేయునదే కవిత్వ; మితరంబో! పో! కపిత్వంబె యౌ.

చ. డివిడివిడివ్విడివ్వి గరిడీలు రచించుచు నె యన్న, నిక్కమే
యవమతి నేసి నట్లుగుఁగదా! యపు డిట్లనుచో ననంగ, నే
నవమతినేయ,నక్కవులయం దభిమానమె నాకుఁగూడ, నే
చవియును లేని పద్దెములు సైఁపవు నాచెవి కేమి సేయుదున్!

(* 1912 సం॥ 8 వ సంపుటము, ఆర్యమతబోధినినుండి)

...... ఈదినములలో నాశువునందే కాలము గడపిన వారునుగలరు. కీర్తిశేషులైన హరిదేవర సుబ్బరాయ కవిగారిట్టివారే. ఈ సుబ్బరాయకవిగారు మనకొప్పరపుకవులవలెనే పద్యములతోడనే వడిగాఁ బ్రసంగించెడివారు. తుద కాయన కవిత్వమంతయు గాలిపాలే యయినట్లున్నది. ... ...

గుం. సీ. 4

క. వారిదె యన నేటికి ని, స్సారంబులు నీవియేని సైఁపవు, నీపై
గౌరవము లేదె నాకు ? వ్య, ఘారటనమ్మునకు నలుసు తజ్ఞుఁడు కలఁడే ?

ఉ. ఆడుదు నేను బ్రల్లదము లాడినదాడకయుండ నట్లు నీ
వాడఁ గలాఁడవే యనిన నార్యుఁడు దానికి సిద్ధమైనయ
ట్లీ డివిడివ్విపాట కెటు లీవు గడంగెదు చెప్పుమయ్య ! నీ
పోఁడిమి దానఁ జేసి చెడిపోదె ! బుధుల్ హసియింపకుందురే !

మ. మనకున్ సాధ్యము గాదఁ టాకవనసామర్థ్యంబు ! కోపద్రింబు దా
ననియెన్ బ్రొద్దుట వింటివే ! యది నితాంతాహంకృతింబట్టి వ
చ్చినది, లెక్కట్లును దప్ప వీ దినము 'కుస్తీపట్టు' లీ విడ్డు శాం
తిని బోధించెద వూరకుండెదవె యేదీ ! చూత మప్పట్టునన్.

క. నాకెందు కూరకుండెద, నీకున్ సివ మెక్కెనేని నేఁ గాదుగదా,
లోకమ్మెల్లను నొకలై, తాఁకినను వారింపలేమి తథ్య మెఱుఁగుదుగ్."

క. నావుడు "మనకెందుకు వా, దేవో పద్దెములు చెప్పిరేని వినుము, లే
దా ! వినక యూరకుండుము, నీవలెఁ బ్రతివాఁడు చెప్ప నేర్చునె కవితల్ !

క. పనివడుచోఁ గయ్యంబది, చనుఁగాక వృథాగ నేల, సత్యమనుచుఁ బ
లికిన నది సత్యమెయైనను, మనమున నవ్వారి కొదవు మాత్సర్యంబుల్."

క. అనుచు భవిష్యత్సూచన, కనుగుణముగ నాడికొంచు నరిగిరి సభ కే
మనవచ్చు దైవఘటనం, బును ! సభలో బీజమొకఁడు మున్నే మొలిచెన్.

(ఆసనచర్చ)

* ఉ. ఆసన మొండు వేసి, రదియక్కఱలేదని కొంద, ఱున్నచో
దోసమె ! యుంచుఁ డొండఱును దోఁచినయట్లు వివాద మెంతయున్
జేసిరి కొంతసేపు, పయిఁజెప్పిరి కొప్రవువారికోసమై
వేసితిమంచు వేసిన వివేకులు గుట్టని బైటి కెక్కఁగన్.

ఉ. "కొపద్రిపువారి కాసనము కూడదు నేఁ"డని కొంద, "ఱార ! యే
మపద్రిథితాత్ములే ! యటుల నాడుట కం"చొకకొంద, "ఱెంతయున్
సుప్రథితుల్, తథాపి యది చొప్పడ" దంచును గొంద, ఱీగతిన్
బ్రిపద్రిథమంబు వాదమును బాముకొనన్ బొనరించి రెచ్చుగన్.

---

* (1911 సం॥ 7వ సంపుటము, ఆర్యమతబోధినినుండి)

—: రెండవదినపు చర్య. :—

.........మొదటిదినము మిక్కిలి వర్ణనీయముగా నడచుటచే నాకీర్తి పురం

మ. "ఘనులౌ సత్కవులున్ బుధుల్ శత మిటన్ గన్పట్టుచున్నారు వా
రిని గాదంచును గొప్పరంపుఁగవిగారిన్ దెచ్చి యర్చించు టొ
ప్పనొ కో !" యంచొక కొందఱాడ, "నదియొప్పౌఁ దుల్యుఁడీతండు త
క్కినవా ర్గా" రని కొంద ఱందునొకయుక్తిన్ జెప్పిరొప్పారఁగన్.

బునందంతటను వ్యాపించి రెండవనాడు పురజనులు చాల హెచ్చుగా సభకు విచ్చేసిరి. సభాభవనము చాలినదికాదు. రంగస్థలమున మొదటిదినమున నిద్దరు కవులకును సభాధ్యక్షునకును వేసిన మూడుకుర్చీలును గాక నేఁడెవరిచేతనో నాలవకుర్చీకూడ రంగస్థలమున నుంచఁబడినది అప్పుడు సభలో నీక్రింది ప్రశ్నోత్తరములు జరిగినవి. (ప్రశ్న) పైఁగా నీ కుర్చీయెందుకు ? ఎవరువేసిరి? (ఉత్తరువు) ప్రయోజనముండియే వేసిరి. (ప్ర) అదియేమి ? (ఉ) కొప్పరపు కవులు కూర్చుండుటకు. (ప్ర) నేఁడాయన యవధానము చేయుటలేదు. వారి పని నేఁడులేదు. వారును నిన్నటివలెనే మనతో గూర్చుండవలెను గాని నేఁడవధానము చేయువారితోఁ గలసి కూర్చుండుట యెందుకు ? (ఉ) వారును శతావధానులే కావున. (ప్ర) శతావధానుల కందఱికిని కుర్చీ పెట్టవలయునా ? (ఉ) పెట్టవలెను. మనము "Satavadhanies welcome" అని వ్రాసినాము గాన నీశతావధానిగారికిని కుర్చీ యీయవలెను. (ప్ర) మనము "The Satavadhanies welcome" (ఈ శతావధానులకు స్వాగతము) అని వ్రాసినాము కావున మనము నిర్దేశించినవారు నేఁడు శతావధాన మొనరించుచున్న తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులే యగుచున్నారు. వారికి స్వాగతమనినాము. వారికి స్వాగతమిచ్చువారము మనమందఱమునునై యున్నాము మనలోనివారే కొప్పరపువారును నగుదురు. కావున మనమందఱమును నెచ్చట కూర్చుంటిమో యచ్చటనే వారును కూర్చుండవలెను... ... ...

(1911 సం॥ సెప్టెంబరు, 8 వ తేదీ దేశాభిమానినుండి)

......తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల శతావధానము హిందూనాటకశాలలో ముందుగ జరుగుటు దటస్థించినపుడు ప్రథమదినమున కొప్పరపు సోదరులలో నొకరగుకొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయశర్మ యనువారు మొదటితరగతి చూపరులు గూర్చొను గోతిలో వేయబడిన కుర్చీపైఁగూర్చుండిరి. మరుదినమునగూడ నట్లేజరిగియున్న బాగుగా నుండియుండెడిది. పై సూచించిన ప్రకారము తలతలపెత్తినాలగుటచే అనాలోచనపరులగు నెవరో యొకరు మరుదినమున నింకను గతదినపు విషయమును బూర్తిపరచు బాధ్యతగల తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతోపాటు కొప్పరపు సోదరునికిగూడ రంగస్థలమున కుర్చీ యిడవలయునని మూఁడవకుర్చీ నొక దానిని వేసియుంచిరి. దానినెవరువేసిరో యింతవరకు దేలలేదు......

చ. సభ వినుచుండె నల్లతెరచాటునఁ గొప్రపు సోదరుండు నీ
గుభగుభలెల్లనుం గనుచుఁ గోరికతో నొకచోట నుండె, నా
రభసము చూచితీరవలె రాఁజఁదొడంగెఁ బరస్పరంబు నా
సభికులకున్ వివాదశిఖి, శాంతము గాదది యెన్ని భంగులన్.

ఉ. ఎవ్వరు తెచ్చిపెట్టిరొక్కో ! యెందులకుం గొఱగాని పీఠపుం
జివ్వ, మహాగ్రహ గ్రహవశీకృతులై నటియించు చొండురుల్
ప్రువ్వఁగ నాడికొంచు నొగిఁ బోరిరి యెంతని వ్రాయువార మీ
నవ్వు ప్రసంగ మెల్లెడఁ గనంబడుఁ బత్రికలందుఁ జూచినన్.

* ఉ. అంతట నెవ్వరో యనిరి "యగ్రపుఁ బీఠ మలంకరించె నే
శాంతుఁ డతండ యాసనపుఁ జర్చను దీర్పఁగ నొప్పు" నంచు, "మే
లంతియ" యంచు వా గడఁగ, నాయన "కొప్రపు వారి కిప్పు డీ
చెంతను నాసనం బడుగఁ జెల్ల" దటం చనియెన్ ద్రిశుద్ధిగన్.

---

* (1911 సం॥ సెప్టెంబరు, 3 వ తేదీ దేశాభిమానినుండి.)

......అభిమాన మనునది యొకటి పట్టి భాధించుటచే నట్లు చేసియుండురనియు నాయభిమానావేశము చేతనే, యాకుర్చీని తీసివేయవలయునని కొందరును, ఆ కుర్చీ నట్లెయుంచి కొప్పరపుసోదరు నందు గూర్చుండ జేయవలయునని మరి కొందరును పోరాడుచు నాసభకగ్రాసనాధిపతులుగ నున్నవారు మూడవ కుర్చీని వేయవలదని తీర్మానించినను వినక కలహము పెరుగుటకు దగు ప్రయత్నముల జేయుటయు దటస్థించినదని తెలిసికొనుటకు మిగుల విచారము నొందుచున్నాము. ఆనాటిసభలోనివారు పాశ్చాత్యవిద్యా వివేకసంపన్నత కలవారె హెచ్చుగ నుండియు, నగ్రాసనాధిపతిగారి యాజ్ఞోల్లంఘనజరిపినదిచూడ మన మిక బాగుపడుటయు నైకమత్యాభివృద్ధి నొందించుకొనుటయు నెట్లో తోచకున్నది. అభిమానమనునది వదలి యన్నివిషయముల నిష్పక్షపాతబుద్ధితో జూచు కాలము వెంటనే కొలది కాలములోనైన దటస్థింపకున్నచో, మనమిక యధోగతిపాలు కావలసి వచ్చును. ... ...

(కొప్పరపు వారు. వే. ప్రి. శాస్త్రికి వ్రాసిన యుత్తరమునుండి)

......కుర్చీ అచ్చటవేయుఁడనగా కొందరిదివద్దనియు కొందరిదియుండవలెనని యనుకొను చుండినారు.........నేను వారితో "నిన్నటిదినము దిగువ కుర్చీ మీద గూర్చుండలేదా, వారు సభచేయుచుండగా నేను వారి ప్రక్కను గూర్చుండుట మాత్రము గౌరవమా,.........నా కిప్పటి చోటనే కుర్చీ వేయించిన యెడల గూర్చుండెదను, సభజూచుటకువచ్చి యేమేమో అభిప్రాయ మెందుల"

ఉ. తార్కికుఁ డమ్మహాకవి యతం డుఱిఁడు హేతువు లెన్నొ చూపి తీ
వ్రార్కనిచంద మైన నిఁక నాయనకుం బ్రతి చెప్పలేక దు
స్తర్కపుఁద్రోవఁబట్టి "యెటు తప్పదు యాసన" మంచు గోల యా
కర్కశు లాచరించి రధికారితిరస్కరణంబు చూపుచున్.

కని నేను వారలతో జెప్పినను "మొదటవేయుట యెందులకు! తరువాతతీయుట యెందుల" కని నడుమగలవారు వాగ్వాదము జరుపుకొనుచుండిరి. అప్పుడు నేనే వెళ్ళి క్రిందవేయుబడిన కుర్చీమీద గూరుచుండ దలంచుచుంటిని. యీవాగ్వాదము అవధానము జరిగించు సభాప్రదేశమునగాక ఆ ప్రదేశమునకు వేరుగా నుండు మరియొక చోట జరిగినది............ఇంతటిలో నగ్రాసనాధిపతిగారు...... ...యీ సంగతిని విచారించి కొంత ప్రసంగము జరిపిరి. ఆప్రసంగము...... యుక్తియుక్తముగా నుండినది. ... 2000 మంది మహాజనులు కూడిన ఆ సభలో వెంకటశాస్త్రిగారు లేచి "ఆ ఆశుకవిత్వము మాకవిత్వము వంటిదికాదు. ఆశతా వధానము మాఅవధానమువంటిదికాదు, కావున ఆశతావధాని మాప్రక్కను గూరుచుండుటకు మాసరసనునిల్చి యుండుటకుడగ" దని...అందుచే వారికిని మాకును ఆశు కవిత్వావధానముల విషయమయి కొంచము కలహము ప్రాప్తమయినది ఇందు కొంతభాగము నడుమ నున్నవారి మహాత్మ్యము.........ధర్మపథవర్తులును మిత్రవరేణ్యులును న్యాయప్రియులునగు తమకు యథార్థమును విన్నపించుకొనినాము,

ఉ. వారిని మేము మమ్ము మరివారును జూడక యుండినప్డు వి
స్తారము గాగ స్నేహము నెసంగగ జేసిన బుద్ధిశాలివో
ధీరవరేణ్య నీనయవిధిన్ గణుతింపగ ! మాకు శక్యమే
కూరిమి బాపి యీ నడుమ గొందరు జేరి మనోవికారముల్
కూరిచి యల్లరిన్ జరప ఘోరముగా దలపెట్టియుండి రీ
వైర మసాధ్యమై ప్రబలవచ్చునటంచును దోచుచుండె లో
నీరస మింతలేక మది నెంతయు న్యాయ్యమె కోరుచున్న వి
ద్యారసికుండవంచును హితాగ్రణివంచును విన్నవించి నా
మీరస మెట్టులూరునో గ్రహింపుమి కీర్తికరా ! ప్రభాకరా !

గుంటూరు, ఏకా. రామయ్య గారియింటిలో } ఇట్లు విధేయులు, కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయ, వెంకట రమణులు. 4-9-11

క. "తిరుపతి వెంకటకవులకు, * సరి కొప్రవువారు, వారిసరసను మఱి వి
ష్టరముండి తీరవలె న, క్కఱలే దన్యులకు వారు గారు సమానుల్."

మ. అని బింబప్రతిబింబభావ మిడి యధ్యక్షున్ రవంతేనిఁ గై
కొనకే పట్టినపట్టు నెగ్గుటకునై కోలాహలమ్మున్ దమం
తనెటో సల్పెడి దంటలన్ గని నితాంతక్రోధబాధాభరం
బునఁ జిత్తంబు వశంబు దప్పుటయు నాహాంగార్చి యల్లల్లనన్.

(* 1911 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 7 వ సంపుటమునుండి.)

ప్రశ్న... అట్టి సమయములో నేడుపనిలేని కొప్పరపు కవిగారికిఁగూడ నిందుఁ గుర్చీయేల పెట్టవలెను? ఉ॥ శతావధానులుకనుక. ప్ర॥ అట్లయిన నిచ్చటనున్న శతావధానుల కందఱికిని గుర్చీలువేయక యొక్క కొప్పరపు కవిగారికిమాత్రమే కుర్చీ వేయుటకుఁ గారణమేమి? ఇటనింకను బ్రహ్మశ్రీ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రులవారు కలరు. బ్రహ్మశ్రీ ములుకుట్ల వేంకటకృష్ణశాస్త్రులవారుగలరు. ఇంకను బల్వురుగలరు వీరెల్లరు శతావధానులుకదా? వీరికందరికిని గుర్చీలు పెట్టవలయునుకదా? ఉ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వర కవులతో సమానముగాఁ గవిత్వము చెప్పగలమని వచ్చువారందరికిని గుర్చీలు వేయవలసినదే. ప్ర॥ ఇతర శతావధానులకుఁ గుర్చీలు వేయవలసివచ్చినవారినిఁ బరీక్షించి మఱియీయవలెనా! కొప్పరపువారినిమాత్రము మన యిష్టప్రకారము కూర్చుండఁ బెట్టవలయునా? ఉ॥ కొప్పరపుగవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులతో సమానులుగానఁ గూర్చుండఁబెట్టవలెను. ప్ర॥ ఇతరులుకారా? ఉ॥ సమానులమని రమ్మనుఁడు. ప్ర॥ కొప్పరపువారికేల యీప్రశ్న లేకపోవలె? ఉ. వారు సమానులు కనుక. ప్ర॥ మనమా ? యానిర్ధారణము చేయువారము. అయినను సభాధ్యక్షులయుత్తరువును దీసికొందము, అని సభాధ్యక్షుల యుత్తరువును గోరిరి వారిక్రిందితీర్పును జేసిరి:— "నేడీకుర్చీలు ఇచ్చటనున్నవారి తారతమ్యము నెంచుటకై వేయఁబడినవికావు. అవధాన మొనర్చువారు నిరాతంకముగా సభ్యులకు దృగ్గోచరులగుటకై వేయబడినవి. వీరికి మించి మఱియొక శతావధానికిఁ గుర్చీనిత్తుమేని మిగిలిన శతావధానులకందఱికిని గూడ నీయవలసియుండును. అట్లిచ్చిన మన యుద్దేశమే చెడును. నేడవధానముచేయువారియందుఁ బ్రత్యేకముగా లక్ష్యముండుటకుఁగదా మనము వీరుభయులకును గుర్చీలు పెట్టినాము, శతావధానులమని వచ్చువారికెల్ల కుర్చీలఁ బెట్టుదుమేని మనయూహకు భంగమురాదా? వారు వీరితో సమానులగుదురా! కారా! యను వాదము పెట్టుకొందుమేని అది సంవత్సరమునకైనను దేలదు........ అగ్రా

చ. మనమున వేంకటేశ్వరుఁడు "మాటికి నక్కటా! వీర లిట్టులే
గొనగొనలాడుచుండెదరు కోవిదమార్గ మెఱుంగలేరు ధీ
ఖని యగు నీసభాధిపతిఁ గాదని గోల యొనర్తురింక నే
వినిచి యథార్థమున్, సభను వీడఁ గడంగుట కొంత మేలగున్.

క. తెగదీవాదము నేఁడు వృ, థగఁ బెట్టిరి బందరేగఁ దగు శీఘ్రముగా
నగుబాటు సభకు వచ్చితి, మిగదా! స్కూల్ విడిచి, సెలవు మేకొను టెట్లో.

చ. అదియటులుండుఁగాక "సము"లంచును గొప్పవారి నూరకే
పదిఁబదిఁ జెప్పవీరి యపవాదము లీసభ సైఁచుఁ గాక యీ
యదనునఁ గొప్పరంపుఁగవి "యట్లనఁ గూడదు త"ప్పటంచుఁ దా
నెద సకలం బెఱింగియు నిసీ! తెరవెల్వడఁ డెట్టి ప్రాజ్ఞుఁడో!

చ. తనకును నస్మదాదులకుఁ దజ్ఞతలోఁ గలవార మూర్ఖుఁ డౌ
జనుఁ డెఱుఁగండు గాక తనస్వాంత మెఱుంగదె, "యెందు కీసహా
సన" మని యాఁపరాదె! తెరచాటది వెల్వడివచ్చి, దానఁ ద
న్నును జగమెల్ల మెచ్చదె యనుంగులు మెచ్చిన మెచ్చుండినన్.

గీ. భారయొక్కటి మాత్రమే తనకుఁ గలదు
దానికెన్నియుండిన మీఁదఁ దజ్ఞుఁడొప్పు
తండులమ్ములు మాత్రమే యుండ యొవఁడు
షడ్రసోపేతముగ భుక్తి సలుప నేర్చు.

క. 'అన్నమ్మె యవాగువు నే, మున్నది లవణంబు తినఁగ దోయీ!' యన నా
పన్నుండు దక్క నేనం, పన్నుం డప్పట్ల సిద్ధపడి సాపడెడిన్?

గీ. ఇంతయెఱుఁగఁడె! తానింక నెన్నియేండ్లు
చదువుపైఁ దుల్యుఁడగు? నేరొజడులు తుల్యుఁ
డన్న యంతన యదివిని "యనుముమినుము"
వనక చాటునఁ గూర్చుండె నక్కటకట!

సభాధిపతులు చేసిన యీతీర్పు న్యాయముగానే యుండినను రోగపీడితునకు పథ్యము రుచింపనియటులు పక్షపాతపీడితు లగుకొప్పవరకవిపక్షము వారికి నది రుచించినదికాదు. అందుపై నాపలకుఁ బోయి యేమేమోయాలోచించుకొని మరలవచ్చికొప్పవరపుకవికిఁ గుర్చియీయక తప్పదనియు నాతఁడు తిరుపతివేంకటేశ్వరులతో సమానుడనియు నుడివిరి. ... ...

చ. సభయెటులుఙ్ జెడెఙ్ దుదకు సాగమి నిక్కువ, మంతరాయపుం
గుభగుభ లేర్పడెఙ్ ; * వృధగఁ 'గొప్రపువారును వీరుఁదుల్యు' లఙ్-
రభసము నెత్తిపైఁ బడియెఁ; రాఁదగు నెద్దియు వచ్చుఁగాక యే
మిభయము ! నిక్కమ్ముం బలికి షేలనిపించెదఁగాక ధీరులఙ్.

క. తగుసమయంబిది యిప్పుడు, మొఁగ మోడఁగరాద, సుంత మొఁగ మోడినచోఙ్
నగుదురు పండితు లిపు డిది, వెగటయ్యెను బిదప సారవిత్సమ్మతమా.

గీ. ఇంటిపేరుమాత్ర మేకమైనంత నే
తగినజ్ఞాతియగునె తనకు ! దాని
కెన్నియెన్నియట్టి వేకమ్మగావలెఁ
గవియటన్న మాత్రఁ గలదె ఫలము!

క. తనకాణాచిని దూరగుఁ, డని యెఱిఁగియు నెవఁడు జ్ఞాతి కర్పించెడిఁ బా
లును, గొప్రపుసోదరుఁ డీ, ధనమునకుం దగఁడు మిగుల దవ్వగు కతనన్.

సీ. చరికొండధర్మఁ డార్జన చేసె నీపీఠ మేలె దేవేంద్రుఁడై యెన్నినాళ్ళొ,
అవలఁ బట్టాపల్లమై భట్టునకు వచ్చె నెల్లూరి రాఘవుని కది చేర
మాడభూషికి నది తోడివేదంబయ్యెఁ దిరుపతి వెంకటేశ్వరుల కబ్బె
తగిన వారికి వారు దఖలుసేయక యున్న నాక్షేపణకుఁబాత్రులగుట ధ్రువము

గీ. కొప్పరపువారలియ్యెడఁ గూరుచుండి
నిర్వహించుట సున్న ; యఖర్వధార
ణాబలములేక సుంతేని నడువనట్టి
పనికిఁ బుట్టిన దీపీఠధనము ఘనము.

మ. వినమే భోజుని యంతవాఁడు ఘనదోర్వీర్యుండు శ్రీవిక్రమా
ర్కునిపీఠమ్మునఁ గూరుచుండుటకునై కోర్కుల్ పిసాళింపఁ బో
వు నెడన్ బంగరుసాలభంజికలు "పో! పో! దీనఁగూర్చుండునా
ఘనయోగంబదినీకు లే" దనవె? చక్కంబోఁడె యాధీరుఁడున్.

క. కావున నున్నయథార్థం, భావిష్కృతమాట యొప్ప నటు పూర్వంపుం
గోవిదులసరణిగన్పడు, నేవెడఁగులా పలుకుమాట లెవఁడు గణించుఙ్."

చ. అని కృతనిశ్చయుండయి హృదంతరమందలివాణి యూఁతగా
వినయము తోడుఁగా నిలిచి వెంకన కొంకొకయింతలేక జం

---

* శ్లో. హేమ్నః ఛేదోన దాహేన చ్ఛేదేన కషణేనచ, ఏతదేవపరం దుఃఖం
యద్గుంజాసమతోలనం. (పండిత రాజశతకము)

కనుపడి దూరమై చనఁ జ్వరార్తికి మున్నె కృశించియుండియున్
ఘనతరసుస్వనం బెసఁగఁ గా నిటు పల్కె సయుక్తికమ్ముగన్.

చ. "గురుకులవాసముల్ సలిపి కూరిమి మాధుకరంబు వారముల్
జరుపుచు నమ్మ గాని యొకసాధ్విని "అమ్మ" యటంచు "బా" బటం
చొరులను గొల్చి నేర్చితిమి యొండొకశాస్త్రము, పండితుల్ 'సెబా
సుర !' యని మెచ్చఁ బద్దెములు శ్లోకములున్ రచియింతు మాశుగన్.

ఉ. శ్రోత్రపువారునుంగవులె, శ్రోత్రియపువారికి మాకు విద్దెలో
సుప్రథితంబువార, యది నూరు లెఱుంగుదు రల్లవారలే
ప్రప్రథమత్వమందినను బాల్యపుడ దియ్యెడ నాసనంబు న్యా
య్యప్రతిభన్ జెలంగెడి మహాత్మ లెఱుంగరె ధర్మపద్ధతుల్.

క. అల సుబ్రహ్మణ్యుఁడు తా, నెలమిన్ బాడు నెడ నూరకేయుండును స
భ్యులలోన వైద్యనాథుఁడు లలి నీతఁడు పాడుపట్టులను నతఁడట్లే.

క. సములైనను లేకమహో, త్తములైనను నొకని పెండ్లిశతి వందలమం
దిముడఁ దలంపరు వేఱొక, రమలినహృదయులకు సర్వ మవగతమెకదా!

ఉ. వాదముకోస మొప్పుదము వారలె హెచ్చని, యట్టులేని యె
ట్లీఁదగు మాకు నేర్పడిన యీసభ మాసరిగౌరవంబు మీ
రేదెసఁ జూడలేద ! పురమేగెడిచోఁ దమశిష్య పెండ్లిలోఁ,
బాదచరత్వ మూను గురువర్యుల, నట్టులె యట్టితంత్రులన్.

గీ. అట్టిచో సామ్యమేలేని యప్పు డిట్టి
చర్చయేటికి "విద్యలో సము" లటంచు
నాసనము వేయుటది గూడ; దన్యథా యొ
సంగిరే నాసనము మాకు సమ్మతంబె.

క. * తగదు తగదు తగద"ంచును, మొగమోటము దక్కి యిట్లు మున్మాటికిఁ బ
ల్కఁగ నేమని చెప్పుదు! మా, గఁగరా దాసభ్యజనుల కలకలమపలన్.

క. "హరిలే దచ్యుత లే"దను, తెఱఁగునఁ దిరుపతియుఁ దెలిసి తెలియనియటు లా
తిరుపతి భూధరశృంగము, స్మరణకుఁ దగిలించుచుండె సభ్యులకెల్లన్.

---

*...అప్పుడు బ్రహ్మశ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారు లేచి "ఇదివఱకును మీలో మీరు చేసికొను సంభాషణము మీలో మిమ్మను గూర్చిగాన మేమూరకుంటిమి. ఇప్పుడీ కొప్పరపుకవులు మాతో సమానులని పదేపదే తత్ప్రత్యావలంబులు చెప్పుచున్నారు. గాన మేము మాటలాడవలసివచ్చినది. కొప్పరపుకవులు

ఉ. "ప్రొద్దుటికిఁ జూడఁ బొరపొచ్చెము తిర్పతిశాస్త్రిగారి యం
దెద్దియొ తోఁచె, వేంకట కవీంద్రుని యందది గాన రాద, యే
మిద్ది? క్షణమ్ములో ననల మేగతి శీతలమయ్యె! నీరమె
ట్లద్దిర! వేంద్రమయ్యె!"నని యారసి చూచిరి కొంద ఱయ్యెడన్.

చ. "అనవసరంబు గాన నపుడంతనె పోవఁగ నిచ్చె నిప్పుడో,
పనివడెఁ గొంతుపట్టికొనెఁ బట్టుక తిట్టుట తప్ప నిప్పుడిం
క నొక యుపాయ మేదియును గానఁగ రా దటు సేయఁ గొంద ఱ
య్యనఁ బ్రయతింత్రు చూడు"మనియాడెఘనుండొకఁడొక్కమిత్రుతో.

క. ఇటు ఘనమతు లగు కొందఱు, తటకాపడిచూచుచుండఁ దగుఁదగదంచున్
బటుమతులు గొంద ఱనుకొనఁ, జటులతరం బగువపం బెసంగెన్ సభలోన్.

చ. విలయపయోధిలోని పటువీచికల ట్లొగిలేచి పీఁక స
భ్యులు "సరిగా వచించె నిది పోలును" "పోలదు, శక్తి యుండుఁగా
కలఁతిగ నొండొరుల్ బలుకుటారయఁ దప్పగు" "తప్పుకాదు ని
ష్కలుషులచంద మిట్టి" దని సారెకు వాద మొనర్చుచున్నెడన్.

చ. అది తనుఁగూర్చి కాని యటు లన్నియు విం చొకకొంతసేపు నె
మ్మదిగను గూరుచుండె మఱుమాట వచింపక వేంకటేశుఁ, డ
య్యదనునఁ గొప్రపుంగవుల యాప్తులచూపులు కొన్ని వహ్నికిం
గుదురులుగాఁ గనంబడియు గొప్పకు నంతగఁ దప్ప వొయ్యనన్.

క. ఒకపాటిబండతన మిం, చుక లౌకికవిద్యగలుగు శూరులు మఱి వై
దికవిధిశూరులు దుర్మత, వికలితు లొకయుర్వ రట్టివేళఁ గడంకన్.

ఉ. లేచి మహోగ్రహాగ్నిమాషలీమసులై కవి వేంకటేశునిన్
నీచముగా నదల్చి "విను నీవెపు డొండొకరున్ సహింప విం
తే, చదు వెంతయున్న నది యెందుల!"కంచొకకొంత గొణ్ణి సం
కోచముతోడ వయ్యెడనె కొంకుచు జంకుచునుండి రొక్కెడన్.

ఉ. నీచత గ్రిక్కువారిని మనీషివిదూరులుగా నెఱింగి నా
నాచపలుల్ వచించు నుడు లంత గణింపఁడు వెంకటేశుఁ, డా

మాతో సమానులుకారు. కాన వారు మాతో సమానముగా గూర్చుండుటకు మీరొప్పినను మే మొప్పము. అనిచెప్పిరి......(ఆ॥ బో॥ 7వ సం॥ 1911 సం॥)

నీచులతోఁ బట్టక వినీతిగఁ గొందఱు కొవ్విపుత్ హితుల్
లేచి యథోచితంబుగ లలిన్ * జని రగ్రిమహాగ్రిహోగ్నులై.

క. వారలలోపలఁ గల రధి, కారులు మఱికొంద ఱనధికారులును గడే
కారులు యత్కించిత్సం, స్కారులు నానావిధ ప్రకారులు తలఁపన్.

గీ. అట్టు లధికారు లధికారులగుచు నేగఁ
గ్రొత్త యించుకయును లేనిఁగొలువునందు
నేరికి విచారమది యొదయింపదయ్యె
నిఁక గడేకార్లపోకకు నెవఁడు పొగులు.

ఉ. "సోలెఁడుపాలె చాలు" ననుచున్ వచియింతురుకాదె పెద్దలా
లీల ననంతరంబు లవలేశము దోసము లేక యొప్పె స
చ్ఛీలసమంచితంబయి యశేషమనీషిమనఃప్రమోదమై
గోలయడంగి యాసభ సుగోష్ఠికిఁ దావయి పేర్మిప్రోవునై.

చ. జరిగె వధాన మాపయిఁ బ్రశస్తసమస్త మహాకవీశ్వరో
త్కరహృదయాంబుజాతసతతప్రమదావహహృద్యపద్యవి

* (కార్చర్ల శ్రీనివాసరావుగారి పొత్తమునుండి.)

...సర్వవిధముల మధ్యవర్తులు ఘనపండితప్రకాండులు నగు సభాధ్యక్షులు "కొప్పరనియోగికవు లవధానమొనరించువారితోడిపాటుగాఁ గూర్చుండఁ దగరు"దని తీర్మానించిన వెంటనే యేదో యొక సాకును గల్పించుకొని నియోగి ప్రముఖులెల్లరును లేచిపోయిరి. వీరికి వైదిక కవుల కవిత్వముపై ననూయ పుట్టినదనుట కింతకంటెఁ బ్రమాణమేమి కావలెను. వీరుసభనుండి లేచిపోవు టయు వీరు నియోగివైదికకక్ష ప్రధానముగాఁ గలవారని వేవిధములఁ జాటు చున్నది నియోగికవులసభలు జరుగుచుండినప్పుడు వైదికులిట్లు మిషలు గల్పిం చుకొని లేచి పోయిరా? లేదు... ... ...

(ఆర్యమతబోధిని 1911 సం॥ 7 వ సంపుటనుండి.)

...అగ్రాసనాధిపతులు తమకు వ్యతిరేకముగాఁ దీర్పు చెప్పుటచే కొప్పరకవిపక్షపాతులు సభనుండి లేచిపోవనెంచి సందును వెదకుచుండిరి. ఇంతలో వేంకటశాస్త్రిలవారు పైవాక్యములను బలికియుండుటచే నది మిషచేసికొని సభనుండి లేచిపోయిరి. ఇంతవరకును బైట నిలువఁబడియున్న కొప్పరపు కవియు సభనుండి లేచిపోయినవారును గలసి యిండ్లకుఁజనిరి. కలహమునకు బీజమిది ......

స్తరసరసప్రచారవితతశ్రుతిశేఖరసప్తసారబం
ధురతరసాధుగోష్ఠిపరిశోభితదివ్యసభాసుభూతియై.

ఉ. ఎంతయొ మబ్బు పట్టి పని యెయ్యదియో * చెడునంచు నెంచుచు
న్నంతఁ బటుత్వటప్రదవ మనంతముగా సుడిగాలి వచ్చి యే
చెంతకొ దుమ్ము ధూళిగ నశింపఁగ మబ్బును బాఱఁద్రొబ్బిన
ట్లంతట నా సభాస్థలము నందలివారికిఁ దోఁచెఁ బూర్తిగ౯.

సీ. మును మెచ్చి యిప్పుడీయన యింత ఘుల్కఁజేసిన దేమిలాభమంచ నెడివారు
మెచ్చినయంతనే వచ్చి నెత్తిని గూరుచుండురే యని కోప మొందువారు
"ఎచట బావా! యన్న నేమది వంగతోఁటకడ సాగ" దటంచ నను కొనువారు
లౌకికులయ్యు నేలా కోరి రీకోర్కె? యంచొక్కరొకరిఁ బ్రశ్నించువారు
తే. గీ. చర్చలకు నేమి సభ చక్కఁ జరిగెఁదుదకు
నపరిమితమోదమబ్బెఁగా యనెడువారు
సభ జరుగ కేమి, యీ నాఁటి † ఛాందసత్వ
మెల్లను నిరోగులదట్లంచు నెంచువారు.

సీ. తా నెంచుకనపలెఁ దుగుమనుష్యులు లేరె యంచు శంకటకవి నెంచువారు
అధ్యక్షుమాటపై నాఁగిన వేంకటేశ్వరుఁ డిట్టు లనఁడంచుఁ బలుకువారు
అతఁ డూరకున్నచో నావాద మీపాటికైనఁ దేల దటంచు ననెడువారు
"స్వీపునీ" వనిపల్కి రే వారొ యవ్వారి నెఱుఁగుదే యని చెవిఁగఱచువారు

---

* తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల గుంటూరి శతావధానపు పీఠిక నుండి.

...... మరల మఱునాఁడు సభ 8 గంటలకు సమకూర్పఁబడెను. కాని కొన్ని యనివార్యములగు నంత రాయములచే సభ మానుకోవలసినంత దుర్యోగము జరిగినను, గుంటూరివాస్తవ్యుల సుకృతముచేతనో, సిద్ధసంకల్పులైన తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల మహిమచేతనో సభ జయప్రదముగా జరిగెను.......

బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి, ప్రొప్రైటరు, చంద్రికా ముద్రాక్షరశాల.

† (1911 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 7 వ సంపుటమునుండి)

......సైద్ధాంతినంతయుఁ బట్టిచూచిన గుంటూరుపౌరులకు బీజమును నాటి రప [illegible] దాని పెంచినవారు కొప్పరకవి పక్షపాతులని బాలునికైనను తెలియఁగలదు. ఒకరికార్యము జరుగుచుండగా వారితోఁగూడ సమముగాఁ

తే. గీ. ఏమనిన నేమి? తుదకు జయింపఁగలిగి
రే వృథావాక్కు లయ్యవి పోవుఁ గాలి
కనెడువారు "నిల్లలికినయంతఁ బండు
వగునె" యిఁకఁ జూడుఁ డేమౌనొ యనెడువారు.

గూర్చుండఁగోరుకొనువారు బాలురుకాని ప్రాజ్ఞులు కారుగదా. ఒకఁడు పెం
డ్లిలోఁ బల్లకి నెక్కి నందుగూర్చుండఁ గలహమాడువారు బాలురు కాకమఱేవ
రగుదురు. అట్లనే యొక్కరు శతావధానము చేయుచుండఁగా నడుమ నింక
నొకరువచ్చి వారితో సరిగాఁ గూర్చుండఁ బ్రయత్నము చేయుటయును నొప్పు
చుండును. ఇమ్మిట్లు గౌరవింపుఁ డట్లుగౌరవింపుఁడని కోరుకొనుట వెంగలి
తనమగును గాని ప్రౌఢత్వము కానేరదు. అనేక పండితప్రకాండులు కవి
వర్యులు విశేషించి శతావధానులు క్రిందఁగూర్చుండుట కంగీకరించి యవధాన
మొనరించువారికి నున్నతాసనము లిచ్చియుండఁగా నా యున్నతాసనము తమ
కుఁగూడ నిచ్చినంగాని లోపలికి రామనుట పిచ్చిపనిగాని మంచిపనికాదనుట
కంగీకరింపనివారిలో న్యాయదృష్టి కలవారెవ రుందురు? తిరుపతివేంకటేశ్వర
కవుల సరసను గూర్చుండుటకుఁ గొప్పరపుకవులు ప్రయత్నించిరన నదియే
మొదటివారి యాధిక్యతను వేనోళ్ళ జాటుచున్నది. రెండవవారికది వాసినిదేఁ
జాలదు. ఇఁక నీప్రయత్నము పరిహాసపాత్రముకాదా? మొదటిదినమున
వచ్చి సభ్యులందఱును గూర్చుండినతావునఁ గూర్చుండిన కొప్పరపుకవిగారు
రెండవనాఁడు మఱియొక ప్రయత్నమేల చేయవలసి వచ్చెనో? తామవధానము
చేయునప్పుడు తా మున్నతాసనములఁ గూర్చుండియుండఁగా శ్రీకృష్ణమాచా
ర్యులవారు మున్నగు శతావధానులు క్రిందఁ గూర్చుండిరిగాని తమతో సమాన
ముగాఁ గూర్చుండఁ బ్రయత్నింపలేదని కొప్పరపుకవిగారెఱుంగరా? "అక్క
న్న మాదన్న గార్లందలమెక్కిన సాటికి సర్వప్ప చెఱువుగట్టెక్కె" నన్నట్లు
తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవు లెంత యున్నతాసనమునఁ గూర్చుండిన మనమును
నంతయున్నతాసనము వేయించుకొని కూర్చుండినమాత్రముననే మనము వారితో
సమానులమగుదుమా? మనయందు నిక్కమగు ప్రజ్ఞకలదేని అది యెచ్చటగూర్చుం
డినను బ్రకాశించుచునే యుండునుకదా... అప్పులలో పంకమధ్యమునఁబడి
యున్న పద్మమునకున్న ఖ్యాతి ఆకాశమునొరయ బూరుగుకొనయందున్న పూవు
లకు వచ్చునా? కావునఁ గొప్పరపుకవిగారును దత్పక్షపాతులును నాఁడు చేసిన

గీ. ఏమియగుఁ ! దెల్పితక్కువయెందు నపజ
యమ్మునకుఁగారణం బది యాచరించు
పక్షమెన్నఁటికేనియుఁ బడుట ధ్రువము
వెఱ్ఱివేసముల్ సాఁగవు విద్దెపట్ల.

ఉ. తక్కినవానికేమి యవధాన విధాన మదట్టులుంత మిం
పెక్కిన * గీరత శ్రవణ మెంత నుతించినఁగాని తీర దా
చక్కని పాక మెట్లొదవు ! సార మదెంతయు లేక యున్న న
మ్మక్క ! నిజంబుగాఁగపనమన్న ! నదే యగు వేయునేటికిఁ.

చ. అనుచు ననేకమార్గముల నయ్యయి వారు ప్రశంస చేసికొం
చును ముదమందుచుఙ్ జనిరి చూడఁగవచ్చినవా, రనూయలో
మునిఁగినవారు కొందఱు ప్రబుద్ధులు "తప్పదు వ్రాఁత వ్రాసి పే
రును జెడఁదీయలేమె" యని రోఁజుచు నేగిరి యేదొ గొణ్గుచుఙ్.

పని పిచ్చిపని. కొప్పవరపుకవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులతో సమాను లనిపించుకొన నెంచుచో వారివలెఁ దాము హృద్యానవద్య పద్యకావ్యముల విరచింపవలె. వారివలెఁ దాము సరసజనవేద్యంబులగు గద్యకావ్యంబుల నిర్మింపవలె. వారివలె దాము నేత్రశ్రోత్రశ్రవ్యంగాటకంబులగు పాటినాటకంబులఁ గల్పింపవలె. వారివలెఁ దాము సులక్షణలక్షితంబులగు లక్షణగ్రంథముల గూర్పవలె. వారివలె దాము నుభయభాషలందును రసపోషితంబగు కవిత్వము చెప్పవలె వారివలెఁ దాము శత్రుమధ్యమునైనను నిరాతంకముగా నవధాన మొనరింపవలె. వారిదేహము లే యున్నతస్థితియందున్నవో యాయున్నతస్థితియందే తమదేహములను బెట్టినఁ గార్యములేదు. వారి జ్ఞాన మెట్టి యౌన్నత్యమునందియున్నదో అట్టి యౌన్నత్యమును దమ జ్ఞానమును నందియుండునట్లు చేసికొనవలయును. అంతియేకాని తమవారిలో బలవంతులెవరోఁ దమ్మును దీసికొనిపోయి బలాత్కారముగా తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల సరసను గూర్చుండఁబెట్టినను, అంతకంటెను నొకమెట్టుదాటి యాతిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులఁ బడద్రోసి వారుకూర్చుండిన యాసనములందే వీరిని గూర్చుండఁబెట్టినను దానఁ దమకు లాభముండ నేరదు

* ఇందులకు సంబంధించిన యుత్తరములు గీరతపీఠికలోఁ జూడఁదగు.

క. "పంచశుభం పంచాశుభ" మంచున్ బుధులాడుమాట యచ్చుపడఁగ దీ
వించుచుఁ దిట్టుచు మెచ్చుచుఁ, గుంచించుచు నరిగి రంతకున్ సభముగిసెన్.

ఉ. ఇంతకుఁ బూర్వమే స్వజనమెల్లరు స్త్రీపురుషాదు లాత్మలోఁ
బంతము పుట్టి "శాఖకిది పర్వ వణంచె" నటంచు నెంచి "వి
క్రాంతి నియోగులంగలుగఁగాక యెటుల్ మఱి దాని వైదికుల్
గాంతు" రటంచు నక్కవికి గాటముగాఁ బురి నెక్కఁజేయుచున్.

ఉ. "ఒక్కరో, యిర్వురో! జనము లుండిరి వేలకువేలు, తాదృశం
బక్కట! యాసభాస్థలమునం దొక వైదికమాత్రుఁ డెంతయు
న్నిక్క గనంబడన్ బలుకునే! నిను నింతటిమాట, విద్దెలో
నెక్కువతక్కువల్ గలుగునే యను మంతనె యింతగర్వమే.

ఉ. గర్వమదేమొ చూచెదము గాకిది గుంటురిసీమ, యియ్యెడన్
ధూర్వహు లెందఱో గలరు తొల్లిటినుండి నియోగు, లింకెటుల్
దుర్వినయంపు వైదికులత్రోవలు సాఁగెడి! నస్మదాదు లం
దర్వినఁ "బ్రక్క నిల్వఁగ నితండు దగం" డనుమాటఁ బల్కనే!

* ఉ. మీసము "రెండు బాసలకు మేమె కవీంద్రుల" మంచుఁ దాల్చినా
వాసిని గోలుపుచ్చి మనవైపునియోగులచేతఁ జూపి "మీ
దాసుఁడ" నంచుఁ బల్కెడివిధమ్మున కక్కఱఁ దేకయున్న నీ
వేసములేల! పొగలును వింతలకోటులు బర్వకోసమే.

ఉ. "ఉన్నను శాంకిలీగరిమ మెండొక వైదికులందు యోజనల్
సున్న" యటంచుఁ ‡ పెద్దనతిశుద్ధిగఁ జెప్పెనుగాదె, యేదియో
పన్నిక పన్ని యుక్కువులపంత మడంతముగాక, ఛాందస
త్వోన్నతు లేమిసేయఁగలరో! కనుఁగొందముగాక వైదికుల్.

---

* ఉ. దోసమటంచెఱింగియును దుందుడు కొప్పఁగఁ బెంచినార మీ
మీసము "రెండుభాషలకు మేమె కవీంద్రుల" మంచుఁ దెల్పఁగా
రోసముకల్గినన్ గవివరుల్ మము గెల్వఁడు గెల్చిరేని యీ
మీసముదీసి మీపదసమీపములన్ దలనుంచి మ్రొక్కమే.

(నానారాజసందర్శనము చూడుడు)

‡ "బుద్ధిజాడ్యజనితోన్మాదుల్ గదా శ్రోత్రియుల్" (వసుచరిత్ర)

మ. ఇది గోదావరితీరమంచు మదిలో నేమేమొ యూహించెనో
విదితం బందు బలమ్ము వైదికుల్కా కావేసమ్ము లిప్పట్టునం
గుదురంబోమి యెఱుంగఁ జేయవలయున్; 'గుర్చి సమానంబుగా
నొదవన్ రా' దనుమాట కర్థమది యేమో! చూతాం మంచుద్ధతిన్.

ఉ. కొప్పరపుంగవీశుఁ బరికొల్పుచుఁ "బత్రిక వ్రాయు మిప్పుడే
చప్పున, వారు రేపకడఁ జన్నపయిన్ మన మేమి చేసినం
దప్పనుబాక, మానిసిని దక్కవియుగ్మము నాటకంబునం
దొప్పెడిఁ బత్రమక్కడను యొప్పఁబఱించి యొసంగి వచ్చుటల్.

క. వినిపించి యొసఁగ నయ్యెడ, ఘను లందఱు విందు రంత గర్వ మడఁగు నె
త్తిని దీనిఁబెట్టికొని వార్, చనునట్లొనరింపకున్న శౌర్యము గలదే!

క. 'ఆలస్యాదమృతంవిష' మీలాగున వ్రాయుఁ" మంచు నేర్పఱిచి తనున్
గొలగ నెపకొల్పిన మది, డోలాందోళనకు దిగి కదుకన్ వడఁకుటయున్.

ఉ. పాపము! కొప్రపుంగవికిఁ బద్యము వ్రాయఁగఁ జేయరాదు; లో
లోపలఁ బూర్తిగా దిగులు లోఁతగిలింపఁగ సాఁగె; సారె దా
దాపుననుండి బంధుగులు ధార్ష్ట్యము నేర్పఁగడంగి రేదియుం
దోఁచదు పాప! మాతనికి "నూయియు గోయియుఁగాఁ" గనంబడున్.

ఉ. 'కాలెటు త్రవ్వువాఁడ సభ గావుటయే ధ్రువమైనచో, నెటుల్
చాలుదు గచ్చు విచ్చుమెయిఁ జర్చరగెంటెడి యాశుఘోష చేఁ
దూలుదురే, వధానులు బుధుల్ కవు లాశుకవిత్వ తత్త్వవి
త్పాలవిలోచనుల్! చెడుఁగదా! మును పుండినకీర్తి దీనితో.

ఆ వె. క్రొత్తనీరువచ్చి కూలమ్ముఁ బెకలింపఁ
బ్రాఁతనీరు కూడఁ బైకిఁబోవు
నేమి సేయువాఁ డ నిది వీరెఱింగియు
దిగుమటందు' రనుచు వగచుటయును.

ఉ. ఆముఖవైఖరిన్ దెలిసి యాప్తులు బంధులు పల్కిరంట! "నీ
కేమి భయంబు వైదికుల కియ్యెడ నాటలు సాగ వెందు నీ
కేమ నియోగిసీమ, సభ చేయను చేయుము చేయుచో నెటో
సీమహిమంబె మెత్తుము మనీషులు జంకుదు రొండు పల్కఁగన్.

తే. గీ. తెల్లవాఱినదాది యేదేని పనికి
వచ్చి లౌకికులను జూడవలయు నట్టి
పండితులు మాకు వ్యతిరేకఫణితిఁ బోరు
ఎల్లబుధులు తిర్పతివేంకటేశులౌర్కా!

చ. ఇది యిటులుండుఁగాక; సభయెట్లగు? స్కూలునఁ "డెల్గుటీచ"రౌ
పదమున నుండె నందొకఁడు, వాదముకోసము స్కూలువారు "పో
పద"మని యిత్తురే సెలవు? పల్కులు వేయును నేల! రేపె పో
రొదవ రలవారు నీకు జయ మేర్పడు, నోర్పడి యుంద్రు వైదికుల్.

ఉ. పంతముపుట్టి వా రొకట వాదముకోసము నిల్చిరేని య
ల్లంతన జీవనార్థమగు నావని యూడెడి, మీఁద దానితోఁ
గొంత యడంగు గర్వ; మది "కుంచెడువోయెను సోలకేగ" నం
చెంతురు లోకు, లెట్లయిన నేమి పరాభవమైన యట్లగున్.

ఉ. వ్రాయుము 'మీదు మీసమును వాదములో గొఱిగింతు'నంచు వా
ర్చేయఁగలట్టి దిట్టదిరొ చేతురు, చూతముగాక; నీకు మా
సాయము గల్గ నిట్టి దొక సందియమేటికిఁ 'గేసు' దెచ్చుచో
మాయదియే సమస్తము; ప్రమాదము లేశములేదు దీనిలో.

శా. మేమే వ్రాతుముగాని మాకుఁ గవితోన్మేషంబు ముఖ్యంబు గా
దేమో కొంచెము వ్రాయనేర్చినను మే మీవృత్తిలో లేము; మ
మ్మామోదింపదు లోక మట్లగుట నిన్నర్థించుచున్నాము నూ!
మామా వ్రాళ్ళట నున్నయట్టులుగ సంభావింపు నిశ్శంకగన్."

చ. అని పలుమాఱు చెప్పినను నాత్మకు నయ్యలకున్న యంతరం
బు నెఱుఁగు కొప్పరంపుఁగవి పూర్తిగ సందియమున్ విడండు, యా
తనిగతి గాంచియంతట నతండ్రుఁ డొకానొకవృద్ధు పల్కె 'ని
న్ననఁ బని లేదు, నీకు బిరుదాదు లొసంగిన తప్పు మాదిరో.

ఉ. ఐనది యయ్యొ నీ కిడిన యాబిరుదమ్ములు నూఱులాఱులున్
మానుగఁ జెట్టపొమ్ము మఱుమాట వచింపక యట్లు గానిచో
దీనత మాని పత్రికను దేఁకువమై లిఖియింపు మొండుచం
దానకు నొప్పుకో" మన నతం డిది యెట్లును దప్పదంచొగిన్.

చ. మనమునఁ జింతనొందుచు సమాత్యులు చెప్పినయట్టి యంశముల్
గొని తన నేర్పు చందమునఁ గొండొకకైతరచించి వ్రాలొన
ర్చిన నది కేలఁబూని దయచేసిరి మాకడ కొక్కఁడియ్య రిం
తని వచియింప రాని * వినయం బనయంబు మొగమ్ముగ్రమ్మఁగన్,

క. వీ రిరువురు మఱికొందఱుఁ, గాఱుఱు ప్రకటించి పత్రికలు నింపిరి దు
ర్వారుల నివ్వారల నా, చేరువవా రెఱుఁగుదురు ప్రసిద్ధులె వీరల్.

చ. ఒకఁడు 'యథార్థవాది' యగు నొక్కఁడు దా నగు 'సత్యవాది' వే
ఱొకయెడ రెండు వేసములు నొక్కఁడె తాల్చి పరాక్రమించు ము
న్నొక మహిషాసురుండె కద! యొక్కతుఱిటిన్ శతశస్సహస్రశః
ప్రకటితరూపుఁ డయ్యె నని భాగవతంబు వచించు నంబరో!

ఆ. వె. పలుకు లేల! 'సత్యవాది' 'యథార్థవా
ది' యనుపదయుగమ్ము తిట్టుగాఁగ
మార్చినట్టి వీరి మహిమను నుతియింప
శేషఫణికినైనఁ జెల్ల దంబ!

క. పనిలోఁ బని యివ్వారల, పెను దుండగముల నొకింత వినిచి పిదపఁ ద
క్కిన కథ నుడివెద మింతటి, యనృతాత్ములఁ జూచియెఱుఁగ మంబరొయెందున్.

చ. ఇదివఱకే మొనర్చినటులే యవధానము నాఁడునున్ * సభా
సదు లలరన్ బొనర్చితి, మసంగతమైనను వారు పట్టు ప
ట్టిడి తుద నెగ్గనిచ్చెడ నాదుము వీరికి మంచివార మ
య్యది బుధగర్హితం బగుట నందుల కొప్పకపోతి మంబికా!

---

* "అతివినయం ధూర్తలక్షణం"

*......19 వ తేదీ పగలు 2 గంటలకు హిందూ నాటక సమాజము వారి నాటకశాలయందు సభ సమకూర్పఁబడెను. గుంటూరునందలి పౌరులేకాక చుట్టుపట్లనున్న పల్లెలవారును నవధానసభాదర్శనకుతూహలులై వచ్చుటచే నినుముచల్లినను రాలకుండునట్లు నాటకభవన మంతయు నసంఖ్యాకములగు జనములచే నిండి నిబిడీకృతంబై యుండెను, 2½ గంటలకు నవధానము ప్రారంభింపఁబడెను. ఒకరి తువ్వరేమి తక్కువయో కాని పృచ్ఛకులు నూర్గురు తయారుచుండిరి. వారును నూర్గురికి చెప్పుటకు సంసిద్ధులైయుండిరి. కాని అవధానులొక్కొక్కరికొక్కొ

♦ చ. ప్రతిఘటియించుచోట నలపద్మభవుం డగుఁ గాక లేక త
త్సతి యగుఁ గాక పోరుటది తప్పద న్యాయముకోస, మిట్లు తి
ర్పతికిని వేరకేశునకు రాఁ దగుపేరది వచ్చె; నేఁడు పి
ర్కతికిన మాత్రఁ బోవు నదికా దని యెవ్వరెఱుంగ రంబికా!

క. గాడిదగత్తర ప్రాఁతలు, బూడిద బుస్సన్న లెవరొ పొల్పనఁ గీర్తుల్
పాడఱునెడ "దగ్గినచో, నూడెడిమ కుక్కుండునే మొకో! తుమ్మినెడన్"

క్క పాదముచొప్పున నలుబదిమందికి పద్యములు చెప్పునప్పటికి మ. రా. రా ఏకా రామయ్యపంతులుగారును, కొండా వెంకటప్పయ్య పంతులుగారును బ్రహ్మశ్రీ రంగావఝ్ఝుల హనుమయ్యగారును మొదలగు పెద్దలు, 'నలువదిమంది చాలరా! ఏల యాయాసము, కాలముచాలపట్టు' నని వక్కాణించుటచే నాఁడు 7 గంటలగువఱకు, నప్పుడప్పుడడిగిన నెల్లతామిది వఱకు నాయారాజులపై రచించిన పద్యముల సభ్యకర్ణపేయముగాఁ జదువుచు నలువదిమందిలో నిరువదిమందికిపూర్తిగా నాలుగు చరణములు చెప్పి, చదివివేసి మిగిలిన యిరువదిమందికి రెండురెండు చరణంబులచొప్పునఁ జెప్పివేసిరి......బ్రహ్మశ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారప్పటికి జ్వరపీడితులై యున్నను వారు తమయుద్యమమును నెఱవేర్చి సభ్యులకుఁ గలుగఁజేసిన బ్రహ్మానంద మనితరసాధ్యమని వక్కాణించుట తక్క విశేషించి వర్ణించుట నాబోంట్లకు శక్యముకాదు. ఇంక నారోగ్యస్థితిలో వారొనరించు నవధానమెంత యానంద కరమై యుండునో యెవరుచెప్పగలరు! నాఁటిరోజున మిగిలిన రెండుపాదములు చెప్పి మరలఁ జదువుటకుఁ గొంచెము కాలమేపట్టినను రాత్రి 8 గంటలవరకు వారి యసమానకవితాసుధాధారలచే సభయంతయు నిస్తరంగంబైన సముద్రము వలె నుండెను. పిదప "జయజ" యేతిధ్వానములతో సభ ముగింపంబడెను. నాటి రాత్రి హిందూనాటకసమాజమువారి పాండవవిజయప్రదర్శనమున కంతరాయము కలుగుననికాని లేనిచో సభ యెప్పటికిముగిసియుండునో తెలియదు. అవధానాంతమున నాయాయి పండితులు తమయానందమును వెల్లడించుచు చంపకోత్పలాది మాలికలచే నవధానుల నలంకరించిరి... ... ఇట్లు,

బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి, చంద్రికాప్రెస్సు, గుంటూరు 29-8-11

♦ ప్రతిఘటించిన నెంతవాఁడైన లక్ష్యింపము (నానారాజసందర్శనము 39 వ పుటయందు చూడుడు)

ఉ. తప్పదు వ్రాఁత వ్రాసెడి పత్రికారకులేనియు నొక్కచో ద్రోవ నొ
క్కప్పుడుఁ బోవరైరొక యుదాహరణం బిట నిత్తు మంబ! యీ
కప్పల కూఁత లారయుము * 'కాచుముమమ్ము శివరాముఁ' డంచుఁ దాఁ
జెప్పె నొకండు వేరొకఁడు ‡ 'శిష్యుఁడు మూర్ఖుఁ'డటంచు వాఁగెడున్.

క. అవధానమె యెఱుఁగనికొ, ప్పవరపుసోదరుల వేయి పాళ్లధికులుగా
నెవఁడో యొకండు వ్రాయును, శివ! శివ! యవ్వానికెట్లు చేయనడుచునో!

క. ఒక్కటిగా దరయంగా, దక్కటు! పదిగాద యిరువదైనను గాదే!
ఒక్కపటి ♦ వేయిరెట్లే, యెక్కిరి కొప్పరపువార లితని వ్రాఁతన్.

తే. గీ. శాఖలోఁగొంద ఱాకాశ సౌధ మొకటి
గట్టిపెట్టిరి కొప్రంపుఁ గవులకొఱకు
'ఎక్కలేము మెట్లో'యన నెక్కితీఱ
వలయునని త్రోయుచున్నారు బలముకొలఁది.

శా. అంబా! యీజగమెల్ల నీవలనఁగాదా! పుట్టి వర్ధిల్లు ని
క్కంబున్ దెల్పు మసత్యపుంబటిమచేఁ గల్పాంతము న్నిల్చుకీ

(పండిత బ్రువలక్షణము అను బండతిట్ల పొత్తము నుండి.)

*.........మఱుపుకురాదు దెబ్బ, పొడిమాటలు దాఁచినఁ బోదు నొప్పి; నన్నరసి యొవండు గాచునిఁక హా! శివరాముఁడ, స్వామి! యంచు.........

(22 వ సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్ర కేసరినుండి.)

......తరువాత నరయ్యా యదియట్లయ్యెనే యనువ్యసనముచే గాబోలు వారి శిష్యుఁడగు వేలూరు "శివరాము" డను చిన్నవానిని పిలిపించి విద్యార్థులద్వారా కాలేజీహాలులో నేటికి నాల్గురోజులకిందట నొక సభగావించిరి... (సత్యవాది)

‡ (22 వ సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్రకేసరినుండి)

......సమరంబున కర్ణు డీల్గినట్లు యీ శతావధానము పూర్తియైన దని చెప్పుట కెంతమాత్రము సంశయము లేదు......(సత్యవాది)

(డిటో ఆంధ్రకేసరి.)

♦ ......వాడు తిరుపతి వెంకటకవులుచేసిన యవధానముకంటె కొప్పరపు కవులు చేసిన యవధానము వేయిరెట్లెక్కువగా నున్నదనుట కెంతమాత్రము సందేహము లేదు.........(సత్యవాది)

ర్త్రంబుట్టించు ననామకప్రజల నెందేఁ గంటివే నొక్కల
క్ష్యంబుఁ జూపుము వేదశాస్త్రముల, లేదన్నఁ బురాణమ్ములన్.

ఉ. కొండొక యీసుచే నెవఁడొ కొంటెతనమ్మున మాఱు పేరితో
నుండి యెదో లిఖింప నది యొండొక యూఁతగ లేచి మాకృత
జ్ఞుం డొకరుండు దబ్బఱలు గొన్నిటి వ్రాయఁగఁ జొచ్చె నద్దిరా!
"తొండకు వెల్గుసాక్షి" యనుతొల్లిటిమాట స్మరింపఁ జేయుచున్.

చ. ఇరువదిరెండు వత్సరము లేగను పీ రవధానభారమున్
శిరమున నూని, యొక్కఁడు చెట్ట లిఖించినవాఁడు లేఁడు నేఁ
డుఱక యెవండొ కొంటె యెదియో లిఖియించిన నమ్మి పెట్టుటం
చెఱేఁగియు మాకృతజ్ఞుఁడరరే! యది పట్టుక యోలలాడెడిన్.

ఉ. వేయికి నొండె లేక యరవేయికి, నందు సగాన కొండెఁ, గా
దే, యొకనూటికొండె, మఱి యేబదికొండెను గాదు, * నల్వ, దిం
తే! యెటు తప్పిరయ్యెడ సుధీశులు తిర్పతివెంకటేశు లం
చీయనవ్రాఁత ఛీ! యనకయే గ్రహియించెను మాకృతజ్ఞుఁడున్.

ఉ. తప్పడు వ్రాఁత కొప్పరపుఁ దజ్ఞులకై లిఖియించె నెవ్వఁడో
మెప్పె స్వశాఖకై; యతఁడు పోయినపోకడ లొప్పఁగాక "వా
తప్పుప్రసంగ" మంచితని దారిని దజ్ఞులు దూఱుచుండ మా
యప్పకు 'నట్టహాస' కవి కానుడు లెక్కవదేటి తెల్వియో!

‡ ఉ. అప్పుడు "సత్యవాది" యు "యథార్థపు వాది" యు నన్న పేళ్ళతోఁ
దప్పులు వ్రాయు వారల విదగ్ధత మాపెడునట్టియూహయే

(1911 సం॥ 9-10 సంచికలు, అభినవ సరస్వతినుండి)

*... శతావధానమే ప్రారంభించి యేయుద్దేశముతోనో కొందఱిచే 40 మందికే చాలునని యుక్తిపలుకఁబడినమీఁద నంతకే ముగింపనెంచి చెప్పుచున్న వానిలోని యవశిష్టాంశమును నడువసాఁగిరి-పూర్వదివసము 40 మంది కన్న పేరేకాని యవధాన మధ్యమున నితరప్రసక్తి మెండఁట. ......

‡ J. GURUNADHAM, B. A., RAJAHMUNDRY
Editor, Andhrakesari. Dated 13th Oct. 1911

Sir,

Re—Your registered card dated 11th Oct. 1911 you are requested to refer to the Andhrakesari

యుప్పతిలేక గ్రమమ్ముగ రుపోదయ మయ్యెడి తగ్గి వారిపై
నిప్పుడు ప్రేమ పుట్టెడి నదేమిటికన్న! వచింతుమంబరో!

చ. అనృతము వ్రాయఁగాక యది యాత్మకునుంబలె నొడ్లకుఁ సుఖం
బున ననృతంబుగాఁ దెలియఁపోల్కని వ్రాసెను 'సత్యవాది'; వీ
నిని బరమోపకారి యని నిక్కము చెప్పఁదగుఁ "యథార్థవా
దిని" మతి యట్లె చెప్పవలెఁ దిట్టి రసేకులు వీరికెందుకో

చ. తనలిఖియించు వ్రాఁతలకుఁ దద్దయు మోసము చెంది పత్రికా
జను లపరాధిగా మతి యసత్యవచస్కునిగాఁగఁ దన్నుఁ దె
ల్పిన నొకమూలఁ గిమ్మనక పేర్చినభీతిని డాఁగినట్టి వాఁ
డనృతము వ్రాసియు న్నిజము నాపలఁ దెల్పినవాఁడె యౌఁగదా!

తే. గీ. * దిద్దుబాటును బత్రికాధిపతి వ్రాసి
"సత్యవాది" యపరాధమ్ము సైఁచి డాఁచి
నట్టిసంగతి నెఱిఁగియు నదియె పట్టి వ్రేలఁ
బడు మాకృతజ్ఞుఁడు వెఱ్ఱివాఁడు.

---

dated 29th September 1911, page 6 column 3, when a 'correction' was published regarding the matter you have written to me about
I am advised to add that nothing more can be done.

I am, Yours faithfully,
J. Gurunadham, Editor.

M. R. Ry.
R. HANUMAYYA PANTULU GARU, B. A.,
First Grade Pleader, Guntur

(* 29 సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్రకేసరి నుండి)

దిద్దుబాటు.

గుంటూరు అవధానము.

"గుంటూరు అవధానములు" అను పేరట "సత్యవాది" యను ఉపవిలేఖరి మాకు వ్రాసినలేఖను వెనుకటి పత్రికలో ప్రచురించియున్నాము. అందు వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారిచే చేయబడిన శతావధానము సరిగా చేయబడలేదని సత్యవాదిగారు వ్రాసెను. ఇది అసత్యమగు లేఖగా మాకు తరువాత తెలియు

ఆ. వె. "ఇంట్లి వాఁడు గొడ్డుంబిడి యన్నఁ బొరుగున్న
వాఁడు పాడి"యంచుఁ బలుకురీతి,
మెలఁగు మా కృతజ్ఞు మెచ్చ వాలుక రాద,
యెవని నేని మెచ్చ నిచ్చగించు.

ఉ. వచ్చిన వార్తఁ బట్టికొని సాఁకుచు ముద్దుకుకొంచు నచ్చునన్,
గ్రుచ్చుచు నక్కునందు నిడి కుల్కుచుఁ గన్నుల నద్దికొంచు ని
వృచ్చరమైన సాఘెతకుఁ బాల్పడు మా కుమాసావధాని కే
మిచ్చిన నీఋణమ్ము నిటు లేవము దా నొడిగట్టి నందుకన్.

వచ్చినది. మఱియు శివరామశాస్త్రిగారిని శివరాముడనియు సత్యవాదిగారు వ్రాసిరి. మేము ఈ పేరు కవిత్వము చెప్పుటయందు తమ నమ్రత (Modesty) ను జూపుటకు వహించిన నామమని దలంచి దిద్దుబాటు చేయకుండ ప్రకటించి నారము. వీరినిగూర్చి మేము ఎప్పుడును వినియుండకపోవుటచే ఇట్టిపొరబాటు తటస్థించినది. మరియు సత్యవాదిగారు విద్యార్థికులనియు లేఖల వ్రాయుటందు తమ జవాబుదారి గ్రహించిన వారనియు మేము భావించుటవలన వారిలేఖను ప్రచురము జేసినారము. ఇట్టి పొరబాటు గల్గినందుకు చింతిల్లుచున్నారము.

వరా:— ఈదిద్దుబాటునకు మఱియొకలాగునఁ దాత్పర్యమును కల్పించు చున్న కవితాపత్త్రికలోని వ్రాఁత నీక్రింద నుదాహరించుచున్నారము. ఆవ్రాఁతలోని దురాశయమును, దెల్వితక్కువయును, అకృతార్థతయు లోనగు సుగుణములు చదువరులే నిర్ణయించుకొందురుగాక.

"కృష్ణ—కేసరీ! ఈసంగతి పొరపాటని చెప్పితివఁటగాదా? ఆంధ్ర కేసరి—(నవ్వుచు) అని గాదమ్మా! ఆయనపేరు శివరామశాస్త్రియనుటకు శివ రాముడనుట పొరపాటని చెప్పితినిగాని తక్కినవిషయమును గుఱించి నేనేమి యు నసత్యమాడలేను. ... ... (1912 సం॥ కవితాపత్రిక 2 వ సం॥ చూ)

రాజమండ్రి 13—10—11

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము నమస్కారములు, అయ్యా! దేశమాత కార్యదర్శిగారి పేర మీరు వ్రాసిన జాబు చూచితిని. పత్రికానిర్వాహపు భారమును నేను యితరులపైఁ బెట్టితిని. వచ్చిన యుపవిలేఖకుల జాబులను నేను చూచుటలేదు. పత్రికానిర్వాహముఁ జేయువారు గూడ పొరబాటున వానినిఁ బ్రకటించియుందురు కాని యుద్దేశపూర్వకముగా మిమ్ముగాని తిరుపతిశాస్త్రులు వారినిగాని తిరస్కరింపరు. కావున మన్నింపవలయునని కోరుచున్నాను.

చ. ఇది యిటులుండుఁగాక "నది నీఁద శ్వపుచ్ఛము నూఁత గొన్న" కో
విదులఁ గృతజ్ఞులన్ గడువివేకుల గీరతమందుఁ జూచుకో
కది యిచటేల! వారి బులు పర్యోఢఁ దీర్థముగాక, అంబరో!
పదపటిగాథకున్ హృదయపద్మ మొకించుక త్రిప్పు మొప్పఁగన్.

సీ. వినయార్థముగ మేము వినుచుపల్కులనెల్ల నసమర్థతకు గుర్తు లని లిఖించె
* ఘనుఁడైన కాశికృష్ణుని బట్టికో మాకునై యేదో సూచించెననిలిఖించె

(1-11-1911 తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

ఈశతావధానములను గురించి వ్రాయువా రికముందు దమపేరులను వ్రా సొంతమున ముద్రించుట కంగీకరింతురేని వారి వ్యాసములను స్థలమున్నయెడల ముద్రించుట కంగీకరించెదము. సత్యవాది. హితవాది, పృచ్ఛకుడు, అని వ్రాసినయెడల ముద్రించుటకు వీలుపడదు. (ఆ॥ ప॥ సం॥)

(ఈక్రిందియుత్తరము కృష్ణాఫీసునుండి వచ్చినది)

*...మీయవధానము బాగుగ జరిగినదని పత్రికలో వ్రాయుటకంటెయథార్థవాదియొక్క వ్యాసమే మీప్రఖ్యాతిని మఱింతస్థిరముగ స్థాపించినదనియు, ప్రజలయభిమానముకూడమీపట్లచూపుటకుకారణమైనదనియుఁనమ్ముచున్నాను...

ఆపటపల్లి నారాయణరావు.

(1911 సం॥ సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

* ...వీరవధానముచేయుఁనపు డగ్రాసనాధిపతి యేదియోవ్రాయుచుండిరి. ఈ వ్రాఁతపైకవీశ్వరులు తమవీక్షణములు ప్రసరింపఁచేయుచువచ్చిరి. (యథార్థవాది)

(అక్టోబరు 6 వ తేది 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

.........అయ్యా, తాము తమపత్రికలో మాగుంటూరు శతావధానము (తిరుపతి వేంకటీయము) ను గూర్చి యథార్థవాదిగారి వ్రాఁతఁను బ్రకటించియున్నారు అందులేక విరుద్ధాంశములును ననత్యాంశములును గలవు అవియన్నియు నాకు సంబంధించినవికావు. కావున వానివదలి "కాశీకృష్ణమాచార్యులు (అగ్రాసనాధిపతి) తన చేతిలోవ్రాసి, శ్రద్ధరావృత్తమనియవధానులకు సూచించె" నను నంశము, నేనవధానపద్యములు వ్రాయుచు గూర్చుండుటయు వారవిచూచుచుండుటయు, కేవలమసత్యమని దెల్పుచు నా "యథార్థవాది" యెవరో దయచేసి తాము తెల్పునెడల మీయెడ మిగులఁగృతజ్ఞుఁడనై యుండునని వ్రాక్రుచ్చుచున్నాడను.

గుంటూరు }
25-9-11. }

ఇట్లు, కాశీకృష్ణమాచార్యులు,
బాలసరస్వతి, శతావధాని.

‡ మమ్ము మన్ననసేయు నమ్మహాత్ముల నెల్లఁ బక్షపాతులటంచుఁ బదలిఖించె
నది యిది యననేల! యఖిలమ్ము వ్యతిరేక మెటులౌనో యెంచి తానటులిఖించె

గీ. "ఆ" యనఁగ నపశబ్దమా "ఊ"యన నుప
శబ్దమాను "నారాయణస్మరణసేయ
బూతగు" నటన్న సామెత పూర్తిగాఁ గృ
తార్థ మగునట్లు నడిచె "యథార్థవాది."

* తే. గీ. "చేసియో చేయకో మేముచిన్ననాఁట
'శతవధాను' లటన్న మచ్చనొకదాని
గొంటి మది నేఁడు పోఁగొట్టికొందమన్న
'బాలబాపరోగపు' మచ్చ వగిదిఁబోదు."

క. అని వినయంబున మాకుఁ, మనమున నవధానమందు మసలినవినువుఁ
ఘనమతులు మెచ్చ నొడివిన, ననయుండు"యథార్థవాది"కది విషమయ్యెఁ.

♦ క. "మందఃకవి" యను శ్లోకము, నందుఁ గ్రశీకాళిదాసునంతటివాఁడే
నిందించుకొనియెఁ దనఁబ్ర, జ్ఞం దానికి నేవపడిన జడులుం గలరే. 193

క. అతఁడే మందుఁడు ననికొనె, మతిహీనుఁడు కాళిదాసు మతి యీతనిఁ బం
డితులు నుతించుట వితయను, వితముగద ! "యథార్థవాది"వేదుటు వ్రాఁతల్.

---

‡ (సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

......పూర్వపుసంగతి యెట్లున్నను ప్రస్తుతము మాయూరియందు వారుచేసిన యపధానమునకు సన్మానించుట కభిమానమే కారణమని నిశ్చయముగా జెప్పగల ము.........(యథార్థవాది)

* (సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

...మొన్నను వారు (తిరుపతివెంకటేశ్వరులు) స్వవిషయమై చెప్పికొను సందర్భములో పసితనంబున చిన్నబిడ్డచేష్టవచ్చినప్పుడు కాల్చిన రక్షయొక్క మచ్చ ఆజన్మాంతముండునట్లు వారు చిన్నప్పు డార్జించిన "శతావధాను"లను మచ్చ యిప్పటివఱకు నిల్చియుండినదని వచించిరి ఆహా ! ఏమి వీరియుపమానము! కింకవీందర్ఘుటాపంచాననులనోటనుండి రావలసినదేనా ! వారికీర్తినివారే మచ్చతోఁ బోల్చుకొనుచుండ మేము వేఱుగఁ జెప్పవలయునా !......(యథార్థవాది)

♦ శ్లో. మందఃకవియశః ప్రార్థీ, గమిష్యామ్యుపహాస్యతాం"(మందః,నిర్భాగ్యుఁడు, శ్లో. "మూఢాల్పాపటునిర్భాగ్యామందాః" అని నిఘంటు చెప్పుచున్నది.

ఆ. వె. దీనికేమి తెల్వితేటలు లేని జా
ల్మలకుఁ దగినయూహ పొడము టెట్లు
అవియుఁగాక కేవలానృతమ్ములు వ్రాసియు
వారి వ్రాఁత కొక్క వరుస గలదె! 195

క. "మాదిగమంచమునకుఁ దల, యే దెస ?" 'కాళ్ళకస,' యనఁగ నే దెస ? యట్లే
పో! దుర్విదగ్ధు లెదియో, సోదక వ్రాయుదురు దానిఁ జూతురె ప్రాజ్ఞుల్.

చ. ఇకఁ డిటు వ్రాసినక్ సుజనుఁడే యనుకొందము దేవి! యింత కు
న్నతులు గలారునూ! జగమునక్ మఱి కొందఱు; వారు సుప్రసి
ద్ధత గలవారిపైఁ దలుచు దప్పుడు వార్తలు వేయుచుంద్రు "స్వ
ర్గతు లయి" రంచుఁగూడ వృథగాఁ బ్రకటింతురు దుర్విదగ్ధులై.

* చ. (1)"తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తీఱి" రనక్ మఱి తీఱ లేద (2) 'వేఁ
దుఱు గొని' రన్న వేఁదుఱునఁ దూఁగఁగ లే (3) 'దవధానమందుఁ ద

---

* వ్రరా:— ఈపద్యమున నున్న (1) మొదటియంశ మిదివఱకనేకులు విని యున్నదియే, దీనికి సంబంధించినలేఖలు ప్రకృత మిట లేమింజేసి యుదాహరింపఁ బడవయ్యె. ఇఁక (2) రెండవ యంశమునకు సంబంధించిన లేఖ, గీరతములోనుదాహరింపఁబడి యుంటచే నిందు మరల నుదాహరింపలేదు. సెప్టెంబరు 16 వ తేదీ 1912సం దర్బారులోని చట్టి నరసింహారావుగారి వ్రాఁతకూడ నీయపవాదమునకుఁ దోడ్పడుచున్నది. (ఎవరోయొక వెట్టివెంకయటావలనఁ బ్రేరేపింపఁబడి వ్రాసినతలంపు) ఇది శ్రీకవిరాజు శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి శాస్త్రులవారు నీరసాశుకవనము నుగూర్చి వారికిఁ దోఁచినయభిప్రాయము నాంధ్రభారతిలోఁ బ్రకటింపఁగా నది కూడ మా ప్రేరణవలననే జరిగినదని యీ చట్టి నరసింహారావుగారు వ్రాసిరి, మఱియు, దూషించుపుట్టములోని వాక్యరత్నములలోనివి! ఈయన సత్యవాదిత్వ మీక్రింద నుదాహరింపబడు దర్బారులోని శ్రీ కవిరాజుగారి వాక్యములవలనఁ దేలఁగలదు.

(అక్టోబరు 1 వ తేదీ 1912 సం॥ దర్బారునుండి)

......"ఆ న్యాయ్యాస మొకరి నుద్దేశించి వ్రాయంబడినది కాదు. ఏ వెట్టి వెంకటాయ" ప్రేరణయు నటలేదు. నేనొరుల దాక్షిణ్యమునకుఁ గట్టుపడియుండువాఁడఁగాను. ప్రస్తుత మింటింటికిం బహుగురవధానులు నాశుకవులు బయలు దేరుట చేతను, వారివలన లోకమున కుపకారము, లాభము, లేదని నామనకెం

ప్పి" రనినఁ దప్పలేద; రిపుభీకరులై తమపేరుమీఁదఁ †బ
ల్వురు బ్రతుకన్ భవత్కారుణ పొందిరిన్ సుఖముండి రంబికా. 198

* ఉ. మోసపు రాసభాసురుల మోస్రఁతలు నీకడఁ జెప్ప నేల ? రా
కాసుల చైదముల్ దెలియఁగా ! భవదీయహృదంతరంబు, మా

దోఁచుట చేతను నిడదవోలుసభలో నించుక చదివిన విషయమునే విపులముగ వ్రాసియుంటిని. దానివలనఁ దమ కింత కినుక వచ్చుటకుఁ గారణములేదు......

(శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి),

వ్రరా :— ఇది యిటులుంచి యీరావుగారి "వెట్టి వెంకటాయ" ప్రయోగసార స్యమునుబట్టి మన కొప్పరపుసోదరుల పక్షమును నిర్వహింపఁ బూనిన గుంటూరుసీమలోని సనామక లెట్టివారో లోకులు గ్రహించి వీరింబట్టియే యనామకుల వ్రాఁతలయందలి గౌరవములను గూడఁ దెలిసికొని "యింత విద్దె చూపిన" మారావుగారిని మిగుల గౌరవింతురుగాక. ఇదేతీరుగా మమ్ము దూషించు బుద్ధిమంతులు మఱికొందఱు గలరు. చదువరులకుఁ దెలియుటకై వారి పేళ్లుమాత్రి మిట నుదాహరించుచున్నారము, (1) పాటిబండ సూర్యనారాయణరావుగారు, (2) బందా సూర్యనారాయణగారు, (3) మున్నంగి నృసింహశర్మగారు, (4) పోచిరాజు సీతారామయ్యగారు, (5) మన్నవ నరసింహముగారు, (6) తురుమెళ్ళ వెంకటసుబ్బశర్మగారు, (7) కాళ్ళకూరి నారాయణరావుగారు, ఈ మొదలగువారి వ్రాఁతలు పెక్కులు, గ్రంథ విస్తర భీతిచే వాని నుదాహరింపని మమ్ము నవ్వారుమన్నింతురుగాక. అవకాశము న్నచో ముందు ముందుదాహరించుటయే కాక యుపోద్ఘాతమున దిఙ్మాత్ర ముదాహరింపఁగలము. వలసినవారు దర్బారు, మనోరంజని, అను పత్రికలలోఁ జూడఁగోరెదము.

† (వేలూరి శివరామశాస్త్రి తెనాలి శతావధానమునుండి)

శ్లో. కేచిచ్ఛ్రీపతి వేంకటేశ్వర కవీ దృష్ట్వాఽథ శుశ్రూషయా, కేచిత్కేచి దమిత్రతాము పగతాః కేచిత్ప్రతి త్వాఽంతికే, అభ్యస్యంతిశతావధాన కలనాం కీర్తిం లభంతే ధనం, తస్మా దాధునికావధానిగురుతా హేతూ కవీ సంశ్రియే.

మలుకుట్ల వెంకట కృష్ణశాస్త్రి శతావధాని.

* (ఫిబ్రవరి 24 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

వేలూకచో కైతవశతావధానులను శీర్షికక్రింద బ్రచురించిన వ్యాస

వేసముఁ బూని పట్టుపడి వెళ్ళెలమై నొకరుండు ముక్తరసా
భాసయి పోయె నంట ! యెటువంటి ప్రబుద్ధులు లేరు ! శాంకరీ. 198

మును మాచదువరులను శ్రద్ధగా జూడగోరుచున్నాము. ఇట్టిమోసమును దెల్పు
నుత్తరములు మాకును, బ్రహ్మశ్రీ శతావధానులు వేంకటశాస్త్రిగారికిని రెండు
మూడు నెలలనుండియు విశేషముగా వచ్చుచున్నవి శతావధానులు తిరుపతి
వేంకటేశ్వరులమని భిక్షాటనమునకు బయలుదేరుచున్న కృత్రిమపురుషులనుబట్టి
ముందుగ బుద్ధివచ్చునట్లు సత్కరించి యనంతరము పోలీసువారి స్వాధీనము
చేయగోరుచున్నారము. లేనియడల దేశమంతటను విచ్చలవిడిగా తిరుగుచు
జనులను మోసముచేయుచున్న యీయాపాత్రులపనులు తుదముట్టజాలవు.

కైతవశతావధానులు.

జనవరినెల 27 వ తేది సాయంకాలము సుమారు (5 గంటల సమయమున
ఎల్లుపాలెములో నివసించుచున్న మద్బాంధవుడును మిత్రుడును నగు మాడపాటి
తిరుమలరావుగారి గృహమునకు బోయియుంటిని. అచ్చటనున్న యాస్తరణము
(కురిచీ)లలోనొకదానిపైన నొక క్రొత్తపురుషుడు కూర్చుండియుండెను. ఆయన
వయస్సు 30 సంవత్సరములుండును. మిగుల బొడగరిగాని పొట్టికాని కాక
మధ్యస్థమగు నెత్తును, గిరదాతోగూడిన పెద్దజుట్టును, సామాన్యములుగ నుండిన
మీసములును (ముఖమున మచ్చయున్నట్టు నాకు జ్ఞప్తి) గలిగి కొంతవఱకు సుం
దరపురుషుడనదగియుండెను. ఆయన ధరించియుండిన ఆకుపచ్చరంగుగల శాలు
వతోగూడ గులాబిరంగుగల పట్టురుమాలు వల్లెవాటుగనుండి వారివేషమునకు
లౌకిక వైదికమిశ్రమగు కళనొసంగుచుండినది. పెద్దల బొడగన్నప్పుడు వారికి
నమస్కృతులొసగు నాకేకారణముననో వారియందట్టిభక్తిభావము కలుగలేదు.
అది యట్లుండె నేనును నొక్కచో నచ్చట గూర్చుండిన పిదప వారికిని నాకును
నీక్రిందిసంభాషణ జరిగెను. (నేను) అయ్యా ! తమవాసస్థలమేది ? (నూతన
పురుషుడు) 'మాకాపురము బందరు' (నేను) 'తమపేరు ?' (నూత) (నిరసనభా
వము నభినయించుచు) ఏదోపుల్లయ్య (నేను) 'తమగృహనామము' (నూత)
'చెళ్లపిళ్లవారు' (నేను) (కొంచెమాలోచించి) ప్రసిద్ధపండితులగు శతావధాని
వేంకటశాస్త్రిగారితో తమకేమయిన బరిచయముగాని బాంధవ్యముగాని కల
దా ? (నూత) (ముసిముసినగవుతో) మీరాయన — మీరతని నెక్కడజూచి
తిరి ? (నేను) వారిదర్శనము ప్రత్యేకముగ జేయలేదు కాని వారివలన వ్రాయ
బడిన గ్రంథముల బఠించితిని (నూత) ఏయేగ్రంథములు, (నేను) పలుగ్రంథ

ములు అప్పుడచ్చటనుండిన గృహమేధియగు తిరుమలరావుగారును మరియు నాగ్రామస్థులగు మరికొందరును నచ్చట వాడుకప్రకారము కూడియుండగా నాక్రొత్తపురుషుడు తన పాండీత్యమును గొప్పతనమును వెల్లడింప నుద్దేశించి పూర్వకవికృతములగు నవికొన్నియు శతావధాన శ్రేష్ఠులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులచే రచింపబడిన గ్రంథములలోనివి కొన్నియు పద్యములను స్ఫుటముగా జదివి తాము గద్వాల హైసూరు మొదలగు సంస్థానములలో బిరుదముల నందితిమనియు, నానారాజసందర్శనము మొదలగు గ్రంథముల వ్రాసితిమనియు నాంధ్రపత్రికయొక్క సంవత్సరాది సంచికయందు తమ పటములు వెలువడినవనియు బలికి తుదకు నేనే యావేంకటశాస్త్రినని ధైర్యముగ జెప్పిరి. విఖ్యాతచరిత్రులగు శతావధానుల ఛాయాపటముల ననేక గ్రంథములలో సంతతము న్నే చూచియుండిన నాకు నాతడు చెప్పుమాటలనుగూర్చి సందేహము కలిగినందున వారినిగురించి నాకన్న నెక్కువగా నెరింగియుండిన తిరుమలరావుగారి వంకజూడ వారియొక్కయు తదితర సభికులయొక్కయు దృక్కులు నాయభిప్రాయమునే బలపరచెను. ఇదియంతయు నాక్రొత్తపురుషునకు దెలియకుండునట్లే జరిగెను. అంతట మాగ్రామమందిప్పుడున్న బ్ర॥ శ్రీ॥ భాగవతుల లక్ష్మీశ్రపతిశాస్త్రులుగారును కొన్ని కారణములవలన మాయూరియందు వైద్యులుగవచ్చియున్న బ్ర॥ శ్రీ॥ మండా సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రులుగారును (వీరిరువురును శతావధాని శ్రీవేంకటశాస్త్రులవారి శుశ్రూషాగౌరవము నందినవారు) క్రొత్తశతావధానిగారి కభిముఖులైరి. వారిలో లక్ష్మీశ్రపతిశాస్త్రిగారికి క్రొత్తశతావధానిగారికిని చక్కని వివాదము జరిగి పిదప సదుత్తరము లీయజాలని యాపండితంమన్యుడు తనగుట్టు బయలుపడునని కాబోలు మూర్ఖవాదమునకు దిగెను. లక్ష్మీశ్రపతిగారు తుదకు వీరు బూటకులుకాని వేంకటశాస్త్రిగారు కారని ముమ్మాటికి నొక్కిచెప్పిరి సుబ్రహ్మణ్యముశాస్త్రిగారు దానిని బలపరచిరి. అంతే సభ ముగిసెను. క్రొత్త వేంకటశాస్త్రులుగారు నాటిరాత్రి తిరుమలరావుగారి యింటనే భుజించిరి భోజనము లయినపిదప మరల మేమందరము సమావేశమై చూచువరకు కృత్రిమశతావధానిగారి ముఖము తొంటికాంతిని గోల్పోయి వెలవెలబారెను. చూపులు బెదరుపాటును బొందెను. అక్కడికి తెచ్చికోలు గాంభీర్యమును సహాయముగ గొని యేదియో వ్రాయుచు సభికుల ముఖము జూడజాలక కూర్చుండియుండెను. అది సమయము కాదని మేమందరము వెళ్ళితిమి. మరునాడుదయమున వారితో బ్రసంగింప నుద్దేశముతో

ఉ. మోసము తుల్యమైనను "నమోనమః" యందుము వేసగాని, నే
కాసునో తెచ్చుకోఁ దలఁచి గౌరవముం బ్రకటించె వాఁడు నీ
దాసుఁడు; సత్యవాదులు 'యథార్థపువాదలు' చేయుమోసముల్
దోసపుఁ దప్పువ్రాఁత లివి ద్రోహపుటూహ వెలార్చు నంబికా.

ఉ. దగ్గఱనున్నవార 'లిది తప్పుడువ్రాఁత' యటంచు మోరపై
బొగ్గులు వోతు రంచెఱిఁగి పూర్తిగ నామము డాఁచె దూరగుల్
నిగ్గది తేలునంతకు ననేక విధమ్ముల శంకితాత్ములై
మ్రగ్గిరి * సంశయాంబునిధి మాయలమారి 'యథార్థవాది' చే. 201

మేమువచ్చువరకు వారు పలాయన మాత్రమును బఠించిరని తెలిసెను. పిమ్మట మరునాడు (౨వ జనవరి) మాతాలూకా తహశ్శీలుదారుగారు మ- రా- జీవన రావుగారు మడుపిల్లెయను గ్రామమందుండఁగా నావేషధారి యచ్చటికిబోయి వెనుకటిదినమున నప్పగించిన పాఠమునే వారియెదుటజదివి చిల్లరగా రు 50 లు పొందుటకు వాగ్దత్తమును బడసి దానిలో గొంతపైకమును హస్తగతముజేసికొనిరి. అంతలో మాఉపాటి తిరుమలరావుగారు మధురకు వెళ్ళుట సంభవించి యాసమయమున తహస్సీలుదారుగారిని, నరసింహారావు పంతులుగారను, మరియొక న్యాయవాదిగారిని, దర్శించి నప్పుడు కృత్రిమ శతావధానిగారిని గూర్చినప్రసంగము వచ్చినపుడు తిరుమలరావుగారు వారివృత్తాంతము నామూలాగ్రము నెరింగించిరి. అంత నావిపరీత శతావధానిని రప్పించి వారినిగూర్చి శాస్త్రీయమైన చర్య యేల జరపబడగూడదని ప్రశ్నింపగా నావేషధారి తాను పొందిన రొక్కమును మరల నిచ్చివేసి పాదాక్రాంతుడై వేడగా దయదలచి వారినంతటితో వదలిరి. పాపమా విద్వాంసమ్మన్యునకు అంతకు మునుపు దొరకిన రొక్కముతప్ప వాగ్దత్తమైన రు 35 లు చెందలేదు. ఈకపట వేషధారి ముందెచ్చటికి బోవునో తెలియదు. కాని యీయనకు జయముకన్న పరాభవమే యెక్కువకలుగునేమో యని తలంపవలసియున్నది.

జములాపురపు వేంకటకిషన్ రావు

* ...తమకు యెక్కడికి వెళ్ళినను దిగ్విజయమే కలుగుననిన్ని మిమ్మును జయించువారుగాని తుదకు తమకు తుల్యులుగాని ప్రస్తుతము యెక్కడను లేరన్న సంగతి నాకు బాగా తెలిసివున్నప్పటికి యిప్పుడు వుండే కల్లోలములనుబట్టి తమవల్లజరిగిన నిజస్థితి తెల్సుకొనువరకు మనస్సుకు నెమ్మదిలేకయున్నది గనుక అవధానమును గురించి సవిస్తరముగా వ్రాయకోరెదను.........

K. GANGARAJU.

గీ. ఘనమతులు వల్కుచుండ్రు "నూటుకల్లలాడి
యొకగృహము నిల్పు" మంచుఁ దదుక్తి నెత్తేఁగి
కొప్పరము నిల్ప యత్నించెఁ దప్పువ్రాఁత
లఘు వనక వ్రాసివ్రాసి 'యథార్థవాది.' 202

తే. గీ. ఆడె నీతఁ డపార్థమ్ము లాడుఁగాక
స్వార్థమును గోరి కాదు దేశార్థమంబ!
ఇల్లు నిల్ప నూటికి నాజ్ఞ యిచ్చువారు
కొప్పరము నిల్ప నీరొక్కకోటికాజ్ఞ!

చ. ప్రతిసభలోన వీఁడొకఁడు వంచకుఁ డుంటు పెటింగి యెవ్వరో
నతి యొనరించి * "వ్రాయకుఁడు నాయన! తప్పుడు వ్రాఁత, లార్య స

---

* (నరసారావుపేట శతావధాన పీఠికనుండి.)

......ఇట్లునిర్విఘ్నముగనవధానము పూర్తియైనపిదపసభాసనాధిపతి మొదలగు పలుమంది పండితులు పలువిధముల వారి పాండిత్యాతిశయముం గొని యాడిరి. నాఁటిదినము డిప్యూటీకలెక్టరులగు మహారాజశ్రీ విష్ణునట్ల రామకృష్ణయ్యగారు, తహశీలుదారులగు మహారాజశ్రీ రావులపాటి చెలపతిరావుగారు మొదలగు పలుమంది యుద్యోగస్థులును,ప్లీడర్లును,ననేక మహాశయులును సభ నలంకరించియుండిరి. అప్పట్ల బ్రౌ॥ రాౌ॥ప్రోలుసుబ్బారావుగారు లేచి "వీరిపై ననూయచేఁ గొందఱు సత్యవాదులను పేరుతో ననత్యప్రకటనలు చేయుచుండిరి. కావున నేఁడు జరిగిన యంశములకు భిన్నమైనవ్రాఁత బయలు దేరునప్పు డీ సభ్యులెల్లరును సాక్షులుగానుండ వలసివచ్చునని చెప్పిరి.........

చావలి వెంకట కృష్ణయ్య.

షరా:— ఇంత కట్టుదిట్టముగాఁ బెద్దమనుష్యులను సాక్షులుగఁజేసి రిజష్టరు చేసినట్లు కొందఱు యోగ్యులు శ్రమచేసినను పాడువ్రాఁత వ్రాయువారు విరమింపనేలేదని యెఱుఁగునది. అందు మమ్మును అధ్యాసనాధిపతి కాశీ కృష్ణాచార్యులుగారిని కొంతవఱకు దూఱి తుట్టతుద వ్రాసిన పంక్తులుమాత్ర మీక్రింద నుదాహరింపఁ బడుచున్నవి. ఆపంక్తులవలననే అవ్రాయసకాని కడుపుమంట విస్పష్టమగును.

(1-11-1911 తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

......గ్రామస్థులు కవీశ్వరులు వచ్చినప్పుడు వాద్యములతో నూరేగించుచు

మ్మతిగ వధానమయ్యె నిటమాన్యులు మెచ్చిరి, శంక గల్గుచోఁ
ప్రతిఘటించి యిప్డడుగ వచ్చు" ననన్ బ్రతి చెప్పఁ డొక్కఁడున్.

ఉ. దొంగ యెవండొ యుండె నని తోఁచి దయాళుఁ డెవండు గాని "యో
దొంగ! మహానుభావ! యిది తోఁచిన వస్తువు పుచ్చుకొమ్ము రా
త్రిం గలగుండు పెట్టకుము దీపము లార్పి" యంచు వేఁడ నా
దొంగ యటుల్ పొనర్చె తనద్రోహము మానుట యెందుఁ గంటిమే.

ఉ. అట్టులె యార్యులైనజను లాతని వేఁడుపెకాని దబ్బఱల్
గట్టిగ వ్రాయు నాజనుఁడు గన్పడి మాటపచింపఁ డెల్లరున్
"పెట్టెశిఖించు వీఁడె" యని చెప్పుచు వ్రేలను దన్నుఁ జూపున
పుట్టునఁ దన్నుఁ గానిగతి భావగభీరత నుండు నొక్కఁడన్. 208

ఉ. ఎంతని వ్రాతు మీమహిత నెమ్మెలఁ గూటిచి "సత్యవాది" య
న్నంతన 'నన్ను నట్లనకు' మంచును గుఱ్ఱలు సైత మెంతయున్,
గాంతురు కోప, మట్టులె మొగమ్ము ముడుంతురి "యథార్థవాది" య
న్నంత, నిటుల్ వృథా చెడుఁగదా! యొక కొన్ని సుశబ్దముల్ భువిన్.

సీ. అద్వైతశబ్ద మయ్యాది లిట్టుగా మారె బాహ్యాశబ్దం బది పాడువారె
సంభావనాశబ్ద సౌష్ఠవం బడుగంటె గంధర్వశబ్దంబు ఘనత చరిగె
దామోదరాఖ్యకు దారిద్ర్యము ఘటించె ఛాందసశబ్ద ప్రశస్తి చెడియె
కరణికమ్మను పేరు కడకు దుర్ధ్వని నిచ్చెఁ గైంకర్యపదము పాపాంకమయ్యె

మర్యాదతోఁ దీసికొనిపోయిరిగాని తిరిగి వారు వెళ్ళినప్పుడట్టి మర్యాదలేమియుఁ జేయనందులకుఁ జింతిల్లుచున్నాను. బహుశః కవీశ్వరులు తొందరమీఁద బైలుదేరుటచే నటుల జరిగియుండునని యూహించవలసినది. (సత్యవాది)

ప. రా:— పైపంక్తులుగల వ్యాసమును మాత్రము వేసి పత్రికా సంపాదకుఁడు మేలుకొని యింతకు మున్ను 48వ పేజీలో నుదాహరించిన పంక్తులు వ్రాసి నిరసించుటను సూచించెనని యెఱుంగునది, మఱియుఁ బ్రతి స్థలమునందును, ఎవనినో "శశ్చోటి, గానిని బంపి కలహమేర్పఱిచి" అకలహమును పెద్దచేసిదానిని "తిరుపతివేంకటేశ్వరులు పెట్టి"రని పత్రికలకు వ్రాయఁ జొచ్చి" రనియెఱుఁగునది.

గీ మంచిశబ్దమ్ము లెన్నియో మంటఁ గలిసి
తనకులేని దురర్థమ్ముఁ దాల్చు నెల్ల
వాని ధరియించు నొకకొన్ని వస్తువుల మ
హత్త్వమే కాని వేఱుగా దరయ మంబ.

ఉ. వీ రటులుండఁగాఁ దమవివేచన కొందఱు మూల డాఁచి శా
ఖారుచిరాంగికై వలచి కాసరకూసర లొక్కపెట్టి వి
చ్చారతి వ్రాయఁ జొచ్చిరి ప్రసక్తికిఁ గాని ప్రసక్తిగా జమీం
దారుల యట్టివారలును దత్త్వము డాఁచిన నేమనందగున్.

ఉ. వీరు వివేకవంతులుఁ బ్రవీణులు నేర్పరు లింతెకాక మా
ధీరత గుర్తెఱుంగుమరు లేఁకువకు న్నిలయంబులయ్యు శా
ఖారుచిరాంగిపాలఁ బడి ప్రక్కనఁ బ్రక్కకు వంగి తప్పు మా
పై రహిఁ బెట్టి తప్పుగలవారిని వీడుచు వ్రాసి రంబికా.

ఉ. ఊరును బేరులేని యెవరో యెదియో లిఖియింప నంతగా
భారము దోఁచదయ్యెఁ గవిబాంధవుఁడైన భుజంగరావు వి
ద్యారసికుం డుదారగుణధాముఁడు శాఖకు లోఁగి వ్రాయు నా
ధోరణిఁజూచి చిత్తము కుతూహలియయ్యె బదు ల్లిఖింపఁగన్. 211

సీ. * కొప్రపంపు వారలఁ గొమరులకన్న నత్యధికమ్ముగా మన్నినట్టి మేటి
తప్పొనర్చిన వారి దండించు నధికారమునఁ బరమావధిఁగనిన ఘనుఁడు
'అనల మందొకటి చందనమందొకటి' యన్న నుడికి దృష్టాంతమైనడచుసుజనుఁ
డవసరంబైనచో నాంగ్లేయులకుఁగూడఁ దగవు దిద్దఁగఁ జాలు ధర్మమూర్తి

తే. గీ. భక్తబాణపరిత్రాణపరుని హరుని
ననుకరించుచు వ్రాసిన యట్టిజాబు

*"...కొప్పరకవులకును మీకును వాక్కలహము కలిగినట్లు తెలిసి వ్యసనపడి నాను, ఉభయపక్షముల స్నేహసంబంధమున్న వాడనగుటచే నట్లయ్యె, మీ రవధాన మొనరించునప్పుడు వారి కున్న తాసనమియ్యవలెనని కొందరు పట్టు పట్టుటచే నీవివాద కలిగినది, ఆపట్టుపట్టినవారే కలహకారకులని చెప్పవలసి యున్నది. ... మీకు వారు వ్రాసిన మొదటి పద్యములలో మీ మీసపుపద్యము నుదాహరించుట యనుచితము, వీటినన్నిటినిబట్టి క్రమముగాఁ గలహము పెరిగి

కన్నవన్యుల వ్రాఁతలు మిన్నలగునె
నీకు నీభక్తులకుఁ ద్రిలోకైకజనని.

క. వీరెల్లరు వైదికులని, వైరులు వచియింపవచ్చు వాదునకై, క
స్తూరీపరిమళమాపై, వారించుత వైరిలశునవాసన లెల్లన్.

తే. గీ. ప్రకృతము భుజంగ రాయభూపాలవరుఁడు
లేనిపోని ప్రసక్తి మాపైని బొలిపి
నట్టివ్రాఁతకు మేమిడినట్టి యుత్త
రంబు వినుమంబ! ప్రత్యుత్తరంబు గాఁగ.

{ 1911 వ సం॥ నవంబరు 1 వ తేది ఆంధ్రపత్రికనుండి.
శ్రీరాజా భుజంగరావుగారి పద్యములపై విమర్శనము. }

ఈదిగువ వ్రాయబోవు పత్రికకు బీజభూతములయిన శ్రీరాజా మంత్రి ప్రగడ భుజంగరావు బహద్దరు జమీందారువారి పద్యములు, వానిపైవిమర్శనము.

సీ. "తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు గద్వాలాది దేశముల౯ బోరు దెచ్చికొనిరి
అదియుఁ జిరంతనంబయ్యెఁ ద్రవ్వఁగ నేల యొకపంక రామకృష్ణకవియుగము
నొకపంకఁ గొప్పరకవియుగ్మమ్మును నెదిరించి బవరమ్ము వదలరైరి
వృథఁజేయుచుండిరీవిధి ననర్గళమైన కవిత నక్కటా! యేమిగద్దిదాన...

ఇందుఁ "దెచ్చికొనిరి" లోనగువాక్సరణి శ్రీవారిహృదయమును బూర్తిగా వెల్లడించుచున్నది.

చ. "తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు..................'వీరుమా
సరసను గూరుచుండుటకుఁ జాలరు, మాసరిగాఁ గవిత్వము౯
విరచనఁ జేయజాలినను వీరలనొప్పెద' మంచుఁ గొందఱ౯
'గురువులటంచు మమ్మనరు కూడదటంచు' వచింతురి గొందఱ౯."

ఇందలి తుదియంశము నాక్షేపించుటచే గురుశిష్యసంప్రదాయము నెఱుఁగమి సూచించుటయేకాక గురువననేమో, అతనికష్టమెట్టిదో, యతనిఋణమును శిష్యుడెట్లుతీర్చుకొనవలయునో, యిందులకు వేదములేమి, శాస్త్రములేమి, భార-

వది, సుప్రసిద్ధులగు మీకిప్పుడు జయము కలుగుట యొక్క విశేషముకాదు. శ్లాఘ్యమైనంతవరకు వివాద పెరుగ కుండజేయఁగోరెదను, ... మీకీభేదము నితరులు కలుగఁజేసినారు...."

జి. రామయ్య

తాదు లేమి యేతీరుగ మెఱుఁగులిడుచున్న వో శ్రీవారు బొత్తిగాఁ బరిశీలింపక యేదో తీరున నేరము మోప నెంచిరని స్ఫుటమగుచున్నది. రెండవయంశము నెత్తి కొనుట యుక్తముగాఁ దోఁచినను, అందులకుఁగల బీజమును బూర్తిగా నెఱిఁగి యుండియు దానినెత్తికొన్నచో నపరాధులు నియోగి మహాజనులే యగుదురని సంశయించుటచేఁ గాఁబోలు మెల్లఁగా జాఱవిడుచుటచే వీరెట్లో నియోగికవు లను బైకిఁదెచ్చి వైదికకవుల నడుగంటఁ జేయవలయునను నుద్దేశముకలవారని విస్పష్టపడుచున్నది.

3. "గీ. ఒక్కకాలమునందు నహోబలుండు
వైదికుండని బ్రిమసి సంపన్నుఁ డొకఁడు
పొగడె; నంత నియోగిగా నెగడెనంచు
నొక్కఁడు నిదర్శనముఁ జూపెఁజక్కఁగాను."

ఈపద్యమును జదివినవారికెల్ల నిది శ్రీవారు వ్రాయనున్న పత్రికకు బొత్తిగా సంబంధింపనిదనియు, శ్రీవారికిఁగల స్వశాఖాభిమానమును మాత్రము వెల్లడించుననియుఁ దోఁచకమానదు. కాన నుపేక్షింపఁబడియె.

సీ. 'కొప్పవరపువారు గూర్తురు గంటలో ముద్దుగా నేనూఱుపద్దెములను
తిరుపతివేంకటేశ్వరులతో నిరుబాస సాహిత్యమునఁదూఁగఁజాలకుంద్రు...'

ఇందులో శ్రీవారిరువురను సములనుగాఁ జూడవలెనన్నట్లు కొంత ప్రయత్నించిరికాని తుదకు వారిమనోరథము నెఱవేఱక శాఖాభిమానమే వెల్లడి యగుచున్నది. ఏమందురా? తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యము మాత్రమే యున్నదనియుఁ గొప్పవరపువారికి ముద్దైన యత్యాశు కవిత యున్నదనియుఁ దెల్పిరి. ఈ 'ముద్దు' ప్రాసకోసము వాడినదని చెప్పక తప్పదు. అందులకు శ్రీవారింను మఱియొకచో వ్రాసిన "ముక్కుతిమ్మన తోడి ముద్దుపల్కులు" అను సీనపాద మొప్పించి తీరును. అది యటులుంతము. తిరుపతివేంకటేశ్వరులు కొప్పవరపువారితో నాశుకవనముఁ జెప్పుదురో చెప్పరో, వారి యాశుకవిత యెట్టిదో, వీరియాశుకవన మెట్టిదో, యది సభా ముఖమునఁ దేలవలసియున్నది అందుల కెవరి యసామర్థ్యమువలననో గుంటూరియందీసభ యాఁగిపోవుటచే నది విస్పష్టముగాఁ దేలలేదు. తేలని యంశమును శ్రీవారిందు నిర్ధారణముచేసి వ్రాయుట యెంతవఱకు సమంజసమో చదువరులే నిర్ధారణము చేసుకొందురుగాక-ఇదిగాక, కొప్పరపువారు సంస్కృ తాంధ్ర సాహిత్యములోఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁ దీసిపోవుదురను నంశము

కూడఁ బక్షపాతమునే సూచించుచున్నది. రఘువంశమేని సంస్కృతములోఁ బాఠముఁ జెప్పలేనివారనియుఁ దెల్గులో విజయవిలాసాదులలో నెద్దానినేనిఁ బాఠము చెప్పనేరనివారనియు శ్రీవారు పూర్తిగా నెఱిఁగియు నించుమించు భేదమువాత్రమే యున్నట్లు సూచించుటచేఁ గొప్పరపువారు సంస్కృతాంధ్రములలో మంచిసాహిత్యము కలవారేగాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు నించుక తీసిపోదురనియుఁ గవిత్వములోఁ బూర్ణముగా హెచ్చుదురనియుఁ దేల్చినట్లు ధ్వనివేత్తలు నిర్ణయింపక మానరు. ఇందులకుత్తరము ముందు వ్రాసికొను పత్రికలో వ్రాసికొనఁదలఁచి యిచ్చట శ్రీవారి సహృదయత్వమును మాత్రము వర్ణించుటతోఁ దృప్తిఁజెందుచున్నారము.

ఆ. వె. "వీరికున్న విద్య వారికిలేకున్కి, హెచ్చుతగ్గులెన్న నెవరివశము
కాన వీరి వాదకలన నిరర్థము, హాసభాజనంబు నగుచునుండు."

ఈపద్యములోని యుత్తరార్థము చక్కని యర్థము కలయదియే కాని కొప్పరపువారి నెవ్వరును నవ్వరు. ఈవివాదమువలన వారికి లాభము లేకపోలేదు. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులనే ప్రాజ్ఞులందఱును నవ్వుదురు లేశమును వీరికీవివాదమువలన లాభములేదు; అను నంశ మిప్పుడేని శ్రీవారి మదికి వచ్చినచో నిట్లు వ్రాయ సాహసింపరని తలంచెదము. వలసినచో నీయంశమును సమర్థింపఁదగు నుత్తరములు కడుఁ బ్రాజ్ఞులచే వ్రాయఁబడినవి శ్రీవారి సన్నిధి కంపుకొనుచున్నారము. మఱియుఁ బూర్వార్థములో "ఒకరికున్న విద్య మఱియొకరికి లేదను నంశముకూడ సత్యదూరమై యున్నది. వివేకానందసన్న్యాసికిఁగల ప్రజ్ఞ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁగలప్రజ్ఞ "వివేకానందస్వామికిని" లేదని యన్వయించుకొమ్మనినచోఁ జెప్పనేరము కాని కొప్పరపువారికున్న విద్య తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు లేదనుట కేవలము హాస్యాస్పదము. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకున్న విద్యలు కొప్పరపువారికి లేవన్నచో నేబాలుఁడైనను సమర్థింపఁగలఁడు కాని దీనిని దేవుఁడేని సమర్థింపనేరఁడని మనవిచేసుకొనుచున్నారము. వలసినచో ముందు విపులముగా వ్రాసికొనఁదలఁచి యిప్పటికి పండితరాయల శ్లోకమును జక్కఁగా నర్థముచేసికొండని శ్రీవారినిఁ బ్రార్థించుచున్నారము. (ఇందే 32 వ పుట చూ)

ఆ. వె. "కొప్పరపువారి గుంటూరువారలు, బిరుదులిచ్చి చాలఁ బెద్దఁజేసి
రవ్వడెల్ల నీశతావధానులు గల, రంచువారు మదులనెంచలేదొ!"

ఈపద్యమున కర్థమే కనుపట్టదు. ఎక్కడనో జనింపఁబోవుచున్న వాఁడని [illegible] [illegible] కాకపోవునా! 'ఢిల్లీకిఢిల్లే పల్లికిపల్లె' "ఒకని [illegible]

మటొక్కఁడా పల్లకీ నెక్కక నుంకించు 'బెంతేనిఁ దప్పు" అను సీసపద్యమును జదివికొనఁ బ్రార్థితులు. అది కృష్ణలో నచ్చగుచున్నది. అంకాలమ్మకు జాతర సేయువారు శివకేశవులు లేరనికాని, శివకేశవుల కుత్సవ మొనర్చువా రంకాలమ్మ లేదనికాని యూహింతురనుకొనుట యనుభవవిరుద్ధ మని మనవి చేసుకొనుచున్నారము.

చ. "వరపరవస్తురంగకృతివర్యుఁడు పండిత వేంకటార్యుఁడున్
దిరుపతి వేంకటేశులును తీరతఁబూని శతావధానముల్
జరిపెడునాఁడు డీకొనఁదలంపరు, వారలపైకి శిష్యులన్
బురికొలుపం దలంప రిటు బుద్ధులు లేవొకొ వైష్ణవాళికిన్."

ఇందుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులు శిష్యులను గొప్పరపువారి మీఁదికిఁ బురికొల్పిరనుట సత్యమునకు దూరము. వేలూరి శివరామశాస్త్రికి 'మేము త్తరమేని వ్రాయలేదనియు, నతఁడెవ్వరో యెవ్వరికో వ్రాసినయుత్తరమును నవ్వారు వినిపింపఁగా విని దాని సత్యాసత్యములు దెలిసికొనఁదలఁచి హఠాత్తుగావచ్చి మేముత్తరములు విన్పించుచుండగా సభలోమమ్ముఁ గలసికొనెననియు మాగురు పాదసాక్షిగ మనవిచేసుకొనుచున్నారము. 'యథార్థవాదులును', 'సత్యవాదులును' వ్రాసినట్లే దేవరకూడ వ్రాయబూనుట మిగుల సాహసము. శివరామశాస్త్రి కొప్పరపువారికన్న ననేకవిధముల మిన్నయని తమరే యెఱుంగుదురు. అయినను వివరించెదము. శివరామశాస్త్రికిఁ బాణినీయశాస్త్రమునందుఁ గౌముది పూర్తిగానైనది. పరిభాషేందుశేఖరము చదువుచున్నాఁడు. కావ్య నాటకాలంకారములయందుఁ జక్కని సాహితికలదు చదివినంతలో శిష్యులకుఁ బాఠము చెప్ప శక్తి గలదు. తగుమాత్రము సంగీతములోఁ బ్రవేశమున్నది. ఇంగ్లీషులోఁగూడఁ బరిచితి యనఁగా 'ఫోర్తుఫారము'వరకుఁ జదివియున్నాఁడు. మఱి కొప్పరపువారో! పైఁజెప్పిన యంశములలో లేశమును బ్రవేశములేనివారు. వలసినచో సభాముఖమునఁ దమరే నిర్ణయింపఁగలరు. శివరామశాస్త్రి సంస్కృతమున ధారాళముగాఁ గవిత్వమల్లును కొప్పరపువారికి దాని ప్రసక్తియే తెలియదు. ఇఁక నిరువురకును గల ప్రజ్ఞలు:— 1. తెలుఁగులోఁ గవిత్వము చెప్పుట, 2. శతావధాన మొనర్చుట, 3. అష్టావధాన మొనరించుట, 4. ఆశురచన. పైవిషయములలోఁ గూడ నుభయభాషలలో సంపూర్ణశతావధానము నొనర్చినవాఁడు శివరామశాస్త్రి. అసంపూర్ణ శతావధానమును ఒకభాషలో మాత్రము చేసినవారు కొప్పరపువారు ఇంకను నిరువు వెలిఁబుచ్చుఁదగని పనేక

రిహాస్యములు కలవు అవి యటులుండుగాక. వ్యస్తాక్షర్యాదులు గల యష్టావధానమును జేసినవాఁడు మొదటియతఁడు. మసిపూసి నేరేడుకాయను జేసినవారు రెండవవారు. ఇఁక మనకు మిగిలినదొక యాశుధార. అందులో వారికి యిచ్చవచ్చినట్లు చెప్పనిత్తురేని అతనినే కాక యెవ్వరినేనిఁ గొప్పవరపువా రతిక్రమింతురని తమకుంబోలె మాకును నమ్మకము కలదు; కాని ఆయాశుధారాకవిత్వమునుగూర్చి మాకిన్ని సంశయములు కలవు. అష్టాదశ వర్ణనలను జేసి యుంచుకొని, వానిని సమయోచితములుగాఁ గల్పికొని తాత్కాలికముగా నేవో కొన్ని పద్యములుమాత్రము చెప్పఁగూడదా? అట్లు చేయకుండ భగవంతుఁడేని వారింపఁగలఁడా? ఇది యటులుండుఁగాక. భిన్నభిన్నవస్తు వర్ణనములలో వీరికిట్టియాశుధార ప్రసరించునా? అందు వీ రాశు కవులని పేరుగల యెవరినేని నతిక్రమింపఁగలరా? అతిశయింపనిచో శ్రీవారు పైనిజెప్పిన కాపట్యమును నమ్మరురా? ఇఁక నొకటి, అవ్యాజరచనయే యనుకొందము. అందు లక్షణముతప్పకుండునా? సందర్భముండునా? ఇదియును నుండుఁగాక. వీరు నిజముగానే సలక్షణముగానే గంట కయిదునూఱులు పద్యములను రచియింతురుగాక! అప్పుడేని శివరామశాస్త్రి నతిక్రమించినవారగుదురా? శివరామశాస్త్రికిఁగల ప్రజ్ఞలలో నేకదేశమందు మాత్రమే యతిశయించు వీరు శివరామశాస్త్రికి గురువులమగు మామీఁదఁ గాలుద్రవ్వి మీసములు గొఱిగించెదమని వ్రాసినవ్రాఁతకు దేవరహృదయము సంతసించి, యద్దానికై పరితాపమందు శివరామశాస్త్రి తనకంటె ననేక విషయములలోఁ గేవలము తెలియనివారును నేదో విషయమున నేకదేశమున నతిశయించువారునునగు కవిసోదరులను విద్యావివాదమునకుఁ బిల్చుటకు మిగులఁ జింతిల్లుచున్నందులకు మావిచారము పట్టఁజాలకున్నారము. ఇంకను నీయాశుకవనమునుగూర్చి విశేషించి వ్రాయవలసియున్నను, అది యన్యత్ర విస్తరించియుండుటచే నిందుపేక్షించి, శివరామశాస్త్రి కొప్పరపువారిపై కేగుటగూడఁ గొప్పరపువారికే గౌరవప్రదమనియు శివరామశాస్త్రికి లేశమును గౌరవావహము కాదనియు, నతఁడు మాప్రేరణచే రాకయున్నను దమవంటి సత్యసంధులు నిర్ణయించు విధానమునుబట్టి అంతదూర మానెత్తికే వచ్చుటచే నందులకు మేము విధిలేక సమ్మతించుచున్నారమనియు, మనవిచేసికొనుచున్నారము. ఎవరుగాని ఎవరితోనేనిఁగాని యుద్ధమునకో విద్యావివాదమునకో కడంగునప్పు డన్నివిషయములును నుభయులకును సమములుగా నుండవలయును. నేకాని ఏదో యేక దేశమాత్రమే యున్నవారొక్కరును, పెక్కొక్కరనేక విషయము లెఱింగినవారును నైనచో నాయెదిరింపుగాని, జయింపుగాని, హాస్యా

స్పదమనియు విన్నవించుకొను చున్నారము. చతురంగబలములుగల శత్రితో నొకపదాతివర్గము మాత్రమేయున్న ముత్తాదారు తనంతదానై యెదిరింప నెంచుచు "మీరు మీకున్న గజాశ్వాది సైన్యమును దీసికొని రావలదనియుఁ బదాతివర్గమును మాత్రమే తీసికొని రం"డనియుఁ గబురంపినచో దమయంతివారయ్యాది విశ్వసింప రని మానమ్మకము; తరువాతఁ దమచిత్తము.

ఇఁక వైష్ణవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులపై డీకొనఁ దలంపరనుమాట కుత్తరము చిత్తగింతురుగాక. గద్వాలాదులలో విద్యావివాదము తటస్థించినదని శ్రీవారెత్తి కొనియును మరల నీవిషయ మన్యథాగా వ్రాయుటచే గద్వాలలో జరిగిన యంశమును బరిశీలింపకయే వ్రాసిరనుకొనవలసివచ్చినది. గద్వాలలో నేమి, ఆత్మకూరిలో నేమి, మమ్మెదిరించినవారు శ్రీవైష్ణవులే, వారిప్పుడు సజీవులై యున్నవారు. ఆవివాదమునకు వైష్ణవత్వస్మార్తత్వములే ముఖ్యహేతువులు. వలసినచో నా సంస్థానాధిపతుల పేరఁ దాము వ్రాయించినచో వారు యథార్థమును దెలుపకపోరు. ఒక భేదమునాత్రము లేకపోలేదు మేము నియోగులము కాక అంతో యింతో ఆంధ్రకవనముగూడఁ జెప్పుచుండుటచేతను, ఈ గుంటూరి మండలములో విశేషించి నియోగి మహాజనులుండుటచేతను, గొప్పరపువారీ సీమలో నియోగిశిఖామణులగుటచేతను, వారితో సహాసనమును విద్యావిషయమున మేము సభ్యులతో పాటుగను, అగ్రాసనాధిపతితో పాటుగను నంగీకరింపని హేతువుచేతను వారికిని మాకును వాదిప్రతివాదిభావము గల్గుటయుఁ దమయంతి ప్రాజ్ఞు లుభయులను సరిచేయ నెంచుటయు, హెచ్చించుటయుఁ, గుంచించుటయుఁ దటస్థించినవి. కాని యే హేతువుచేతనో తారతమ్యవివేచనకై సభమాత్ర మీసీమనుగాలేదు. అక్కడ నట్లుగాక మామాభేదములను సభాముఖమున నా సంస్థానప్రభువులు తేల్చి సమ్మానింపఁదగురీతిని సమ్మానించిపంపిరి. అందులకుఁ గారణము మమ్మెదిర్చినవారు పండితులగుటచేతనని దేవరచిత్తమునకు రానివిషయము కాదు. కాన నిఁక విస్తరింపఁదలఁపక యింతటితో విరమించుచు నీక్రిందివిన్నపమును జిత్తగింపఁ బ్రార్థించుచున్నారము.

మ. రా. రా. శ్రీ, శ్రీరాజా మంత్రిప్రగ్గడ భుజంగరావు బహద్దరు జమీందారువారి దివ్యసముఖమునకు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు వినయపూర్వకముగా వ్రాసికొను విజ్ఞాపనము.

ఆర్యవరా!

తమంతటఁదామే యేదో పరిసక్తిఁగల్గించుకొని "వివాహమహోత్సవాశీర్వచన పద్యరత్నావళి యందలి పీఠిక" యని యచ్చొత్తించి ప్రకటించిన పత్రికలో మాకును గొప్పరపు సోదరులకుఁగల తారతమ్యమును నిర్ణయింపఁబూ

నుటచే మేము మిగుల ధన్యులము. మాకును సోదరకవులకును విద్యావివాద మే సభలోఁ గల్గినదో యెందులకుఁ గల్గినదో ఆవివాదమునకుఁ గారకు లెవ్వరో ఆయా యంశములను దామాసభలోనే దయచేసియుంటచేఁ బూర్తిగా నెఱుంగుదురు. 'యథార్థవాది' 'సత్యవాది' నామముల నవసరమునుబట్టి ధరించిన సోదరులుగూడఁ నాసభలోనివారేయైనను వారువ్రాసిన వ్రాఁతలయందలి విషయముల కేవిధమయిన ప్రత్యుత్తరము నొసంగఁజాలక "నిజమెట్లు బయటికివచ్చునురా! భగవంతుఁడా!"యని నిత్యము బరితపించుచు, మాకుఁగల యూపత్కార్యములను వదలుకొని, జీవనోపాధియగు నుపాధ్యాయపదవి, యాస్థాన విద్వత్తయనువానిని లక్షింపక సుమారు రెండుమాసములనుండి యీగుంటూరునఁ బడియున్న మాకు దేవరవారి పత్రిక యెంతో సాయమొనర్చుచున్నది! * ఇట్టి తారతమ్యమునకు నిజముగా దమవంటి విద్వత్ప్రభువులే తగినవారు. మావ్రాయు నంశము స్తుతి మాత్రము కాదనుటకు నీక్రిందిపద్యము నుదాహరించు కొనుచున్నారము.

సీ. అష్టావధానము నాచరించితి నేను సంస్కృతమ్మును గొంతఁ జదివియుంటి
నాటకమ్ములు వచనములు ప్రబంధముల్ నవలలు మున్నుగా వివిధకావ్య

---

* ఆర్యులారా! గుంటూరుపురమునం దిదివఱకు రమారమి రెండుమాసములనుండి కింకవీంద్ర ఘటాపంచాననాది బిరుదాంకితులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకును, మ॥ రా॥ శ్రీ కుండిన కవి హంసేత్యాది బిరుదాంకితులగు కొప్పవరపు సోదరకవులకును, జరుగుచున్న కలహము సర్వజనవిదితము. కాని, గుంటూరుపురవాసులు విద్వత్కవిసభ నొకటేర్పరచి దానియందున శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను, శ్రీకొప్పవరపువారిని రావించి విద్వజ్జన సమ్మతముగ వారివారి సామర్థ్యమును బరిశీలించి గౌరవించకపోవుటచే నాకవుల కలహము నానాఁటికిఁ నభివృద్ధిగాంచుచున్నది. దీనితోపాటు హిత, సత్య, యథార్థ, వాదులసంఖ్యయు హెచ్చుచున్నది. మఱియు నిప్పుడిప్పు డసంబద్ధ ప్రసంగములుగూడఁ బెరుఁగుచున్నవి. ఈపైవిషయము లాంధ్రపత్రికా చదువరుల కెల్లరకు విశదమైయుండవచ్చును. ఈకవుల కలహమును మాన్పువారొకరును గన్పడరైరి. గాని, బొంబాయియందుఁ బ్రచురింపఁబడు నాంధ్రపత్రికా మూలమున బ్ర॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరులు శ్రీరాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు బహద్దర్ జమీందారుగారిని "కవిపండితసభ నొకదానినిగావించి, యాసభకు మమ్మును, కొప్పవరపు సోదరకవులను రావించి, మామా విద్యాసామర్థ్యముల విద్వత్కవి సమ్మతముగఁ బరీక్షించుటకుఁ దగినవా"రని 1-11-1911

రచనఁజేసితి నిరుపమానం బగు కవితారసాస్వాదకలనఁగంటి
గ్రంథములను బెక్కుఁగాంచితిఁబండితకవులతోఁబలుమఱుఁగలియుచుంటి"

వైపద్యమువలనఁ దాము మాయుభయుల తారతమ్యమును సభాముఖమున నిర్ణయింపఁ బూర్ణముగా నధికారము గలవారని మానమ్మకము. మేము వైదికుల మయినను దాము నియోగులైనను బక్షపాతముండదు నూచనలు తమపత్రికలోని యంశములు చెప్పుచున్నను మేము తమసన్నిధి నీయంశమును సభాముఖమునఁ దేల్చుకొనఁ బ్రయత్నించుచున్నారము కాని యీగీతము కొంత సందియము నాపాదించుచున్నది.

> గీ. "కాని యీగతి వాదముల్ గానసైతి
> విబుధవరులార! నాదొక్క విన్నపంబు
> ఇచ్చ దీరంగఁ బోరుల గ్రచ్చుకొనుఁడు
> దాని ఫల మెద్దియో దయఁబూని చెపుఁడు"

ఈరీతివివాదములు తాము కాంచలే దనుట యొప్పిదమేగాని 'పగులఁ గొట్టించి తుద్భటవివాదప్రౌఢి గౌడడిండిమభట్టు కంచుఢక్క' ఇత్యాదులు పూర్వపండితులకును నిట్టివాదములు కలవని ఘోషించుచున్నవి. ఒకవేళఁ దాము 'ఈరీతి వాదము'లనఁగా, ఇట్టి యసమానకక్షలని వ్యాఖ్యానము చేసినచో

తారీఖున కోరిరి. ఇది సమంజసమని ముమ్మాటికిఁ జెప్పితీరవలయును. శ్రీరాజాగారును విద్వత్కవికుంజరులగు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల విజ్ఞాపన నాలకించి యొక పండితసభగావించి శ్రీకవిద్వయయుగళమును రావించి, వారిచే వీరిచే శతావధానాదుల జరిపించి, విద్వత్తల్లజాభిప్రాయానుసారముగ నెవరు జయ మొందుదురో ఆజయము నాంధ్రపత్రికలద్వారా తెలియఁబఱచినయెడల నీకవుల కలహవిషయమై యనృతవ్రతులై కవులకంటె రెండుపాళ్ళెక్కువగాఁ బ్రయాసపడుచున్న యీహిత, సత్య, యథార్థ వాదుల కొకింత విశ్రాంతినిచ్చినవారగుదురు. శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరుల మనవి నాలకించి యటులఁజేయుటవలన వారికి నుతిపాత్రులగుదురు; మఱియు లోకమున కంతకును నిజము దెల్పినవారగుదురు. కావున శ్రీరాజాగారు త్వరితముగా నొక విద్వద్కవిసభగావించి వారివారి సామర్థ్యములను లోకమునకుఁ దెలియబఱచి సంస్తవనీయులు కాఁగలరని కోరుచున్నాను. (చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రి, సికందరాబాదు.)

(1911 సం॥ 11 నవంబరు ఆంధ్రప్రకాశికనుండి.)

మేమొసఁగు నుత్తరము లేదని విన్నవించుకొనుచున్నారము. ఈవిద్యావివాదము వలన ఫలమేమని సెలవిచ్చియున్నారు. పూర్ణమైన ఫలముకలదు. ఎట్లందురా, కవిత్వమన నెట్టిది? ఆశుకవనమన నెట్టిది? ప్రబంధకవనమన నెట్టిది? కవికిఁ గావలసిన సామగ్రియెట్టిది? సామగ్రి లేక కవిత్వము చెప్పఁబూనుట యెట్టిది? అతనిని గవి యనవలయునా? వేఱుపేరఁ బిలువవలయునా? అందులకుఁ బూర్వలాక్షణికు లెట్టిపరిష్కారములను జేసియున్నారు? ఎవరెవరి నెదిరించుట యుక్తము? ఎవరివాగ్ధాటి శుద్ధము? ఎవరిది కాదు? ఎవరిని బండితులొప్పుదురు? ఎవరి నొప్పరు? న్యాయమేది? అన్యాయమేది? అను సంశయములు వీనివలనఁ దేలును. దానిపై నిఁక నెవ్వరును నిట్టి కాలుద్రవ్వుటలును, ఇట్టి యనవసరపు టూసనచర్చలును సలుపకుందురు. ఇట్టి ఫలమున్నది గాన నివి యెందులకని విద్వత్ప్రభువులు నిరసించుట కవులదురదృష్ట మనుకోవలసి వచ్చుచున్నది. కేవల ముపనిషత్తులనుబట్టి తామే వివాదములకును జోక్యమును గలిగింపఁదలఁపనిచో ననవసరముగా నీయంశము నెత్తికొని, మాలోమేమెట్లో సరిపెట్టుకొని మిన్నక యెవరియూరికి వారు పోఁదలఁచుచు నేవో కొన్ని గంటిభాగవతములాపల్లెను ఆపల్లెను జరుపుకొనుచు వారిచ్చిన ద్రవ్యమును సంపాదించుకొనుచు నున్న మమ్ము నిందుఁ జేర్కొని తారతమ్యనిర్ణయమునకుఁ గడంగుటయే యుక్తము కాదు. కలుగఁజేసికొనుటకొప్పితిరేని యనుగ్రహించి సభాముఖమున మా తారతమ్యములను బండితసమక్షమునఁ దేల్చి యీకాలమునకు విక్రమార్కులో భోజులో యనుసద్యశమును వహింపఁ బ్రార్థితులు. ఇది వైదిక నియోగికక్షామూలకముగాఁ గల్గినట్లు తాము తమ పత్రికలో సూచించియున్నారు. అది సత్యమెయైనను (మేము నియోగులయెడల ద్వేషభావము లేనివార మనునంశము మా పల్లెటూళ్ల పట్టుదలలు దేవరవారి మంజువాణీపత్రికయే ప్రకటించియున్నది గాన నంచావిషయము తేలును. కనుకనిందు మేమది చర్చింపక వదలుకొంటిమి, ఎట్లో దేవర మమ్మనుగ్రహించి మామా తారతమ్యములను సభాముఖమునఁ దేల్పఁ బ్రార్థించుచు నిందలి తప్పులను మన్నింపవేఁడుకొనుచున్నారము.

గుంటూరు }
18-10-1911 }

ఇట్లు తమవిధేయులు,
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

ఘ. అతని నుతింపఁగా వలదె యక్కట! శాఖకు నిట్టు లెందటో
వినఁగఁ బ్రయత్నముల్ సలుపువేళ యథార్థము పత్రికన్ సమం

చిత్రగతి వ్రాసి యిందఱకు సిగ్గు ఘటిల్లఁగఁ జేసి సర్వస
మ్మతమగు త్రోవఁ ద్రొక్కె బుధమాన్యత గన్న సుదర్శినీశ్వరుల్.

ఉ. సాహస మెంత చేసెనో!యసాధ్యుఁ డతండు,స్వశాఖవారు ని
ర్వాహకులై మహామహులు బ్రిమ్మిని దిమ్మిగ దిమ్మి బ్రమ్మిగా
దోహద మాచరించునెడ "ద్రోహము కూడదు త" ప్పటంచు సం
దేహము వీడి వ్రాసెఁ దన తెంపు బుధుల్ వినుతింపుచుండఁగన్.

ఉ. పక్షముఁ బూని వ్రాయు తమ బంధుల వ్రాఁతల నెల్లఁ బూర్తిగా
శిక్షయొనర్పఁజాలెడి విశేషములం బ్రకటించి పత్రికా
ధ్యక్షత సార్థకంబుగ యథార్థముఁ బట్టి చరించినట్టి యీ
యక్షయసూనృతాత్మునకు నంజలిసేసిన నబ్బుఁ బుణ్యముల్.

ఉ. సత్యము వ్రాయఁ డొక్కరుఁడు శాఖకు లోఁగుటఁజేసి,పత్రికల్
దౌత్యము సేయఁగాఁ దొడఁగె దారిని దప్పి,యిదేమి ! యెంత దౌ
ర్గత్యము దాపరించెఁ గలి కాలమహత్త్వముఁబట్టి యంచొగిన్
నిత్యము చింత సేయునెడ నీతికి నీతఁడు నిల్చె నొక్కఁడున్.

క. కల రెందఱోని లోలో, పల "నిది యన్యాయ" మనుచుఁ బలుకు నియోగుల్
ఫలమేమి!పయికి రారొగిఁ, జెలఁగి పయికివచ్చె నొక్క శివశంకరుఁడే.

సీ. "కస్తూరి" యనుసమాఖ్యవహించినట్టి యీతనియింటికిఁ బ్రశస్తి తనరుఁగా
"శివశంక" రాభిఖ్యచే నెసంగెడియీతఁ డనుపమప్రఖ్యాతి నందుఁ గాత
తన పేరు సార్థకత్వము దాల్ప నితనిపత్రిక "సుదర్శని" పేరు దెచ్చుఁగాక
త్రికరణశుద్ధిగా దేవుఁడుండుట రెఱింగిన యీతనిమనంబు మనెడుఁగాక

గీ. ఇతనివ్రాఁత యాచంద్రార్క మెల్లబుధుల
మెచ్చునకుఁ బాత్రమై పొరపొచ్చెములను
బెట్టి వ్రాయు వ్రాఁతల చెంపపెట్టుగా ను
దాహరించెద మంబ ! ప్రత్యక్షరంబు. 220

(సుదర్శనీ పత్రికనుండి)

తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు.

ఆహా ! కష్టించి గురుకులవాస మొనర్చి పాణినీయవ్యాకృతిపవిత్ర
మయిన యున్నతవిద్యః నభ్యసించి యుభయభాషానిరాఘాటసాహిత్యములో

పాటు బహువిధ విచిత్రావధానసహితానవద్యహృద్యసద్యశ్శతఘంటకవనరచనా ధురంధరులై యనేక సలక్షణ ప్రబంధనాటకాది సద్గ్రంథనిర్మాతృశిరోమణులయి వివిధవిద్వత్సభారంగాభంగవిజయసుభంగభావుకులయి యాంధ్రదేశంబున నేకవీరులై విరాజిల్లుచున్న శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును గొందఱిచే గర్వోపసంహారనీతిబోధలు ! వేదాంతోపదేశములు!! ఔరా!! ఏమి కాలకర్మము!

దైవమిచ్చినమాత్రపుజ్ఞానముతోఁ గొప్పవరపువారు శతావధానులమని బయలుదేరి వారితోవను వారుపోవుచుండఁగా మధ్యఁ గొందఱు గలహాశనులు వారిని, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను నొక్కచోఁజేర్చి యందు "పక్షపాత గౌరవ సూచనమునకో" యనునట్లు వారి సన్నిధిని వీరి కాసనమిచ్చుటయు 'న్యాయమును బట్టి విద్యావిషయమున మాత్రము మాతో సమానముగా వారి కాసనము (సీటు) నీయఁగూడ' దని తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లన్నందుపయిని వారును వీరును గలసి యా తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను నానావిధముల ధర్షించుచుండుటయు, దానికిఁ దాళములువేయుచుఁ గొందఱు ప్రముఖుల మనిపించుకొనువారే తమ విద్యాతారతమ్యవివేకిత్వము నొకమూలఁ ద్రోసి కేవల గతానుగతిక సేవ్యము లయిన పక్షపాతాదులనే పురస్కరించుకొని "తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు సభారంగమున వారి నట్లు తృణీకరింపరా" దనియు 'నెవరి యంతటివారు వా'రనియు నిత్యాది నీతివాక్యములు వ్రాయుచుండుటయు నందున కాకవికుంజరు 'లట్టి సబబులు చెప్పుట యన్యాయమో' యని వారికి వారికి వంగివంగి సలాములుచేయుచు విన్నపము లంపుకొనుచుండుటయుఁ జూడ నీప్రాంతముల సత్పాండిత్యప్రాభవమునకు దిక్కులేకుండఁ బోయినదనుట కావంతయు సందేహము లేదు.

ఏపత్రికలోఁ జూచినను యథార్థవాదులే! న్యాయవాదులే! గర్వము కూడదనువారే! స్వాతిశయము వలదనువారే! నీతులవ్వారిగఁ గురిసిపోవుచున్నవి గదా! అబ్బ! ఈనీతు లెవ్వరికి రావు? ఇవి యొకరి కుపదేశించుపట్టుల లోక సామాన్యములే యయిపోయినవి! అయినను ఇంతటి మహాపరాధము వీరేమి చేసిరి చెప్పుమా! కొప్పవరపువారు విద్యాసభారంగమునఁ దమతో సమాన గౌరవమును బొందుట కర్హులు గారనుటయా? మేలు!

ఇదియొక తప్పుగా విద్యాస్వాతంత్ర్యాభిలాషు లెవ్వరైనను ఎంచఁ [illegible] ఎవ్వరైనఁగాని మల్లులెట్లు పరస్పరుల బలాధిక్యమున కంగీకరించరో

యిట్లే విద్యాధికులుగూడ వివాహవిషయము వచ్చినప్పుడు మాత్రము పరుల నిర్వ్యాఘప్రజ్ఞలనే యంగీకరింపరు. అట్టియెడ సామాన్యప్రజ్ఞ నంగీకరింతురా? మధ్యస్థులగువారే వారివారి తారతమ్యములను గనిపెట్టి యర్హగౌరవము లీయవలసియుండెను. అట్లుజరుగనప్పుడు వారే కలుగఁ జేసికొని తమ తారతమ్యములను దెల్పుకొనవలెను. అట్లు గాక, వారు నూరకొని వీరునూరకున్నచో నిఁక సద్విద్యాపరిశ్రమయొక్క తారతమ్యము లెట్లు గమనింపఁబడును?

ఈసాత్త్వికనీతు లుపదేశించు సాధువులు, ఇట్టి సంగతులలో నాత్మదృష్టాంతముల నిచ్చికొన్నచో లెస్సగఁ దెలియఁగలదు.

కష్టపడి గురుకులవాసముచేసి, యనశ్వయన బ్రహ్మచర్యము లాచరించి యఫ్. యే. బి యే. పరీక్షలనిచ్చి యనేకములయిన 'లా' గ్రంథములు చదివి యర్హాధాటితో ధర్మశాస్త్రచర్చానిబద్ధమయిన న్యాయవాదము చేయు నొకప్లీడరుగారు, పొట్టచింపినను ఇంగ్లీషుముక్క లేక తెలుగైనను బూర్తిగా నెఱుఁగక 'లా' యన నేమియో తెలియక కాలకర్మవశమునఁ బట్టువడిన షుత్రిత పాండిత్యమునుబట్టి గంటకు వందలకొలఁది యర్థములేని బండయుక్తులను బ్రయోగించి వాదించు నొక చెట్టుక్రింది వకీలు తనతో కోర్టులో సమముగా గౌరవింపఁబడునప్పుడాతనిఁ జూచి యెట్లుసహించగలరో యూహింతురుగాక.

ఎంతో చాతుర్యముగ,యుక్తియుక్తముగ,రసపోషణముగ,సలక్షణముగ, ద్వ్యంద్వార్థముగ,నర్హావేగముతో, గర్వోపసంహారాదివ్యాసములు వ్రాయు నొక పత్రికావిలేఖకుఁడుగారు, ఇవెవ్వియును చేతగాక ఊరక యేవో పొడిమాటలను అనేకాపభ్రంశములతో గంటకు దస్తాలకొలఁది బరుకఁ గలఁడను నంతమాత్రమున నొకనిందెచ్చి తనతో సమునిజేసి కూరుచుండఁ బెట్టినప్పు డెట్లు కొలకొలలాడునో యోజింత్రుగాక.

ఒక భాగ్యశాలిగారు, వివాహాదులయందుఁగాని యన్యత్రగాని సామాన్యజనుల పంక్తియందుఁ దాము గూరుచుండక రాజబంధుపంక్తియని "కేటాయింపు" గా వేరొక్క పంక్తి తీర్పించుకొని తమతో సమానులయిన రాజబంధువులతోడనే కూరుచున్నప్పుడు సామాన్యజనుల నా పంక్తిలోఁ గూరుచుండఁ బెట్టిన నెంతయాగ్రహము వచ్చునో పరిశీలింతురుగాక.

ఇట్లే ప్రతివారును ఆత్మదృష్టాంతముల నిచ్చుకొందురేని సుశిక్షితవిద్యాబలధారేయులయిన తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు షుత్రితపాండిత్యముచేఁ గేవలమును

చామరజనమాత్రరంజకంబయిన యాశుకవిత్వకవచం బొంది దొడిగికొనివచ్చిన, యొకరు తమతో సమగౌరవమునొందునప్పుడు వారి తల యెంతకంటగించుకొను నో తెలియఁగలదు.

అనేకులు తమకుఁ దెలిసినది స్వల్పమయినను తమకన్న ననేకగుణముల మిన్నలయినవారినే గడ్డిపరకలవలెఁ దిరస్కరించుచుందురు. అట్టిసంగతిలో సంపూర్ణవిద్యాబలదర్పితులయి రెండువైపులను వాఁడిగల్గి చికిలిచేసిన కత్తులనఁ జెల్లు తిరుపతివేంకటేశ్వరులు తమకన్న ననేకగుణములఁ జిన్నలయిన కొప్పరపువారిని విద్యాసభారంగమునఁ దమతో సమానగౌరవమునఁ జూడఁదగదనుట తప్పయిదా ? వారు కష్టించి చేసిన విద్యాపరిశ్రమ యంతమాత్రపు టధికారమున కైన నోఁచుకొనలేదా ?

ఎవ్వరినేని తిరస్కరించఁగూడదనుట సామాన్యధర్మమే. కాని యొక్కొక్కప్పుడు విశేషధర్మము చొ॥ నట్లు తటస్థించక మానునా ?

ఉద్యోగస్థులను జూడుఁడు. ఎవరికైనను ఉన్నతోద్యోగమిచ్చినప్పుడు అంతకంటె నెక్కువ (క్వాలిఫికేషన్సు) గుణములుగలవారు "ఆయుద్యోగమాతని కీయఁగూడదనియు నతనికన్నఁ దనకెక్కువ గుణములున్నవిగనుక, ఆగౌరవము తనకే యిప్పించవలె"ననియుఁ దగవులాడుదురు. అప్పు డీయుపనిషన్మత మవలంబింతురా ? వేదాంత మవలంబించుటయే ప్రధానమగునెడల సభలును విద్వత్ప్రకటనలును గౌరవములును ఆశించక తపమాచరించుకొనుచుఁ గూరుచుండుట లెస్స అవి కావలసివచ్చినప్పుడు తారతమ్యగౌరవములును వెంబడినే కావలసియుండెను. ఇప్పటి జమీందారులు కొందఱు విద్వత్సంభావనలిచ్చుపట్టుల నీయుపనిషన్మత మవలంబించి సమముగా సంభావన లిప్పించరాదా ? ఒక్కరికి రు 1116లు, మఱియొకరికి పట్టి రు 116 లు నీయనేల ? కావునఁ దారతమ్యము గమనించితీరవలెను. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు సత్యము పల్కిరి. "మా కున్నన్ని ప్రజ్ఞలు వారికిలేవు గనుక వారిప్పట్టున మాతో సమముగాఁ బండితాసనమును స్వీకరింపఁదగ" దనిరి. ఆ సంగతి సత్యమొ కాదో విజ్ఞులు తాము ప్రత్యేకముగ సభఁజేయించి నిర్ధారణము చేయలేకపోయినారా ? అట్టి తారతమ్యవిచారణసభ కెవ్వరురారో, వచ్చి యెవ్వరు డీల్పడుదురో, వారి నప్పుడే నిరసింపవచ్చునుగా ! పత్రికలలో నిరసించి వ్రాయవచ్చునుగా !

గుంటూరుపురవాసు లెవ్వరిదౌర్బల్యమునకు రహస్యముగా వెఱచియో యీసభఁ జేయింపరైరి. అట్లు జరిగినచో, ఇంతమంది కీ వ్రాతలశ్రమ లేకుండ నప్పుడే తేలిపోవును. అట్టిభాగ్య మెప్పటికైనఁ గలుగునా? అదిగాక మన వారు కొందఱు చెప్పినట్లు గౌరవాభిమాననిర్వహణమే యక్కఱలేనియెడలఁ గొప్పరపుశర్మగారు సభవారందఱతోపాటు నేపథ్యక్కనో కూరుచుండక ప్రస్తుతావధానులతోపాటు సమానముగఁ గూరుచుండ నుంకించి నదెందుకొఱకు? స్వగౌరవప్రకటన కొఱకు. తరువాత తిరుపతి వెంకటేశ్వరులట్లు వారిని గూరుచుండరాదనుట యెందుకొఱకు? తమ నిరుపమానవిద్వత్కవిపట్టగౌరవము నిల్పుకొనుటకొఱకు. తరువాత వీరిని వారు "మీసములు దీయించెద"మని రణోన్ముఖులగుట యెందుకొఱకు? స్వగౌరవము నిల్పుకొనుట కొఱకు. కొందఱప్పుడు కొప్పరపుశర్మగారిని ముందు గూరుచుండఁ బెట్టుటయును, ఇప్పటికిని ముందునకు దేఁజూచుచుండుటయు నెందుకొఱకు? స్వజాతి గౌరవముకొఱకు- వేయునేల? యుక్తిప్రయుక్తులను బ్రయోగించుచు నిట్లు గంభీరవ్యాసములు వ్రాయుచుండుట యెందుకొఱకు? ఒకరికన్న నొకరు మిన్నలన్న గౌరవము కొరకే- కావున నట్టి గౌరవము కుంఠితమగుచున్నప్పుడు మన శాంతిమంత్రములు పాఱవు

కొప్పరపువారు స్వశాఖవారని గౌరవము మనకున్నప్పుడు మన యిండ్లకు వచ్చినప్పు డెగువపీఁటలును దిగువపీఁటలును వేయుదుముగాక. సంబంధబాంధవ్యములు నెఱపుకొందుముగాక. అంతియకాని యీ మమకారమును బురస్కరించుకొని విద్వత్ప్రకాండుల నీసడించవచ్చునా?

ఇంతవఱకు వ్రాసినంతలోఁ గొప్పరపువారి నెంతయు గణించుట లేనటుల కనఁబడుచున్నయది- కాని, సత్యముగా మాయభిప్రాయమదికాదు. విద్వత్ప్రకాండులగు తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల ద్వారమున వీరినిటు తగ్గించవలసి వచ్చినదిగాని, లేనిచో దేనియందలి యసాధ్యతచే యతి కుదిరినఁ బ్రాసకుదురకయుఁ బ్రాసకుదిరిన గణముకుదురకయు, తొంబదితొమ్మిది నిఘంటువులు ముందువేసికొని పెద్దపెద్ద కవులమనిపించుకొనువారే యొక్కపద్యము వ్రాయునప్పటికి మూడుముంతలనీళ్లు ద్రాగి, గ్రుడ్లు మిణుకరించుచుందురో యట్టి పద్యకవిత్వము గంగాప్రవాహమట్లు అశ్రమముగా, నాశుధారను వర్షించునట్టి శ్రీకొప్పరపుకవిసోదరులు దేవతాసమానులనుట కావంతయు సందేహము లేదు. మనకందఱకును వారు పూజ్యాతిపూజ్యులే కాని, తిరుపతి వెంకటేశ్వ

లులకొక్క యుద్ధము వెనుకనే యుండక తప్పదు, ఏమనఁగా! వీరికన్న యాంధ్రభాషకవిత వారికిని అర్ధాధాటిలోఁ గలిగియుండుట గాక విశేషించి విద్వత్ప్రజ్ఞ లెక్కువైయున్నందున వారికి వీరిలక్ష్యములేదు. అదిగాక సత్కావ్యరచనము చేసినప్పుడే కవియనఁదగినది. కొప్పరపువారొక్క గ్రంథమునైనఁ బ్రకటించలేదు. తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు పంచమవేదమును దృశ్యప్రబంధమొనరించి యాంధ్రదేశమునకు మహోపకార మొనర్చిరి. మఱియు నెన్నో సత్ప్రబంధములను రచించిరి. వారొకవేళ నొక్కొక్కశాస్త్రమునఁ బరమావధి ప్రజ్ఞలుగల మహాపండితకుంజరముల కొక్కింత జంకిన జంకుదురేమోకాని తక్కిన వారికి దుర్నిరీక్ష్యులు మనము నాలుగు ముక్కలు వ్రాయఁగల్గుదుముగదా యని యేమేమో వ్రాసినంతమాత్రమున వారితేజము కొంతఁత పడునదికాదు. ఎంతవ్రాసినను ఇంతే. పరమార్థమొక్కటి వినుండు.

చ. పనిగొని పంతగించి ఘనవాతపరంపర లొక్క పెట్టు మే
దిని వడివీవఁ దైలమయదీపిక లాఱిన నాఱుఁగాక! శో
భనఘనకాంతివిస్ఫురదభంగథగద్ధగధాళధళ్యస
న్మణిమయనిత్యనిర్వికృతిమంగళదీపిక లాఱిపోవునే.

వరా:— పత్రికాధిపతులందఱును దయయుంచి యీవ్యాసమును దమతమ పత్రికలలోఁ బ్రకటింపఁ గోరుచున్నారము. ప॥ అ॥

(1912 సం॥ అక్టోబరు 1 వ తేదీ సుదర్శిని పత్రికనుండి.)

కవుల కయ్యములు.

మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి గారికి విన్నపములు:—

మిత్రమా! లోకమందఱకును ఎవ్వరును హితులుగారు కొందరికిష్టులును గొందఱికనిష్టులు నగుట విధాయకము. లోకానందసంధాయకుఁడైన కళానాధుఁడే కొందరిచే బ్రివ్వఁదిట్టఁబడుచున్నాఁడు. చూడలేదే! ఇది విహితంబ కాని, మనమందఱమును భాషాసేవ సేయుచున్నవారము. సరస్వతీ కటాక్షవీక్షణములకై సర్వదా ప్రతీక్షించుచున్నారము. కావున సారస్వతద్రోహచింత మనకు స్వప్నమందును లేకుండును గాక! చంపవచ్చిన వాఁడశత్రువును నిక్కముగ విద్వాంసుఁడయ్యేనేని యాతఁడు విద్వాంసుఁడు గాఁడని యనకుందుముగాక! విద్వాంసులపాదరజస్సును శిరముల ధరింతుముగాక! ఎందువలన? "విద్వానేవ విజానాతి విద్వజ్జన పరిశ్రమం, నహి వంధ్యా

విజానాతి గుర్వీం ప్రసవవేదనాం" అనునట్లు పండితుని పరిశ్రమము తల్లోలనులకుఁగాక యితరుల కెట్లు తెలియును? దుర్భరమైన ప్రసవవేదనము,వంధ్య(పిల్లలు కలుగని యామె) కెట్లు తెలియును? తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపు వారికిని జరుగుచుండెడు ఘర్షణములో నందఱమును గొలఁదియో గొప్పయో వ్రాసియున్నాము. ఈనడుమ తాము మనోరంజనిలో, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు న్యూనత్వసూచకముగా, కొప్పరపువారినిఁ గూర్చి విశేషించి కొనియాడుటయు నందుపైని మీపురమందలి కార్చెర్ల శ్రీవాసరావుగారు గాని లేక మీరు వ్రాయించినట్లు మఱియెవ్వరో బ్రహ్మరక్షస్సు కాని పెద్దకథ నొండు ప్రకటించుటయు నందఱు నెఱిఁగినదేకదా! మీరేమో యంతఃకలహములను బెంచుచున్నారని వారు వ్రాసినందున కాక్షేపించుచు నట్టి కలహబీజములు వారి వ్యాసములోనే పూర్తిగా నున్నవిగాని మీవ్యాసములో లేవని మీరు వ్రాసియున్నారు కాని, కలహబీజములు మనవ్యాసములోను స్ఫురించుచున్నవి. కొప్పరపువారినిఁ బొగడినవారు కవిపండితచక్రవర్తులనియుఁ దిరుపతి వెంకటేశ్వరులను బొగడినవారు సామాన్యులనియు, మీరు స్పష్టముగా వ్రాసుచ్చియున్నారు. పామరపక్షమునఁ జూచితిమేని నడుమ నిది యొక కలహబీజము కాదా? అది యటుండుఁడు; మీరు వ్రాసినట్లు వారు కవిపండితచక్రవర్తులే, వీరు సామాన్యులే. ఇందుఁ దగవుపెట్టిన ప్రయోజనములేదు. కాని, యింత మాత్రముతో మీవాదమున కొక్క యణుమాత్రము నుపయోగము కన్పించుటలేదు. ఈ కవులతారతమ్యములను గూర్చి వ్రాసినవారొకరిద్దఱు సామాన్యులే కావున వారి వ్రాఁతలు విశ్వాసపాత్రములు గావని వేము స్పష్టముగా జెప్పుచున్నారము. ఏమనఁగా, లోకములో ఘనులైనవారు తమయొద్దకు వీనో యొకింత చదువుకొని పండిత సంపాదనమునకై ముందుగావచ్చి యాశ్రయించిన వారిని జేరదీసి తమమంచిగుణముచే నొండె లేక వారి విద్వత్తునుబట్టి యొండె వారిని గౌరవించి కొనియాడుట ధర్మమయి యున్నది. అందునను మహదాశ్చర్యకరమైన యాశుకవితాప్రవాహము వెల్లివిరియఁజేసిన కొప్పరపు వారినిఁ గూర్చి పెద్దపొగడుట యొకవింతలోనిది కాదు. కాని వారిచే వారట్లు పొగడఁబడిన మాత్రమున లోకములో నిఁకనందఱును కొలఁదివా రయినారని మన మనుకొనరాదు. వారప్పుడాకవులను సమయానుకూలముగా గొప్పవారని పొగడియున్నారేకాని యాసందర్భమునఁ దిరుపతివేంకటేశ్వరులు

వారికంటె తక్కువవారని వారేమియు స్థిరపఱచినట్లు మన మెవ్వరమును వినియుండలేదు. ఆకవిపండితచక్రవర్తులు ఉభయులఁగూర్చియుఁ జర్చించి అందు తారతమ్య నిర్ధారణము జేసియున్నచో వారాంధ్రదేశమునఁ బెద్దలై యున్నారుగనుక "అపరితోషాద్విదుషాం నసాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానం" అను న్యాయమును బట్టి వారి సిద్ధాంతమును మనము శిర సావహించుటకు సందియము లేదు, ఇది యిటు జరిగి నదా ? ఏకదేశ ప్రశంసవలన ఫలమేమి ? మఱియొకప్పుడు తిరుపతి వేంక టేశ్వరులు వెళ్లి వారి నిరాఘాటోభయభాషాకూలంకషపాండిత్య ప్రవాహమును వెల్లివిరియించినచో నప్పుడు వారిని బ్రశంసింతురు ఇది పెద్దల ధర్మము. కావున సామాన్యవిధిచే వారు చేసిన ప్రశంసలు తారతమ్యచర్చలకుఁ బనికిరావు. విశేష విధిచే వారు ఉభయులనుగూర్చి చర్చించి తీర్పు చెప్పినచో నట్టితీర్పు అంగీకా ర్యమగును. ఏదీ ? అట్టిభాగ్యము ఆంధ్రదేశమున లేదయ్యెను "సభ సభో" యని పొగ్రిఢకవు లంగలార్చిరి. వినువారు లేకపోయిరి ! తూష్ణీంభావమును వహించిరి. కారణ మూహింపలేము.

కవులందఱును గోడకట్టెడువారితోఁ బోల్పఁబడుదురు. కొప్పరపు వా రతిలాఘవముగా గోడ పెట్టఁగలరు. కాని, అది యిసుక పోముపు పెట్టి కట్టెడుగోడ, వారికి యుక్తమైన రాళ్లు దొరకవు. ఫుట్టకీటు తక్కువ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁ దగిన సాధనసంపత్తి కలదు. వారియొద్ద శతఘ్నులకును బగు లని గట్టిరాళ్లగని యున్నది. ఆగనియందుఁ గోరినరాళ్ళును రత్నములును సక్ర త్నముగ దొరుకును. వారి కూర్పుగూడ నీరంధ్రమయినది. ఆగోడ ప్రళయమం వఱకును శిథిలముగానిది. లాఘవమునందుఁగూడ వా రసాధారణులు. పిల్లలవినో దార్థమై యిసుకతోఁ బిచ్చుకగూండ్లను గట్టువారిని మహాసౌధనిర్మాతలతోఁబో ల్పఁ జూతు,రిది యేమి పాపము ! వారుగూడ మహాసౌధములు నిర్మించనిండు. అప్పుడు చూతము.

మనము భాషాభిమానులము గామా! సరస్వతి మనలను దన భక్తులనుగా ననుగ్రహించవలదా ? యెద్దియేని యనిష్టకారణమున నిట్లు సరస్వతీసంపూర్ణావ తారపదులయినవారినెల్లఁ ద్రోసివేయుచుందుమేని, యిక సరస్వతి మనలను బర మవిరోధిగణములోని వారినిఁగాఁ జూడదా ! తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తక్కిన విషయములు మాకుఁదెలియవు. వారెట్టివారో కనులనైనఁ జూచి యుండలేదు. వారి గ్రంథరత్నములఁ జదివిన పక్షపాతము మమ్ము దోషులను జేసినఁ జేయవచ్చును.

తాము మనోరంజనిలో నొకరుచెప్పిన కత్తెరపద్యమనుచు నొక పద్యమును,ఆకత్తెరమీఁదనే కొప్పరపువారు చెప్పినారనుచు మఱియొక పద్యమును ప్రకటించినది చూచినాము. నిజముగా కొప్పరపువారు చెప్పిన దన్న పద్యమున కెంత విలువ యిచ్చినను ఈయవచ్చును. రెండవ పద్యముఁజూడ నిక్కముగా సిగ్గే వేయుచున్నది.

అప్పటికప్పుడాశుధారగా రచించిన పద్యమే యంత మనోహరముగానున్నప్పుడు స్థిరచిత్తులై యూహాసహాయమున వీరేదిరచించినను నది యలౌకిక సామాన్యమయి యుండుననుటలో నతిశయోక్తిలేదు. కాని * అదియే నిజమయ్యెనేని తమ శక్తియంతయుఁ గన్పఱచఁదగిన శ్రీజార్జిచక్రవర్తి వర్ణన పద్యములు'సరస్వతి'లోఁ గొప్పరపువారు వ్రాసినవి అంతనీరసముగా నున్నవేమి చెపుమా ! ఏది స్థిరపఱచుటకును జేయాడను. ఇంతకును గొప్పరపువారేవయినఁ

---

* పరా:— సుదర్శనీపత్రికాధిపతిచే మిక్కిలి మృదువుగా మందలింపఁబడుచున్న యీ మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి యనఁగా ! యగు వృథాశాఖాభిమాని, కొండొక యతిప్రాసములకూర్పు నెఱిఁగినవాఁడును "శతావధాని" యను నొకవిధపు జందెపుఁబోఁచ తొడుగుకొనినవాఁడును నని యెఱుఁగునది. తన నాటకముపైఁ దానను కొన్న తెఱఁగున నభిప్రాయ మొసఁగనిది మొదలు మమ్మ్మ నితఁడు ద్వేషించుచుండును. నేటికిఁ గొప్రపువారి వంకదొరకి యిందులో మాకేదియో విష్ణుచక్రము చేయఁదలఁచి శరపరంపరగాఁ గొన్ని వ్రాతలు "కొమ్ములు తిరిగిన యవధానపుంగవులజత" లోనగు ప్రగల్భపుఁ బ్రల్లదములతోనింపఁ జొచ్చెను. అవి యసత్యబహుళములగుటచే నార్యమతబోధిని యీ క్రిందితీరున దుమ్ముదూళి చేసెను.

(1) "మనోరంజనిలోని వ్రాఁతలను చూచితిమి అందసత్యములు చాల కానిపించుచున్నవి. మనోరంజనీ సంపాదకుఁడుగారు గంజాంమువారియింట మున్న గుతావుల కొప్పరకవులు అవధానము చెప్పుచున్న సమయమున పద్యములను తాము వ్రాసికొనినట్లుగా ప్రకటించిరి. గంజాముపారింట జరిగిన సభలో వీరి ప్రక్కనే మేము కూర్చుంటిమి. వీరప్పుడువ్రాసికొనలేదు. మఱియును అప్పుడు

కొన్ని ప్రబంధములు రచించువఱకును వారిని తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల ప్రచారముతోఁ గలిపి ముచ్చటించవలదని పండితపక్షపాతులయిన మిమ్ము వేడుకొనుచున్నారము. ఈవ్రాయుటవలనఁ గొప్పరపువారిని సామాన్యులనుగా గణించుచున్నామని కొందఱు భ్రమపడుచున్నారు. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతోఁ బోల్చుట యను నొక్క పెద్ద భ్రమను విడనాడితిరేని యనంతరము మీచిత్తము. వారి నెంత మెచ్చినను దనివిపొందనక్కఱలేదు. అట్లు కాదేని,

చ. పనిగొని పంతగించి ఘన వాత పరంపర లొక్కపెట్టు మే
దిని నడిపీపఁ దైలము దీపికలాఱిన నాఱుఁగాక శో

వారు చెప్పిన పద్యములకును మనోరంజనిలో ఇప్పుడు ప్రకటింపఁబడిన పద్యములకును చాల భేదము కానిపించుచున్నది. కొన్ని క్రొత్తపద్యములుకూడ కానిపించుచున్నవి. ఉదాహరణము:— సభలో "తిమ్మనిబమ్మిగా" అని అన్నగారును "పందినినందిగా నందినిపందిగా" అని తమ్ముఁడును సీసపద్యము పెద్దపాదములు చెప్పగా మనోరంజనియందు గీతములో "బమ్మదిమ్మని దిమ్మబమ్మగాఁగ" అని వ్రాసిరి. నందినిపందిని మొదలగునవి లేవు "చకనుఁగవ శోణకాంతులెసఁగన్" - అను పద్యము క్రొత్తదిగానున్నది." (1 కొత్తపల్లి సూర్యారావు. 2 నేత్రకంటి శేషగిరిరావు 3 మాచర్ల హనుమంతరావు 4 కోగంటి లక్ష్మీనరసింహాచార్యులు. 5 శ్రీసముద్రాల వెంకట అప్పలాచార్యులు)

(2) 'కొప్పరకవులను స్తుతించువారలలో నేను నొక్కఁడనైయున్నను, వారినిగురించి ప్రచురించిన వ్రాఁతలు చాలవఱకు సత్యేతరంబులుగా మనోరంజనిలోఁ గాన్పించుటచేత నిట్లు వ్రాయవలసివచ్చినది. ఆశుధార వారికి సహజముగా నున్నదని యంగీకరించియు, నందు ప్రచురించినప్రకార మున్నట్లు నాకుఁ గాన్పించుటలేదు. వారాశువుగాఁ జెప్పిన పద్యములకును నిందలిపద్యములకును చాల వ్యత్యాసమున్నది. "తిమ్మని, బ్రహ్మని" యని విశ్వామిత్రుని వర్ణించునప్పుడు సీసపద్యపాదముగా వర్ణించినారు. ఇందది గీతపద్యపాదమైపోయినది. ఇది విశ్వామిత్రుని సృష్టినిగూడ మీఱియున్నది. ఇదిగాక, వారియాశువు నందలి పద్యముల వ్రాయుటకుఁగూడ వీలులేనట్లు చెప్పఁబడియుండఁగా వీరు వ్రాసి యెట్లు జాగ్రత్తపెట్టిరో తెలియకున్నది. వారట్లక్కడక్కడనే కొన్నికొన్ని పద్యములు వ్రాసినట్లిప్పటివఱకెవ్వరు నెఱుంగరు. ఇది కడు శోచనీయము. ఇందలిపద్యములకును వారుచెప్పిన పద్యములకును పైకి భేదముగూడఁ గాన్పించుచున్నది'

కిడాంబి వేంకట వేదాంతాచార్యులు

భనఘనకాంతి విస్ఫురద భంగభగద్ధగధాళధళ్యస
న్మణిమయ నిత్యనిర్వికృతి మంగళదీపములాఱిపోవునే."

---

(3) 'మనోరంజని పత్రికయందు కొప్పరపుగవుల నుతించుచు గంజాము వారియింట నల్లఁబడిన పద్యములని కొన్ని మచ్చుచూపఁబడినవి గంజాము వారి యింట రచింపఁబడిన పద్యములకును నిందలి పద్యములకును జాలభేదముకలదు. శైలి భేదముమాత్రమేకాక యచ్చటచ్చటఁ జెప్పఁబడిన యూహల నేర్చి యొక్క పద్యముగా వ్రాయుటయు నందుఁజెప్పఁబడని పద్యములు నూతనముగా నిందుఁ జేర్చుటయు జరుగుటచే స్తోత్రముచేయుటయే ప్రధానముగాఁ జేసికొనిన యీలేఖకులు సత్యేతరములగు వ్రాతలు వ్రాసిరి.

Ch. L. Narasimhacharyulu,
Math Asst.
Mc. Laurin High School.

(4) "నేను మనోరంజనీపత్రికలోఁ గొప్పరపు సోదరకవుల కవిత్వముగాఁ బ్రచురింపబడిన పద్యములను జూచితిని. వారొనర్చిన సభలకన్నింటికి నేనుబోయియుంటిని. వారాయా సభలలోఁజెప్పిన వానికిని నేఁడిందుఁ బ్రకటింపఁబడినవానికిని నందందు చాలభేదములున్నవి."

ఏలేశ్వరపు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

(5) "కాకినాడ కళాశాలం జరిగిన కొప్పరపుకవుల కవితాగోష్ఠికిం జనితి. వారి యనర్గళధోరణి వింటి కాని యిటీవల ప్రకటింపఁబడిన మనోరంజనిలోఁ గొప్పరకవుల కవిత్వమని ప్రకటించిన పద్యములుమాత్ర మవికావు. ఆపద్యములు పేలవముగానున్నవి- ఇందు గొన్నికొన్నిపాదము లిటీవల కల్పింపఁబడి యుండవచ్చును- ఏమన వారి ధోరణి వ్రాయుట కవకాశములేనిది-"

జయంతి భావనారాయణ-

(6) "మీరువ్రాసిన లేఖను చూచితిని, కాలేజిలో కొప్పరపుకవులు ఆశుధారగా కవిత్వమును జెప్పినపుడు కొంతసేపుంటిని- అప్పుడు ఎవరును పద్యములను వ్రాయలేదు. వ్రాయుటకుఁదగినంత సావకాశము వారు కవిత్వము చెప్పునపుడుండదు. జ్ఞాపకముంచుకొనుటకైనను ఏ యేకసంధాగ్రాహికిని వీలుపడదని నా తాత్పర్యము. మీరు పంపిన పద్యములు వారేచెప్పిరని నేను వ్రాయలేను. ఇటీవల వారు చెప్పిన నెవరైన వ్రాసియుందురు. ఆసమయములో వారు

తే. గీ. వైదికులును నియోగులు వాదులాడు
నపు డుభయపక్షములకు నన్యోన్యలేఖ
లుపకరించెడి నవియు నటుండనిమ్ము
జనని! బ్రాహ్మణేతరుల వాక్సరణివినుము.

చెప్పినవి యెవరును వ్రాయలేదు. ఆభావముగల పద్దెములుగా గన్పడుచున్నవి."

పెండ్యాల వెంకటసుబ్రహ్మణ్యం.

(7) "కొప్పరపుకవులు గంజాంవారి యింటియొద్ద చెప్పిన పద్యములకును మనోరంజనిలో ప్రచురపరచిన పద్యములకును భేదమున్నట్లు తోఁచుచున్నది గంజాంవారి లోగిటియందుఁ జదివినపద్యములను మాత్రమే నేనువినియుంటిని.'

తా॥ నారాయణమూర్తి.

వీనినిబట్టి సభలోఁ గొప్పరకవులు చెప్పిన కవిత్వమునకును మనోరంజనిలోఁ బ్రకటింపఁబడిన పద్దెములకును భేదమున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఈ భేదమునకుఁ గారణమేమి? సభలో నాశువుగాఁ జెప్పిన పద్దెములు నిస్సారములుగా నుండుటచే నింటికడ సావకాశముగా నున్నప్పుడు వానిని దిద్దివేసి మనోరంజనిలోఁ బ్రచురించిరిగాన నీభేదమువచ్చినది, ఈదిద్దినవా రెవరన? మనము కొప్పరకవులేదిద్దిరందము...... (31 జూలై 1912 ఆర్యమతబోధిపుండి)

పరా :— పిదప, మ. రా. రా కార్చెర్ల శ్రీనివాసరావుగారుకూడ సత్యనివేదకులై తన వ్రాఁతకును తన పట్టిన పట్టునకును నొకింతబాధకులని తలఁచి యీయననుగూడఁ దూరుపాఱఁ బట్టుచు, గొంతవ్రాఁత వెళ్లఁబెట్టెను, కాని పూర్తిగాఁ దనగుట్టు బైటఁబెట్టిన బోధినిని ఖండింప నాధారము చిక్కనందున నిట్టూర్పులు పుచ్చి రోఁజుట తప్ప నితనికి గత్యంతరము లేక పోయెను, ఇతఁడు తనతోపాటు మఱికొందఱను గూడ వెఱ్ఱితోఁవకు దింపుట కడుశోచనీయము, పాపము! పాడి వెంకటస్వామిగారితనికి గురువులో శిష్యులో కాఁదగువారు, ఈయన నెసకొల్పి కొప్పరపువారి నతిమాత్రస్తుతి చేయించుటలోఁ దప్పులేదుగాని ఆస్తుతిమధ్యమున యావత్పండితమండలిని గాకులనుగా నపలాపించుట పూర్తిగా మంటలింపఁదగు దోసము, "పండిత కాకాయితదుప్రప్రలాపములు" (15 జూలై 1912 సం॥ మనోరంజని చూ) ఈవెంకటస్వామిగారమాయికులు. ఏ దొంగ జండెపు శతావధానియో వ్రాసి యీయన చేవ్రాలుచేయించినట్లా పద్యముల శైలి చెప్పుచున్నది, నిజము భగవంతునికే యెఱుక, దీనింబట్టి యీ శాఖాభిమాని "తాఁజెడ్డ క్రోఁతివవమెల్లఁ జెఱిచె"నను సామెత కుదాహరణమగునేమో

క. కాశ్చెర్ల శ్రీనివాసుఁడ, మచ్చిన పాత్రమ్మటుండ ‡మఱియొకరుఁడు క
వ్యర్చకుఁ డతితరవృద్ధుఁడొ, నర్చిన చర్చయును గొంత నాటెంతు మిటన్.

విజ్ఞులు పరికింతురుగాక. ఇతరవిషయములలోఁ గేవలము భిన్నాభిప్రాయములతో గొండాడు బోధినీ సుదర్శను లీయన "యసత్యవాది" యనుటలో నేకీభవించు ట యిందులకుఁ బ్రబలాధారము ఇత్యాది సర్వ విధముల గురుశుక్ర సమాగమము వంటిది, దీనివలననే యితనివ్రాఁత సర్వాసహ్యము గానున్నది, యనిజగమెఱుఁగునని యెంచి గ్రంథవిస్తర మొనర్పక విరమించితిమి,

(1911 సం॥ నవంబరునెల 10 వ తేది శశిలేఖనుండి)

‡"చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణు లాదిని శబ్దశాస్త్రసా
గరమునుదాఁటి తర్కమును గల్పము ఛందము యోగమాగమో
త్కరముఁ బ్రయిన్ గ్రహించి కవితార్థుని భూరిశతావధానముల్
ధరణిపు లెన్నఁ జేసిరి యథావిధి, వీరినె నే నెఱుంగుదున్.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరసుధీయుగళాంచితసాహితీమహా
గరిమనుతింప నాతరము గాదని సెప్పిన నొప్పు కప్పణీ
శ్వరుఁబురికొల్ప నాతఁడును వాకొనఁజాలఁ డదేమనన్? జరా
భరమునఁ దూలుటన్ శ్రుతివిభానుఁడెన్నఁడు గాకయుండుటన్.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీమణియుగ్మము గూడి విస్మయా
కరముగ రాజరాజులును గావ్యరసజ్ఞులు మెచ్చి రచ్చలన్
నిరవధికావధానము లనేకములాశువుగాఁ బ్రబంధముల్
నెరపిరి శిష్యసంతతికి నేర్పిరి వీరిని నే నెఱుంగుదున్.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీమణు లించుకజంకులేక భూ
వరు లరుదంద గొప్పగల వాదుల నైరుల విగ్రహించియే
బిరుదుల జంద్రహారములఁ బేటిక లాటనిహాటకోజ్జ్వలాం
బరములఁ దెచ్చిరెన్నిటినొ బాగుగ వీరిని నే నెఱుంగుదున్.

చ. వెఱపుగలట్టి గుండెయును విక్రమమూరని పల్కు కండునన్
బిఱికితనంపుఁగండయు వివేకవిహీనులఁ గోడునండయున్
సరసము లాడకుండమియు సాహితిచాలనిగండెఱుంగ రీ
తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీమణు లిన్నియు నే నెఱుంగుదున్.

ఉ. ఏనుఁగునెక్కినారు కృతులెన్నియొ లీలగఁ జెప్పినారు దు
ర్మానవ వారముల్ గడిమి మాటికిమాటికి దూఁతినారు స
న్మానము లందినారు మునిమార్గములారసి నారు వీరటం
చేనుదలంచి పద్యతతి నే మణిమాలగ నిచ్చితిక్రియన్.

ఉ. శ్రీరమణీమణీవిమలచిత్తశరన్నళినాళిహేళిదే
వారివిదారిశౌరికరుణాకలితేక్షణవర్ధితార్థశృం
గారకవిత్వసత్త్వగుణకార్యుఁడు కార్యముపూడి రాజను
న్నారు శతావధానకవి,న్యాయము నారసివ్రాసె నీకృతిన్.

వివేకులకు, విద్వాంసులకు, విద్వత్కవులకు నేనొక విన్నపము చేయుచున్నాను. అసియోద్ధియన, వియ్యామునకు, నెయ్యామునకు, కయ్యామునకు, సమత వలయుననికదా సదావిబుధులు వక్కాణించెదరు..................... తిరుపతివేంకటేశ్వర కవుల బిరుదమీసముం దీయించెదమని పెనుకొని గుంటూరి లోఁదారసించి వ్రాసినపద్యములాదిగఁబరస్పర ప్రేషితోత్తర ప్రత్యుత్తరములు గల చిన్నపుస్తకమొకటి చిరంజీవులు వినిపించఁగా వింటిని, తత్తద్విషయములం దెలిసికొంటినిగాని, ఇదమిత్థమని నిర్ణయించుటకు తగిన విద్యావివేకములుపరమ కారుణికుఁడగుభగవంతుండొసఁగియుండినను, దేశ కాలముల ననుసరించి యూరకుండవలసినవాఁడనైతిని. అది యేమందురా. మొదటినుండియు నియోగిబ్రాహ్మణులయందు గుణాగుణ నిరూపణ విచక్షణులు మెండుగనుండియే యున్నారు. ఇప్పటికాలమందంటిమో ? లెక్కింపనెక్కముగాక అంతట దండిగనిండియున్నారు ఇట్టివివేకనిధులె మక్కువపడి తగవును మిగుల తెగువతోఁ బెంపు సేయుచుండ బ్రాహ్మణేతరుఁడ నగు నేనేమిసేయఁగలను.... మాచీరాలపేరాల గ్రామములలో సోదరకవుల సభలు జరిగినవి. సభ్యులు గౌరవించిరి నేనును నావారును గొండాడితిమి. నెండియు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులును ఆమలు నాఁడేదయచేసి మాగ్రామములం బావనముచేయఁదురని నేనీ పద్యముల వ్రాసియుంచితిని. అట్లు పటస్థించమిచేఁ బత్రికలయందుఁ బ్రకటింప వలసి వచ్చినది. మాగ్రామములలోఁ దగుపాటి ద్రవ్యవంతులును, చదువరులు, యోగ్యులు, శాస్త్రజ్ఞులు నగునైదిక బ్రాహ్మణులు కలరు. తగుప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. సభకాఁగలదు. అప్పుడు మహామహులగువారి దర్శనమువలన అస్మదాదులము ధన్యులము కాఁగలము."

కార్యమపూడి రాజమన్నారుకవి
శతావధాని, పేరాల.

క. న్యాయమ్ముకొఱకుఁ గాక వృ, థా యాశ్రమమేల? వృద్ధతమూఁ డీతని కే
మాయోపాయము చేసెడి, ధీయుతుల కిదెంత చింత దెచ్చునొ యకటా!”

తే. గీ. ఇటు క్రమమ్ముగఁ బ్రాజ్ఞుల యెఱుక కలిమి
కూటవాదుల వ్రాఁతలు కూలఁబడఁగ
నెగడఁగాఁజొచ్చె సత్యంబు “నిజము నిడివి
మీఁద తేలు”ననియెడి సామెత ధ్రువంబు.

ఉ. సత్యపువిల్వ లోకమున సాఁకెడివారలు లేమిఁ జాల దౌ
ర్గత్యము చెందె, నించుక యొకానొకచో నది డాఁగియున్న దు
ష్ప్రత్యయులౌ నరాధము లబద్ధపుసాక్ష్యము లిచ్చి దానికిన్
మృత్యువులు గాఁదొడంగి, రొకమేటి యెవండొ పెనంగ నేమగున్!

చ. పొరఁబడుఁగాక వెంబడిగఁ బొందిన మోసము తెల్పినట్టి ‘కే
సరి’కిఁ బురస్కృతుల్ మొదట సల్పి, పదంపడి ‘దేశమాత’నం
తరమున మెచ్చి, ‘కృష్ణ’కుఁ గృతజ్ఞత చూపుచు, ‘నాంధ్రపత్రికన్’
గరము బహూకరించెదము గాక మనోవిశయంబు తెల్పుటన్.

ఉ. తుంటరి పోకఁబోయెడి విధుంతుదులన్ విలసద్యశస్సుధా
కంటకులన్ నిగూఢతరకర్మకులన్ విదళించి, వీండ్ర నె
ప్పంటికి సత్కళానిధుల పాలిటి శత్రులుగా గణించి, మి
న్నంటు యశమ్ముగొన్న యసురారి ‘సుదర్శని’ మ్రొక్కుటొప్పదే!

సీ. అల బిడాలాదుల నాజిఁ గూల్చుటకన్నఁ గొండగొఱ్ఱెల బలిగొనుటకన్న
మహిషాసురుని బరిమార్చివైచుటకన్నఁ జండముండులఁ బట్టి చంపుకన్న
ధూమ్రలోచను తల దూళి సేయుటకన్న రక్తబీజుని నేల రాయుకన్న
బండలలో నెల్ల బండలు శుంభనిశుంభదైత్యుల వధించు పనికన్న

తే. గీ. నీకు నీసింగమునకును నేఁడు మిగులఁ
గష్టమగు పని పుట్టె నో కాళికాంబ!
అనృతము నడంపవలయు, సత్యంబుఁ బెంప
వలయుఁ, గడు జాగరూకత వలయు జనని!

సీ. అదరిపాటున మీస మంటి కుంటిన కొప్పరంపుసంరంభంబు దింపినావు
గుంటూరిపురిలోని కొంటెవారలు పన్ను పద్ధతు లడవిపాల్పఱచినావు
అవధానమధ్యమ్మునందు లేచిన దుర్వాదుల గోల లంతలో నిలిపినావు
బ్రాహ్మణకోడూరఁ బరమోత్సవమ్ము గల్పించి మేనాల నెక్కించినావు

తే. గీ. అద్వితీయద్వితీయపార్థాభియాన
విక్రమోపక్రమము దలపింపఁ జేయు
నీకరుణ కేమి నిష్కృతి నేర్తుమమ్మ!
సరసతిరుపతివేంకటేశ్వరనియంత్రి!

సీ. దోమ యేనుఁగుఁ బట్టి దోరించె, నొకనక్క సింగంబు నెల్గెత్తి చీరి యెదిరె
పిల్లిజో డెదిరించి పెద్దపులిని జంపె, గొడ్రాలి కుదయించెఁ గొడుకుఁ గుజ్జ
చెవులపిల్లికిఁ గొమ్ముకవపుట్టె,నాకాశమం దెన్నియేని హర్మ్యములు వెలసె
నంది యర్యొను బంది,పందియర్యొనునంది,యప్పాలుకప్పలై యాడఁదొడఁగె

తే. గీ. ననుచు వ్రాసెడి వ్రాఁతల నాదరించి
మంచి యిది చెట్ట యంచు నొకించుకేని
చర్చ సేయక ప్రకటించు చతురమతుల
నేమియన నేమియగు భవానీ! మదంబ.!

చ. "అదె కనె దున్న దూడ" ననినంతన "గొట్టములోనఁగట్టు"మ
న్నది ధ్రువ మంచు నేఁటి మన యాంధ్రుల పత్రికలందుఁ దోఁచు, నే
రెది లిఖియించిరేనియు సరే యని పత్రిక నింపుకొందు, రొ
ప్పెది యెది తప్పటంచు గణియింప రొకింత యదేమి పాపమో! 281

ఉ. పత్రికలందు నేవిరొ యవాకుచవాకులు వ్రాయు వాని సో
ధాగ్రిత్రము నమ్మి పండితులుఁ బామరులుం గడు మోసపోదు, రీ
పత్రిక లెందుకో ? నిజము పాడఁటు కాలము వచ్చెగాక; దు
ర్గాత్రము లివ్వి, వీనినడకల్ కడు వక్రము లక్రమార్భటుల్.

ఉ. రాజులు చారచక్షులయి ప్రాణము లెంచటివేని దీసి, రా
యోజనె పత్రికాధిపతు లొక్కరి వ్రాఁతల విశ్వసించి య
వ్యాజయశస్కులన్ దొసఁగు లంటఁగఁజేయుదురీ హిమాని పా
థోజహితున్ దనంతఁ బిహితుం బొనరించినఁ జాత మంబికా!

ఉ. గవ్వను రత్నముల్ సలుపఁగాఁ గల రెవ్వరు ! కొంగ హంసయై
నివ్వటిలంగఁ జేయుటకు నేర్చరు లెవ్వరు ! కుక్క గోవుగా
నెవ్వ రొనర్ప నేర్తురు ! యథేచ్ఛగ వ్రాయురుగాక, యక్కటా !
అవ్వకు జవ్వనం బొదవునా ! ముసలయ్యకుఁబండ్లు వచ్చునా!

గీ. కవులమై పొందగా నెంత గలదొ యంత
గౌరవమ్ముతు మనుమన్న గాంఛివార;

మిపుడు మా పేరఁ గల యర్థ మెల్లగతుల
సార్థకంబయ్యె నీసీమయందు జనని !

గీ. అక్క జంపు* గౌరవములు పిక్కటిల్ల
నచట మే ముండుతఱిఁ బత్రికాధిపతులు
పొరఁబడుచుఁ బ్రకటించునప్పు డొకకొన్ని
వ్రాఁతలంగూర్చి యిటు కించ పడఁగవలసె.

సీ. కలనైన సత్యపుఁగం పెఱుంగని పక్షపాతులెల్ల యథార్థవాదులైరి,
పూర్వపండితమార్గముల నెఱుంగని యసద్వాదులెల్ల యథార్థవాదులైరి,
పరమున్న దనెడి భావమె యెఱుంగని కూటవాదులెల్లరు సత్యవాదులైరి
యొఱఁగియు నిద్రించు పరమకృత్రిమసార్వభౌములెల్లరు సత్యవాదులైరి,

గీ. మీకతమ్మున, మిమ్ము నమ్మితిమయేని
అఱు మూఁడగు మూఁడాఱు నగు ధ్రువముగ,
మిమ్ము నడిపించువారి లోపమ్ము మిమ్ము
గ్రమ్ముచుండెడిఁ బత్రికాకాంతలార!

(* 1911 సం॥ అభినవసరస్వతి 9-10 సంచికలనుండి)

గుం టూ రు స మా చా ర ము .

గుంటూరులోఁ గొందఱు పెద్దమనుష్యులు శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల నాహ్వానము చేసిరనియు అగష్టు 19-20 తేదీలలో సంపూర్ణ శతావధానము జరుగఁగలదనియు నా కొకస్నేహితుఁడు విలిఖించె. అందుపై 19వ తేదీకే పోవునట్టి ప్రాప్తిలేక 20 వ తేది గుంటూరుప్రవేశించి శ్రవణానందాద్యనేక గ్రంథపఠనముచే వారి విద్వత్కవిత్వాతిశయ మెఱింగియున్నవాఁడ నగుట ట్టి మహానుభావుల దర్శన మెప్పుడు చేయుదునా యను తత్తఱపాటుతో వారి బసకుఁ జేరుసరికి నాయింటిముందట బైసిక్కిలును గుఱ్ఱపుబండ్లును మూఁగియుండి యంతఃప్రవిష్టుఁడనగుటకే యతిశ్రమ పడవలసివచ్చి యెట్టకేలకు బ్రవేశించియుఁ గొంతకాల మీవలనే పడియుంటిని. అందుకుఁ గారణము వారిదర్శనమునకు వచ్చిన మహాజనుల సందష్టమే......మరల తిరుపతి వేంకటకవుల శతావధానములు బ్రాహ్మణకోడూరులోను దెనాలి, నరసరావుపేటలలోను జరిగి యీ ప్రాంతములఁ బలుమందిని నవధానసభలు నలిపింపఁ బురికొల్పుచున్నయవి. తథాస్తు, సర్వేజనా స్సుఖినో భవంతు.

గీ. అప్రయోజకుఁడగు పుత్రునందుఁ బత్తు
పాతమూనుట యది స్వభావంబె జనని,
కలుఁగుదురు నీదువాత్సల్య మెల్లవారు;
దేశమాతరో! నిన్ను నిందించు నెవఁడు.!

మ. ఘనతం బొల్చెడివారి నూరక శిలాకారమ్ముగా కొంచ లె
క్కని పంకమ్మునఁ బోల్చి నీదరికిఁ జేర్పక నీవు గుర్తింప కెం
దును వారిక్ కుటిలస్థితిక్ సరసులందుక్ జేర్ప నీగుట్టు పె
ల్చనఁ దత్పంక మడంచి తెల్పుఁజుమి కృష్ణా! వారి యాథార్థ్యముల్.

ఉ. పత్రిక లేమి సేయు, నవి వ్రాయఁగ నేరవు; లోకులందు సౌ
భాత్రము నుంచి వా రనుపు వార్తలు సంగ్రహణంబొనర్చి స
ర్వత్ర చరించుచుండు, నల వారలు మోసము చేసిరేని త
త్కృత్రిమతావిశేషము నొగిక్ గన లే వరయుక్ గ్రమమ్ముగక్.

గీ. నొంపటఁ బొరఁబడి పత్రికల్ పిదపఁ గన్న
దెలిచి వచ్చినవ్రాఁతల తెఱఁగెఱింగి
'బుట్టదాఖలు' సేయుడుఁ బుట్టె నంత
లోన "దర్బారు" మముఁ దిట్టఁబూని జనని!

చ. ఇతరులవ్రాఁతలంగుఱిచి యించుక తెల్పితి మింతవట్టుఁ ద
ద్గతమగు మంచిచెడ్డలను గాంచితి వంబరో! యింకఁ గొప్రపుం
జతురుల తప్పుఁ * బ్రల్లదపుఁ జాతురి కొండొక చూపి వార్ పలా
యితులగుటక్ గుఱించినది యింకొకచో వివరింతు మంబికా! 242

కొప్పవరపువారి తప్పువ్రాఁతలు.

* శ్రీరాములు.

కొప్పరము- సంతమాగులూరిపోస్టు,

24-7-12.

సుహృద్వర్యులును సకలగుణగణాలంకారులును విద్యాభిమానులును బ్రహ్మశ్రీ...శర్మగారిసన్నిధికి - నమస్కారపురస్సరముగా చేయువిజ్ఞాపనము మేధావిధీ,

తామురు వ్రాయించినయుత్తరమును పద్యములును జూచి పరమాహ్లాదము నొందితిమి. మేము కాకినాడనుండియే బ్రహ్మశ్రీ కోన వెంకటరావుగారికి

చ. బవరముకై లిఖించియు సభాస్థలికిన్ జను దేర లేమి ము
న్నవమతి కగ్గమై యది స్వయంకృత దోషముగా నెఱింగి, బం
ధువులది గప్పిపుచ్చుటకుఁ దోఁచినసాయ మొనర్చుచుండ, నో
రు విడువఁజొచ్చెఁ గొప్పరము పరుల్ తనదబ్బఱ లేవగింపఁగన్.

క. 'రాజీ' యను చోక రాకడ, గాఁ జను దెంచుటయు, మేము గాదనుటయు వా
రాజికి రాఁజాలమని బ, రాజితు లగుటయును దబ్బఱలకుం ద్రిప్పెన్. 244

చ. ఇది మొదలెంత తప్పులిపి కేనియుఁ గొప్పరము సిద్ధమయ్యెఁ గొ
న్నిదినము లేగుమీఁదఁ దమ నెయ్యపుబంధులతోడఁ బెండ్లికిన్
గదలియుఁ గాకినాడ చని 'కాళ్లకు' రాతనిఁ గూడి వాడు ప్ర
ల్లదములో! రామకృష్ణకవులన్ గడుయోగ్యులఁ జేసి పుచ్చెడిన్.

జాబు వ్రాసినప్పుడే తమకుగూడ యొకటి వ్రాసితిమి. అది యేకారణముననో చేరలేదని తమ జాబువలన గ్రహించితిమి.

మన కోన వెంకటరావుగారి సభానంతరము మణికొండసంస్థానాధిపతిగారు తమ కుమార్తెకళ్యాణమునకు సమాహ్వాన మొనర్పగా వెళ్ళితిమి. అచ్చటి శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి కవిరాజుగా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. ఆసభలో రాజాగారు 232 రూ బహుమానముగా నంపిరి కవిరాజుగారు పద్యగౌరవ మొనరించిరి అచ్చటనుండి నిడదవోలుకు - పండితసభకు వెళ్ళితిమి. అచ్చట చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. చంద్రారెడ్డి గారు రు 116 లు బహుమతి యొసంగిరి. అచ్చటినుంచి కాకినాడకు గంజాం వెంకటరత్నం పంతులుగారి యింటికి వివాహకార్య (చర్చికా) హేతువై వెళ్ళితిమి.

ఆ వివాహగృహంబున బ్రహ్మశ్రీ దరిసేటి శేషగిరిరావుపంతులుగారి యొక్కయు బ్రహ్మశ్రీ కస్తూరి శివశంకరశాస్త్రిగారియొక్క (అ) గ్రాసనాధిపత్యముక్రింద సభజరిగినది.

ఆసభకు శ్రీపోలవరపు రాజాగారు వచ్చిరి, జడ్జీలు మొదలు సమస్త ఉద్యోగస్థులును సభను నిండిరి.

ఆసభకు తిరుపతిశాస్త్రి నెందరు పిలిచినను రాలేదు. ఆ తిరుపతిశాస్త్రి గుంటూరులో రంగావ (ధ్య) ల హనుమయ్యగారి యింటియొద్ద ప్రాణమిత్రులు పోగైయుండగా కొప్పరపుకవులు గోదావరి (తీ) దాటివచ్చినట్లయితే బుఱ్ఱ

క. అటఁ దమ బొబ్బిలి పాటకు, నఁట ! పేమిరఁపురము వెళ్ళమఁట! తమకుం జం
కుటచేతనఁట ! యిట్లని, కటువుగ రటనంబు నింపఁగాఁదొడఁగి రొగిన్.

క. తిరుపతినఁట ! సభలోనఁట !, దురుక్తులను బెట్టి తిట్టు దూఁటిరఁట ! యతం
డరయఁగ నేటికిరాఁడని, తిరస్కృతిన్ జూపిరంట ! తెలియు మిదెల్లన్.

గోరిగించెద” నని చెప్పెనట. ఆమాట వినిన వారమగుటచే ఆసభలో జ్ఞప్తికివచ్చి అతడు సభకు రాకుండుటను విచారించి,

గీ. బుఱ్ఱ గొరిగించెద నటంచు బొఱ్ఱబలిసి
యెవ్వడో పల్కెనట తొల్లి హీనుడగుచు
కంచుదివిటీని వెదకిన గానరాడు
ప్రాణముండెనో లే, దొక్క! పశువొ, నరుడొ !

అని చెప్పితిమి. అప్పుడు తిరుపతిశాస్త్రి యొక్కడే కాని వెంకటశాస్త్రి లేడు. ఎండకాలపు సెలవులగుటచే బందరునుంచి ఇంజరము వతని స్వగ్రామమును వెళ్ళినాడు; వెళ్ళి తిరుపతిశాస్త్రికి, కొప్పరపువారు కాకినాడకు వచ్చి సభలుచేయుచు సభలలో నెట్లు ప్రసంగించినను, నేనులేనిది-సభకు నీవు వెళ్లవద్దు అని జాబు వ్రాసినాడట. అందుచేత తిరుపతిశాస్త్రి సభకు రాడయ్యెను.

2 వ సభ శ్రీ పోలవరపు రాజాగారును అనగా తిరుపతిశాస్త్రిని యుంచుకొనినవారు, దివాన్ బహద్దరు దురిసేటి శేషగిరిరావుగారును రావు బహద్దరు కొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణమూర్తి గారును కలసి ఆ పిఠాపురంరాజాగారి కాలేజీలో చేయించిరి. ఆసభకు 2 వేల మందికి పైగా సభ్యులు చేరిరి. జడ్జీలు కలెక్టర్లు, తహశ్శీలుదార్లు, ప్లీడరులును మఱియితరులైన యుద్యోగీయులునునిండిరి. ఆసభ కగ్రాసనాధిపత్యము పోలవరపు రాజాగారే పొందిరి. (ఆ) గ్రాసనాధిపత్యము బ్రహ్మశ్రీ పంకా వెంకటరత్నశాస్త్రిగారను పెద్దపండితుడుగారు బొందిరి. ఆసభకు ముందు రాజాగారు తిరుపతిశాస్త్రిగారును తమ దివాణములోనుండ సభకు తిరుపతిశాగారిని రాజాగారు రమ్మని కోరితే ఆయన ప్రత్యుత్తరము.

రాజా—ఏమండీ తిరుపతిశాస్త్రిగారూ! సభకుబయలుదే (రమా)?
తిరు—సభ యెవరిదండీ ?
రాజా—కొప్పరపు సోదరకవులది.
తిరు—అటులైతే వారిసభకు నేనురాను.

ఉ. ఇంతటి గొప్పఁ జేసితిమి యే మని చాటుగ వీరలొక్క ధీ
మంతునికిన్ లిఖించి రది మాకెటులో లభియించె నిక్క మిం
దెంతయొ కల్పితం బడియు నెంతయొ పోలవరప్రభుండు ధీ
మంతులు తక్కసభ్యులను మాటికిఁ జర్చ యొనర్పఁగావలెన్.

క. నిక్కముగ వీరియుత్తర, మక్కట! నీచాతి నీచమై యున్నది యా
వాక్కులకు సైఁచు గౌరవ, భాక్కులు సభ నుండరంచుఁ బలికెద మంబా!

రాజా:- ఎందువల్ల రారు?

తిరు:- నేను రాఁదలఁచుకొనలేదు.

రాజా:- శాస్త్రిగారూ! మొన్న కవీశ్వరులను మాయింటికి నేను విందునకు పిలచితినిగదా! ఎల్లప్పుడును మాయింటిలోనే భోజనము చేయుచుండే తమరు భోజనమునకు సపంక్తికిరాక "భోజనమున కీపూట యెందుకురా లేదండి" యని నే నడిగితే, "నిన్న జ్వరమువచ్చినది, యీదిన ముదయమున పత్యపుమెతుకులు తినినా" నని యేదోసమాధానము చెప్పితిరి గంజామువారింటిసభ కెందరు వచ్చి పిలిచినను రాకపోతిరి. ఈ సభకు రమ్మని నేను పిలుచుచుండగా రాదలంచుకోలే దనుచుంటిరి. ఇది యేమి సరసముగా లేదే.

తిరు:- సరసముగా లేకేమిలెండి.

రాజా:- శాస్త్రిగారూ! తమరు గుంటూరులో కొప్పరపు కవులు గోదావరి దాటి వచ్చినయెడల బుఱ్ఱగొరిగించెదనని అనినారట నిజమేనా, మీరట్లా అనవచ్చునా?

తిరు:- సరి, సరి, బాగావున్నది. ఆమాట గుంటూరులో ఏగాడిదన్నాడు. నేననలేదు.

రాజా:- మీరన్నారో అనలేదో, గంజాంవారింట సభలో వేయిమంది వినుచుండగా,

సీ. "బుఱ్ఱగొరిగించెదనటంచు బొఱ్ఱబలిసి, యెవ్వడో పల్కెనట తొల్లిహీనుడగుచు
కంచుదివిటీని వెదకిన కానరాడు, ప్రాణముండెనో లేదొక్క పశువొ నరుడొ"

అని పద్యము చెప్పి కొప్పరకవులు సింహగర్జన చేసినారు. పద్యము చెప్పినట్లు మీరు విన్నారా, లేదా?

తిరు:- విన్నాములెండి.

క. ఈపదము వ్రాఁత తమకే, కాపురుషత గలుగఁ జేయఁగాని పయికి రా
నోపదనుచు లిఖియించిరి, పాపము! పాపంబు డాఁప బ్రహ్మవశంబే!

రాజా:- మీరు గుంటూరులో చాటుగా అంటే, కాకినాడకు వచ్చి నిర్భయ
ముగా వారు సభలో పశ్చాత్తాపమును సాటించిరి. ఆపద్యమును వింటే,
మావంటివారికే కఠినముగా దోఁచినది. ఇక మీ కెట్లు యుండవలెను.

తిరు:- తమరు మరల ఆప్రసంగమే యెత్తితే యెట్లు! అన్నవాడు గాడిద అని
అంతవట్టు వేసికొంటినిగదా! ఇకనైన నమ్మరా?

రాజా:- దానికేమి, పోనివ్వండి; ఈసభకు మీరు రాకపోతే బాగాయుండదు.

తిరు:- బాగుండకేమి, యీసభకు రాకపోతే మనకేమితక్కువ?

రాజా:- ఈమాట చాలా సంతోషమే. ఈసభ యెవరిది? మనది కాదా!
మేము చేయించే సభలో మాఆస్థానములో నున్న మీరురాకపోతే సభ్యు
లిదివరకే అనుకొన్నదానికి నిదర్శనముగా నున్నదని మిమ్ముల నెట్లు
అంటారో మీరెఱుగుదురా?

తిరు:- ఇదివర కేమనుకున్నారు?

రాజు:- "కొప్పరపుకవులే సమర్థులు కావున రంకెలువేయుచున్నట్లు సభలో
నిర్భయముగా నిట్లు చెప్పుచున్నారు; పెద్దవారు కనుకను, కవితాసామ
ర్థ్యము మేధాసామర్థ్యము తప్పిపోవుటచేత, తిరుపతిశాస్త్రిగారు అసమ
ర్థులవలె సభకు రాలేదు" అనుకున్నారు. ఈ మా సభకు గూడ రాకపో
యిన తప్పక అసమర్థులని అనరా?

వెం:- ఎవ రేమనుకుంటే మన కేమిలెండి.

రాజు:- అన్యాయాగా మొండివేస్తే రాజకూడు, అ(న్న)ట్లు భయగ్రస్తులైన
బలహీను లింతే అనేది. ఎందు కింత భయము?

తిరు:- భయములేదు కాని, మా వెంకటశాస్త్రి 'పోవద్దు' అనిజాబువ్రాసినాడు.

రాజు:- జాబేది?

తిరు:- (జాబుతెచ్చి చదివి వినిపించును)

రాజు:- వెంకటశాస్త్రిగారు సభలో కలహమగునని వద్దనెను కాని వేరుకార
ణము కాదు. నేనున్నాను, మీకుభయము లేదు. రాండి.

తిరు:- రాను లేండి.

రాజు:- రాకపోతే మీరు భయపడినారు. ఓడిపోయినారు.

మ. సభకుఁ దిర్పతి పోని మాటనిజమే; శత్రుత్వమున్నప్పుడా
సభకుఁ బోవఁగ నేల? యింతకుఁ బరీక్షాసంగతింబట్టి యా
సభ యేర్పడ్డది యొక్కొ? మున్నువృథగా "చాలంజి" తూలించి పా
లు భయభ్రాంతులు పాడు పాటలు వినన్ రోఁ తొఁగదా! శాంకరీ!

తిరు:- మీరేమన్నా అనుకోండీ.

రాజు:- ఇక మేమువెళ్ళవలసినదే (నా) యీదినము 5 గంటలకు సభ అని నోటీ సులలో అచ్చుపరిచితిమి, 6 గంటలైనది.

తిరు:- నేనొక కధ ఇచ్చెదను. దానిమీద గంటకు 50 పద్యముల చొప్పున చెప్పితే నాజందెములు తీసివేసుకొంటాను.

రాజు:- ఏమి కథ?

తిరు:- భీష్మజననము.

రాజు:- దీనిలో నేమి కష్టము?

తిరు:- అట్లా అనకుడు. గంజామువారింటిలో సీతాకళ్యాణము స్త్రీవ (ర్గ) (పురవర్ణన వనవర్ణనలు) ఇదివరకు వారువర్ణించుకొన్నవే చదివిరి. భీష్మ జననములో మాటుకులేదు కాబట్టి దీనిమీద 50 పద్యములు చెప్పలేరు చెప్పితే జందెములు తీసుకుంటాను.

రాజు:- పందెమునకేమి, వద్దు. రండీ!

తిరు:- నేనురానుకాని అది అడుగండీ!

రాజు:- ఇంతమాత్రానికింత బింకమెందుకు అని 6 గంటలకు సభకువచ్చిరి వా రే (ఆ) గ్రాసనాధిపతులు. ఉపాగ్రాసనాధిపతులు వంకా వెంకటర త్నప్పశాస్త్రి. భీష్మజననమే కోరిరి, దానిమీద గంటకు 3, 4, 5 వంద చొప్పున చెప్పితిమి. సభ్యులందరు పరమానందాశ్చర్యము నొందిరి. పలువు రుపన్యసించిరి. కవులనేకులు పద్యములు చెప్పిరి ఆకవులలో తిరుపతి వెంకట కవులకు తెలుగునకు గురువుగల్గె. ఆంధ్రపాణిణీ (యు) ధ్వ బిరుదాంకితులైన బ్రహ్మశ్రీ పాటి వెంకటస్వామినాధగారును ఉత్క్ల (న) దేశబ్రాహ్మణుడు గూడ మిగుల స్తుతించెను. వారి పద్య ములలో నొకటి ఇందుదహరించితి.

మ. యతియే యుండదు ప్రాసమే గదియ దేయంశంబునం దన్వయ
స్థితియే లేదు సమాస మిల్ల యని విద్వేషంబుతో బల్కుపం
డిత కాకంబుల దుష్ప్రలాపములు శాంతింబొందెడున్ సభ్యులై
ప్రతితాశూక్తులఁ గొప్రపుంగవుల కావ్యంబింత యాలించినన్. 253

ఉ. పోలవరంపు కోటఁ దరిగి ప్రొద్దుట మెచ్చిన మెచ్చు విన్నచోఁ
జాలదె? యాతఁడే మనెనొ; సత్యము నీహృదయం బెఱుంగు; నా
కీలపద గ్రగణ్యు కడఁ జెన్నలరాడెదువా రెఱుంగుదు
గ్గోలయుఁ గూడఁ గైత యను కోవిదుఁ డాతఁడు గాఁడు శాంకరీ!

ఇట్లు నేము చదివితిరి ఈలాటి పద్యములు శత్రువుల హృదయములకు బిడుగులుగదా!

వికృ (రు) సమాసమనియు అనూయాగ్రస్తుల మాటలు పాటింపరాదని యు మిగుల శ్లాఘించిరి. వెంకట రత్నప్పశాస్త్రిగారు సరస్వతీస్వరూపులే యని స్తుతించిరి తరువాత సభ్యచిత్తానుసారముగారు 2 నూటపదులు 2 బంగారపు బతకములు యివ్వంబడెను.

సభాంతము మేము చెప్పినపద్యములు.

సీ. జందెంపు బందెంబు సంధించువారల జాడింపమే సభాస్థలికిజేర
తొడదట్టి కడు మిట్టిపడునట్టి వారల జాడింపమే సభాస్థలికిజేర
మీసాలపందెంబు వేసి దూకెడి వారి జాడింపమే సభాస్థలికిజేర
గోడచాటునజేరి గోళ్ళు గిల్లెడి వారి జాడింపమే సభాస్థలికిజేర

గీ. అరయ పదియవనాటి ముత్తైదు వలన జాటు మాటున జేరి వాచాటులగుచు
వాగు టిదియేల సత్సభాభవనమునకు వాడిమైచేరి (ని) గ్గిపోవలయుగాత.

ఉ. అతడు మూతిమీసముగలట్టి మగన్నయె యయ్యోనేని తా
నీతటి వచ్చి సత్సభ సహీనగతిన్ జయమందవచ్చుగా
(1)కోతివిధాన నెందు సొరకో తలు కోసెనలాభమేమి, యీ
భీతియె తొల్లియున్న నిటు పెప్పప కొమ్మకొ యంట గల్గునే.

అనియిట్లు పలుపద్యంబులు చెప్పి ద్వైపాయన (పా) దము నందు (2) దుర్యోధనుడు (లే) చిడాగగా ధర్మరాజాదులెట్లు పలికిరో అట్లే పలికితిమి, కాని ఆదుర్యోధనుడు మానధనుడగుటచే హ్రదమును వెడలి యుద్ధమునకు వచ్చెను. తిరుపతి శాస్త్రి తద్వ్యతిరిక్తుడగుటచే సభలో నెన్ని యనినను యెవరెట్లు పలికినను ఒకమారైనను మాటాడక నింటిలో యుండెను. ఆసభ ఆప్రకారముగా జయజయేతి శబ్దంబులతో ముగిసెను.

పిదప వెంకటశాస్త్రి ఇంజరమునుండి తిరుపతి శాస్త్రిచే బిలువనంపబడివచ్చెను. అతను వచ్చిన తరువాత శ్రీపోతాప్రగ్గడ బ్రహ్మానందరావుగారింటిలో మరియొకసభ.

చ. ఘనులగువారి లక్షణ, మెఁకానొకఁ డేదిరయి విద్దె చూప నె
మ్మనమది రోయుచుండినను "మంచిగ నున్న" దటంచుఁ బైకి మె
చ్చును గనఁ జేయుటేగద ; యశోభరితుం డగు కృష్ణరాయధీ
ఘని మనవారియాశువును గాదనునే సభలోన శాంకరీ ! 254

ఆసభకు తిరుపతికిని వెంకటశాస్త్రికిని అందరికి బంపినట్లే ఆహ్వాన పత్రికలు బంపిరి. ఆఆహ్వానపత్రికలు తీసుకొని వెళ్ళినవారితో మేము రామని చెప్పిరి.

ఆసంగతిని విని బ్రహ్మానందము గా (నే) వెళ్ళిపిలిచిరి. పిలిచిన రామనిరి. అంతట శ్రీవెంకటస్వామిపాఠీగారును మరికొందరును కలిసి వెళ్ళి పిలిచిరి మేము రామనిరి. అప్పుడు వెంకట స్వామిగారికిని వారిలో వెంకట శాస్త్రికిని జరిగిన సంభాషణ.

వెంకటస్వామిగారు:- వెంకటశాస్త్రిగారూ ! మీ రెందుకు సభకు రారండి?

వెంకటశాస్త్రి:- మేము రాము.

వేం॥ స్వా:- తిరుపతిశాస్త్రిగారు వెంకటశాస్త్రిగారు పోవద్దని యుత్తరము వ్రాసిరి కనుక నేను రానని కాలేజీలో జరిగిన సభ నా డని నారుకద! యీదినము మీరిరువురును ఉండి రామని యనుటకు కారణ మేమి?

వెం॥ శాస్త్రి:- ఎందుకో రామన్నాము, అది మీ కెందుకు?

వెం॥ స్వా:- మీరు మాకు మిత్రులగుటచే మిమ్ములను యీ బాలగోపాలము "కొప్పరకవులను చూచి తిరుపతి వెంకటకవులు భయపడినారు. కనుక నే రెండు సభలలో వారు వీరిని ప్రతాపోక్తులబలికి సభకు రమ్మనియు దానిలో పదియవనాటి ముత్తయిదువలనియు నతికఠోరముగా బల్కినను రాలేదు. యింతటి అసమర్థులగు తిరుపతి వెంకటకవులు కొప్పరకవులమీదికి కాలు ద్రవ్వుట ఎందుకు" అని ఎచ్చటచూచిన మిమ్మును దూషించుచుండుటచే మేము విని సహింపలేక మేము పిలుచుచున్నారము.

వెం॥ శాస్త్రి:- ఎవరెట్లు అనుకున్న మాకేమిగాని నేను ఒక ప్రశ్న యిచ్చెదను అది ఆనాటిసభలో గంటకు పదిపద్యములచొప్పున చెప్పినయెడల నేను చెవిని కోయించుకొనెదను.

వెం॥ స్వా:- ఆహా, మీతిరుపతిశాస్త్రిగారు జంటెంబులపంటెంబులు వేసుకొనిరే! అంతే, మీ చెవుల పందెము.

ఉ. ఆయనగూడ సభ్యుఁడయి యందఱితోఁ దల యూఁచెనంట! యా
రేయి మొదల్ సదా హృదయరీతి వెలార్చుచునుండు శాఖ;కై
సాయము సేయ నెంచుచు నసత్యపు మెచ్చులు మెచ్చువారిలో
నాయనఘుండు చేరఁడు యథార్థము పల్కుఁగ వింటి మంబికా! 255

వెం॥ శా:- అట్లాగా - మా తిరుపతిశాస్త్రి పిచ్చివాడు గనుక సకలవర్ణనములు గల కథ కోరెను. నేను కోరునది అటువంటిది కాదు.

వెం॥ స్వా:- అది యేకథ చెప్పండి.

వెం॥ శా:- అభిమన్యు వధ.

వెం॥ స్వా:- ఇదికష్టమే, అయిన వారి కొక లక్ష్యము గాదు.

తిరుపతి:- ఏమండో వెంకటస్వామిగారు, యీకథ భీష్మజననము వంటిదికాదు. మా వెంకటశాస్త్రి కోరినది, అభిమన్యుకథ అండో.

వెం॥ స్వా:- యేది యెట్లయినను తమరు రండీ.

తి॥ వెం:- మేమిద్దరము రాము.

వెం॥ స్వా:- రాకపోతే మీరు వోడిపోయినట్లే

తిరుపతిశాస్త్రి:- అంతేకాని మీరుపొండి

వెం॥ స్వా:- పోతే తప్పదు చెవులు వూడుతుంది లెండి, అని వచ్చిరి. ఆసభలో గంటకు 500 లైన చొప్పున పద్యములు చెప్పితిమి బహుమానము జరిగిన పిదప

గీ. ఘోరసింహం (బు) లట్టుల కొప్పరంపు
కవులు చనుదెంచి నాటి (రీ) కాకినాడ
యందు కవితో (న్న) తిని విజయ (ది) ధ్వజంబు
మి (న్న) యై దీని పీకు మగ (న్న) యెవడొ.

క. కట్టితిమి విజయఘంటిక, మొట్టితిమి మదిపరకు (కు) కవిమూ (ర్ధ) ములగలకా
బట్టితిమి కాకపురి జను, మట్టిట్టనరానిమీద (యా) శక్తి శివా!

గీ. కొండవీటి మహాగుహా కూ (ర్చ్య) జెందు
సింహములు రాగ నీగ్రామ సింహములకు
బ్రతుకుఁ దెరువును వర్తన పరిథవిలునె!
చాటుమాటున మెరుగుటే జరుగు గాక.

ఇట్లనేక పద్యములు చెప్పితిమి. యీసంగతినివిని మరుసటి దినమునం దెవ్వరితోను చెప్పక నె తిరుపతియును వెంకటశాస్త్రియును ఇంజరము గ్రామమునకు వెళ్లిరి. ఆగ్రామము కాకినాడకు కొంచెము దూరము.

ఉ. ఆయనయాజ్ఞమీఁద నిటు లంబరొ! వ్రాయ; మసత్యమైనచోఁ
'జీ' యనుఁ గాక మమ్మను సుశీలుఁ డతం; డిది నిక్క మేని యా
ధీయుతుఁ డూరకుండుతఁ; గుశీలుర గోల లడంప సాక్షిగా
వ్రాయు మనుక్ మదిక్ విమలవంశజుఁ డా యనఘుండు నైఁచుతక్.

పిదప, పైడా అయ్యన్న శ్రేష్ఠిగారు తమగృహమున నొక సభజేయుం
చగా నచ్చటి కింజరముచుండి వెంకటశాస్త్రి తనమిత్రులను కొందరిని పంపిం
చెను. ఆ సభాధిపతి "తిరుపతిశాస్త్రి మిమ్మన్నమాటకు మీరుబదులు ఏమిచెప్పి
తని" విని యడుగగా,

గీ. బుఱ్ఱగొరిగించి సున్నపు బొట్లు పెట్టి
ఖరము నెక్కించి యూరేగగానొనర్చి
మాలదాసులు'చీ'యని గేలిగొట్ట
తిరుపతిని వెంకటన్నను త్రిప్పినా (ము.)

పిదప, కాకినాడపురలక్ష్మిచేత సెలవునొంది, నిడదవోలు వచ్చుసరికి
తణుకు, నర్సాపురము, భీమవరము కరణములు జమాబందికిరాగా అచ్చటి డిప్టీ
కలెక్టరుగారు తమవలెనే వివిధోత్సవములతో మిగుల గౌరవించెను. పిదప
ఇంటికి వచ్చి కుశలముగానుండి నారము. మేము ఇంటికి వచ్చి తమజాబును
పద్యసముదయమును జూచి పరమానందము జెందితిమి. తమరు కవిత్వపరిశ్రమ
జేయుటగూడ మాకు చాలా ఆనందముకలిగించినది.

గీ. షట్సహస్రి నియోగి వంశజులయందు
శ్రేష్ఠపదవి వహించి ప్రసిద్ధికెక్కి
తనరు మీక్షేమలేఖ మోదంబుగూర్చె
నయుదయా కర్మ శ్రీ......శర్మ.

చ. వరుఁడయి ధాత్రియందు జననంబయినాడని యన్నమాత్రి సం
బరమగునే, నయోన్నతియు భాగ్యము సాహసముక్ వదాన్యతా
పరిణితియుక్ బొసంగవలె వంశము వృద్ధియొనర్ప గావలెక్
హరుపుగ.........యువియన్నియు గల్గెను నీకు మేల్ బళీ!

క. మెచ్చితిమి మీదు కవనము, మెచ్చితి మెద నీనయంబు మెచ్చితి మెంతే
హెచ్చగు నీయభిమానము, నచ్చిన వేడుకను...............సుధీరా!

ఉ. ఆతఁడె వీరికైత విని యాతఁడు చెందిన యేవ మంతయుం
బ్రాఁతుమటన్నఁ దోలవలె బండ్లను గాగితముల్; వివేకితా
ఖ్యాతుఁ డతండు వీరి నడుగం దగుమాటలు పృచ్ఛచేసె, వీ
రాతఁడె నేమి చెప్పిరో రహస్యము తల్లిరో ! నీ వెఱుంగవే! 257

ఈవార్తను ప్రాజ్ఞులును బంధువులును యనవద్యులును నైన బ్రహ్మశ్రీ రామబ్రహ్మముగారికిని, బ్రహ్మశ్రీ ఈలిమి పిచ్చయ్యగారికిని, బ్రహ్మశ్రీ మునిపల్లె వెంకటసుబ్బయ్యగారికిని, శ్రీ లింగయ్యగారికిని, శ్రీవేంకటేశ్వర్లుగారికిని, స్కూలుమాష్టరులకును మన సర్వమిత్రవర్యులకును వినిపింపగోరెదను.

మీ అల్లుడుగారును నయశీలురునైన శ్రీ.........గారియొక్కయు పుత్రికా పుత్రవులయొక్కయు మన బంధుమిత్రుల కుటుంబవృద్ధి యొక్కయు కుశలము వ్రాయించగోరెదను. చిరం॥ మాతమ్ముడు వెంకటరమణశర్మ ఒక అవసరముచే చెన్నపురికి వెళ్ళినాడు. ప్రస్తుత మనావశ్యమని తోచి యచ్చటనే యుంచితిని. తాము కవితావృద్ధి నొనరించి సంతోషమొసంగుడు, మేమందరము కుశలము. కొన్ని యాహ్వానములు వచ్చుచున్నవి. ఇప్పుడు వెళ్ళము.

చిత్తగించవలెను

కో॥ వెంకట సుబ్బారాయశర్మ,

(అనియున్నది)

వరా:— ఇట్లు తీరికూర్చుండి తమయొక్కయు సదృశులగు కొందఱు శాఖాభిమానుల యొక్కయు మనస్తుష్టికై కల్లిబొల్లి వ్రాఁతలను నింపుటయేకాక అందితరులను బూర్తిగా దూషించుచు నుత్తరకుమారప్రజ్ఞలను వెళ్లగ్రక్కుడి యీమా సోదరుల వ్రాఁతలను విమర్శించుభారమును లోకమునకే వదలుచున్నారము. ఇందు "పాడి వెంకటస్వామిగారు చెప్పిన" దని వ్రాసినపద్యములో "పండితకాకంబులు" అనుమాట మనోరంజని పాఠముకన్న భిన్నముగాఁ గన్పట్టుచున్నది. దీనింబట్టి మొదటి పాఠ మిదియే యనియుఁ బిదపఁ బత్రికా సంపాదకుఁడు గారు 'కాకాయిత' అని దిద్దియుందురనియుఁ దెలియనయ్యెడిని, మఱియు వీరు రహస్యముగా వ్రాసిన యీయుత్తరమునంగల సదుద్దేశములను వీరు దర్బారులోఁ బ్రచురించిన జ్ఞానోపదేశమునందలి ముద్దుఁబలుకుల నుండియు, మఱియుఁ గాకినాడ సభలోఁ జెప్పినట్లు మనోరంజనిలో బ్రచురింపఁబడిన పద్దెము నుండియు మఱియుఁ గాకినాడనుండి వీరు బయలుదేరి వచ్చునప్పుడు రచించిన సీసగీతపాదమునుండియు నెత్తిచూపుచున్నారము.

చ. అటు కడు దైన్య మయ్యె నఘు నగ్రమునన్ బచరించి యౌర! పి
మ్మటఁ దకటొంకు లాడు నల మానిసులన్ సమయంబు వచ్చుచోఁ
బటుమతి కృష్ణరాయనరపాలుఁడు బైటికిఁ బెట్టెఁడొక్కొ! త
క్కటి ప్రజ యాతఁ డెన్నఁటికిఁ గాఁడని వ్రాసితిమంబ! యింతయున్.

ఉ. వ్రాయక మానుటే మెఱుఁగు, వ్రాసిన లాభ మొకింత లేద, యా
ధీయుతుఁడే వచింపవలెఁ దెల్వి జనింపవలెన్ మొగాల, కీ
వ్రాయుట యెంత ? యిం దెదియు వ్రాయఁగలేక యెపోతి మాతఁడే
సేయవలెన్ బ్రసంగ, మటు చేసినచో విని తీరఁగావలెన్. 259

---

(1)॥...ముష్టి చెం। బుంగొని పెట్టుమం చడుగఁ జోతిరొ తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్.
(2)ఉ॥...వెట్టిచేష్టలన్। జేసితి రిద్దివానిఁ గలశేష మొ తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్.
(3)ఉ॥ మీకొఱగాని కృత్యములు మీ చెడుపోకలు సెందలేద! మీ
కాకులగూడు పాత్రములగాకు ఘటింపఁగఁ బూనలేద, మీ
చీకులుఁ జింతలున్ బయలుచేర్పఁగ నూకొన లేద యెందుకీ
కాకరుతంబు లేటికి వగన్ గొన దిర్పతి వెంకటేశ్వరుల్.
(4)చ॥...చంకదుడ్డు శరణార్థులు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్,
(5)చ॥..............................కాకరపత్రిని శృంగభంగమై
పశువును మాపదో నిజముఁబల్కుఁడు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్.
(6)చ॥...రావణ కుంభకర్ణుల, న్యుల యభివృద్ధి కించుకయు నోర్వక...యే,
యెలమిని గాంచి రద్ది గ్రహియించుఁడె తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్॥
(7)చ॥...అ, జ్ఞత చెడ నిక్కుసుర్కిక్కుతిరిగాకట! తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్
(8)చ॥ సి, గ్గుచు గనకేల డంబమును గొట్టెదరు...తిర్పతి వెంకటేశ్వరుల్
(9)చ॥...కౌరవు లేమియైరొకో తెలియుఁడు ... తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్
(10)ఉ॥...నాటిసభ నెల్లను మిమ్ముఁ బరాభవింప మా, చేసిన సాయమున్
మఱవఁ జెల్లునె జన్మశతాలకేనియున్.
(11)ఉ॥...నేఁడిటుల పేర్లిఁగ నెవ్వరి యూఁత దెల్పుఁడీ!
(12)ఉ॥ ప్రాసములున్ విరామములు పాడొనరించుచు బూతుపద్దెముల్
వ్రాసిరి నాటకంబులుఁ ప్రబంధములంచని పేరుఁ బెట్టి యు
ద్వాసన మాచరించి రల ప్రాక్కవి మార్గము లట్టి వీరి కీ
రోసములా యటంచు మిము రోయరె తిర్పతి వెంకటేశ్వరుల్!
(13)ఉ॥ కాఁకరపత్రియే సలిపె గర్వము మానిపి శృంగభంగమున్
కాకులయట్లు బాఱఁగఁ జికాకొనరించెను బైడిపాడు పై

క. తామేమొ తనపోట్లకు, నై మాటికిఁ బడెడిపాటు లవి చెడగొట్టం
గా మే మరుగుదుమే సభ, కేమీ ధ్వజమింతమాత్రకే నాటిరిగా!

క. విజయధ్వజ మెత్తితి మని, బుజము లెగరవేసికొంచుఁ బోడిమ టలతో
గుజగుజలు వోవునంతనె, నిజ మెట్లో పయికివచ్చి నెగడకయున్నే!

యాకులపాటుఁ దెచ్చి బలమంతయుఁ బాపెను గొప్పరం బిఁకన్
గాకలు మాని యెందొ తలఁ గుర్కుడు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్!

(14)మ॥...ఎందుగండి కవులారా!

(15)మ॥...మీ, యసమర్థత్వము దుర్జనత్వమిఁకఁ గట్టా! నేగిసంధింపదే.

(16)సీ॥...మిమ్ము బొమ్మలఁజేసి (1) తిమ్మాటలాడించి పోరుఁ బెంచిన...
(ఈ ప్రల్లదములకు, 1912 సం॥ జూను 16-19 సంచికలు దర్బారు చూడుడు)

(17)చ॥...తిరిపపుఁ (1) దిమ్మపోతరముదింపిజయంబిడుమమ్ము శాంభవీ" (15 వ జూలై 1912 సం॥ 8 వ సంచిక మనోరంజని)

(18)సీ. గీ. "మహిమ నీకాకివాడ నస్మద్విజయపు। (3) ధ్వజము నాటించి తీవె శ్రీవాగ్భవాని" (చేగంటి బాపిరాజుగారు ప్రకటించినపుస్తకము.)

(19) "గీ. రోస మున్న నిజంబైనమీసమున్నఁ, బాటిపోవుటగూడదు పందవగుచు
ద్వైతవనమునఁబాండవోత్తములచేత, సింధుపతిపడ్డపాట్లుగాంచెదవురమ్ము.

(20) ఉ॥ ఆకలడంగి- నీగురులయంతటివారెదిరింపలేకయా, వేళముదక్కియుండిరి
కఁ బిన్నవు, కాఁగలవాఁడ విప్పుడే, యాశుకపీండ్రసింహముల కాగ్రహమున్
గలిగింపఁబోక వ, త్సాశివరామశాస్త్రి! సుగుణాఢ్యుఁడవై యశమున్ గడింపుమా!

పైనుదాహరించిన 19-20, సంఖ్యలు గుర్తుగాఁగల పద్దెములు శివరామశాస్త్రి యెదుట లేకున్నప్పుడు గన్నవరంలో గొప్పరపువారు నోరుచేసికొన్నవి. (1913 సం॥ 15 డిశంబరు. జనేవరు 12-13 సంచికలు మనోరంజనిచూడుడు) ఆయీ సోదరుల ప్రల్లదములు పిడప వాచు తప్పకొన నెంచెడివికావు. వారి యుత్తరములోని యంశము లీప్రల్లదముల కించుక దాఁటినను మొత్తము సారాంశ మొకటే, ఇదిగాక ఆయుత్తరములోని పాట వీరు చెన్నపురి మొదలుకొని కొప్పరము వఱకును గనుపడిన వారితో నెల్లఁ బాడుచునేయున్నారని యిటీవల వేమవరాగ్రహారమున కవధానార్థ మరిగినప్పు డనేకులవలన వింటిమి వీరికిట్టి పరిసంగమున కధికారమిచ్చిన భగవంతునికి వందనములు. మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి యెట్టిఁడో ఆర్యమతబోధిని తేల్చినదికదా! అసత్యవేదములో నతఁడు గొప్పవాఁడో సోదరులే గొప్పవారో అని చర్చించఁగా వీరే గొప్పవారని సహేతుకముగాఁ దేలినది. పోతాప్రగడవారింటిసభలో గంటకు 500 చొ॥ చెప్పినట్లు వీరి ప్రల్లదపు టుత్తరమున గలదు. 15 వ జూన్ 1912 సం॥ మనోరంజని 200 వందలచొ॥ అని మాత్రమే

చ. "ధ్వజమును నాటి నార"మని దబ్బఱ లాడుట కేమి రోయ మా
విజయమమాత్ర వ్రాసికొని పెట్టినుడుల్ లిఖియింపకున్నచో
నిజమగు నేని నిక్కమగు నిక్కము గానియెడన్ మఱొండగున్
గజిబిజి లేని కల్పనలఁ గాగితముల్ పెడఁగొట్ట నేటికిన్.

వ్రాసినది దీనిం బట్టి మే మాయీ తారతమ్యమును గని పెట్టితిమి. దీని నిటుంతము ఈమనోరంజని మాశిష్యునిగూర్చి వృథాగాఁ దనయసూయనెల్ల వెల్లడించినది. విలువగల యిచ్చో నావాగ్వ్యయమునకుఁ దావొసఁగము. మఱియు నిది మేమాంధ్రభాషా పరిష్కృతికి కొసఁగిన "ఆంధ్రమహాకవి ప్రశంస"నుగూర్చి కొంత తెలివితక్కువగా వెక్కిరించినది. ఆవెక్కిరింపులోని యొకపంక్తి నుదాహరించెదము.

"భాగవతమును దెనిగించిన పోతనామాత్యుని శ్రీనాథునకుఁ జాల నీవలి వానిగఁ దరువాతఁ జెప్పిరి." (15 డిశంబరు జనేవరు 1913 సం॥మనోరంజని)

చూచితిరా? తెలివి, శ్రీనాథుఁడును బోతన్నయు బావమఱఁదులని కూడ మాకుఁదెలియదని యీపత్రిక యభిప్రాయము. మఱియు నీ మనోరంజని శివరామశాస్త్రిని బడఁదిట్టిన కొప్పరపువారి నోటిదురుసు ప్రసంగపుసభ నిట్లు నొక్కినొక్కి నుతించుచున్నది.

"...సోదరకవులకుఁ బ్రతిపక్షులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకుఁ బ్రాముఖ్యులగు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు సబంధుమిత్రముగా నీసభకు విచ్చేయుటంజేసి లోఁగడ జరిగిన సోదరకవుల సభ లన్నిటికంటె నిది యగ్రగణ్యమై వారి జీవచారిత్రమునందలి ప్రధానవిషయములలో నొక్కటి యగుచున్నది."

షరా:— దీనిస్వభావము దెల్పుటకివి చాలినను నుదాహరింపవలసినవి బోలెఁడు కలవు. సోదరకవులు సశిష్యముగా నప్రసక్తముగా ననాలోచనముగా మఁమ్ము బడఁదిట్టుటను సర్వమును గోడమీఁది పిల్లివాటముగాఁ దానే ప్రకటించుచు నిది యెట్లు సాహసించి చెడ బొంకుచున్నదో!

"...మావెనుకఁ బద్యములఁ జదివినవారిలో నొకరు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులయెడ నిరసనభావముగల యొకపద్యమును జదువఁబోఁగా సోదరకవులు వెంటనే లేచి యట్టిపద్యములం జదువరాదని వారించుచు నీక్రింది పద్యముం జదివిరి........."

శా. పోతాప్రగ్గడగారు జాబొకటి మమ్ముంగూర్చి పంపించె "మే
మేతేరఁగల" మంచు మీకవులతో నేర్పాటుగాఁ జెప్పి పై
"నేతెం" డంచు లిఖింపుఁ డన్న నతఁ డాయీమాటపై నేమిగా
మాతో నాడెనొ యిప్డు చెప్పుఁడొకొ ! యామాన్యుండు సత్యంబుగన్.

షరా:— సోదరకవులఁట ! మమ్మునఁట ! యితరులఁట ! వారికొఱకఁట ! నిందింపఁబూనిరఁట ! ఆనిందకఁట ! సమ్మతింపలేదఁట ! ఈవ్రాఁత "బిచ్చగానిని బొమ్మన్న కోడలి కలిగి యత్త చేసినపనికి" స్మారకమగుచున్నది. మేలు మేలు ! మనోరంజనీ ! మంచివాని చేతఁ బడితివి ! ఇదియే సోదరులను దుష్పథమునకుఁ గొండొక ద్రిప్పిన దని చదువరు లెఱుంగుదురుగాక. దీని యశక్తి దుర్జనతకై యీయిచ్చిన యుదాహరణములు చాలును, పనిలోఁ బని పేరు దెచ్చికొందమని యిది యత్నించుచున్నది. సోదరుల ప్రల్లదములకు మొట్టమొదట ప్రత్యుత్తర మిచ్చినందులకే సిగ్గుపడుచున్న మే మీతనికిఁ గూడఁ బ్రత్యుత్తర మీయ నెంచము. సోదరుల ప్రల్లదపు టుత్తరమును "మక్కికిమక్కి"గాఁ బ్రచురించితిమి. సందియములున్నచోఁ గుండలీకరించితిమి. సోదరుల యభిప్రాయము చో॥ వారికి యశస్కరమును మాకు లజ్జాకరమును నని తలఁపవలసిన యీ యుత్తరమును వారికై సహించి శాశ్వతపుగ్రంథమునఁ జరిత్రకార సంప్రదాయము ననుసరించినవారమగుటచే ముద్రించినందులకు వారు కృతజ్ఞులై తాము ప్రకటింపఁ బోవు "జల్లిసీమ, నారాయణాస్త్రము" లోనగు చరిత్రగ్రంథములలోఁ దత్సూచకముగాఁ బ్రవర్తించి సత్యము విలుప నెఱిఁగి ముందేగుదురు గాక. నకలు మాకుఁ జేరిన విధమును జూపుచున్నారము.

1...కొప్పరకవులు జాబులిఖించిపంపిరి. అందంతయు తమ్ముల నిందించుటయే తప్ప వేరేమియు లేదు, మీయుభయులను పోలవరపు జమీందారుగారైన శ్రీకృష్ణారావుగారు వారుచేయించిన కాకినాడకాలేజిసభకు రమ్మనమని వారెంత వేడినను తమరు దానికియ్యకొనలేదట, ఆదిగాగల సంగతులతో ఎదుట నుండి గమనించినవానిరీతిగా సంభాషణ యంతయు వింతగా వ్రాసిరి...దాని యథార్థమంతయు మాకు దెల్పిరి. ఆజాబునందలి మాటలు చాలా కర్ణకఠోరముగా నున్నవి అందంతయు వారి యౌన్నత్యమును, మీ—ప్రకటించుమాటలే కాని వేరేమియులేవు. దానియొక్క నకలు నావద్ద కలదు. తమరు పంపుమన్నచో పంపెదను. తమరు ఆగృహస్థుని పేరుమాత్రము మీయచ్చుగ్రంథములయం దెచ్చుటను ప్రకటింపవద్దని నాప్రార్థన...దానినుండి యీక్రిందిదానిని.

ఉ. ఆయన యుత్తరం బొకటి యంపుట సత్యము, అంతెకాని మ
మ్మాయన వచ్చి పిల్వఁడ, యనంతర మాయన 'ప్రెస్సు' వద్దికే
పోయి వచించినార మటు; బుద్ధిమదగ్రిణి యాతఁ డట్టిచో
ప్పీయకొనండ, యి ష్టతఁ డహీనుఁడు వేఱొకలాగు చెప్పనే!

ఉ. "వెంకటసామిపల్కు" నని వీరలు డాబినడాబు సర్వముఁ
బొంకుప్రసంగ, మాతఁడును బొంకఁడు యోగ్యుఁడు, బొంకుమంచు ని
శ్శంకఁ డొకండు చెప్పఁగల సాహసుఁ డుండెడుఁగాక నీకుఁ దా
జంకఁడె యంబరో! కడు నసత్యము సత్య మనంగ నేర్చనే! 264

కొత్తివ్రాయుచున్నాను.—ఏమి యీ సాహసము,...వీరు శాఖాభిమానమే
చేయూతగా చేసికొనియున్నారు...వెంటనే జాబువ్రాయ ప్రార్థితులు.

2...వారు వ్రాసిన అసలుత్తరమునకు నకలు పంపుచున్నాను,...యిది
దానికి సరియైన నకలని తమరు నమ్మవచ్చును. యీవుత్తరమును ... గారికి
వ్రాసిరి....మీకును వారికిని సరిపడకపోయినను వారి కౌన్నత్యమున్నచో
దానిని స్థాపించుకొను విధము లనేకము లుండగా దూషణచేత జయింప నుంకిం
చుట నాకు చాలా కష్టముగా నుండి నే మీకిది పంపుచుంటిని...చూచి తమరు
దీనిని మీయిచ్చవచ్చినట్లు వాడుకొనవచ్చును, నాకు తమయందు గౌరవపూర్వ
కమైన భక్తియె యిట్లుచేయ నన్ను పురికొల్పినది. (చే|వ్రాలు)

3...అప్పుడు యీజాబు చూపెను. యీజాబు నీకెట్లుదొరికినదని...
అడుగగా అతనిట్లనెను,..."అందువలన ఆవుత్తరమును వీరికి చూపుమని...గారికి
వ్రాసిరి. వారట్లుచేసిరి. దానిని నేను చూచి ...సరియైననకలు తీసుకొంటిని"
అని...చెప్పినాడు యిదియె నా కది దొరికినవిధము. నిన్న నే మీకుపంపుటకు
ఆ...వద్దనుంచి యీసంగతులకు జవాబు తెప్పించుకొని వ్రాయుదమని యనుకొని
యతనికి వ్రాసితిని. అతను వెంటనే జవాబు పంపనందున నేడే మీకిట్లు
వ్రాయుచున్నాను. మీకతను వ్రాస్తే వ్రాయవచ్చును. అది సరియైన నకలేను.

(చేవ్రాలు)

4...శ్రీకొప్పరపుకవీశ్వరులు కాకినాడాది గ్రామములకు వచ్చినపుడు
అక్కడ జరిగిన సభలలో మిమ్మును దిరుపతి శాస్త్రిగారిని ఆహ్వానముచేయగా
-రా మని మీరు చెప్పినట్లున్ను అందుమీద కొన్ని ప్రశంసలు జరిగినట్లున్ను,
ఇంకా మొదలైన కొన్నిసంగతులతో శ్రీకొప్పరపుకవీశ్వరులు తమ మిత్రు

ఉ. వేరొకరుండు తోడగుట వెంకటసామినిగూర్చి సందియం
బీరహిఁ దోఁపఁజేసె, నతఁ డెంతయు యోగ్యుఁడె యైన; నింక వీ
రెరిని బేరు గుర్చిచ్చిరొ యొకింతయు వారలఁ గూర్చి శంక చె
న్నారద, సూర్యుఁ డింకొకదిగంతరమం దుదయించెనేనియుఙ్.

మ. "సహవాసమ్మున నబ్బుఁగాదె గుణదోషంబుల్" మహాపండితుల్
బహుమానించెద రీవిశేషమును, సంబంధంబు తత్తాదృశం
బహుముఙ్ రేయియు నుండు హేతువున యోగ్యత్వంబు చెన్నారు ధీ
మహితుఙ్ వెంకటసామిఁగూర్చి మదిలో మాకబ్బె సందేహముల్. 266

ఉ. వెంకటసామి కుండెనొకొ వేలకు వేలుగ గుండియల్! వృథా
కొంకక యట్టివాదమునకుందిగునే శివ! యెవ్వఁడో నిరా
తంకునిగూడి 'కాకు' లని తజ్ఞుల దూఱిన దూఱుఁగాక, యీ
పంకము నీఁగుటెట్లనిన వాక్కొఁక నాతనికిఙ్ జనించునే!

ఉ. వెంకటశాస్త్రితో నటులు వెంకటసామి వృథా ప్రసంగముఙ్
శంక యొకింత లేకయును సల్పఁగఁ గారణమేమొ? యైనచో
నింకొకమాఱు చేయుటకు నేటికి సందియ మింత యేల? యీ
బొంకుల కాతఁ డొప్పునెడఁ బోవలె నాతని మీఁది కయ్యెడఙ్.

లయిన...వారికి వ్రాతమూలకముగా తెలిపినారు...ఆ అంశములన్నియు విశద
ముగా...వల్ల తమకు విశదమైనట్లు నాకు ... వద్దనుంచి ఉత్తరము వచ్చినది.
తమకు పంపిన నకలు శ్రీకొప్పవరపువారు వ్రాసిన లేఖకు సరియైన నకలై
యున్నది...అచ్చటచ్చట అక్షరములలో కొన్ని పొరపాటులు పడియుండ
వచ్చును...శ్రీకొప్పరపుకవులు పంపినదాని నకలు నావద్దచూచి నిజము తెలిసి
కోవలెనని నావద్దనుంచి తీసుకవెళ్ళినారు. తిరిగి తమవద్దనుంచి తనకు ఉత్తరం
వచ్చినట్లు యీరోజు వుత్తరం వ్రాసినాడు. అందువల్ల దీనిని తమకు విశదం
నిమిత్తం వ్రాసుకున్నాను. శ్రీకొప్పరపువారు వ్రాసిన వాటిలో యథార్థమును
మాకుగూడ తెలుప ప్రార్థించుచున్నాడను. చిత్తగించవలెను. (చేవ్రాలు)

వరా:— పైయుత్తరమ్ములన్నియు వారివారి వ్రాళ్ళతో నుండినను
శాఖాభిమానులవలన వారి కేదుపకారమేని జరుగునని యెంచి వ్రాళ్ళను కొన్ని
సందర్భములను విడువఁబడెను.

ఉ. ఊరక వ్రాయు వ్రాఁతలకు యోగ్యుని నాతనిగూర్చి వ్రాయుటల్
సారవిదుల్ గణింప, రెకసక్కెపు వ్రాఁతకుఁ బూని యేరినో
దూఱఁగ నెంచి పండితుల దూషణ చేసిన దానఁ జేసి యా
కాఱులు సైఁపరామి నిటుగా వచియించితి మింత యొప్పదే!

ఉ. "పాడి" యనంగ నీతి యగుఁ, బండితులం బడఁదిట్టఁ బూనుచోఁ
బాడికి నేమి యర్థ మగుఁ? బండితు లేమి యొనర్చి రీతనిన్?
వేడుక యయ్యెనే? యకట! వెంకటసామికిఁగూడ; నేరి నో
నాడనివాఁడు పండితుల నాడునె కాకులు గాఁగ నక్కటా!

ఉ. "కా దతఁ డట్లు వ్రాయఁ" డనఁ గన్పడుచుండెను వ్రాఁత యింతగాఁ
జేదయిరొక్కొ పండితులు! చెన్నఁటి యెవ్వఁడో వ్రాయుమన్నచోఁ
బో దల తెల్గు పాణిని స్వబుద్ధిగఁ బోవలె మున్నిటుల్ చనన్
లే దలమేటి పాణిని; బలే బలె!. పాణినిగారు పుట్టిరే!

చ. "బిరు దిడినాఁడు నా" కనుచుఁ జగ్గకు నేదియొ వ్రాయఁబోయి సం
స్ఫురణ మొకింత కల్గియును జక్కని ధార విదూరమౌట న
క్కరణిని జెప్పెఁ గాని బుధకాండము సర్వము దూఱఁబోవఁ డె
వ్వరినొకొ దూఱియుండు నన వాస్తవమేయగు, దిద్దికోఁదగున్.

ఉ. ఒక్కరి గొప్పఁ జేయుటకు నొక్కరిఁ దిట్టినఁ గాని గాదె! యే
మక్కట, పండితప్రవరు లందఱు కాకులె! యెంతవాఁడు తా
నొక్కనిఁ బోలఁగాఁ గలుగునో! యిఁక నేనియు నిట్టిత్రోవలన్
ద్రొక్కక చక్కఁగాఁ దెలిసి దూఁకుడు వాకులు గట్టిపెట్టుతన్.

ఉ. కాకపురంబు వాస మను కారణ మీనుడి తెచ్చిపెట్టెనో!
కాకవి తోడునీడ యగుకారణ మీసడిలోన దింపెనో!
లేక యశమ్ము కైకొనెడి లీలయొ! పాకపు సొంపొ! కంపొ! యా
రా! కడు మేరమీఱెఁగదరా! నవపాణినిగారి ధోరణుల్.

తే. గీ. అరిగె భీముండు, సోముండు నరిఁగె నకట!
జరిగె సర్వజ్ఞదీక్షితసార్వభౌముఁ
డేమి! పేరూరి దౌర్భాగ్య మిపుడు పప్పు
శంకరుండఁట! వ్యాఖ్యాతృచక్రవర్తి!

ఉ. ఇంజరమేము నిర్వరము నేగుటగూడ నసత్య; మొక్కఁడే
గెం జనుమీఁద నయ్యెడలఁ గేవలభక్తిని జేసి *యుత్సవ
ఋం జరిగింప నెల్లరును బూనిరి యప్పుడు వారు వచ్చి పి
ల్వం జనుదెంచెఁ దిర్పతి సభన్ బొనరించితి మంత నయ్యెడన్.

ఉ. పోలవరంపుఱేఁడరుగఁబోవుచు నాసభ కట్లు తిర్పతిన్
జాల బలాత్కరించెడి ప్రసంగముగూడ ‡ నసత్యమే మనన్
శ్రీలలితున్ జయంతి కులశేఖరు రామయగారిఁ జూడఁగా
నోలి "మొటారు" బండిపయి నూరికిఁ దిర్పతియేగె నయ్యెడన్.

ఉ. రామయగారు కోటిఫలి రా నల వారిని దోడుకొంచు రాఁ
గా మఱి ఱేఁడు బండిని దగన్ బనిచెన్, జనెఁ దానిమీఁద నా
శ్రీమహితున్ గనుంగొనఁగ శ్రీపతి; వచ్చెడువేళ వాన దా
నామెయి మార్గరోధిగఁ బ్రయాణము మందత చెందె నంబికా! 378

చ. తిరుపతి యేడుగంట లగుదెంచుడు రామయగారు తాను ధీ
వరుఁడగు మల్లయార్యుఁడును వచ్చిరి, యేగిన దొంటిగంట; కే
కరణిని నైదుగంటలకుఁ గాఁదగు నిట్టి ప్రసంగ మంబ! సా
కిరు లిట రామయార్యుఁడును గేవలధీరుఁడు మల్లయార్యుఁడున్.

చ. పదపడి ప్రొద్దువోవుపయి బండిపురమ్మున కేగుదెంచె, న
య్యదనున దానఁ జేసియె మహాత్ముఁడు రామయగారు గూడ "వి
రిది సభ" యం చెఱింగియును నేగఁగ లేదఁట! దీని తత్త్వ మి
య్యది, సభ కేగునప్పు డెటు లౌ నటువంటి ప్రసంగ మంబికా! 280

చ. మఱియొకయప్పుడేని యొకమాట వచించుట, దాని కుత్తరం
బరసి వచించు, టాపయిని "నా" ననుకొంటయుఁ, గాక యట్లుగా

(* 1912 సం॥ జూలై 10 వ తేది ఆంధ్రపత్రికనుండి.)

జూను 18 తేదేని శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులు ఇంజరముగ్రామమునందు శతావధానంబు నొనరించిరి ఉమ్రా అలీషాకవిగారును నూకల అమ్మన్న శాస్త్రిగారును కవిత్వమునుగురించియును అవధానమునుగురించియును చక్కని యుపన్యాసములనిచ్చిరి. అవధానానంతరము శ్రీవేంకటేశ్వరకవులు సత్కరింపబడి జనులచే నూరేగింపబడిరి. నందిగోళ్ళ గోపాలరావు.

‡ 104 పుటలోని శ్రీవారి జాబుచూడుడు.

జరుగునె యంబ! వాద; మది సత్యమెయౌనెడ నిప్డు "డింతయున్
జరిగె" నటంచు మాన్యపుఁడు సాక్ష్య మొసంగుట కేమి శంకయో!

ఉ. పోలవరప్రభుండు తనపొంతను దర్పతి యుంటఁ జేసి యీ
గోలకుఁ బూనుకొన్న నది కొందఱు వేఱుగ నెంతు రంచు స
చ్ఛీలుఁడు జంకునేమొ! యని సాక్షుల నన్యులఁ జూపినార మా
శ్రీలలితుండె చాలు నిది చెచ్చెరఁ దీర్పఁగ, నింద యేటికిన్?

ఉ. వీరలు, కాకినాడయందు, వీరు లిఖించిన పేళ్ళు నిక్కమే;
యారయఁ దక్కసంగతుల యందొక లేశము సత్యముండినన్
వీరు లిఖించుపోకడలు వీసము సత్యము గా; వసత్యపుం
ధోరణికేమి; ప్రల్లదపు దూఁకుడు కేమి వచింతు నంబికా! 383

చ. "తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల ధీరుల మేము జయించినార" మం
చొరులకుఁ దెల్పి సంతసము నొందుట కింతయు నల్లి, రట్లు సం
బరపడ రాదె? తిట్టులను వ్రాయఁగ నేటికి? చేతిచేటె? యం
బరో! యిది డాఁగనేర్చునెటు, "వ్రాఁత బలింగొను" నం దెఱుంగవే!

క. ఇది గాక పెద్ద లేమని, రది నీ వెఱుఁగని దె? యజ్ఞాలాకర్మంబున్
మది నెఱుఁగ రక్కటా! "శతం వద, ఏకం మాలిఖ" యనువా రలఁతులో!

చ. ఎవరికి వ్రాయ నేమియగు? నేగతి నయ్యది పైకిఁ బోవునో
శివ శివ! చేయునట్టిపని చెడ్డది యైనపు డించుకంత జం
క వలదె? యంతదాఁక మది గట్టిగఁ బట్టుక యేగి సన్నిధిన్
బవరపుగెల్పు దెల్పికొన వచ్చుఁగదా! తమయిచ్చ చొప్పునన్. అరా.

చ. అదియును *బైకివచ్చుఁ జుమి యంబరో! సాజపు బొంకు పాండితిన్
బదలఁగవచ్చు "లే"దనుచు; వ్రాఁతకు నయ్యది వీలు గాదు, కొ
ట్టి దిదియుఁ గొంతమందిని, గడంగుదు రియ్యెడఁ గూడఁ బొంకఁగా
నద నగుచోటఁ గొందఱు మహాత్ములు; చెప్పఁగనేల యిక్కలిన్.

---

*శ్రీహయగ్రీవాయ నమః

హాల్ మకాం, పొన్నూరు.

బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకట శాస్త్రివారికి, నమస్కారములు,

ఇదివఱలో మా దేశవాసులగు కొప్పరపు సోదరులు కాకినాడలో నాశు
కవిత్వము చెప్పినపిదప గుంటూరులో కొందరు పెద్దమనుష్యుల ముందు "మిమ్ము

ఉ. "వ్రాయనె లేదు మే" మనుచు వచ్చెడి వాదము దక్క దీనిపై
నోయఖిలాంబ! వాద మిఁక నుండదు, సాహసు లెందుకేనియుఁ
రోయరు రోయకుండుతఁ, బరోక్షము నీ కొకఁడున్నె! నీదుకం
దోయిని గప్పనేర్పరులు తొల్లి వినంబడ రిప్పుఁ డుందురే! ౨౦౨

సభలోనికిఁ బిలిపించిన రారైతిరనియు రాజావారిద్వారా పిలిపింప నిదె వచ్చెద
మని పరాఙ్ముఖులై తిరనియు పిదప మీరు వెరచి రానందులకు సభ్యులయెదుట
"అకట! పదియవనాఁటి ముత్తైదు బోలె, డాఁగి యున్నారె" అనియు,
"గురుత లభించ దంచు నళుకుఁ బెళుకుఁ బలుగాకి కూసి సో, దరు లగు
రామకృష్ణులను దద్దయుదూషణచేసి నంత నే, జరిగెను శృంగభంగము" అని కంస
వధ సందర్భమున శ్లేషగ చెప్పితిమనియు, మఱియొక కర్ణకఠోరమగు పద్యమును
ప్రచురించి విజయముగొంటి"మని చెప్పిరి. ఇందలి సత్యాసత్యముల విచక్షణ
సేయు పెద్ద లిక్కాలికాలంబున గానరారు, గాన తామైన సత్యమును బత్రికా
మూలమునఁ బ్రచురించి చదువరుల సందేహనివృత్తి యొనర్పఁడు. బలవద్విరో
ధమునకు జంకి యథార్థవాదినామమున నిటువ్రాసితి, 'వలయుఁచో' నేను చిరు
నామ తెలుపుటయే కాక సాక్షిని గూడ కాగలను. (యథార్థవాది)

యేర్వాచర.

24-2-12.

......సోదరకవుల యొక్క మాతామహస్థానము మాగ్రామమే అవుటవల్ల
నున్ను, శాఖాభిమానమును జ్ఞాపక న్యాయపక్షముగా తత్కవులతో మాట్లాడు
టవల్లనున్ను, యీగ్రంథము విశేష అవసరమైయున్నది. తరుచు యీగ్రామ
ములోనేయుంటూ దగ్గరలేని యొనుము దున్నను యీనిన చందముగా యీగ్రా
మము వచ్చినప్పుడెల్ల మాట్లాడుచుండగా మేము తద్విరోధముగా మాట్లాడు
చుందుమని మాయం ఒనూాయులై యుందురు.

(చేబ్రోలు.)

కాకినాడనుండి మ॥రా॥రా॥ ఆనరబిల్ కె. ఆర్. వి. కృష్ణారావు బహ
దరు బి. ఎ. గారు పంపించిన యుత్తరము నీక్రింద పొందుపఱచుచున్నారము.

శ్రీ కొప్పరపు కవులు కాకినాడ పురమునకువచ్చి సభ యొనర్చినపుడు
తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లాసభలో వారిచేఁ బరాభూతులైరని శ్రీకొప్పరపు
కవులు అక్కడక్కడ ప్రసంగించుకొనుచున్నట్లు మామిత్రుల కొకరు వ్రాసిన
యుత్తరమువలన దెలియవచ్చినందున నిజముగ నీపురమున జరిగిన సభావిశేషము
క్రింద వివరించుచున్నారము.

ఉ. తప్పికొనంగఁ జూచినను దప్పద వెంటఁబడున్ గవిత్వపుం
జొప్పు వెలార్చు పద్దెములు చొప్పళలాకలఁ బోలునట్టి వీ
తప్పిదు వ్రాఁతలోఁ గలవు, తక్కిన వానిని వీనిఁ బోల్చికొ
న్నప్పుడె "గుప్పు గుప్పు" మని యజ్ఞులకేనియుఁ గొట్టు వాసనల్.

ఉ. గుంటపురమ్ము నందు ననుఁగుల్ తమచుట్టును జేరి "రొట్టులో
గెంటుఁడు నల్వదింటికిఁ దెగింపుఁడు ధారణతోఁ బనేమి? మే

శ్రీ గంజామువారియింట వివాహమున కాహూతులై శ్రీకొప్పరపు కవు లీపురమునకు వచ్చిరి. వివాహ సందర్భమున ఏర్పడిన సభ ముగియంబడిన తరువాత పురవాస్తవ్యులు శ్రీకొప్పరపు కవులచే గోరబడి యొక సభ గావించిరి. ఆసభ కాలేజిలో జరుపఁబడినది. అందునకు శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగా రాహూతు లయ్యును కారణాంతరమున రారైరి. వారందులకు రాకపోవుట శ్రీకొప్పరపు కవుల క్షేమము కొరకేయని తలచి వారిని బలవంత పరచమైతిమి. పై సభ జరిగిననాడు శ్రీతిరుపతిశాస్త్రిగారు మావద్దనే యున్నవారు. వారు భీతిజెంది పలాయనులైరని కొప్పరపువారు చెప్పుకొనుమాట లసత్యములును నిరాకరింప దగినవియును అగును. శ్రీకొప్పరపు కవులకొరకీయూరజరిగిన సభలలో నెందును వారికిని వీరికిని సమావేశప్రసంగము జరుగనేలేదు. కాలేజీలో జరిగిన సభ విషయమై శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహ నిరుత్సాహము లేమియును లేవు. శ్రీ కొప్పరపు కవులకును తిరుపతిశాస్త్రిగారికిని సమావేశ మీయూర నెచ్చటను గలుగలేదు. మా యొద్దను గలుగలేదు. శ్రీ కొప్పరపు కవుల మూలమున శ్రీ తిరుపతి వెంకట కవులయం దుండు గౌరవ ప్రపత్తు లెవ్వరికి దిగ్గిపోగలవి కావని మానమ్మకము. ఇచ్చట శ్రీకొప్పరకవుల నిమిత్తమేర్పడిన సభలోని విశేషము లింతకన్న నిట వ్రాయ నవసరము. ఇచ్చట జరుపబడిన చనుకొను గజారోహణాదు లీసభతో సంబంధించినవి కావు. వానిగాథ వేరు.

కాకినాడ, 27-11-12. **K. R. V. Kristna Rao.**

(ఇట్టియుత్తరమునే రాయ బహద్దరు కె. సూర్యనారాయణమూర్తినాయడు గారును పంపినారు.)

నం. సీ. 14

ముంటి" మటంచుఁ దోల నది యాని * బడల్పడునప్పు డేము లే
కుంటిమె చుట్టుపట్లఁ, జనియుంటిమె యాసభ కోమహేశ్వరీ! 290

(*1911 వ సం॥ నవంబరు 15 తేది దేశమాతనుండి.)

గుంటూరు జాబు

"...క్రిందటినెల 1 వ తేదీ మధ్యాహ్నం బం|డెండుగంటలకు అవధాన మహోత్సవము జరుగ బోవు గుంటూరునందలి ద్వితీయనాటకశాల సర్వసుహృత్ప్రదంబై యన్నిట నద్వితీయంబయి వెలింగె. నాడు విచ్చేసినవారిలో సర్కారుద్యోగస్థులు ప్లీడర్లు మొదలగువారుండిరి. సర్కారుద్యోగస్థులలో మ. రా. శ్రీ పెమ్మరాజు కామరాజు పంతులుగారు (డిప్యూటి కలెక్టరు గుంటూరు) మ. రా. శ్రీ ఘండపాటి లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు (తహశీలుదారు) మ. రా. గిరిరావు పంతులుగారు, (టవును మేజస్ట్రీటు) మ. రా. చిరుమామిళ్ళ లక్ష్మీనారాయణప్రసాదనాయుడుగారు (ప్రొ. డి. త) పోలీసు యినస్పెక్టరు (ముసల్మానులు) సబ్ ఇనస్పెక్టరు కానిస్టేబిలును, ప్లీడర్లలో మ రా ఏకారామయ్య పంతులుగారు వు. రంగారావు పంతులుగారు మొదలగువారును విచ్చేసియుండిరి డిప్యూటికలెక్టరుగారి సరసను మ రా. వింజమూరి భావనాచార్యులువారు దయచేసియుండిరి...... అంతట పృచ్ఛకులలో నొకరగు మ॥ వు రంగారావుపంతులుగారు సరిగ నూరుమందికి నవధానము సేయ జూడ కుతూహలము కలదని యగ్రాసనాధిపతికి విన్నవించిరి అట్లు చేయుటకు... వీలు లేదని చెప్పిరి.... తరువాత నవధానము నొక్కరొక్కరుగ విశదలలో బాపట్ల లో జేసిరిగాన నిచ్చటసోదరు లిర్వురును గలసి యవధానము చేసిన బాగుండునని వు. రంగారావు పంతులుగారు తమ యభిమతంబును దెలిపిరి. అదియు నయ్యగ్రాసనాధిపుఁడు వారించెను, కాని సహేతుకంబుగ గాదు ... ఇద్దఱుపిల్లకాయలు...పిల్లజగడము బెట్టికొని కర్ణాశ్వత్థామలకథ జక్కగజ్ఞప్తికిదెచ్చిరి. సబ్ ఇనస్పెక్టరుగారు రంగంబులోనికి వచ్చి యాపిల్లకాయల విడదీసి యొక సభికుని నెట్టుచుండ "అయ్యో అతను మనవాడండి" యని యొక నియోగి సబ్ మేజస్ట్రీటుగారితోననిరి యీయవసరంబున రంగంబునలంకరించిన పృచ్ఛకులు లేచి నిలిచిరి ...నాడు నలువదియొక్కమంది పృచ్ఛకులు గూర్చుండిరి. ... పృచ్ఛకుడు నేను వృత్తమడిగితిగాని గీతముకాదనియు, కవీశ్వరులలో ననుజుండు గీతమును వృత్తమే యనిరి. పృచ్ఛకులలో నొకరగు మ॥ వు. రంగారావుపంతులుగారు గీతము వృత్తము కాదనియు వృత్త జాత్యుపజాతులలో వృత్తములు వేఱనియు వారికి నుడివిరి. అగ్రాసనాధిపతిగా రుపజాతులలో

మ. శివరాముం డొనరించెఁ గాదె విబుధుల్ సేబా సనక్ బూర్ణమూ
 నవధానం బపు డప్పురిం గలదుగాదా కొప్పరం; బేల తా
 నవలోకింపఁగ రాదొ! నీ వెఱుఁగవా? యప్పట్ల నీతీరుగా
 శివరాముండు ప్రగల్భముల్ పలికెనే 'సీసీ' లకుం బాత్రమై.

చ. తగుదుమటంచుఁ గాలెటులొ త్రవ్వి పరిపంచక మెల్ల "దోమ రే
 నుఁగులకుఁ బోరు సాఁగె" నని నూటికి నొక్కఁడు తప్పఁ జెప్పిరో
 నగడున కాస్పదం బయి పలాయనమంత్రము స్వస్తిచెప్పి యే
 మొగమున మాసహోదరులు ముచ్చట లచ్చుగ నిట్లు వ్రాఁతురో! 292

క. మాసతిరితయం బటు మా, మీసము తలపెట్టు తమకు మేము వృథాగాఁ
 జేసితిమి గర్త పురమున, వాస మ్మెదిరింతు మన్న వాసి యడంపన్.

వృత్తములు లేవా యనియు మఱియు బృచ్ఛకులు సమవృత్తమో విషమవృత్తమో చెప్పరైరనిరి. అంతట రంగారావు పంతులుగారు గీతములకు నుపజాతివృత్తములకు సంబంధములేదనిరి సరియే యని యొప్పుకొని యవధాని యంతట వృత్తము జెప్పిరి. ... ఈ పద్యముల కన్నింటికి ప్రథమపాదమగువఱకు సాయంకాలము 4 గంటలు ఆయె ... అవధానపద్యముల బూర్ణముగ వ్రాయువారిలో మ॥ ఏ. లక్ష్మీనరసింహంపంతులుగా రవధానిగారి ప్రక్క నెఱ్ఱపెన్సలుతో దాళఫల ప్రమాణంబులగు నక్కరములతోను, మ॥ పాటిబండ సూర్యనారాయణ రావు పంతులుగారు నల్ల పెన్సలితో నవధానిగారి తమ్ములదెసను గూర్చుండిరి. పద్యంబుల రెండవపాదంబులు జెప్పుసమయ మాసన్నమాయె. ఈరెండ ధారణాపటిమ యంత యెక్కువైె కనపడలేదు. 3 వ పద్యముయొక్క 2 వ పాదము చెప్పుచు అవధానిగారు దాహముకొరకు, కాదు క్షీరమునకని తరువాత దెలిసినది, యవనిక మఱుగున కరిగినతోడనే వారి యనుజులును మ॥ సూర్యనారాయణరావుగారును లోనికరిగిరి. కొంచమునేపటికి సోదరులిర్వురును సభలోనికి దిరిగివచ్చిరి అంతట నవధానిగారు 11 పద్యములవరకు జక్కఁగ జెప్పిరి; 12 వ పద్యము రెండవ పాదము చెప్పుతఱికి నవధానిగారికి దైవవశంబున సభ్యుల కానందము మందముగా శిరోవేదన సంభవించెను ...... కొంతతడవల్లే బాధపడుచున్నైన బూర్తిగావింపనెంచిరి ... మఱల శ్రీ సుబ్బారాయావధానిగారును సూర్యనారాయణరావుగారును ధూళిపాటి లక్ష్మీనారాయణగారును (లేఖకులలో నొకరు) మఱలలోనికివెళ్ళిరి, పిమ్మట గవీశ్వరులు మఱి కొందరుం దక్షిణపు బంచాదిలోనికి వెళ్ళిరి. అచట గొంచెము గాలి గొట్టుచున్నందున నచట గుర్చీ వేయించుకొని కవిగారు కొంచెము విశ్రమించిరి....

ఉ. అప్పుడు పాటిపోయి పయి నాప్తులఁ దామును జేరుచున్న యీ
చప్పుడులన్ బడాయినుడి చాయలు దబ్బఱ లెల్లవారికిం
జెప్పక చెప్పు గర్తపురిసీమయు, గర్తపురమ్మునందు మ
మ్మెప్పుడుఁ దిట్టిపోయ జనియించిన పత్రికయున్ మహేశ్వరీ !

ఉ. చెడెఁగద! మూఁడు మాసములు చెన్నఁటిపోరు ఘటిల్లుటన్ వృథా
గడచినతోడ గర్తపురిఁ గాలము; కాక స్వశాఖ తోడు గా
నడరెడునప్పు డెంచుకని యక్కట! వారలవంకఁ బోక యే
బెడఁదయు లేకయుండ, నెటు వేఁదుఱు వ్రాఁతలు వ్రాసిరో కదే! 295

చ. కడియమునుండి వెంకన యొకానొక నాఁడలయింజరంబుఁ బోఁ
గడఁగి స్వమార్గమాటఁగద! కాకపురమ్మున కేగ, నాఁడె య
క్కడ సభ యయ్యె, నిక్క మగుఁగా; కెవరో స్వయ మేగుదెంచి పి
ల్చుడుఁ జనఁ, డేమి? యిట్టులనుచున్ లిఖియించునె యంబ! తిట్టుచున్

అంతదిరిగి యవధానిగారు రంగమునకు వచ్చి కూర్చుండిరి... ఇంతలో నవధాని గారికి శిరోభారంబు తగ్గదయ్యె. సభికులందఱు వారిశ్రమ జూచి నాటిరేయి మఱింత శ్రమపెట్టజనదనియు మొదటితోఁగూడిన పని గనుక నింకను శ్రమ జేయునెడల ముప్పు సంభవింపవచ్చునని తలంచి యెట్టులైన నాటిరాతిరే యవధానము బూర్తిచేయవలయునని సర్వథా జతనము సేయుచున్న వారిని వారించి సభచాలించి తమతమ నివేశనంబులకరిగిరి ...ఇంక రెండవనాటి చరిత్రము క్లుప్తముగ వ్రాసెదను. నేటిదినము మ॥ శ్రీమాన్ వంగిపురం కృష్ణమాచార్యులుగారాధిపత్యము వహించిరి నాఁడును (2-10-11) సభ యొంటిగంటకు ప్రారంభమాయె నాఁడు మొదటి వాటికంటె బదిమంది నెక్కువగ నేర్పరచి వారికియు నవధానము సేయబూనిరి ... మ॥ ఏకా రామయ్య పంతులుగారు "సరే యిక నిన్నటి 12వ పద్యము నెత్తికొం" డనిరి...అంత గొందరు పృచ్ఛకులు "వరుసగా గాక యెక్కడనడిగిన నక్కడ చెప్పుమరా" యన నట్టి నియమము తాము పెట్టుకొనమనియు వరుసగానె చెప్పెదమనియు నవధానిగా రనిరి. ప్రెసిడెంటుగారు "మీరట్టినేమము పెట్టుకొనినచోఁ బృచ్ఛకు లిష్టానుసారము నడుగ వీలుండ' దనిరి. లేఖకులగు మ॥ ఏ. లక్ష్మీనరసింహము పంతులుగారు పా. సూర్యనారాయణపంతులుగారు నిన్నటివలెనే కూర్చుండిరి ... అన్నిటికిని రెండుపాదములు చెప్పినతరువాత మ॥ విం. భావనాచార్యులుగారు మిగిలిన రెండుపాదముల నొక్కసారిగ జెప్పిన చాలబాగుండునని యన్న నవధానిగా

ఉ. ఇంతటి పాలుఁబోతు లని యెల్ల నెఱింగియుఁ గాలుద్రివ్వి ధీ
మంతులు నవ్వ గర్తపురి మాయెదుటన్ బడ కేల మానిరో!
హంత! సమస్తమున్ గడచునావయి నెవ్వరు నమ్మ్ర వార లం
చింత బడాయి వ్రాఁతలకు నేమనిపూనిరో! మాసహోదరుల్.

ఉ. ఎందుకు వీరితోఁ గలహ? మేదియొ పూర్వము వచ్చెఁ బోయె, వీ
రెందు సమర్థు? లీకవుల యెమ్మెలతో మనకేమి, వీరు తా
మెందుల కేగి నచ్చటికి నేమును సిద్ధముగావు టొప్ప దం
చుం దలపోసి మానుటది శూరులఁ జేసెనె? పాలుఁబోతులన్.

ఉ. 'వచ్చినవాదె చాలు బలవంతులు బందుగులున్నవారితో
బిచ్చపువైదికుల్ సరిగఁ జెన్నఁగలారె? స్వశాఖవార లే
పొచ్చెము చేయుచుందు రది పోకడపన్ గడుఁ గష్ట' మంచు మే
మిచ్చఁ దలంచి వారిఁ ద్యజియించుట యొండొక దోస మయ్యెఁగా!

క. "రాజీకి నొప్ప వలవదు, యోజించుకొనుండు మదిఁ గుయుక్తులివి మహా
రాజశ్రీ కొప్పరము వృ, థా జయములు సెప్పి కొనఁగఁ దలఁచెను జాండ్రీ!"

రందుల కిష్టపడరైరి నాల్గవపాదము చెప్పువేళ నాల్గవపాదము వరుసగా జెప్పుటయు వెంటనే యాపద్యమెల్ల చదువుటయు దటస్థించినది. ఇట్లు 11 పద్యములగువరకు జాలప్రొద్దుపోయె అందువలన మిగిలిన పద్యముల జప్పుడ బనిలేదని సభవారనిరి. ఎట్లయిన రాత్రి 11-40 గంటల కవధానము ముగిసెను. పిమ్మట స్తుతిపద్యములు నగ్రాసనాధిపతిగారి యుపన్యాసమగువఱకు రాత్రి 12 గంటలాయె. అంతట సభికు లిండ్ల కేగిరి. కాన పంచాశదవధానమునకు 16¾ గంటలు పట్టినవి. ఈసంగతినొకటి గమనింపవలయు. ప్రతిపద్యముయొక్క 2వ పాదము చెప్పకముందే యాపద్య ప్రథమపాదము రెండుమూడు మారులును 3వ పాదము చెప్పునెడ మొదటి రెండుపాదములు రెండుమూడుమారులును నాల్గవపాదము చెప్పుతఱి మొదటి మూడుపాదములు రెండుమూడుమారులును నవధానిగారు చదువుచువచ్చి కావలసినపాదముల వేయుచుండిరి. ఇట్లుండ మ॥ కొం. వెంకటప్పయ్యగా రవధానిగారితో పదేపదే మీరు మొదటినుండి పద్యముచదువుటయేల? యేపాదము చెప్పవలయునో దానినే చెప్పుడు. కాలము చాలయగుచున్నదనిరి. అంతట నవధానిగారు వెలుపలికి జదువక తమలో దాము జదువుకొనుచువచ్చిరి. వెంకటప్పయ్యపంతులుగా రద్దాని జూచి లోపల లోపల జదివిన వెలుపలికి జదివిన నొకటే, వెలుపలికే చదువు డనిరి ... అవధానసమయమున నే వేసేయు గొన్నిపద్యములు చదువుం డంచు రంగారావుపంతులుగా రన నగ్రాస

క. అని * కొంతమంది మాకై. పనిగొని వ్రాసి రఫు, డేమ పరికింపక సం
  ధిని విశ్వసించుచో వీరిని బట్టఁగఁ బగ్గములు ధరిత్రిం గలవే! 30గా

చ॥ తమసభ కేగకున్న నిటు తప్పనలన్ లిఖియించి, రేగి య
  క్రమములఁ దప్పులన్ వెదకి కంఠము నొక్క యతింతుమేని లో
  కము మము నేమనున్ "మనుపుగాక మతిక్కడఁగూడ నేల యు
  ద్ధము? వెనుకంజ వేసినను దా ర్వడ"రంచును మమ్ము దూఱదే!

శా. "నాగన్నా! పడకయ్య మాయెదుట నెన్నండున్ మఱెన్నండు మే
  మేగంబోము భవద్గ్రృగంతికము, నీవింకేగు" మన్నట్లు మే
  మీగోష్ఠిన్ విడనాడి, తిట్టినను మా టీకుండ నున్నప్పు డీ
  లాగున్ వ్రాతురె! భానుమూర్తి కృతి యేలా దీని లో నెంచునో?

మ. అతిరోగ్యుండగు భానుమూర్తి విబుధారాధ్యుండు లోకైకస
  మ్మతుఁ డీవ్రాఁతకు నేమిగాఁ దలఁచునో! మామానసం బమ్మహా
  మతి దివ్యాశయమున్ వినన్ దలఁచెడిన్ మాన్యాత్ముఁ డాతండు మున్
  వితగా మమ్ము ‡ మరల్ప నెంచుకతనన్ వేడ్కయ్యెడున్ దెల్పఁగన్.

నాధిపతి వారిని వారించిరి. శతావధానులనుట కొకసారియైన సంపూర్ణశతావ
ధానము జేసినగాని యొప్పదు. సభానిర్ణేత లట్టి యవధానము చేయించుట కీయ
కొనక యెప్పుడో ముందు చేయింతుమనిరి. కానిండు, ముందైన నీకవీశ్వరుల
వలన నిర్ణయమైనట్టి దానిఁ జేయించి వారిబిరుదములకు సార్థక్యము గల్పింతురు
గాక. నాళ్ళ చెర్వు రంగారావు.

* 12-9-11 (Marutur) పురవాసుల యుత్తరమునుండి.

...తాము వారితో రాజీకి వప్పితిరేని మీరు వారికి ఓడినట్లు ముద్రణ
యంత్రములలో ముద్రించుటకు సిద్ధముగానున్నారు. 'మహాగజాః పలాయంతే
మశకానాంతు కా కథా' యన్నట్లు వీరా మిమ్ములను గెల్చునది! వారియావ
జ్జీవము సాధించినను మిమ్ముల గెల్వజాలరు, జాలనేజాలరు కింకవీంద్ర ఘంటా
పంచాననులను బిరుదు వీరియందే సార్థకముకావలెను ... గ్రంథవిస్తరభీతిచే
నింతటతో ముగించితిమి. లేకున్న నొకరీముకాగితములు పట్టును.

ఇట్లు పురవాసులు.

‡ బ్రహ్మశ్రీ శతావధాని తిరుపతి వెంకటేశ్వర కవివరుల సముఖమునకు.
నే॥ చెన్నాప్రగడ భానుమూర్తి యనేక నమస్కారములు చేసి చేసికొను
విన్నపము.

తమకును కొప్పరపు కవిద్వయమునకు పొసగిన వివాదలను బతిరికాముఖ

ఉ. ఎవ్వరు రోగ్యులో! కలహ మెవ్వరు కోరెడివారో! యెట్లుగాఁ
జివ్వ జనించెనో! యెవరు చెన్నఁటిప్రాఁతలు వ్రాయువారో! యీ
అవ్వయు అట్టు సర్వమును రాఁ గత మేమొ? సమస్త మిప్పు డే
నవ్విమలుండు స్పష్ట మగునట్టు లిఖించెదుఁగాక శాంకరీ!

మున విని విచారించుచుంటినేకాని కొంతవరకు కింకర్తవ్యతామూఢతను మరి కొంతకాలము మీయున్కి నిశ్చయముగాఁ దెలిసి వ్రాయు కోరికను ఇంతవరకు విలంబమైనది. ....కవిలోకమునకు రసజ్ఞులగు ప్రభువుల సమ్మాన మరుదగుటంజేసి ప్రాయికముగా భిన్నరుచులును, సాహిత్య శూన్యులును దుర్వి దగ్ధులునగు పామరుల మెప్పుగాంచి యశము నొందవలసిన యవస్థ పట్టినది. గావున కవితా గౌరవము గ్రహించి రక్షించుకొనవలసిన భారము ముందు మీ మూపునను పిమ్మట పరప్రత్యయనేయబుద్ధులగు నితరులపైని నిలిచియున్నది. మరియును మీరు పెట్టినదారి ననుసరించునట్టి వారియెడ నొకవేళ లోపమున్నను సైరించి గారవించు భారమును మీదియేకదా! ....మీరలు కలతపడి కలహమునకు దిగుట లోకానర్థహేతువగుటయే కాక యుభయపక్షము లకు ప్రియమును హితమును గోరు మావంటి సుహృదులకు వ్యాకులకారణము, మిత్రుల చిత్తశాంతికైనను మీరు పొందుపొసగి యుండుట మీ కవశ్యకర్త వ్యము. "గజానాం పంకమగ్నానాం గజా ఏవ ధురంధరాః," అన్నట్లు సంధానోపాయమును మీర చింతింప దక్షులు, మాబోట్లు చేయదగిన దింతియకా మెంచి యింతటితో విరమించెదను.........

చిత్తగించవలెను.

2.........మాకేల? వారికిని నేనెరింగి నంతవరకు నేటికిని మీపట్టున ననేక కారణములచే గౌరవభావమేయని నా నమ్మిక. నడుమ కలహప్రియుల కుతంత్రములవలన నిది పొసగినదని నాయూహ ఏది యెట్లున్నను కొంతకాలమైనను మిత్రకోటిలో నున్నవారితో కలహము పొసంగినను కొంత సైరించుట ధర్మమని నా తాత్పర్యము. మీరు సైరించిన సర్వమును సమంజసమగును. మీ యుదా రతయు ప్రకటీకృతమగునేకాని పర్యవసానము వేరొండు గానేరదు. మీరు శాంతించుట మావంటి వారల ప్రార్థన నంగీకరించి చేసినను చేయుదురుగాని మీయందు భక్తి తాత్పర్య పరిపూర్ణులగు దూరము విచారింపని కొందర నాప మాతరముగాదు. కాన నాభారముకూడ మీపైనే నిలిపెదము...........

చిత్తగించవలెను,

నే. చెన్నాప్రగ్గడ భానుమూర్తి.

చ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు తీరిక నూరక కూరుచుండి సం
గరములు పెట్టుకొందు రనిగా! మును వ్రాసిరి కొంతమంది; వా
రరసి లిఖింత్రుగాక తమ యాశయముల్, "పరికించి యిప్డు వ్రా
సిరి" యని లోక మొప్పుకొని చెప్పికొనన్ గమకించుఁ గావుతన్ ౩౦౬

శా. తల్లాప్రగ్గడవంశవారినిధిశీతజ్యోతి శాఖాభిమా
నోల్లాసం బొకకొంత కల్గియును నెంతో యుక్తియుక్తమ్ముగాఁ
జెల్లం బాగతి *శాంతి కూర్చు కవితాధీరుండు మాసోదరుల్
కల్లల్ నించుచుఁ దిట్టుచుండుటకు నేకారుణ్యమున్ జూపునో!

మ. ఒగిఁ దల్లాప్రగడాన్వవాయుఁ డిపుడే నొక్కింత శ్రీకొప్రపుం
జగడంపుం దెఱఁ గూహసేయుత వృథాసందేహమున్ మాని వీ
రు గడున్ సాహసులం చెఱుంగుత మదిన్ రూఢిన్ విచారింప కే
మిగ మున్ వ్రాసెనొ "వీర్వ్యధానులని" పేర్మిన్ దానిఁ దా దిద్దుతన్.

(నిందుకుండ తొణకరాదు.)

......తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నాకు పూర్వ పరిచితులు. ఆంధ్రలోకమున వారి పేరు దిగంత విశ్రాంతముగ వెలసినది. వారి విద్యా ప్రాగల్భ్యమును, కవిత్వవైదుష్యమును, నిరుపమానములని పేరువచ్చినది. వారు బయలుదేరు నాటి కిట్టి మాదిరి ఆశుధారా కవిత్వమును, అవధాన కవిత్వమును, నరుదుగా నుండెను అట్టి కాలమున వీరు దీని నుజ్జీవింపఁ జేసి దానియందే మహా యశస్సును సంపాదించినారు. వారికిప్పుడు వయసు తిరిగినది. భాషాపతి వారిస్థానమునఁ దగినవారిని మఱికొందఱిని నిలువంబెట్టి పురోవృద్ధికరులగు మఱికొందఱు పుత్రులం గాంచినది. ఇప్పుడు కవిద్వితయములును, అవధాన కవీశ్వరులును, చాలమంది బయలు దేరుచున్నారు. వారందఱును వీరి మీఁదికి కాలు ద్రవ్వుచున్నారు. తప్పనిండు. తప్పిన వీరికేమి కొదువ. అట్టిసమయమునఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరు లేమి చేయవలయు? వారు తక్కిన వారితోడ సములుకారె. వారు విద్వత్కవీశ్వరులు దిగంత ప్రతీతిఁ బడసినవారు. వారిక్రింద బయలుదేరిన శిష్యగణమె విశేషముగ నున్నది. వీరందఱునువచ్చి మేము మీకంటె గొప్పవారమని డీకొనిన "నీవెంతరా" యని వారితోడ వీరుఁదలపడుట దగవగునా? శిష్యుఁడు గురువునకంటె యెక్కువవాఁడయిన గురునకు గాక గౌరవము మఱి యెవ్వరికి? ఈ అవధాన కవిత్వమును బయలువెడఁదీసినది వీరుగాక

ఉ. చూడని యప్డు మావలెనె చొప్పడియుండును భ్రాంతి; యాశువుం
బాడుట తక్క వీరలకుఁ బట్టదు ధారణయంచుఁ బూర్తిగా
నేఁడెటు మే మెఱింగితిమొ నిక్కము వీరటులే యెఱింగి యీ
యాడునఁగూడ వారిధృతి కేమి తలంక మటంచు చెఱుంగుతక్క.

ఉ. వారిని జూడకున్నపుడు వ్రాసిన వ్రాఁతలకేమి యెట్టులో
దూరపుఁ గొండలన్నగతి దోఁచఁగవచ్చు "పధాను" లంచు మే

మఱి యెవ్వరు ? ఒక్కవేళ వయసు దిరిగిన వారిప్పుడు నూతనముగ బయలు దేరు పిన్నవయసు వాండ్రితో వడినిఁ దీసిపోయినఁ దీసి పోవచ్చును. ధారణాశక్తి యొక్కింత తగ్గవచ్చును. అంతమాత్రమున వారి కొక లోటు వచ్చునా? కొప్పరకవులకును నాకును పత్రికాముఖపరిచయము దక్క మఱియొండు లేదు. ...... తిరుపతి వేంకటేశ్వరులారా ! మీ విద్యావివేకములు వీరియెడ నేమియుఁ బనికివచ్చినవి కావు. విద్య వినయమునకు మూలము. మీరు తలపడుట పిన్నవాండ్రతోడనా? వారి వయ సెక్కడ ! మీ వయ సెక్కడ ! ఆంధ్రలోకంబునకెల్ల భాషాపరిజ్ఞానమున గురువులుగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్న మీ కిట్టి వాదప్రతివాదములు తగవు. మిమ్మెవ్వ రేమనిన మీకీర్తి కేమి కొదువ ? ఈ మీ కావ్యములు భాషాచారిత్రమున శాశ్వతముగ నిలిచిపోవును. ఈయపయశస్సు రాకుండఁ గాపాడుట కయినను, మీమీ వివాదములను వదలుకొనుడు.

ఓ కొప్పరపుకవులారా ! మీకీర్తి యచిర కాలమున దిగంత విశ్రాంతమయినది. ఈ వచ్చినకీర్తి స్పర్ధచే వచ్చినదా ? మీకేల అనవసరపు గలహము? అవసరమే కలిగిన దనుకొనుఁడు. ఎవరివలన లోటున్నదో ప్రపంచము గనిపెట్టలేదా ? ప్రాజ్ఞులెఱింగిన చాలదా ? మీ రెదుర్కొనినంత మాత్రమున మీకెక్కువకీర్తి వచ్చునా ? మీరిప్పుడు వయసునఁ జిన్నవాండ్రు. "ప్రమాదో ధీమతామపి" అనునట్లు పెద్దలొకవేళ మదిఁదప్పి వర్తించినను మీరు తొందరపడరాదు......మీ, ఆశుధాటి పెద్దనాదుల ధాటినికూడ మించిన దని చెప్పుకొనుచున్నారు. అంతమాత్రముచేత మిమ్ము పెద్దనాదుల కంటె ఘనులని యందురా ? అట్టి తలఁపు మీమనస్సునకైన జనింపవచ్చునా ? ......పెద్దలయెడ నెట్టి కొదువ లున్నను వారు మీకు వందనీయులు. (1911 వ సం॥ సెప్టెంబరు 27 వ తేదీ దేశమాతనుండి.)

తల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణరావు.

మూరక వ్రాసి మీఁద భ్రమనొందితిమం చనుకోమె ? సోదరుల్
కాఱులు వ్రాసి * తిట్టుటకుఁగా గమకింపరె మమ్ము దానికై. 310

చ. ఎఱుఁగనియప్డు వ్రాసియు నిటీవల దిద్దికొనంగవచ్చు నిం
దరయఁగ శంక యేమి ? యిటు లాంధ్రిపుఁబాణినిగారి శిష్యుఁ డొ
క్కరుఁ † డొకచోట వ్రాసె, నదిగా మఱి వేదము నేఁటికాలమం
దటికిని; దానిఁబట్టి యయినన్ బొరపాటును దిద్దికోఁదగున్.

మ. తల్లాప్రగ్గడరావుగారు మము వార్ధక్యమ్మునన్ ధారణా
చిల్లిలన్ గవి సోదరుల్ వృథగఁ గించిత్తెని యోడింతు రం
చెల్లన్ మున్ను లిఖించువ్రాఁత విత, వా రీక్షర్మమే నేర; రే
కల్లల్ నేరని రావుగారికి వృథాగా భ్రాంతి కల్గెన్గదా ! 312

క. ఉభయాయనుండు సూర్యుని, యభిఖ్యధరియించు మిత్రుఁడఖిలమెఱఁగి తా
నుభయహిత మభినయించుచు, నభిమానము వెల్లడించుటది యొప్పుఁగదా!

ఉ. వీరలు వారి నాశువునఁ "బెద్దనకన్నను మిన్న"లన్న యా
ధోరణి, మమ్ము "సర్వకవిధూర్వహు" లంచని కొండ నుంచు నా
ధోరణి, రెండుఁగూడ దయతోఁ గడు "నిండినకుండ" కించిదా
ధారవశమ్మునన్ దొణికి తద్రిస మిట్టటు చిమ్మ జేయగున్.

ఉ. ఏదియొ వ్రాసె మున్నొకఁడు వృద్ధుఁడు కల్లలఁ బ్రల్లదంబులున్
బాఁదుచుఁ బండితుం డయిన బంధుసముద్రున; కేది గాంచి "యీ
మాదిరి వ్రాయునే యకట ! మాన్యుఁడుఁ గూడ" నటంచు నెంచి దా
యాదుఁడు చింత నొందెనొ; మహాత్ముఁ డతం డిపు డేమివ్రాయునో!

---

* (దర్బారులోని కొప్పరపువారి జ్ఞానోపదేశమునుండి.)

మ. "అనుమోదంబున వేలనియ్యఁదగమన్నా ? పద్యముల్ గొండటం
చును మున్మున్నవచించి యీర్ష్య నిపుడిచ్చో, సామ్యమున్గూర్ప రా
దనుచున్ రెండువిధాలఁ ద్రిప్పనిది నాల్కా ? తాటిపట్టా ? "

‡ (మనోరంజని 15 వ జూన్ 1912 సం॥)

......తాను స్వయముగఁ జూడనివిషయమును బరుల మాటలనుబట్టి నిర్ణయించఁ బూనుట యంతకంటెను బొరపాటు ఏవిషయమందైన నిజము తెలియకముం దేమనుకొన్ననను, దెలిసిన వెనుకఁ దన యభిప్రాయము మార్చుకొన కుండుట యన్నిటికంటెను బొరపాటు.........

చ. ఎవఁ డలనూజివీట మము నించుక చూచినయంత భీతిపై
నవసెనో "గుట్టు మే మెఱిఁగినా"మని; నున్నలపన్నమున్ దగం
గ వినిన బ్రహ్మరాక్షసునికైవడి మానుడి కెవ్వఁడేనిఁ బె
ల్లవకరమున్ వెలార్చుచు భయంబడె నాతఁ డిఁకేమి వ్రాయునో!

గీ. ఎవఁడు "హితవాది" పేరున నేదొ సోది
స్వలిపితోడన వ్రాసి యిచ్చుటకొ యనిచి
తుట్టతుద నేదియో తనపొట్ట నున్న
తుట్టఁ గ్రక్కెనో యతఁ డిప్పుడెట్టు లనునొ!

ఉ. ఆలిపియందు నొక్కయెడ హంసపదం బిడి దిద్ది స్వీయమా
వ్రాలునఁ గొంత వ్రాయు నొకపండితుఁ డిప్పుడు "కొప్పరంపువా
రేల వృథాగఁ బ్రల్లదము లిన్ని లిఖించిరొ తెల్పు" మన్న నే
మూలను దాఁగునో జనని! మ్రోఁగునొ, వేఱొకతోవ కేగునో?

ఉ. వృద్ధుని వ్రాఁత గూర్చినది, పేరిట లేమిని గొంతమందికిన్
శ్రద్ధగఁ జూచినప్పటికిఁ జాల దురూహము గాఁగఁ దోఁచుటే
సిద్ధము, వీరియుత్తరము చేతికి రామిని నిట్లు వ్రాసినా
మిద్ధరణీసురుండును నికృష్టుఁడు గాఁడు ప్రసిద్ధుఁ డెంతయున్.

ఆ. వె. ఊరిపేరు వ్రాయ నున్నగుట్టంతయు
బైటికెక్కె నితని వ్రాఁత నొకటఁ
"బ్రాడ్విహాకు"లాది పలుమంది చూచి'సీ'
యని రటించు వింటి మంబ! యేము.

శా. చాలన్ వృద్ధత గూరియుండియును వాచాదోషముల్ వ్రాసి తా
నే "లా"చూపి యమున్ జయింప మదిలో నీతండు తా నెంచెనో?
కాలం బెట్టిది! యిప్పుడేని దనకుం గాఁబట్టదే సత్యపుం
జ్వాలారా! యితఁ డింతగా మునుఁగునే శాఖాభిమానాంబుధిన్.

గీ. చాటువ్రాఁతల కేమి వాచాటులగుచుఁ
బైకిఁ బత్రికలందున * బరుకు వ్రాఁత

---

* చ॥...హరు నిటలాక్షదృష్టి నివహంబులపాలయి స్వప్నలయ్యెడిన్,
గ. తామే దక్షులమంచు నిక్కెదరు విద్వద్ద్వేషమున్మాని!

లెట్టులున్నవో యెఱుఁగవా ? చెట్టలకును
వ్రాయరాని వ్రాఁతలుగూడ వఱలునో కొ.

ఉ తో లిపల్కినచో ప్పున ముష్టిచెంబు గే, లంగొని బిచ్చమెత్తుటయె లాభమటంచునెఱుంగరాదొకో ! చ॥...పడఁబోలునె బూతుల...

(15 అగస్టు 1912 సం॥ మనోరంజని)

(దర్బారు పత్రికలనుండి)

.........బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు— చి॥ చక్రవర్తుల సుబ్బారాయశాస్త్రికి... మ॥ అరుగంజాలరు క్రోశమాత్ర మొకనిన్ హర్షమ్మునై జూడలేరు రుజగ్రస్తులరై తలల్ నెరయగా రూపంపు సొంపెల్ల పేదరిపో వార్ధకమందె...శా॥ ఆసన్ద్రుంపుము,......మదమ్మంత్యమ్ము నొందింపు...చ॥ కుట్టి! మాటల నహీనత హీనతదోచుచుండుటల్, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు దేశికులా! యిక జెప్ప నేటికిన్॥

17—1—12.

"(పశ్యా పశ్యో నపశ్యతః విమర్శన శేషము.)"

......యః ఎవఁడు తప్పఁద్రాగుటచేత (ఇది ప్రకరణముబట్టి తెచ్చుకోవలెను) నపశ్యతి ఏమియు కనజాలఁడో,యః మఱియొవఁడు పశ్యతి జగత్సర్వం అర్థాత్ కావాసుందరీ షేదృష్టిపథమియాదితి, (ఇదం సాహచర్యనియమలభ్యం) చక్కని దెవతె కంటఁబడునా యని జగమెల్ల కలయజూచునో,తావుభౌ అపశ్యౌ అచదివిన యపండితు లిరువురును పరం ఆత్మానం పరుఁడగు నాత్మని నపశ్యతః కనఁజాలరు. పశ్య (మిత్రమా) చూడుమా......

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకు.

......ఛీ యనకుందురే జనుల్...పూర్వనువాసినీ గౌరవంబు॥...
......కొంగా ! హంస నెదిర్చి భంగపడకే కోల్పోకె నీమానమున్।...
...తే. గీ. మేటికవులనితోచిన మీరెవారి, చరణములధూళి శిరముపై జల్లికొనుఁడు, ఇంక నేమేని యొనరింపుఁ డింతెకాని, కలుపకుఁడు మమ్ముమాత్రమికార్యమందు;...... మీసింబోతు గాంభీర్యము నింకెంతకాలము వఱకు ప్రజలకుఁ జూపెదరు. తిటాలున యొకరిననిన "పండితబ్రువము మొదలగు గ్రంథములకు కథానాయకులగుటతో నైనఁ దమకు తనివితీరలేదా?......... మహాపాండిత్యమునకుఁ దోడు సభకూడ జేయవలయునా...... సీ. అగ్రహారతిరుతయాధిపుం డతఁడు వారక దేవిరించు యాచకులు మీరు......... సీ.అల్లి

క. ఆయీవ్రాఁతలఁ గన్గొని, రోయుచు నొక వృద్ధసుకవి రూక్షేక్షణుఁడై
'ఛీ' యనియంతటవిడువక, ధీయుతుఁ * డెటువ్రాసెనొక్కొ! తెలియదజననీ!

చిల్లిగ నాల్గు కల్ల లల్లి లిఖించి కడిమి జూపెడు దివాకర్ల భట్టు, వెఱ్ఱిభంగిని తొఱ్ఱి మొఱ్ఱి వ్రాతలు వ్రాసి వేరుగాంచెడు చెళ్లపిళ్లభట్టు...

(ఇట్టివ్రాఁతలకు మితియే లేదు)

పరా:— ఆయీవ్రాతలు, గొండఱవ్రాళ్ళుగల చేటభారతపు వ్యాసముల నుండి స్థాలీపులాక న్యాయమున నెత్తిచూపఁబడియె, విస్తర మాయీదర్బారు పత్రికలయందే చూడఁదగు. ఏతిట్టుతిట్టినను శిరసావహించి "దర్బారు" ప్రకటించుచున్న దనుటకు విస్తరించి యుదాహరణము లవసరములేవు. జగమే సాక్ష్య మీఁగలదు. విస్తరించి యుదాహరింపఁ బూనుదుమేని దర్బారు సంచికలలో మూడువంతు లుదాహరింపవలసియుండును. అట్లు చేసినచో గబ్బము విస్తరిల్లుటయే కాక తిట్లమయము కావలసివచ్చును. ప్రాజ్ఞు లింతటితోడనే తృప్తినందుదురు గాక.

(* 1912 సం॥ డిశంబరు అభినవసరస్వతినుండి)

ఈక్రిందఁ బ్రకటింపఁబోవు పద్యములను బ్రహ్మశ్రీ అమరవాది రామకవిగారు మాకుఁ జాల దినముల క్రిందట నంపిరి. ఇమ్మహామహుఁడు కడువృద్ధు. ఈయనఘుని కవిత్వము వసుచరిత్రపాకము ననుసరించి యుండును. ఇప్పటి కాలమున నాంధ్రకవిత్వ మీకట్టుదిట్టముగాఁ జెప్పు మహాకవులు మాసీమ యందే కాక యితరత్రఁగూడఁ గడు నరుదు. తిక్కనాదుల కాలము నుండి మా కొండవీటిసీమ మహాకవులకు నివాసమై యశమునందుటయు నేఁటి కట్టిసీమను కుకవులు తండోపతండముగా బయలువెడలి కుకవిసంరక్షణకుఁగా సుకవినిందన మొనర్చుచుఁ గడునజ్ఞానులై వర్తించు చుండుటకుఁ గొంకి దీనివలన సీమ కెల్ల నప్రతిష్ఠ వచ్చునని తలంచి యీవృద్ధమహాకవి యీపద్యములు వ్రాసి పంపిన ట్లూహింపనయ్యెడిని—

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తయే నమః

సీ. అలమేలు మంగలాభాప్తివర్తిలు నొక్కఁ డలమేలు మంగలాభాఢ్యులొకరు
విబుధసపర్య శోభిలుచుండు నొక్కండు విబుధసపర్య శోభిలుదు రొకరు
శ్రీమత్కళావృద్ధిజీవనుం డొక్కండు శ్రీమత్కళావృద్ధి జీవు లొకరు
రాజితాహీనగోత్రస్థితుం డొక్కండు రాజితాహీనగోత్రస్థు లొకరు
తే. గీ. నామమాత్రానఁ గాక గుణక్రమమున
సములు తిర్పతి వెంకటేశ్వరున కట్టి

క. ఈయమరవాది వంశజుఁ, డీయనఘుం డీమహాకవీశ్వరుఁ డకటా!
రోయునె రామసుకవి యొరు, లే యవివేకమును జూపరేని భవానీ!

సరసతిరుపతి వేంకటేశ్వరులఁ దెగడు
వారు విబుధాపకారులు గారె తలఁప.

సీ. గద్వాలనృపతి రంగ ద్వాలఖిల్యాభమతు లంచు విత్తసమ్మతులఁ జేసె
నాత్మకూరున మదంబాత్మ కూర ఘటిల్లె రోహణోపమగజారోహణంబు
వేంకటగిరిరాజు వేంకటగిరిరూప ఘణితుల్యులని ధనార్పణ మొనర్చె
విజయనగరి, వాద విజయనగరిపుదేశికు లంచు రాజకాశికులు మెచ్చి
తే. గీ. రందు నిందన నేటికి? నఖిలలోక
మస్తకన్యస్తకీర్తి ప్రశస్తులగుచు
వఱలు తిరుపతి వేంకటేశ్వరసుకవుల
నీర్ష్య రిపు లేవగించిన నేమి తఱుఁగు.

సీ. కావింతు రెవ్వారి గాఢోత్సవుల సుధీదుర్లభబహుపారితోషికముల
భావింతు రెవ్వారిఁ బరిచితగ్రంథశబ్దపరిష్క్రియార్థవైదగ్ధ్యసరణి
సేవింతు రెవ్వారిఁ గోవిదప్రావృతధ్వాభస్వద్గుణాంశముల్ పట్టువడఁగ
రావింతు రెవ్వారిఁ బ్రాజ్ఞగోష్ఠీ చర్చికల కగ్రగణ్యులఁ గావరించి
తే. గీ. సకలదిగ్దేశధీరరాజన్యు లట్టి
సరస తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుకవుల
ఖలు లసూయాపిశాచసంగ్రస్తు లగుచుఁ
బదఱుటయు వారలకు నొక్క ప్రాభవంబె!

సీ. ఆత్మయశోవర్ధనాసక్తియే కాని పరకీర్తికి నసహ్యపడుట లేదు
వైదర్భిరీతిఁ గావ్యము లల్లుటయె కాని పటిమకై గౌడిఁ జూపుటయు లేదు
పరకావ్యముల గుణస్ఫురణ మెన్నుటె కాని తప్పు లన్వేషించు తలఁపు లేదు
పామరుఁడైన సంభావించుటయె కాని యొగి గర్వమతిఁ జూడకుంట లేదు
తే. గీ. కలరె యిటువంటి బుధులని కవులు మెచ్చ
వఱలు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల నీర్ష్య
నింద సల్పిన వాండ్రకే నిందగాక
వారి కీర్తికి సుంత లోపంబు గలదె.

సీ. కోవిదామోదంబుఁ గుమతిదుర్వాదంబుఁ బూన్పరే మాన్పరే భూరిసభల
సంస్థానములయందు సరసాసనములందుఁ బఱపరే నెఱపరే పద్యబహుళ
చటులశబ్దపథంబు శతవధానవిధంబుఁ బాపరే చూపరే స్వకవనముల
సాహిత్యజననముల్ సాహిత్యకజనముల్ చేర్పరే నేర్పరే శిష్యతతికిఁ

సీ. "వెంకన్న"* యని వ్రాసి వెక్కిరించితి బాగుగా నంచు నొక్కండు మేను మఱచు
"వెంకటే" సని వ్రాసి జంకు నా కేమని యొక్కండు సంతోస మొందుచుండు
"వెంకప్ప" యని వ్రాసి వేఱొకం డాత్మలో నానందపారవశ్యమును జెందు
"వెంకం"డనుచు వ్రాసి యింకేమి కావలె ననుచు మఱొక్కండు గను ముదంబు

గీ. అరి యొకఁడు "వెఱ్ఱివెంకటాయ" యని వ్రాసి
పరమసంతోషవారిధిఁ దిరుగులాడు
నేమనఁగవచ్చుఁ గొపఱింబు నోమఁదలఁచి
పడెడి పాటులు తత్పక్షపాతు లకట !

గీ. దాదృశోదారశీలసందర్భులగుచు
వఱలు తిరుపతివేంకటేశ్వరసుకవుల
నీర్ష్య నిందింప వారల కేమికొఱఁత?
కొఱఁతఁ బలికినవారికే కొఱఁత గాక.

సీ. ఆరూఢ సాహితీవ్యాకరణభ్రాజదతికశ్యపులయం దవతరించి
చర్చితార్యసభాప్రసంగవాక్ప్రౌఢిదంభాదితిస్తన్యపానాప్తిఁ బ్రబలి
సంస్కృతాంధ్రకవిత్వచాతురీకైతవచాలోపనయన సంస్కరణ మొంది
వరకావ్యమోదితనరపాలబహుమతివ్యాజనానాకళ లభ్యసించి

గీ. బహుళితశతావధానాదిపాటవాఖ్య
బలిసవనయుక్తిఁ బెరిఁగి విశ్వమయుఁడయ్యె
సరసతిరుపతివేంకటేశ్వరయశస్త్రి
విక్రమం డయారె ! వారి భావింప వశమె !

* (16 వ ఆగస్టు 1912 సం॥ దర్బారు పత్రిక నుండి)
...... ఓ ఏడుకొండలవాడా! ఓ తిరుపతి వెంకన్నా ! ఓ మహాప్రభో ! నీవు చాటువనుండి యమాయకులను ప్రేరేపించి వారిని యావహించి యపవాదముల నేల పలికించెదవు ? నీవు వారికిని వీరికిని పూచుటకంటె ప్రత్యక్షమయి యేమి కావలెనో యేల కోరరాదు ? వెయ్యి కొబ్బరికాయలు వడపప్పు పానకము చేసి నిన్ను శాంతిపరచెదము. మాయందు దయయుంచి నియోగి వైదికులకు వైషమ్యములను జంప వరమియ్యుము. అప్పుడు నీ పేరు సార్థకమగును. కోపించి యపవాదములను వెల్లడించిన ఈ యిరువదవ శతాబ్దములో నమ్మువారెవరు? కావున శాంతింపుము. శాంతింపుము. 'నియోగి'

ష రా:— ఇట్లు స్వయంకృతాపరాధమును మాపైఁబెట్టి వ్రాసినను, ఈయన తిట్లుతిట్టని హేతువునఁ గడుయోగ్యుఁ డనుకోవలసియున్నది. వెంకన్నా అనునదియే యొకతిట్టుగా నాయన తలఁచి యుండును గాని మాకంతమాత్రమునఁ

ఉ. ఇంకొకఁ డెవ్వరో తెలియ దేవపుఁ "బండితపుంబ్రువంబు" నే
కొంకును లేక వ్రాసె మముఁ * గూర్చియె యంచును బత్రికాధిపుల్
జంకక తేల్చి, రయ్యదియు సత్యమె; బండయుఁ గూడ నట్లుగా
బొంకులుఁ దిట్లు వ్రాయఁ డని పూర్తిగఁ దోఁచెడి నంబ, శాంకరీ!

శా. ఆదుశ్శ్లిష్టకు యోగ్యులెల్లరును 'నాహా' యంచు 'శీ' యంచు "నే
మీ! దౌర్భాగ్య" మటంచు నొచ్చుకొనఁగా మిన్నంది "మేల్ మేల్ బళీ"
నాదంబుల్ పచరించుచున్ 'గవిత' విన్నాణంబు చూపించె నౌఁ
గా! "దుత్తూ రది భంగులోఁ" గలియుచో నాశ్చర్య మే ముండెడిన్!

క. ఈపాటు లీయసత్యము
లీపోకడలెల్ల "నారికే మాసనమున్
బ్రాపింప" మనుచు మాపైఁ
గోపించుటఁజేసి పుట్టి కొస కిట్లయ్యెన్.

ఆ. వె. ఆసనమ్ము కొఱకు నసుఁగుం గవులు విద్దె
లభ్యసించు నొక యుపాయ మేది
యేని జాడవలయు నిస్సిరో ! యీతిట్టు
లేమిసేయు నింత యొఱుఁగ రంబ !

బోయిన దేదియులేదు. నిజమగు మా పేరదియే యగుటచే సంతసించుచున్నా
రము. ఈ కక్షను బెట్టినవారెవరో యీ కబ్బములోని ప్రాజ్ఞుల లేఖలవలన
విస్పష్టపడును గాన నిఁక నేని యీయన నిజ మెఱిఁగి తన మ్రొక్కును జెల్లించి
కొనుఁగాక.

* (22 డిశంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్రకేసరినుండి)

"రామేశ్వరీయము" అను పండిత బ్రువలక్షణము :— ఈ చిన్న పద్యగ్రంథము
రామేశ్వరకవి గారిచే రచియింపబడినది. వెల ఒక అణా. ఇది తిరుపతి
వేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపు కవులకును జరుగుచున్న కలహము విషయమై
రచియింప బడినట్లు కనబడుచున్నది "........

పరా:— ఈ కేసరిపంక్తులవలన "పండితబ్రువము, అనునది ప్రకృతకల
హమునకు సంబంధించినదేయని తేలునుగదా ! ఇంతకుమున్ను దర్బారు పత్రిక
వానిని మానెత్తిని బెట్టినదనుట విస్పష్టము. మఱియు నీయంశము నే కవితా

శా. * మున్నే తెల్పితి మేల తిట్టెదరు మీమూర్ఖత్వముల్ సారెకున్
వన్నెల్ వాటెడిఁ గాని దాన జనియింపక బోదు లాభం బటం

పత్రిక కూడ తేల్చినది దానింగూర్చి గీరత పీఠిక చూడఁదగు, పండితబ్రువమును గూర్చి యెవరో పండితకవి యేవగించుచుఁ బద్యములు వ్రాసి పండితబ్రువ మను పుస్తకమునందే అంటించి పంపియున్నాఁడు. ఆపద్యము లీక్రింద నుదాహరింపఁ బడుచున్నవి.

మ॥ తమపాదమ్ములు పట్టి తొల్త దమనిందన్ బిమ్మటన్ జేయుమా, ర్గము గైకొన్నమహాత్ములన్నై యిపు డీరక్షోగణం బెంచి......నీచశ్లాఘ్యు మీగిత్తమున్ భ్రిమదీరంగ లిఖించె దీనిఁ దమ రుగ్రప్రజ్ఞ వారింపరే. ఉ॥ ఊరును బేరు లేక గొబయోరఁ జరించెడి కొండబట్టిలీ, తీరున విఱ్ఱవీఁగుటకుఁ దేలెను: గొండబఁమ్ము హేతువం, చేరు పెకల్పలేరనుచు నెంతురు కొండను కొండప్రక్క వా, రారయ మీరు కన్ దెఱచునంత ఫెడీలునఁ గొండఁ గూలదే. శా॥ నోటన్ గీటము లుప్పతిల్లునటు కన్నున్ మిన్నునుం గాన కే, చేటో మూఁడి వనాటుఁ డెవ్వఁడొకొ నించెం దిట్ల డచ్చీలు ది, వ్యాటోపస్ఫుర దాశుధారకవితాత్యా నంపసద్గ్రింథవా, గ్ధాటిన్ బాటిలు మిమ్ము నిందలదురాస్థన్ ముంచి తేల్చన్ వెసన్. శా॥ చెంపన్ గొట్టినయట్లసాధుతను బెంచెంగాదె యాకాశియా, పెంపుం బెంపొనరించి కొన్నిట బుధప్రీతిన్ బొసంగించు వ, శ్యాంపుశ్యాం బ్రకటింపఁ గావలయుఁ గొండా! తూలు, బండా! పడున్, గంపన్ మేపెడి కొండబట్టిలకు వైక్లబ్యంబు గల్గుంజుఁడీ. ఆ॥ వె॥ కొండబలము బండకుండె కానిబలమ్ము, కొండబట్టియలకునుండె నార! బండ, కొండ, కొండబట్టియల్ కుయివెట్టఁ, జేయు బిగువు తమకె చెల్లియుండె॥

* (శాఖాభిమానప్రవర్తకులగు లౌకికశిరోమణుల కొకహెచ్చరిక.)

ఉ॥ తిట్టిన లాభమేమి! కసిదీఱఁగ వీలగునేని యెప్పుడో
కొట్టిన లాభమేమి! యది కోవిదమార్గముగాదు, మున్ను చే
పట్టితి రెట్టులో విఱుగ బాడిత కొమ్ములు రెండు, వానిచే
నెట్టఁ దలంచినా ర్కమము వినీతికిఁ దక్కు భుజాబలమ్మునన్.

చ॥ పయినొక చింతకొమ్మ కొగఁ బ్రాకితి, రందలి పండ్లు పుల్లఁగా
నయి వెగటై యసహ్యమయి యందఱకున్ దలవంపునించె, నే
మియు నొనరింపలేక పయిమిక్కిలి మీఁదికి దూఁకుచుంటి, ర
య్యారొ! జగతీతలం బెఱుఁగదా! నగదా! పగదాఁగనేర్చునే!

చు, న్నా నాఁటికి బుద్ధి గల్గెడి నటంచుఙ్ మేము భావింప నే
మన్నాఙ్ లే దభివృద్ధి చెంద నకటా ! మాంద్యంబు సాంద్రంబుగఙ్.

శా. మేమే కా దిటు లెంతమందిరియో, సదా మిన్నంది దూషింప ను
ద్దాముల్ వీరిని మందలించి రెవరిఙ్ దా మింత లెక్కింప కే
మేమో తిట్టుచు వ్రాయుచుందు రకటా ! యీవేని యవ్వారికిఙ్
ధీమత్త్వంబు నొసంగు మంబ ! యటుపై ధీజాడ్యముల్ వోయెడిఙ్. 328

శా. చల్లా పిచ్చయశాస్త్రి నీతి గఱఁపెఙ్ జాజ్వల్యమానప్రభా
కల్లోలాకులమైన పద్యతతితో గాఢాగ్రహోదగ్రుఁడై

ఉ॥ రాజును బట్టుకొన్న పయి రాష్ట్రజనుల్ చెలరేఁగి తిట్టు నా
యోజను మీరొనర్చు పనులున్నవి శాఖకుఁ గీర్తి దెచ్చు టీ
యీజతనంబులం గలుగునే ! పయి పెచ్చపకీర్తిఁ దక్కు నా
హా! జగమెల్ల గ్రుడ్డిదనియా ? సకలమ్ము మనంబు దెగించుటల్.

(విస్తరము "పళ్యాం పుళ్యాం" లో చూడుడు)

తిరుపతి వేంకటేశ్వర స్తవము

(1912 వ సం॥ సెప్టెంబరు 9వ. సంచిక అభినవసరస్వతినుండి.)

శా॥ "వెంకన్నా !" యనునంత లోటగునె నీవిఖ్యాతి విద్వచ్చమూ
సంకాశస్ఫుటవైదుషీభరితవాచాచాతురీ శ్రీనిరా
తంకప్రోత్థమహోరుసంఘటితపద్యజ్వాలసద్ఘంటికా
టంకారమ్ముల నాలకించి చనుబండల్ వెంకటేశప్రభూ!

మ॥ తలవాల్చంచి కరమ్ముల న్మొగిచి పాదద్వంద్వముం బట్టి త
ప్పుల సైరింపుఁడు మీకు దాసులము గామో యంచుఁ గాల్చెప్పు ద
బ్బలకాసించెడి వారిఁ జూడకయె 'గప్పాల్గొట్టి ని "న్నేడుకొం
డలవాఁడా !" యన నీ యశోరమకు లోటా ? వేంకటేశప్రభూ !

శా॥ ఒంకెల్వేసిన. లాభమా ? మిగుల బారల్సాచినఙ్ లాభమా
బింకాల్గొట్టిన లాభమా ? వెడనుడుల్ వ్రేలంగనే లాభమా ?
జంకున్వీడి ముఖాముఖిఙ్ గనవలెఙ్ సామర్థ్య మామీఁదటం
జంకల్గొట్టవలెఙ్ 'బళీ !' యన బుధేశా ! వేంకటేశప్రభూ !

శా. జంకుల్గల్గఁగ నొక్కవే, కథలినిచ్చల్ దాఁటుచో రెండువే
[illegible] చేర్చిన మూఁడువేలని కపుల్లాంగూలముల్ ల్సాచి ని

పిల్లుల్ వోలెఁ దదీయధాటి కొకటన్ బెంపేది వాచాటకుల్
చల్లంగా నొదుగంగఁ జొచ్చిరి వచసార్సంబు దూరంబుగన్.

శ్శంకక్రొమ్మొక్కిడి యాలువేలయిన నీసౌమ్యత్వముంజూపి వే
టెంకాయల బ్బలివెట్టువారలఁట వింటే! వేంకటేశప్రభూ!

శా॥ అంకమ్మన్భజియింతురో, యటులుగా కొండమ్మంగొల్తురో
కంకాళిం గనఁబోదురో, మఱియు మేఁక క్రొంగుదేవర్లకుం
కైంకర్యమ్ములఁ జేతురో! హరిహరీ! కాకున్న లోకత్రయిం
బంకాఁజేసిన నీకెటుల్ శివములప్పా! వేంకటేశప్రభూ!

మ॥ ఎటనో మాలనుగూరుచుండి తనపే రేమూలనో దోపి ప
ట్పటఁ బండ్లూరక పిండిఁజేసికొని కంఠస్థాభిమానమ్ముతో
గుటక ల్మ్రింగుచుఁ దొంటి వ్రాఁతలకు సంకోచింపకే లేచి చ
ప్పటులంగొట్టఁగ నీకు లోటగునె యప్పా! వేంకటేశప్రభూ!

ఉ॥ ఏడనో కొండనుంటివని యెంతురుగాదె కపీంద్రులెల్ల న
ట్టాడెడు కొండలన్ని తునియల్వొనరించు టెఱుంగరైరి మో
మోడి భజించువారలను బ్రోతువటందురు కాని నెత్తిబొ
చ్చ్వాడఁగఁ గొట్టుచుందువని యాహా యొనర్పరు వేంకటేశ్వరా!

చ. తెలియఁగలారె యెల్లరును దిర్పతిలో వసియించియున్ జగం
బులఁ గలజీవరాసులనుబొంది జగానిగలేను కీలుబొ
మ్మలవలె నాడఁజేతువని మాటికిమాటికి నోటితీటచే
గలబిలసేయుచున్ శివముగాఁ దలపోతురు వేంకటేశ్వరా!

మ. పెసలే చాలగనున్నవో! యకట యాబెల్లంబె బల్చేకయో
వెసఁ దమ్ముం గడతేర్చి యెల్లపుడు దోర్వీర్యంబు సంధించుచోఁ
బొసఁగం జాలినయంత నీకు వడపప్పున్ పానకాల్సేతురం
ట! సెబా సెంతటిమాట వింటిమయ కట్టా! వేంకటేశప్రభూ!

మ. కరముల్దొప్పలు సేతురంట! మదిలో గర్వంబు లేదంట! గు
ర్గురలేమూలను లేనెలేవఁట! పరాకుల్ తెల్పువారంట! త్వ
చ్చరణాంభోరుహచంచరీకులఁట! మీసాత్తియలేరంట! యా
వరముల్ కావలెనంట యేమనెదు? దేవా! వేంకటేశప్రభూ!

ఇట్లు, చల్లా పిచ్చయ్యశాస్త్రి.

క. * సుమనోఽవతంసకృతికర్త మహాభాగుండు సుగుణరాశి యితఁడు స
ర్వము నెఱిఁగి మందలించిన, క్రమ మంబరో! సర్వసుజనగణ్యమకాదే.

ఉ. వంగిపురాన్వవాయ మిటువంటి మహాత్ముని గూడ నెంత పే
ర్మిం గన రీప్రబుద్ధులు సమిద్ధపరాక్రము లంబరంపువీ
థిం గడు దూఁకులాడుదురు తేఁకువ కొండొకయున్నఁ గాదె చె
ప్పం గలవారు చెప్పుటయు వారక వింటయు సోమహేశ్వరీ! 331

(* శ్రీమాన్ వంగిపురం కృష్ణమాచార్యులు. బి. యే. యల్. టి. గుంటూరు కాలేజీసహోపాధ్యాయ విరచిత "సుమనోఽవతంసము" నుండి.)

క. శ్రీనాథుం డిల సత్యము, నేనాఁడును బ్రోచుచుండ నింపుదలిర్పన్, ధీనిధి సత్యవిమర్శన, చే నెగడుచు నుండుఁగాత శిక్షితమతియై॥......చ॥......గుం, టూరిపుర వాసులార! వెగటుం బడ కీగు వినుండు సాధు స, చ్చరణసరోజ సేవనల సత్సుమనస్సులు కింకవీంద్ర సిం, ధురపృథుదేహనిస్సరదనూనమదా పహృతి ప్రభూత సు, స్థిరనిరవద్యదిగ్వితతిదివ్యవిభూషణసద్యశస్స్ఫుర, త్తిరు పతివేంకటేశ కవిధీరమృగేంద్రుల చెంతఁ జేరి సా, దరమతి విద్యనొంది కవి తాపరికల్పనచాతురీ ధురం, ధరుఁడయి...వే, లురి శివరామశాస్త్రి బుధలోకు పమానసపద్మఁడటై గుం, టురిపురికాలెజీ కవివినోదనపూరుషసంఘమందు దు, ష్కరనిజధీవిలాసకృతిచందములెల్లను జూసి శారదా, పరమపవిత్ర విగ్ర హావిభాసితకాంచనముద్ర నందుడున్, సరతతి మోదవర్ధననినాదసముచ్చయ పూర్వకంబుగా, వరశకటాంతరంబున విభాసిలఁ గూరిమినుంచి యాబుధున్ బురి రమణీయవీథులను బొల్పుగ నుత్సవమొప్పఁ గాలెజీ, సరసకళార్థులెల్లను ప్రసన్నముఖుల్ విహరింపఁజేసి చే, రిరి నిజమందిరాళి 'భళిరే' యని పెద్దలు మెచ్చుచుండ; న, ద్దిర! మఱునాఁటి రాతిరి హృదిం బురికొల్ప కుతూహలంబు మై, సరగునఁ బాకశాస్త్రవిదు సౌమ్యముఖాశ్వవరాధిరూఢు సుం, దరముగ నూరఁదిప్పిరి వృథా వ్యయమెంతయొ చేసి కొందఱె, వ్వరో; సుమనశ్శ్రవః కుహరపాటనమౌఁ గద దీని విన్న; న, వ్వరో బుధసంతతుల్, శ్రుతికిఁ బర్వ మెకా యని మెత్తురో క్రొ! చే, సిరో లఘుతాలఘుత్వ పరిశీలన సన్మతు లిట్టు లెవ్వడేన్? సరఘతఁ బాకముల్ షడ్రసంబుల నొప్పఁ గవీంద్రపావకుల్ పరఁగఁ గృతుల్ రచింతు రని వారల సామ్యము చాటిరియుంద్రొ! యే కరణి నలంకృతుల్ [illegible] శ్రావ్యమహోహారధ్వనుల్, విరివిగఁ గల్గియుండి [illegible], వరకవితాతనూజఁ గను భాగ్యము పాచ

శా. కార్యాకార్యవిదుండు సూనృతవచఃకైవల్యపాథోధిసం
సార్యగ్రేసరుఁ డాంధ్రపహ్లాణముఖభాషాశేషుఁ డీకృష్ణమా
చార్యుం డూరక పాత్ర మొండు విరచించన్ దీరి కూర్చుండెనే
ఆర్యుం డెన్నఁటికిన్ సహింపఁడుకదా ! అన్యాయధన్యాత్ములన్.

కుఁ డంద నేర్చి? ని, ట్లరయక లోకగర్హ్యాకృతి హర్షముతోఁ దిలకింప
న్యాయమా?, అరుదగు శేముషీమహిమ కక్కజమందుచు విద్వదర్హ స, త్కార
ణము సేయ దోషమె? బుధప్రవరాళినికారసక్తులన్, విరసమనస్కులన్ గురు
వివేకరమాఢ్యులు "కూడ విట్టి తుం, టరిపను లంచు గొబ్బున జనంబులు మెచ్చ
నివారణంబు సా, కిరులయి చేయకుండ రది కేళి విలాసముగాఁ దలంచి......
విమర్శ సేయుచో నొరులని యస్మదీయులని యొప్పనిభేదము లెన్న బుద్ధి స,
త్వరమయి న్యాయదృక్పటిమ వాయుచు స్వీయజనాళికృత్య మం, దరసియుఁ
గాన దొక్కెనెర సైనను; జూపిన ధర్మ మంచనున్, బరకృతియం దనేక
గుణవారము దోషవితాన మంచొగిన్, చురుసుఁదనంబుతోఁ బలికి దోసపు
లేశము గొప్పఁజేయు; నీ, పురి విపరీతవార్త వినఁబోలును; దాన నెఱింగి
మద్వచ, స్సరసత సద్విమర్శనము సల్పుము మిత్రమ! అద్ది యేది యం, చరయ
నియోగివైదికుల కక్కట! పోరు సముద్భవిల్ల నొండొరులు ప్రభిన్నమార్గు
లయి యొప్పగఃగూడరు వైదికక్రియా, చరణము నందు; వాక్కలహచండత
ద్వేషము పెద్దసేయ సా, గిరఁట; నియోగి యాజుకవికిం దగు కారణ మేమి
లేకయే, పరు లవధానులిద్దఱు సభన్ దమ నైపుణి చూపుచుండ, నా, సరసని
షేతముంచి రది 'సత్సభ గూడను గూడ' దంచు ను, ద్ధుర కలహంబు హెచ్చ
ను "వధూవరులెక్కఁగఁ బల్లకీని నె, వ్వరితరు లెక్కఁగోర" రనిపల్కెడి
విద్వతిలోన నొక్కఁ డం, దఱు వినుచుండ; నైనను వృథాగఁ దదాసనచర్చ
మానకుం, డిరి; మది నొవ్వఁగా నతఁ డనెన్ "దన చెంగటఁ బీఠమందు నె,
వ్వరుసునఁ గూరుచుండఁ దగు పండితుఁ డయ్యెడి నీతఁ"డంచుఁ దీ, వరపడె;
యాం త నం త శ్రీ తి పా ట న కా రి వ చో హ తా త్మ లై, య
తి గి ర నం గఁ గొం ద ఱు ర యం బుః న నా శు క వీం ద్రు
త్సోడఁ జే, రిరి గృహంబుల్; నిజాతిశయరీతుల నాశుకవీంద్రుఁ డంత రా,
తిరి ప్రకటించెఁ బత్త్రికలఁ దేఁకున నాఁడెఁ దెలుంగుమిగ్గాస మి, ర్వురు నిలుపుం
డటంచు, నెగఁబోసిరి శ్లోకుల పైని లేఖలన్; బుధజను లెల్ల రుండఁగ నమోఘ

ఉ. ఈయనఘుల్ వచించుపయి నింకొకనిన్ వచియింతు రప్పురిన్
ధీయెడ యోగ్యతాగరిమఁ దేఁకువ లోఁకువగాని శక్తిఁ; గాం
గేయునికేని లోపము లగింపఁగఁగొండొక వచ్చు, నీయుపా
ధ్యాయునికిన్ బి. యే. ఎలిటి. కంబరా! లేదు కళంక మెయ్యెడన్.

విదగ్ధవచశ్శరార్చులన్, మరలఁగఁజేయువానివలె మాటలుసెప్పి యథార్థవాది మ,
త్సరమును బెంచె;నిట్టి కవిసంగర మాఁపఁగ నెంతవారికేన్, దరమ! వివేకవం
తులు వితాకుపడం గడు వృద్ధియయ్యె...స్థిరగురుపక్షపాతమె విశేషవిరోధమె
కల్గియున్న హృ, త్సరసిజ మెట్లు కల్మషదళం గనఁగల్గు నిజానిజంబులన్...సర
సతమీఱు కృష్ణఘనుసన్నిధినిం గవిహంసలొప్పి సు, స్థిరయశ మందుచుం బద
గతిన్ భళి చూపిరి'' యంచుఁ గొంద అం, దురు; "నిజ మిట్టు లుండునె?
వినోదపదం బని హంసలెన్నఁడేన్, సరసత మీఱు కృష్ణఘనుసన్నిధి సంస్కృత
పాదనృత్యచా, తురి నెటు చూపు? ...... పూర్వమందె త, ద్విరచితమైన
వర్ణన లతిత్వరఁ బాడి" రటంచుఁ గొంద అం, దురు; 'నలుదిక్కులన్ వెలయు
దొడ్డయశస్సు గణించు ధీప్రభన్, వఱలు శతావధానులఁట బాపురె యంచు
జగంబు మెచ్చఁ జూ, పిరి తమ నేర్పు వీనులకు విందుగ' నన్న యథార్థవాది బా,
గరయక దోషతండమునె యల్లనఁ జూపును, సత్యవాది మా, యురె! గుణ
మెంచ కెంతయు మహోగ్రతతో శివరామపండితున్, ద్వరపడి దూఱి సాహ
సము తద్దయుఁ జేకొని మాటకారియై, "గురులు సహాయులౌచుఁ దన కొంకును
మాన్పెడి భారమూన దు, స్తర మగు ప్రశ్నలన్నియు వెసన్ సభ పెద్ద నిరాక
రింపఁ దెం, పరియయి సల్పెఁ జక్కఁగ నవారణలీల శతావధాన'' మం, చోరు
లు వగంగ జాటెడి నయోగ్యపు దబ్బఱ లెన్నొ! ....శతావ
ధానిధీవరకృతి వర్ణనీయ మని పండితు లిట్లన సత్యవాది, సాకిరియయి కాదటంచు
బుధఖేదము వర్ధిలఁ జేసె...... అరయుచు దీని దుష్ఫలములాఁపఁగఁ గొందఱు
సంధిసేయఁగో,రిరి యెటులైనఁ బండితవరేణ్యుల మాటలఁ ద్రిప్పలేమి వా, రెటఁగి
కృతార్థతం గనక యిమ్మల నుండిరి......రసములొల్కఁ జిల్కయునవంతర
మిట్లని పాడె; "నక్కటా!, వెఱ పొకయింత లేకకడుఁ బిన్నతనంబునఁ గొంద
ఱర్భకుల్, పఱచిన పాదకోత్సవ మపారముదావహమంచు, మన్మనో, హరగుణ
శాలులై నిరత మార్య విధేయత నొప్పుబాలు రుం, డిరి యని విన్న మద్ధృదయ
నీరజ మట్టె విచారమగ్నమై, విరిసెను. సాధుమార్గమును వీడిన వీరలతోఁ బ్రసం
గ్య...మై...ఱఁగొనఁ జేయఁ దన్మతులు తిన్నని పద్ధతి నుండునోకదా!......ఎఱిక

ఉ. బోలెఁడు ఖర్చు పెట్టి యిటు పాత్రము వ్రాయుట కేమిహేతు? వీ
కాలమునందునుం గలరుగా! గుణగణ్యులు, వారి మెచ్చి దు
శ్శీలురతోఁ బ్రసంగములు చేసి గణించినపాతకంబు ని
ర్మూలము చేసి మోదమున మన్గుటకే యనుకొమ్ము శాంకరీ! ౩౩౪

తే. గీ ఇట్లు మా పేరులను బెట్టి యేరిదెంత
తప్పా వ్రాసిరి కొందఱు తజ్ఞు లంబ!
మఱియుఁ గొందఱు వహితులో, మమ్ముఁ బేరు
పెట్ట కేదియొ వ్రాసి రెట్టెట్టొ బిట్టు.

జనింప బాలురకు నెట్టులనైన హితంబు సెప్పఁగా, గురులకు ధర్మ మంచు బలు
కూరిమితో వచియింతు నిట్లు......యే, మరయుచు వంటవానిఁ బరిహాసకృతి
ప్రవణాత్మ సంగతిన్, బురి నలువీధులం దమితమోదముతోఁ గడుఁద్రిప్పి సూరి
సత్కరణము గేలిచేసితిరి, తప్పని మీమదిఁ దోఁచకున్నె? మా, యురె! బుధ
మాన్యపూరుషమహోత్సవదర్శన మేవగింతొ్రి?........వైదికార్భకులు, కట్టు!
నియోగిగృహాళిచెంత న, ల్లరి గడుసేసి రంచు నుడులన్ వినవయ్యొడి నెల్లవీధు
లన్!, హరి! శివరామునుత్సవమునందున నాబుధకీర్తనంబు న, ల్లరియొకొ! యేమి
చెప్పు! కనులం గన కల్ల పురాభిమాని ది, ట్టరితన మొప్పఁ జాటెఁ గట......
నిరుపమశేముషీమహిమనిష్ఠ మెయిన్ మన సంస్కృతాంధ్రవా, గ్గరిమను బెంచు
నార్యుల నికారము న్యాయ్యమె? చక్కఁజూడుఁడీ, అరసి మహోద్భుతోరుగుణ
మార్యులు మెత్తురు గాన, మీమతుల్ నిరసనసేయ కెప్పుడు గుణి ప్రణుతిం జెలు
వొంవనిండు ఛీ, తిరహితమార్గలోచుఁ గుమతివ్యతిషంగము సల్పకుండుఁడీ; పుర
బుధ వాగ్వివాదముల పొంతకుఁ జేరుట మానుఁడింక!, స, ద్వరమతి దూయమాన
యగుఁ దప్పుడు చేష్టలు మీ రొనర్ప......భాస్కరుఁ గని మిత్రుఁ డంచు నల
కంజము హాసముసేయు, వానినే, యరియని కల్వపూ వెదను హర్తినభీతిఁ గనంగ
లేక లో, నెరియుచు వాడుచుండు......మధురగీరతు లీకధ సత్కరింతు రం,
చెఱుగుచు సత్కవీంద్రులకు, నింతటితో విరమింతుఁగాక యీ, వర "సుమనోవ
తంస" సుఖవాసనపూతదిగంత కాఁగ, ని, ద్ధరఁ గుజనుల్ హసింతు రధి తప్పదు
పద్మజసృష్టిలోనఁ; గొ, ప్పరపుఁ గవీంద్రు లుర్వి శ్రుతిపర్వద వాఙ్మధురాశు
ధారలన్, విరివిగఁ జల్లి యర్థమధుభృత్కృతికల్పన ఖ్యాతిగాంత్రు; వే, లురి
శివరామశాస్త్రి భువిలోపల మేటి శతావధానియై, సురుచిర మానసోద్గతవిశుద్ధ
రసాశ్రయకల్పనా సుమో, త్కరకృతకావ్యమాలిక, లఖండముగా రచియించి
మించి సు, స్థిరయశమందె లోకవినుతిం గని భాసిలుచుండుఁగాక; అతిరుపతి

ఉ. (1) ఆశువు పేరు పెట్టి యొక రట్టులె బిట్టుగ గుట్టుతోడ (2) వ
ధ్యాశువు పేరు పెట్టి యొక, రన్యు లొకానొకరో (3) శతావధా
నాశువు పేరు పెట్టియును నాత్మకుఁ దోఁచిన రీతి వ్రాసి రో
యీశకుటింబినీ ! కలహ మేర్పడు హేతువుచేత స్వేచ్ఛగన్.

వేంకటేశకవిధీమణిసత్కృతుల న్వెలింగి క, ప్పాగపుఁ జవుల్ చెలంగమనుపుణ్య బలె మోదము వృద్ధిఁ జేయుఁ; ద త్తిరుపతివేంకటేశవినుతిం జెలువారుచు నెల్ల వేళ, త్ర్యాం, తరగతసృష్టవ స్త్వచిర.తాకరణప్రవణోరుకాలభీ, కరపరిపంథి దుష్కృతినికర్తనదక్షము కావ్యసద్యశ, స్ఫురదుపృథ్వీతలంబున జనోపకృతిన్ జెలుగొంది మించుతన్.

(1912 సం॥ ఆగస్టు మానవసేవ పత్రికనుండి)

(1)...ఉ. ఆశుకవిత్వ మన్న నిపు డందఱకుం బరిహాసపాత్రమై, పేశలభావ శూన్యమయి వృత్తుల కామడదూరమై గ్రహా, వేశము రీతిఁ బట్టి పలవింపఁగఁ జేయుచుఁ గొందఱన్ వృథా దేశము నెల్లఁ ద్రిప్పెడు క్షితిన్ నిరపత్రపవృత్తి నక్కటా!॥ గీ॥ యతులు గనిపెట్టిచూడ దుర్గతుల నొందెఁ, బ్రాసములు చూడఁ జూడ సన్యాసులయ్యె, ధర్మ ధర్మివిభేదంబు దగ్ధ మయ్యె, నార ! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార !॥ గీ॥ పదపటుత్వమ్ము నీకడఁ బనికిరాదు, సరసవాక్యమ్ము నా నీకు విరసమగును, రస మనెడిపల్కు విన్న నీరసము గల్గు, నార! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార!॥ గీ॥ పద్యమని చెప్పుటకు నిన్ను వలను పడదు, గద్య మని చెప్పుటకుఁగూడఁ గానరాదు, చరణములు లేమి సరసమౌ సరణి లేమి, నార! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార॥ గీ॥ పుల్లియాకులు గాని చీపురులు గాని, చెప్పు తా నట్టి యది గాని, నీ! యి దేమి, కాలమహిమమొక్కొ! నీకు లక్ష్యమ్ము లయ్యె! నార! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార!॥...ఉ॥ ఎవ్వనిఁ బల్కరించిన "ని దేమి కవిత్వము ? మూల నుందు మా యవ్వ వచింపలేదె ? రసమా ? పద సౌష్ఠవమా? మృదుత్వమా?, నవ్వనివార లుందురె వినంగను దీని ? నిఁ కెట్టి యాశువున్, బ్రువ్వ వచించి పామరులమ్రోల గడించుఁడు ద్రవ్య" మం చనున్॥ గీ॥ రసము పాండితియుఁ బదమార్దవము భావ, హావహేలలు భాసిలునట్టి కయితఁ, జెప్ప సత్కవు లెట్టినిం జేర నీరు, హా! యిఁ కేఁటికి నీ బ్రదు కాశుధార!॥ మ॥ అవధానమ్ముల ధారణాపటిమ ధుత్యాశ్చర్య సంధాయకం, బవురీతిన్ బ్రకటించి పండితులు వహ్వా! యంచు శ్లోకింప నుం, డవలెన్ లేనియెడన్ రసమ్ములుక గ్రంథమ్ముల్ రచింపన్ వలెన్, గవులో వారికి రెండు పద్ధతుల యుక్కాలమ్మునం దర్హ్యముల్. —శతావధాని, పిశుపాటి చిదంబరశాస్త్రి.

తే॥గీ॥ ఎంతకాలమ్మునుండియో యిందు సరిగఁ
బనియొనర్చి మెప్పునుగన్నవారలుండ
వృథగ నస్మాదృశులఁ బట్టి విద్య నింద్య
మనెడివారల నేమన నగు మదంబ!

ఉ. కావున వారి వ్రాఁతలను గాదను వారమెకాని వారితో
నీవిషయమ్మునం గలియ; మెంతటి సత్కవులేని వారు స
ద్భావముగల్గి వ్యాజము లవమ్మను గల్పక విద్వదీడ్యమా
త్రోవను బోవుచో నెదియుఁ ద్రోయక కైకొనువార మే మొగిన్.

(సర్వశూన్య శతకము నుండి)

(2)సీ. అష్టభాషలకు వాగనుశాసనుండైన నన్నయ్యకవి పెంచినాఁడు మున్ను
ప్రేమానుబంధంబుతో ముద్దుముచ్చటల్ తిక్కన్నకవి మున్ను దీర్చినాఁడు
పరువుగాఁ బల్లకీపై సర్వదేశముల్ శ్రీనాథకవి మున్ను ద్రిప్పినాఁడు
లలితశయ్యారసాలంకారవస్తువుల్ పెద్దన్న మున్ను పంపించినాఁడు

గీ. నేమములు దాఁటనీకుండ నిలిపి నారు
సూరనాదులు తక్కిన ధీరులెల్ల
నేఁటి కేతెంచెఁ గవితకు మేటికీడు
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య॥

సీ. అబల సుగాత్రి విద్యావతి గడు సౌకుమార్యంబుగల చాన మందగమన
బల్మిమై బరబరఁ బడలాగుచున్నారు వేగంబు ముఖ్యంబుగాఁగఁ గొంద
ఱత్యాశుకవు లక్కటా! దాన నెమ్మేని యంగకంబులు డస్సె నవసె మనము
సంధులు విఱిగె విశ్రామంబు గఱవయ్యెఁ బదసౌష్ఠవంబెల్ల భగ్నమయ్యె

గీ. నీరసం బెక్కువయ్యెఁ గన్నీటఁ దడియుఁ
బైఁటకొంగునఁ బెనుధూళి పడఁదొడంగె
సుకవితాకన్య యాపద చూడుమయ్య
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. అథమాశుకవన ముపాధిగాఁ గల్పించి కవుల జంగాలలోఁ గలిపినావు
పద్యాలు పాటగాఁ బాడించి కవుల బొబ్బిలిపాటగాండ్రఁ గావించినావు
పరువైన యత్యాశు పదమున కర్థంబుఁ జెఱిచి చెండాలంబుఁ జేసినావు
కవులను పేరఁ దత్కార్యంబు గావించి తోలుబొమ్మలఁ బాఱఁదోలినావు

తే. గీ. కవులనే కాని వారల కవితఁ గాని
తప్పులెన్నక యెవ్వారిఁ దనుపు కల్ప
వృక్షములఁ గాని నిరసించు వెఱ్ఱివారి
నేము సుంతయు మెచ్చమం చెఱుఁగు మంబ!

ఉ. నన్నయ నాఁటనుండియును ఘనప్రతిభుల్ కడు గొప్పఁజేయఁ బే
రున్నతికెక్కి నేఁటికెవరో మముబోఁటులు తత్త్వశూన్యతన్
జిన్నతనంబు దేఁగ నది శ్రీ తొలగించునె సత్కవిత్వపుం
గన్నియ? కేటి కిట్టిగతి గా లిఖియింతురు కొంద అంబికా!

గీ. పండితులు మెచ్చు కవితానుభావమెల్ల
పామరుల మెచ్చులకుఁ బాలుపఱచినాఁడ
వీవు దలఁచిన నేమి చేయింపలేవు
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. కవితారసంబు చాకలిచేతఁగూడ మెప్పించుకాలంబుఁ దెప్పించినావు
ఆశుకవిత్వార్థ మంబష్టుచేతఁ జెప్పించుకాలంబుఁ రప్పించినావు
కవిసింహబిరుదంబు కవిఖరులకును నర్పించుకాలంబుఁ గల్పించినావు
చిరతరంబగుకీర్తి సిగ్గులేమికి సమర్పించుకాలము నిరూపించినావు
గీ. నీళ్ళలో దూదిబుంగ మున్గింపఁగలవు
రాళ్లు దేలింపఁగలవు నీరంబులోన
నఘటనాఘటనాపటీయః పరిభావ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. బొబ్బిలికథ చెప్పి పొట్టలు పోషించుకొనెడు జంగాలతో నెనయు వేష
ములఁ దాల్చి చెవులకు ములుగంపులంబోలెఁ బీడఁగొల్పెడునట్టి పాడుధార
నూఁతగాఁగొని తప్పులో యొప్పులో చెప్పి సిగ్గుసమూలంబు మ్రిగ్గఁజేసి
దగ్గో, కవిత్వమో, తాత్కాలికంబగు సన్నిపాతంపుఁ బ్రసారమొక్క
గీ. యనఁగఁ జూపట్టు కుకవిత నాత్మరోసి,
పైకి మన్నించునట్టి సుధీకులను సృ
జించితివి నీవకావె ప్రసిద్ధతేజ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. చెన్నంగిసుద్దులు చెప్పలేరను నపవాదుఁబాపితి కవీశ్వరులకిప్డు
గొల్లసుద్దులుచెప్పఁ జాలరను దుర్యశంబుఁబాపితి కవీశ్వరులకిప్డు

ఉ. వీరల తోడనే యొకరి పేరిడి వ్రాసిన వారు గారు భా
షారుచిరాంగి కబ్బెడి దొసంగునకై వగఁజెందునట్టి సం
సారులు, పేరుపెట్టి మము సాకెకు నాఱడిఁ జేయ వ్రాయు ని
స్సారుల దుష్కవిత్వపుఁ బసందున కేమనుదాన వంబికా!

గీ. సారెదర్బారులోన వాచాటకులు దు
రీహతో వ్రాయువ్రాఁత లెన్నెని మున్ను
సంగ్రహంబుగ నిందుఁ బ్రసంగవశతఁ
దెలిపితిమి వాని సారంబు దెలియు మింక.

తందనాల్పదముల యందంబు కవులకే దను నపత్రిష్ఠను నణఁచితిప్డు
అలగాపరులట్లు నార్తురే కవులను గొప్ప కొఱంతఁ బోఁగొట్టి తిపుడు

గీ. పచ్చికయితంబునకునైనఁ బతకములను
నూటపదియాఱు లిప్పించు మేటికాల
మేగుదేఁజేసితివి దయాసాగరాత్మ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. బూతుకైతకు మహాదాతయౌనరపతి వేనూటపదియార్లు దాన మొసఁగు
టరయఁగా నదిదాతయర్ఖుతౌదార్యంబుఁ జాటునుగాని యాచచ్చుకైత
గౌరవంబునుజాట దారయ మేఘుండు పుల్లాకుగుంటలు పూర్తిఁజేయ
జెఱువులకున్న యౌచిత్యంబు దానికి గల్గునే? సజ్జనగణ్యమగునె?

గీ. సహజపాండిత్యగౌరవస్ఫారదశకు
బహుమతులు లేక పోయినఁ బటిమచెడునె
పతకములచేతఁ జెందునే పటిమ కుకవి
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

(3) అ వ ధా న ము లు

(కప్పగంతు శ్రీరామశాస్త్రిగారి వ్యాసమునుండి)

......ఇంతలో నీభూరుహముల కొక యీతి బాధసంప్రాప్తమయ్యె, అయ్యది శతావధానాష్టావధానముల సహమహమికచే నొనరించుటయే. ఈయీతిబాధయే దేశతాపాపనోదార్థ ముదయించిన వృక్షముల కాటంకము కాఁగలదని చెప్పవచ్చును,... ఓశతావధాన నిపుణులారా! ఆశుకవిసింహులారా! మీ ప్రబల ప్రయత్నము నంతయు దేశహితాచరణమునం దుపయోగింపుడు;... ధనవంతులగు భారతీయులారా! మీరును వృథాగా మీద్రవ్యమును వెచ్చఁబెట్టక...ప్రతిష్ఠాపనల నభివృద్ధి పఱతురుగాక! (21 జూన్ 1912 సం॥ కృష్ణ)

ఉ. లోపల వీరు మాయెడల లోకముపాటిగఁ బ్రేమచూపు వా
రే పరమేశ్వరీ! * అదియు నించుక వీరలు తిట్టుపద్దెపున్
శాపము లందుఁ గన్పడెడు శాఖకుఁ గీర్తి ఘటింప నెంచి యే
పాపపుఁ బ్రాఁత వ్రాసినను భక్తిబయల్పడ కెట్లు దాఁగెడిన్.

ఉ. డాఁగదు మానసం బెటులు డాఁచినఁ బైకది వచ్చుచుండుఁ దా
లోఁగదు లోఁగఁజేసినను లోఁగఁగఁ జేయ యతించుమానవుం
డోగొనరించుపట్లు; నది యొండొక లోఁగినయట్లె యుండి పై
కేగుఁ గనంగలేఁడ జనుఁ డిట్టి దురాగత మోమహేశ్వరీ!

చ. ఒగిఁ జదరంగపున్నడక లొక్కత్రుటిన్ గ్రహియింపవచ్చు న
ప్పగిదిఁ దెలుంగునన్ యతియుఁ బ్రాసయుఁ గూర్చెడి నేర్పుగూడ రా
నగుఁ ద్రుటిలోన; మీఁద నుభయంబును గష్టమె; కొంద అంతద
న్క గనక యాట యాడుదురు కైతయుఁ జెప్పుదు రిచ్చ కచ్చుగన్.

ఉ. ఈగతివారలే యిపు డనేకులు పద్దెము లల్లి మమ్ముఁ దా
మోగును బాగునుం గనక యూరక శాఖకుఁ గాఁగఁ దిట్టు ను
ద్యోగులు ; చెట్టుగొట్టికొని యూరక నెత్తిని వైచుకోఁగ నే
యాగడమో పొనర్చు నుగుణాఢ్యులఁ బ్రోవఁగదమ్మ యీశ్వరీ!

(*దర్బారులోని విశ్వేశ్వరప్రశంసనుండి)

......చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లుదీర్ణగుణాఢ్యులు సత్కవీశ్వరుల్ । వరమతు లార్యసంస్తుతు లవారితకావ్యకళావిలాసు, లే మెఱుగమె! వారి వారికళ లెల్లను మున్నటి దన్క నీపురిం, దలుచుగఁ దాము నక్కటకటా! పలు మాఱును నెన్న నేటికిన్.

(దర్బారులోని బుధవిధేయుని పద్యములనుండి)

......సీ॥ ప్రబలగద్వాలభూపాల ధర్మధరాధరమ్మున భూరివజ్రమ్ముగొనుట॥ ఆత్మకూర్పాప్రిజ్యరాజ్యమదేభముల నెక్కివీథులలో విఱ్ఱవీఁగిచనుట, గజపతి క్ష్మాపాలనిజకరార్పితకాంచనాదులఁగొని చింతలేది చనుట, పోలవర క్షమాలో లాభ్యుదయకీర్తికాంత మన్ననలనే గాంచిమనుట గీ॥ సరసనుకవిత్వసంధాన చాతురీణ, ధీవిశేషపాణింధమ శ్రీవిలాస, గరిమ నని యెంచుచుంటి మక్కట! పురాణ, వాక్కులనఁగాని యన్యమ్ములవలనఁగాదు...

ఉ. వీరికి మమ్ముఁ దిట్టెడి కవిత్వపు వ్రాఁతయె విష్ణునాథు పూ
జారచనంబు; మున్నెదియు శాంకరి ! పద్దెము వ్రాసి యుండ రీ
శూరులు; వీరి హేతువున సొంపు వహించెదుఁ గాక శాఖ; నీ
కారుణికత్వముం గని సుఖంబు యశంబును వీరు గాంచుతన్.

ఉ. తిట్టిరటంచుఁ గొందఱు మదిన్ దురపిల్లుదు రేము సంతసం
బుట్టిపడంగఁ బొంగితిమి యొండొక హేతువులేక యూరకే
తిట్టుట స్తోత్రమే యగు నుతించునుడుల్ వినుకన్నఁ బ్రాజ్ఞు లీ
తిట్టులె హాయిగా విని మదిన్ సుఖమందెద రో మహేశ్వరీ!

ఉ. బండతనం బటంచు నిది పండితు లాడెదరేమొ ! "బండకున్
బండకుఁ జెల్లు వాద" మని బండతనంబునుగూడ నేర్చి యె
వ్వం డెటు తిట్టినన్ మరల వానిని దిట్టక వానితిట్లయం
దుండిన మంచినే గొనెద మో జగదంబ ! ద్విరేఫముల్ బలెన్.

ఉ. అట్టి ద్విరేఫతాగరిమ యాత్మకు నీకృపఁ జేసి పేరునం
బట్టియె దానికిం బలెనె వచ్చెను దిర్పతివేంకటేశ్వరుల్
తిట్టులు లెక్క సేయరు సుధీమణు లీవును నుండ నూరకే
కట్టిఁడు లెంత వాగినను గాలికిఁ బోయెడిఁ గా ! మహేశ్వరీ!

క. ఎఱుఁగని మెఱుకులతిట్లును
నెఱుఁగని యాశుకవనములు నెక్కటిగా రూ
పఱు గాలికిఁ బోయెడి యల
కొఱగాని పరాగ మట్లు కోవిదజననీ! 350

ఉ. కొప్పరపుంగవీశులు రగుల్కొను కోపము కల్మి మమ్ము నె
ల్లప్పుడుఁ దిట్టుచుండుటకు నంతగ నక్కజమందఁబోము * మ
మ్మెప్పుడొ యెవ్వరో కడఁగి యేమొ పరాభవ మాచరింప వీ
రప్పుడు కాచిపుచ్చిరట! అందుల కంబరో! యక్కజంబగున్.

శా. కాఱుల్ వ్రాయుచు సోదరుల్ గడఁగి "నాల్కా తాటిపట్టా" యటం
చారంగా మను పాడిరౌఁగద ! యవే యస్మాదృశుల్ పల్కు చో
ధీరుల్ మెచ్చరు దేవి! వీరెపుడు వర్షిష్ణుల్ మము న్గాచి? రే
కారామార్యుఁడు చెప్పఁగావలయు, లోకంబెల్ల మెచ్చన్ వలెన్.

* (ఈ విషయమునకు 95 వ పుటలోని 23-24 పంక్తులు చూడుడు.)

క. ఏకా రామయ గా రది
సాకల్యముగా నెఱుంగు సాత్త్వు లగుదురో
లేక మఱొక్కరు వలయునో
శ్రీకరు లలసోదరులు వచింపఁగ వలయున్.

ఆ. వె. 'ఏమిసాయ'మన్న 'నెదురుగా రాకుంటె
సాయ' మన్ననుడి పరిసక్తమయ్యె
కొంకు జంకు లేక కోఁతలు కోసెడి
ఘనులధాటి కడ్డు గలదె జనని !

క. వీరల కాశుకవిత్వపు
ధోరణితో పాటసత్యధోరణి దొరలున్
సార మసారమనక 'ద
ర్బా' రదిప్రకటించు ముందు పరికింప దహో!

మ. తన జన్మించిన దిందుకోసమని యేతప్పైన 'దర్బారు' నై
కొను నామాత్రన లాభమేమి? కనినలోకుల్ మెత్తురో లేదొ లోఁ
గనఁగావల్వదె? యేమి భాగ్యము వృథాగాఁ దప్పులన్ గుప్పు నం
తన, నానాఁటికిఁ బ్రాజ్ఞ లోకమునకున్ దత్త్వంబు గన్పట్టదే.

మ. మఱి దర్బారది పుట్టకుండఁగనె తన్మార్గమ్ములున్ దాని సం
బరమున్ దాని జనించు హేతువును దత్త్వజ్ఞుల్ ‡ విచారించి పం
పిరి కైకొంటిమి దానిత్రావఁత లవి యొప్పే నస్మదుద్యద్యశ
స్ఫురణన్ హెచ్చొనరించు నిక్కమని నమ్మన్ మామనం బంబికా!

గీ. కుకవుల హాళాహళులు లేక సుకవియశము
మిగులఁ జెలువార దనికదా మేటిసుకవు

(‡ ఈ క్రింది పద్యము లొకానొకరు పంపిరి)

శా. దర్బార్ ... తెగి...గాదే! భవ, న్నిర్బాధప్రథితావధాన కవితా
నిమ్నస్వభావాపగా, హిర్బుధ్నప్రభ సత్కవిప్రభుమనోహేలాలవాలోర్మికా
వార్బిందూత్కరకర్బురద్యుతుల, వహ్వా! క్రిందుమీదెంచదే॥౧॥క॥ ఉప్పాడ...
శావ్వరపుం.....చెప్పిన యొప్పని టపా, లొప్పం దర్బారునందు ఘూహింతు
వా॥౨॥

* లందు రది నిక్కమగునేని యంబ ! మాకుఁ
గరము నుపకారి 'దర్బారు' గాకపోదు.

క. తనవలెఁ దప్పడుఁ వ్రాఁతల
కనుమోదింపదని "కవిత" యభినవపదపూ
ర్వ నకట ! సరస్వతిని గై
కొన, దీదర్బారు నెత్తికొని మూద్దాడుక్. 360

గీ. ఎఱుఁగునో లేదో పాప! మిద్దె ఱుఁగుఁ గాక
తనకు దర్బారె కాదు బాంధవ మొనర్ప
నల మనోరంజని యొకండు గలదు త్రితయ
†మొక్కటిగఁ జూచుచున్నారు యోగ్యతములు.

చ. వెనుకయు ముందునుం గనక వేఁడుఱువ్రాతలు వ్రాసినంతనే
చనవు సుకీర్తు, లంతనె యశంబు గణింపరు మాయికుల్; నిజం
బును గనిపెట్టు నేర్పుగల బుద్ధిమదగ్రణు లక్కడక్కడెం
దును గలరంచు లోనెఱిఁగి ద్రోహులు వర్తిలు టొప్పు నీపయిక్.

తే. గీ. అభినవసరస్వతీమణి యన్నత మాడి
మమ్ము వినుతించు నఁట! యిట్టి మాట లకట!
మాకృతజ్ఞులు వ్రాసిరి, మఱియు మమ్ము
దూఱినంతన యశమది దొరకు నొక్కొ!

---

*సీ. 'ఏమహాత్ములు గల్గ భూమీశసభలలోఁ గవులకు బహుళవిఖ్యాతి గల్గె,
(భట్టుమూర్తి)

† ...ఆర్యా ! సందర్భాసందర్భములను సమయాసమయములను తెలియక యెందఱయే ప్రధానముగా నెంచి వాపోవు దర్బారు, కవిత, మనోరంజనీ, పత్రికలు చూడ మామనంబులకు నత్యంతకష్టముగానున్నది......మీరు ఇట్టి తరుణములో అశ్రద్ధచేసినయెడల......కొప్పరపు రామకృష్ణకవీశ్వరజయ మను నామముతో గాని లేక యింకొక నామముతో గాని గ్రంథమొకటి మీతదనంతరము బయలు వెడలును గాన తగుకేతిని పుట్టినవాదును పుట్టినట్లుగా చంపుటకు తగుప్రయత్నములలో యుండవలెను. ... ...

బెజవాడ చిత్తగించవలెను

24-11-12 వేలమూరి గోపాలకృష్ణయ్య.

క. తమగుట్టు గీరతము స
క్రమముగఁ బైటఁ బడవేసెఁ గా! యీపొత్తం
బమలము "దర్బార్" వ్రాఁతల
శ్రమ మెల్లను బయటఁబెట్టి సంరక్షించున్.

తే. గీ. అభినవసరస్వతి * వచించునట్టి పలుకు
లే నిజంబులో! సారెకు నెపుడు నన్నృత
మాడు దర్బారుకవితల యలుపులే ని
జంబులో! యెఱుంగు నిటు పైనిజగము జనని!

తే. గీ. తగుదు నంచును 'గవిత' యే తలకుఁ బాయు
♦ దబ్బఱలనో లిఖించెడిఁ దగ్గ దకట!
మందలించిరి యొందఱో మహితు,లైన
నేమి, దానికి జనియింప దింకబుద్ధి.

---

*(1912 సం॥ మార్చి యేప్రిలు అభినవసరస్వతిలోని మిత్రవిజ్ఞప్తి నుండి.)

......మిత్రులారా! మీవ్యాసములెన్ని చూచినను దిరుపతివేంకట కవులనిందతో నిండియున్నయవి......మన బోటులు మహాకవుల కవిత్వమును విమర్శించుట కడు శోచనీయము. మనకు వారిపాదధూళి శిరమున ధరింపఁదగు యోగ్యతయేని లేదు......తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకీర్తి దిగంతవ్యాప్తమైనది. మన దేశమందుఁ బ్రతి ప్రాజ్ఞునకును వారియందు గౌరవము విశేషించి కలదనుటకు వారికి జరిగిన సపర్యయే సాక్ష్యమిచ్చును......శాస్త్రేతరవిషయమును మీరేమి వ్రాసినను దిరుపతివేంకటేశ్వరులు వ్రాయరు. ఈయంశము మీవ్యాసములు వారి వ్యాసములు చూచిన వారే యెఱుఁగుదురు......ఈ సీమవారైనచోఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులు మనకు జంకుదురేమోకాని యితర సీమవాసులు వారిని శాస్త్రవాదముచే జయింపవలసినదే కాని దూషించియు నేమో చేసియు మనము జయింపఁ గలమా?......

♦(1912 సం॥ సెప్టెంబరు కవితలోని అట్టహాసము నుండి.)

...... అభినవసరస్వతి—(తొట్రుపాటుతో) తిరుపతివేంకటకవులే మాగొప్పవారు. (30-6-1912)దర్బారు—(చిఱునగవుతో) అవధానులెవ్వరును లేనితఱుణమున శతావధానులమని నటించుటవలననో...యెట్లయిననేమి, తి॥వేం॥ లకు గతకాలమునఁ గొంతవఱకు గౌరవ మున్నమాట సత్యమే. అభిన—(నవ్వుతో) నే నెఱుఁగుదును ? మాపట్టాభిరామశాస్త్రిగా రటు చెప్పినారు.

తే. గీ. తనదు పబ్బుఱ వ్రాఁతలు ఘనులు పూర్తి
గా నెఱింగిరి కావునఁ గష్టపడక
"కవిత" యిఁక నేని యనృతముల్ గట్టిపెట్టి
ద్రవ్యదాతకుఁ జేర్గూర్పఁ దలఁచుఁగాత.

ఉ. పాఱిరి యోడిరంచు "దరబారున" సారెకు వ్రాయునంత నే
చేరదు మీకుఁ గీర్తి, యల "శృంగపుభంగము" రామకృష్ణులన్
ధీరులఁ జేయఁగాఁగలిగెనే! నిజమున్ గని పెట్టు ధీరు లు
న్నారుచుఁడీ! వృథాగఁ గవనం బనృతంబున నింపఁబోకుఁడీ!

తే. గీ. 'కవిత' వారి త్రోవను బోవు కారణమునఁ
దాదృశంబగు ఘనతయే తవులు మీకు

దర్బారు—ఔను. ఆయనతఱచు 'వింతవార్త'యనియు 'మిత్ర విజ్ఞప్తి'యనియుఁ బేర్లతోఁ ది॥ వేం॥ కవులను బురస్కరించుకొని వ్రాయుచుండును. అభినవ—(రోషముతో) వారి విషయమై యిట్టిమాటలు నీవనవలయుంగాని మఱెవ్వరు ననరు. దర్బారు—పోనీ! వారియందుఁ బ్రజకెట్టి యభిప్రాయమున్నదో దేశమాత నడుగుదము. దేశ—ఎందుల కూరక కలహించెదరు. ఆవిషయమై కవియు రాజునగు మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు బహద్దరువారి నిష్కృష్టాభిప్రాయమొకటి చాలును, వినుడు. కృష్ణ—దర్బారీ! అభినవసరస్వతి మాటలకేమిలే, దాని కేదియైన వ్రాసియిత్తురని వారి నట్లూరక పొగడుచుండును......

ష రా:— ఈ 'కవిత' మాయశమును తగ్గించునూహతో నేయే వ్రాఁతలను బ్రమాణముగాఁ దన 'అట్టహాసములో' లిఖించెనో అందన్నియు మృతప్రాయములను నంశము 45 వ పుటలోని ఇంగ్లీషుత్తరము మొదలు 48వ పుట తుట్టతుద వఱకును గల దిద్దుబాటు లోనగు భాగముచే విస్పష్టమగును. శ్రీ శ్రీ భుజంగరావు బహద్దరు వారి శాఖాభిమానపుఁ బ్రసంగము 58వ పుట మొదలు 66వ పుట వఱకును జదివికొన్నచోఁ బూర్తిగా ఖండితమనియు, దానిపై వారు ప్రత్యుత్తరము నొసంగకుంటచే వారి యభిప్రాయము నిందత్తికొనుట మఱియు ననవసరమనియు అభినవసరస్వతిని కృష్ణపక్షపాతినిగాఁ బలికినట్లు వ్రాసిన వ్రాఁత బొత్తిగాఁ బనికిరాదనియు నందులకుఁ గవితలోని యీ బొంకు ప్రసంగమును జూచి యసత్యమును విస్పష్టముగా వెలువరించిన శ్రీ కృష్ణాపత్రికా సంపాదకులే పరమ ప్రమాణమనియు నెఱుఁగఁదగు. వలసినచో నిందునుగూర్చి బ్రా॥ శ్రీ॥ ముట్నూరి కృష్ణారావు, కృష్ణాప్రెస్ వారికి వ్రాసి తన సంశయమును గవిత తీర్చికొనఁదగు.

కొప్పరంపు సోదరులార ! తప్పుత్రోవ
లింక నేని మానుఁడు లిఖియింపకుండు.

తే. గీ ఆసనం బీయకున్నంత నంత శత్రు
భావమేటికి ? మము * గర్దభములుగాఁగ
వ్రాయు మీబందుగుల వ్రాఁతవైఖరులను
గనియు మా సహోసనమునఁ గాంక్షచనునె.

చ. శివ ! శివ ! ♦ "పండితబ్రువుల" చెంతను "గాడ్దల" చెంత మీకు గౌ
రవ మిడునే సహాసనము ! ప్రాజ్ఞులు సర్వ మెఱింగి నాఁడు బాం
ధవు లెటు పట్టుపట్టిరొ కదా యది యబ్బకపోవుటేసుఁడీ
శివకర మర్త్యు మీఁకు గవిసింహులు ! సంతసమందుఁ డీపయిన్.

క. విద్యావివాద మనునది
హృద్యం బనవద్య,మందు నెవ్వరు మును పీ
సద్యఃఫలముల నమృతపు
గద్యమ్ముల నాడ, రడుగఁగాఁదగు బుధులన్.

క. తిట్టితిమి బాగుగా నని
యట్టె ముదంపడకుఁ డయ్య! ఆతిట్టులె మీ
రెట్టిరొ తెలుపుసుజుఁడి యి
ట్టట్టనకుం డమృతములకు నలవడకుఁ డిఁకన్.

క. ఉత్తరరంగమ్మున మీ
యుత్తరముల తత్తఱములు నొగి రాజీకై

---

* (పండిత బ్రువలక్షణమను బండతిట్ల పాత్రమునుండి.)

చ......నా, సరసకు నీవు రాఁదగవు చాలును బొమ్మని కూయు నంతలో
వడగునె తాను గాడిద నటించు నెరింగియె కూసెఁ గాని......గాడిద చెంత
నిల్వ గేసరి కది పోలునే......

♦ (పాటిబండ సూర్యనారాయణరావుగారి పండితలక్షణమునుండి.)

చ...నా, సరస నిలంగ నేరికిని శక్యము గా దనుచుం బ్రగల్భ వా, క్సర
ణి వచించుచుండుట ప్రశస్తతరం బటపింపఁ జాలునే...మూర్ఖశేఖరుడు ...
దాంభిక-పండితబ్రువుల్ (1911 సం। అక్టోబరు 13 వ తేది కృష్ణాపత్రికనుండి)

యొత్తిన యెత్తులు యుష్మ
త్సత్తాసంపత్తియును బ్రసంగింపఁబడున్.

ఉ. వ్రాసినయింతలో ననృతవాక్కులు గల్గినఁ జూపుఁడీ! వృథా
యాసము తిట్టఁబోకుఁ, డికఁ నందఱకు న్నిజ మిద్దితెల్పు మా
మీసము, మీదురోసమును మేలు గనున్,యశ మంద విద్దెల
భ్యాసము సేయుఁ, డీనుడిని భావనసేయకుఁ డన్యథా మదిన్.

శా. అంబా! యార్యుల లేఖలున్ మఱి యనార్యవ్రాతముల్ వ్రాయు నం
శంబుల్ గొన్ని యిటన్ లిఖించితిమి,సత్సంఘంబు నీవున్ యథా
ర్థంబుంగూర్చి విచారణల్ సలుప నాధారంబుగా; నింకఁ బ
త్త్రింబుం దెచ్చి యొసంగువారల వికారంబుల్ వినంగాఁ దగున్.

ఉ. తెచ్చిరి పత్త్ర మట్టులు విధేయుల పోల్కి నటించుచున్; జనం
బచ్చట నెందఱో గలర యప్పుడు మా 'విజయంపు' నాటకం.
ఐచ్ఛ్రగ నామనుండె,నట నెట్టులొ పత్త్రము విన్చి మాకు వీ
రిచ్చుటకున్ గడంగి రది యేగతి సాగనిదయ్యె నయ్యెడన్.

క. మొదటన్ మాకొసఁగిరి, యా
పదపడి యది వినికిసేయపలయు నటించున్
బదిఁబది నడిగిరి, తిర్వతి
యదలింపఁగ యుక్తి లేక యరిగి రనదలై.

ఉ. కూసెను కుక్కుటంబు లోగిఁ గొక్కురుకోయని, కాకవుల్ రొదల్
సేసె దివాకరుండు దయచేసెడిఁగా! యని, ఘూకవుల్ మదిన్
ద్రాసముతోడఁ గొండగుహ దాఁగఁ దొడంగెను,నాటకంబు ము
న్నే సరిగా ముగింపఁబడె,నిండ్లకు నేగితి మంత నంబికా!

గద్య

ఇది శ్రీ...తిరుపతి వెంకటేశ్వర రాశీకృతంబగు
'గుంటూరుసీమ' యందుఁ బత్త్రికా
కషాయాక్షర నామకమ్మును,
ఉపోద్ఘాతప్రాయమ్మును
నగు పూర్వరంగము.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
7	దన్వ	దప్వ
28	మఆ	ఆ
1	రస్క	రసత్క
12	యేమె	యేమొ
6	చోండు	చోండో
4	లోఁతగి	లోఁతగ
14	ఛీ	చీ
18	యటా	టాయ
9	యిదా	యినదా
16	మాచర్ల	మోచర్ల
27	రంక	రంజ
24	శాగా	శాస్త్రిగా
21	దుశ్గా	దుర్గా